6
17-D
18 M

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
11 A
55

Kx d. 23

Digitized by Google

TRAJECTI ad RHENUM

Typis Giſberti a Zÿll et Theod. Ackerſdyck

Anno 1659.

GALLIÆ

ACCURATA DESCRIPTIO,

Ejuſdemq; delineatio per vias, ſive itinera.

Cui

Paucis adjuncta ſunt vicina

PROVINCIÆ BELGICÆ & LEODIENSIS DIOECESIS,

Tam propter contiguam vicinitatem,

Quam Linguæ Gallicæ ferè commercium,

ITEM

Iter Bruxella Lutetiam, & leges peregrinantibus obſervandæ.

Trajecti ad Rhenum,
Typis GISBERTI à ZYLL, & THEODORI ab ACKERDYCK, 1659.

[illegible]

GALLIÆ

DESCRIPTIO.

GALLIA ab initio incluſa fuit Rheno fl. Alpium parte, Varo amne, Mari interno, Pyrenæis montibus & Oceano: Deinde Galli Alpes tranſgreſſi, Italiæ fere dimidium occuparunt: unde *Gallia* in *Cis-alpinam* & *Trans-alpinam* diviſa fuit. *Hæc* rurſus in *Braccatam* ſive *Narbonenſem*, & *Comatam*: *Comata* in *Aquitaniam, Celticam* ac *Belgicam*; ſed his alios alii poſuere terminos. *Situs & Diviſio Galliæ* *Hodie arctior*, quam olim fuit, facta eſt, totâ propè Belgicâ avulſâ; & Rheni loco terminos habet Sabaudiam, Burgundiæ Comitatum, Lotharingiam ac inferiorem Germaniam; ſervatis cæteris finibus antiquis: *ſita* ſub gradibus latitudinis 42. uſque 50. longitudinis. 27. uſque 40. *opulenta* & valida viris, urbibus, civitatibus: vicis referta & ornata, adeo ut nulla ei gens conferri ac comparari poſſit: *Fertilitas & opes* *Felix* præpinguibus glebis,

Gallia commoda proventibus fructuariis, vitibus conſita, nec non oleis in optimâ ſui parte, qua Mediterraneis fluctibus alluitur: omni ad uſum animantium fœtu beatiſſima, *rigua* mirum in modum & fluminum navigabilium & fontium aquis: *rerum* denique *omnium copia* adeo *ferax*, ut & ipſa ſibi facile ſine aliarum ope, & ceteræ Euroqæ regiones vix ſine ejus beneficio ſibi ſufficere queant: inde vina, inde annonæ, inde ſatietas, inde facilis rerum quarumcumque commeatus: nulla ejus pars quam late porrigitur inculta eſt: quamquam longe magis *frequentiâ hominum*, quam curâ diligentiâque incolatur; quippe viri bellorum magis quam agri colendi ſtudioſi ſunt: & quod omnium pulcherrimum eſt & maximum, media utrinque clariſſimas gentes, Italiam Hiſpaniamque, contingens, aut Regina imperitat aut alumna enutrit; ac utriusque maris commodis dives portubus, in omnes orbis terrarum partes vela dimittit.

Provinciæ ejus. Tota *paret uni Regi* dividiturque fere in haſce Provincias uti ſunt: *Francia, Campania, Picardia, Normannia, Britannia, Andegavia, Canomania, Belſia, Carnutum, Aurelianenſis, Secalaunenſis* & *Bleſenſis ditiones*: *Turonia*, *Pictavia*, *Bituricum*,

cum, Nivernia, Borbonia, Avernia, Li- *Gallia*
moſinia, Inculiſma, Santonia, Petrocoria, Burdigalenſis ditio ſive *Guienna, Vaſconia, Bearnia, Quercium, Languedocia, Provincia, Delphinatus, Breſſia, Lugdunenſis ditio, Burgundia,* & *Metenſe* territorium: quarum plures in ſe continent ditiones & Provincias minores: item *Ducatus* & *Comitatus* multos, *Baronatus* ac *Dominia* innumera: Complectuntur & Provinciæ hæ: *Sedes Archiepiſcopales* 15. *Epiſcopales* 103. Item *Parlamenta* 10. quorum 7. ſuis Provinciis contenta, extra eas Jurisdictionem non exercent: *Tholoſanum* præter Languedociam, partem Vaſconiæ habet, & Quercium: *Burdigalenſe* præter Guiennam continet reliquam Vaſconiam, Petrocoriam, Lemovicum & Santoniam: cæteræ Provinciæ ad Parlamentum ampliſſimum Pariſienſe ſpectant quæ pleraque omnia ſuis locis memorabimus. *Parlamenta.*

DIgniſſima & *Nobiliſſima* omnium Galliæ Provinciarum eſt *Francia*, uti in qua ſita *Lutetia Regis & Parlamenti ſedes* ampliſſima: Nomen *Franciæ* toti Regno proprium, pro ejus hic parte tantum accipitur: continetque *Vice-Comitatum Pariſienſem: Ducatum Valeſii, ditionesque Vrapiſiorum ac Vaſtinenſium*; limitibusq;

La France Paris. ſuis contingit *Belſiam*, *Normanniam*, *Picardiam* & *Campaniam*: *Regio* eſt amœniſſima, frumenti, vini,ceterarumq; frugum egregie ferax, irrigua fluminibus magnis, ac vicis, opidis, Arcibus, Prætoriiſque magnatum optimè culta.

1. La Prevoſte de Paris. V*ice Comitatus Pariſienſis* rurſus dividitur in 4. ditiones: ſcilicet *Pariſii, Goella inſula Franciæ*, & *Vexinii Francici.*

1. *Pariſis* *Pariſium* quondam complectebatur quicquid erat à Porta Pariſienſi, verſus *Pontem Æſiæ*, & *Clajam* uſque verſus *Brienſes*, intra rivum qui ſupra *Latiniacum* in *Matronam* exit. Nomen ejus fere periit, niſi quod ejus memoria in quibuſdam pagis ſervetur qui *Pariſii* cognominantur, item in Nummis, & quibuſdam Parlamenti taxationibus.

Paris. Pariſii hujus urbs, totiusque nunc Galliæ *Metropolis eſt Lutetia Pariſiorum* Europæ omnis (Excepta *Conſtantinopoli*) incolarum frequentia & magnitudine clariſſima, dignitate ſuâ maxime æſtimanda; uti quæ Regis, Parlamenti, Archiepiſcopi, Cameræ Rationum ac Edicti, & univerſitatis celeberrimæ ſedes: *divitiis* & opibus potens, omniſque generis *mercibus* inſignis: *Templis* magnifica: *Monaſteriis* religioſa: *Xenodochiis* pia *Scholis & Collegiis* officioſa: *Bibliothecis* com-

commoda: *Palatiis* publicis & privatis *La*
ſuperba, *Pontibus* Sequanæ inſtructis *France*
admiranda; *Fontibus* gratioſa: *Areis &* *Paris.*
Foris ampla, *Vicis* & *plateis* 400. & pluribus ſpectabilis: *Officinis* mechanicis in ſuas regiones diſtributis & certo loco aſſignatis, quæſtuoſa: *ſuburbiis* amplis & urbium magnarum inſtar cultis, amœna:

Si Spatium videas urbem non eſſe ſed orbem,
Congeſtas mundi dixeris eſſe domos:
Si cœterum populi, multū mirabere quanam
Terra queat tantum ſuſtinuiſſe gregem:

Verum *ſitus ejus* loco commodiſſimo *Situs*
& fertiliſſimo *ad Sequanam fluvium*. qui *ejus &*
in *Burgundia* ortus, per *Campaniam* *commo-*
Provinciam feliciſſimam, acceptis *Al-* *ditas.*
bæ, Icaunæ, Lonio, & *Matrona* (urbis nutricula) aliisque fluviis, Lutetiam deſcendit, ac populoſiſſimam urbem annonâ implet: & prope eam diviſus duplici permeat ipſam amne, infraque Pontem Novum collectus (inter ceteras) *inſulam* facit nobiliſſimam, qua olim to- *Divi-*
ta continebatur civitas; hodie & in u- *ſio.*
traque ripa urbs eſt ingens, pluribus ſuper utrumque alveum Pontibus lapideis, inſulæ connexæ, quæ & indies magis magisque ædificiis ſuperbis exornantur, latiusque extenduntur.

La France *Inſula hæc* inter utramque urbem ſita, *Palatii, dicitur* ab Regio Palatio ibi ſtructo, *& Civitas* nominatur: quia & antiquiſſima Lutetiæ pars eſt, continetque ædem *D. Virginis Cathedralem* ob fundamenta, magnitudinem & artificioſa ornamenta, totius Galliæ miraculum, cui inſerviunt 50. Canonici, quorum Rex primus: continet & alia *Templa, Monaſteria, Hoſpitalia, locaque pia* plura: *Palatiumque Regium* ſuperbiſsimum, *Iuſtitiæ hodie domicilium* & civitatis maximum ornamentum, *Atriis, hortis, Xyſtis, areis, &* maxime *Sacello Sancto*, audacis ſtructuræ, admirandum. *Plateæ præcipuæ ſunt Pontes* 4. utrinque ædibus pulcherrimis ornati; viæque hinc ad Cathedralem, inde ad Palatium, & juxta utriusque alvei ripas, tendentes: *Pontes* hos, *tanquam alas habet*; *dextras D. Virginis* & *Trapezitarum* in urbem viam pandentes: *Levas Parvum & D. Michaëlis* in univerſitatem ducentes: Supra hos eſt *Pons Hoſpitalis Dei*, ex inſula verſus plateam S. Victoris viam faciens: infra vero eoſdem ad extremum inſulæ *Pons Novus* ex vivo lapide ſtructus elegantiſsimè, 12. arcuum tranſitum dans ex urbe per inſulam in univerſitatem: Ornatus eſt *Turriculo* & *Horologio* non vulgari,

Paris.
La Cité.
l'Iſle de Palais.
Pontes ejus.

item

item *ſtatuâ aneâ, Henrici IV.* equo inſi- *La*
dentis, arte nulli antiquarum cedente: *France*
inferius juxta *Tigellinam* Regis alius *Paris.*
Pons eſt *ſublicius* qui *Tigellinus* audit, quo
inde in ſuburbium D. Germani itur.

Ceterum ſupra Palatii Inſulam altera *l'Iſle*
multò *Minor* jacet quæ nuper habitari *petite.*
cæpta, viis rectis diſtincta & egregiis
ædificiis exculta eſt. *Tres ad eam Pontes aditum* prebent, *Primus* ex inſulâ Palatii, qui *Inſula* dicitur & *Sublicius* eſt *alter* ex univerſitate, qui *Turnelli* à vicinia vocatus *ſublicius* quoque: *Tertius aux doublès* audit, qui *Lapideus* & *ædibus* egregie utrimque *veſtitus*, ſed breviſsimus, ex urbe in inſulam hanc ducens.

Inſulis his ſiniſtrorſum annexa Ponti- *l'Uni-*
bus ea Lutetiæ pars quæ *univerſitas* di- *verſite.*
citur ab Academiâ ſive univerſitate, ſcholarum toto orbe celeberrimâ, quæ in hanc urbis regionem tota migravit una cum Profeſſoribus & Bibliopolis. Ab eo tempore quo *Ioanna Navarra Regina Collegium* hic erexit ſuperbum, cui deinde acceſſerunt alia plura ſumtuoſe quoque ſtructa, ita ut *Publica* hodie numerentur 20. *Privata* 30. quæ ex ampliſsimorum virorum fundatione, victum & alia ſtudiis neceſſaria ſuppeditant certis quibuſdam Muſarum culto-

La France. Paris. ribus: *Academia* 4 innititur facultatibus *Theologia* ſcil. *juris Canonici*, *Medicina* & *Artium*: quibus præeſt *Rector*: habetque *Cancellarios* 4. *Advocatos* 6. *Procuratores* 3. item *librarios* aliosque miniſtros & *Nuncios*, *Tabellariosque* ſingularum *nationum*: *Conſtat* enim Academia ex 4. *Nationibus*; *Francis*, nimirum, *Picardis*, ☞ *Normannis* & *Germanis*, quibus particulares deſignantur Patroni, omnesque egregiis fruuntur privilegiis: *Germanis* vero *annumerantur Angli*, *Dani* & *Suedi*: ceterum *continet* & *hac urbis Regia Templa* 17. *Sacella* 3. *Monaſteria* & *Abbatias* opulentas (inter quas S. Genovefoæ & S. Auguſtini) 14. *Xenodochia* 4. plurimaque Magnatum *Palatia* magnifica: ac ædibus privatis denſe habitatur: *Via ſive platea* ejus longiores ſunt *SS. Victoris*, *Marcelli*, *Iacobi* & *Cithara major* Pontibus reſpondentes. *Portis* patet 8. quæ ſunt *Turnelli* ſive *S. Bernardi*, & *SS. Victoris*: *Marcelli*: *Iacobi*: *Michaëlis*: *Germani*: *Buſſia* & *Nella*, *ſuburbia* habet quinque ampla, Templis, Monaſteriis, Xenodochiis, Palatiisque magnifica: ſcil. *SS. Victoris*, *Marcelli*, *Iacobi*, *Michaëlis* & *Germani*, quod omnium ampliſſimum & urbis inſtar populoſæ habitatum, viciſque plurimis longe lateq; diſtinctum.

Hac

Hæc de univerſitate *Muſarum ſede*, breviter: *Tertium Lutetiæ membrum urbs, La Ville* dicitur, & *Mercurii ſedes* eſt, ad dextrum Sequanæ alveum forma hemicycli longe lateque extenſa, ceteris multo major, populoque commerciis & negociationibus frequentiſsima: Exornant hanc mire (præter plurima ædificia magnifica) *Hippodromus Turnelli*, vulgo, La place Rojale, ædificium Regium magnificentiſſimum prope *Portam S. Antonii*: cui objacet *Arx Baſtilia* octo turribus ſuperba: & interius *Armamentarium*, Ædificium vaſtum, continens Magiſtri Magni Domicilium amœniſsime ſitum: *Collegium* dein *PP. Soc. Ieſu ſplendidum* & *Grava* urbis *Curia* magnifice ſtructa: item *Templi Ædificium Regium* ad Portam Templi: & *Richely Regium Palatium ad Portam* S. Honorii: & præterea *Templa* 31. *Sacella* 6 *Xenodochia* 4. *Monaſteria* egregia 10. ſed omnia ædificia longe ſuperat *Lupara*, *La Louvre*, Regia Arx ampliſsima, ſumtuoſiſsima & ornatiſſima, vereque Regia, Galeriis ſpatioſiſſimis, omnium artificum tabernis, hortis fontibus aliisque rebus pluribus omnino admiranda & ſtupenda: quibus nuper acceſsit *Typographia Regia* totius orbis elegantiſsima. Porrò *Portas*

La France Paris. La Ville.

La France Paris. habet 7. nimirum *S. Antonii*: *Templi S. Martini*: *Dionyſii*: *Montis Martyrum*: *Honorii & Novani*, quarum *platea* fere recta linea ad Pontes Inſulæ Palatii tanquam ad centrum ſuum deducuntur. *Suburbia* hic quoque 5. ſed minus ampla: ſcil. *S. Martini*: *S. Dioniſii*: *Montis Martyrum* & *S. Antonii S. Honorii*: ſed duo poſteriora nuper, prolatis urbis Pomeriis urbi incluſa, valliſque & foſsis cincta, munitaque Portis Novis fuere, extra quas denuò plura ædificia, ſuburbana quotidie longe lateque ſurgúnt, & *Mons Martyrum* jam urbi vicinior egregium ſuperne in eam proſpectum habet, *ex Canobio Virg. Veſtaliũm*, quod in eo opulentum eſt: *SS. Dioniſii & S. Martini* ampla ſatis ac ſpatioſe habitata ſuburbia ſunt: *S. Antonii* ſuburbium continet *Lazarethum S. Ludovici Noſocomium* amplum & Regium, cònclavibus plurimis commodum, item Pharmacopœo, fontibus aliiſque multis inſtructiſsimum, ac ſitu ornatuque amœnum. *Hac de Lutetia*, quæ Regi paret & peculiarem habet juriſdictionem *ſuburbiis*, ejus idem cum civitate jus, civibuſque jura nobilitatis anno 1371. dedit Carolus V. *Archiepiſcopus* in Spiritualibus præeſt, hanc adeptus dignitatem anno 1622. ab Gre-

gorio

gorio XV. Suffraganeoſque habet Epiſcopos, Meldenſem, Carnutenſem, & Aurelianenſem, ab Senonenſi Metropolitano delibatos; cujus & ipſe ante ſuffraganeus fuit Epiſcopus, quamvis Epiſcoporum Princeps & Regis Curatus erat, atque ut Primus Senator ſedem, vocemque in Parlamento deliberativam habebat. *La France Paris.*

Ager Pariſienſis, uti urbi vicinus, pluribus magnatum & Regiis arcibus, Palatiis ac villis nitet: inter quæ proxime juxta Sequanam ſe offert *Silva Vincennarum* ut vocant, *Bois de Vincennes.*

Regum delitiæ vicinæque urbis honores:

Arx Regia eſt foſsis altis & Turribus 8. munita, Sacello 15. Canonicorum altore, Cænobio, vivario & nemore inſignis ſimul ac amœna;

Non procul hinc undas confert Matrona Sequanæ.

in cujus ripis exurgit *Vilregia Regia* bis centum oculata feneſtris, amœna hortis, rariſque arboribus fructiferis ordine locatis. Altius ad Matronam *Pons Carentonius*, municipium in quo Reformati Parienſes templum habent capaciſſimum, inde *Arx Regia S. Mauri* Principis Condæi locus Nurricius, amœne ad Matronam (hic quoque Ponte pervium) *Conflens. Pons Charenton. S. Mauri.*

ſtructa

La France l'Iſle de France ſtructa ab Franciſco primo, cujus ante januam ſtatua cum his verſibus.

Vt vivas valeasq; forũ hic vitabis & urbem,
Nec res à ſomno nec revocabit Amor.

Gournay. Mox *Gornaum* ſequitur cum Ponte lapideo fl. inſtructo, ubi *Prioratus Virg.* inſignis: Prope Matronæ fere aquis cingi- *Chelles* tur *Chelles* burgus, Abbatia virginum, Hoſpitali & monumentis magnatum, aliiſque nobilis & ſitu amœnus.

Interim à flumine occurrit *Vaujour* quaſi vallis jucunda, ſilvis & paſcuis cincta; & dein *Goneſſe* burgus dives & celeberrimus pane, qui ibi fit optimus & Lutetiæ divenditur: *Hoſpitale* habet ægrorum & pauperum, etiam peregrinorum ſolamen.

Le Goellie Agro Pariſii hic ſuccedit *Goella* cujus & hodie limites ignoti, ſervaturque ejus memoria aliquot locis à Goella cognominatis. Fuit hic *Comitatus Dammartinnenſis* ab magno olim opido *Dammartino*; quod nunc in vici formam redactum colliculo inſidet. *Dammartin*

3. l'Iſle de France *Inſula Franciæ* tertia Comitatus Pariſienſis pars, continet loca inter ſinus gyroſque Sequanæ fl. ab urbe uſque *Poſſiacum* occurrentia, quorum primum fere *Iſſy*, ab *Iſide* Romanis olim Sacro: pagus hodie fontibus ſalubribus, aquis pel- *Iſſy.*

lucidis & hortis cultiſsimis amœnus: inde *Venna* olim Piſcatorum manſio, hodie butyro claret, & fontibus quoque hortisque magnarum amœnus pagus eſt: *Meudo* Regia Arx ad ſilvulam ſtructa ſtatuis fontibus, aliisque rebus plurimis amœna ſimul ac ſuperba eſt: *La France l'Iſle de France Vanvie. Meudon.*

Non Parnaſſum alibi quæres, Aganippida fontē:
Non alibi Muſas Phœbumque & myſtica vatum
Antra; ſuis unus tenet ædibus omnia Meudo:

Sequitur *S. Clodouæi* opidulum celebre Templo, & in hoc monumentis Regum Clodouæi & Henrici III. magnificum, quoque Arce ſive Palatio ſumtuoſe ſtructo & amœne ſito, cui adſtructi Horti, fontibus, cryptis, ſtatuis, nemoribus, aliisque rebus ſplendidis ac pretioſis longe amœniſsimi: *S. Cleu*

Huc ruit urbs tota feſtos cum purior æſtas
Adduxit ſoles, rhedis velocibus illi,
Quadrupedante alii, pedibus ingloria pubes:
At plures cymbis fluvio ſinuante feruntur,
Vmbras tenſa quibus dant carbaſa, Vicus abūdat,
Exuviis urbis populoque exultat ovante.
Hinc offert ſe opidulum vicino in litore nomen
Sirenes cui Sequania fecere, ſerenum *Sureſne.*
Vel cœlum: colles & campos jactat apricos,
Palmite frondentes generoſo quique pudori
Vitibus Aviſiis fuerint Viniſque Bealnis.
Imminet æthereo prope Vertici Valerius Mons

Eremita

La France — Eremita domicilium, qui hic
— *ſumma de rupe micantes*

l'Iſle de France — *Deſpicit urbis opes & nomina vana potentũ.*

Bolo-gne. — In altera dextra Sequanæ ripa *Bolonia* conſpicitur, pagus æde D. Virg. clarus,

Ma-dril. — & mox *Longchamp* Abbatia Religioſarum ſub ſilvula Boloniæ: Tum *Madritum* Regia Arx à Franciſco I. ad exemplar Hiſpanicæ ſtructa, in qua quadriennium detentus fuit poſt cladem Ticinenſem, unde hi verſus:

Gallus habet tantum, barbã, calcaria, criſtã:
Sub pedibus Gallum, ſed jovis ales habet.

S. Oen. — Hinc Portus & Pons *Nuellii*, *Clichii* & *S. Oen*, olim Clicii Palatium, ſeceſſusque Regis Joannis, qui ordinem equitum ſtellæ argenteæ hic inſtituit, cum lemmate hoc:

Monſtrant Regibus aſtra viam.

S. Denis. — Longius hinc à ripa ſuccedit *S. Dioniſii opidum* elegans, ſed celeberrimum Abbatiâ, & ſtupendis in Templo ejus Regum monumentis; admirandisque in Sacello uno theſauris, quales non facile ullibi terrarum in uno conclavi videas. Abbas Templi & opidi Dominus eſt & nulli ſubjectus Epiſcopo, multisque inſignibus gaudet privilegiis ac dignitatibus: in Area Abbatiæ *fons* eſt aquæ Saluberrimæ, quem circumcingunt ſtatuæ

&

& idola olim forte adorata, antiquitatem certe loci teſtantia. Adjacet & ædes Regia, Regis hic divertentis hoſpitium: introrſus conſpicitur in edito loco *burgus & Arx Monmorencii* Ducatus & Patriciatus titulo nobilis, nobiliſſimæ Monmorantis gentis jam extinctæ, cui ſucceſſit Condæus: adjacet lacus egregie piſcoſus & lucus, Prioratu D. Virg. de Sylva, nuper reſtituto, venerandus. Succedit in Sequanæ ripa *Argentueil*, tunicâ inconſutili, D. Virg. manu puero Jeſu elaborata celebre, Templum habens: tum in oppoſita ripa *Nanterra*, celeberrimus pagus ortu S. *Genoveſvæ*, *La France l'Iſle de France* *Monmorency.* *Argentueil.* *Nanterre.*

Pariſiæ navis quæ fida Anchora eſt & Ara.
Palladiumq; potens præſensque ad Lilia Numen.

Item *Ruella* opidum amœno & optimi vini fœcundo loco ſitum, cum Arce magnifica, cui adſtructi Horti, fontibus, labyrinthis, ambulacris, piſcinis, aquæductibus, ſpelæis, aliiſque ornamentis ſumtuoſis amœniſſimi. Hinc Sequana *Ponte* tranſitur ad Pagum *Catullium*: ſequiturque inde ad S. *Germani opidum* uſque *ſilva quercea*, à proditione horrenda cognominata, quæ concepta & jurata dicitur ad prægrandem, in angulo ejus, menſam lapideam: ſilvam hanc via ſecat, cujus ſi ramum, ab uno viæ *Ruel.* *Chaton* *Bois de trahiſon.*

latere

La France l'Iſle de France latere decerptum in Sequanam projicias, lapidis inſtar fundum petet: ab altero decerptum ſi projicias ſupernatabit, ut ipſe vidi.

S Germain *S. Germani* opidum loco amœno & ſalubri ſitum, *Cænobium* habet Virginum nobilium non cuilibet ſpectandum: Famâ vero ſuper æthera notum eſt *Arce Regia* omnium pulcherrima & nobiliſſima, quæ Vetus & Nova: *illa* continet conclavia ſpatioſa 63. & ſacellum ſumtuoſum: extus vero *ſeptum* ferarum longum 2. mill. continens le *Jeu de maille* & juxta *tentoria* aliquot: *Hæc* conſtat Cameris & Galeriis ornatiſſimis, hortisque ad Sequanam jucundiſſimis: omnia hic mira: at ipſa *etiam miracula vincit Ingenioſa cavis laticum deducta ſub antris Vnda per obliquos ludens variâ arte meatus: Crypta* ſunt 5. quarum *una ſicca*, refrigerium ſub æſtivis caloribus commodum: *uda* & rorantes 4. ſunt. *Prima* oſtentat Draconem alatum undas vomentem & alia: *Secunda* Nympham organum tractantem & alia: *Tertia*, Neptunum Tridente armatum: *Quarta* omnium pulcherrima, Orpheum producit citharam pulſantem, item Bacchum, & alia plurima: ſingulæ verò aquis de improviſo te aſpergent largiter.

Sequi-

Sequitur *Poſſiacum* opidum amœno quoq; & ſaluberrimo loco poſitum, cœnobioque Virg. Nobilium illuſtriſſimum. *La France Poiſſy.*

Vexinium Francicum, Præfecturæ Pariſienſis quartum membrum, continebat quicquid eſt ab Æſia fl. Claromontem uſque verſus Picardiam, ſed periit ejus quoque memoria, hodieque ſub Præfectura Silvanecti eſt & Ducatu Valeſio. *Vexin. François.*

Valeſium autem, ſecunda Franciæ Regio, nomen habet ab vallibus amœnis (quas continet) inter Matronam & Æſiam ſitis: *ejus Metropolis eſt Silvanectum* à ſilva propinqua cui quaſi annectitur, nominatum, Epiſcopatu, (ſub Præſule Remenſi) Præfectura lata & Ballivatu nobilis civitas: ſita loco amœno in clivo collis juxta Nonnetam amnem: vicina ſunt ei, *Abbatia Victoire*: *Centullia*, amœna Monmoranciorum Villa & *Palatium* regiè ornatum, cum Hortis & vivario: *Gonvieux* opidum cum ſtagno, piſcium copia celeberrimo: *altius* ad Æſiam fl. *Cretilium* occurrit, opidum Arce (ex quadrato tota Lapide ſtructa) nobile, antiquum Comitis Sueſſonum Patrimonium: inde ſequuntur *Pont S. Maixent*, *Verberie*, & *Compendium* opidũ ſitu amœnum & Venationibus commodum regiis, Abbatiam habet D. Cornelio centurioni ſacram: 11. *Valois. Senis. Chantilly. Gonvieux. Creil. Compiegne.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

La ſacram : interius verſus matronam ſunt
France *Bethiſii*, *Creſpii* ad *Autonnam* fl. & ad
II. Urcam *Iuray*, *Ferte Millon*, à Milone con-
Valois. ditore, Arcem habens elegantem *Gande-*
Gandelu. *lu*, burgus juxta quem Arx Nova, loco
omnium fere Galliæ pulcherrimo: *Mar-*
non Abbatia : *Prioratus Cervi frigidi* &
Fontaine les Nonnains & alia : hæc ſupra.
Beau- Infra Silva-nectum ad Æſiam fluv. *Bel-*
mont. *montium* ſitum eſt, Ducatus & Patricia-
tus titulo nobile opidum Ducis Umdo-
cini, ſitu ædito & prærupto munitum:
l'Iſle & inde *Inſula Adami* opidum triplex
Adam Pontibus junctum & flumine inſulaque
diviſum, amœne inter nemora ſitum;
Beau- Pars ejus ultra Æſiam in *Bellovacenſi* di-
vaſis. tione poſita; quæ Comitatus titulo no-
bilis, Normanniam inter & Picardiam
ſita, veriniumque attingens, Æſiam non
excedit; regio eſt fertilis & amœna : ab
bellis ejus vallibus nominata, puris piſ-
coſiſque amnibus irrigua, & fontibus
I *Beau* ſalubribus felix. Metropolis ejus *Belva-*
vais. *cum*, ſub Præſule Remenſi: civitas am-
pla, pulchra, dives, commerciis frequens,
& munita, adeo ut inter opulentiora,
munitiora & pulchriora Galliæ connu-
meretur, *Epiſcopus* ejus & Comes eſt &
Clair- Par Franciæ; Cætera opida ſunt *Clair-*
mont. *mont*, antiquo Comitatus titulo clarum,

Arce-

Arceque firma & eleganti munitum opidum Comitis Sueſtonum, prope Brecam amnem poſitum: item *Gournaye*, *Monchy le Pierreux* : *Montataire* infra Belvacum ad Therinam amnem prope Æſiam *Mony* : altius: *Bovicres* ſupra Belvacum ad Therinam, *Marceilles*, *Chaumont* & alia. *La France* II. *Valois* *Montataire.*

Verinii Francici opida ſuperſunt, *Pontaſia* & *Mellentum*, illud Vice-comitatu & Ballivatu nobile eſt, pulchrumque ſatis & munitum ad Æſiam, Ponte ſtratum, ſitum: extus ob pratorum & vinearum, imo hortorum continuam ſeriem & aquarum ſtrepitum præter cætera amœnum; *Hoc* infra Poſſiacum in dextra Sequanæ ripa, & inſula ejus poſitum, Ponte conjungitur, qui & ultra Sequanam ducit in *urapiſiorum* agrum, tertiam Franciæ Regionem, quæ hinc porrigitur juxta fines Normanniæ & Belſiæ, uſque ad verinam fl. in Lonium ſe exonerantem, fineſque *Vaſtinenſis* agri ſupra *Melodunum* Princeps ejus opidum. *Verin fr.* *Pontoiſe.* *Meulun.* III. *Hurepoix.*

Proximum hic ad ſequanam opidum ejus eſt, ad mordræ oſtium *Pont Gallon*, & inferius ad ſequanam *Medunta*, Pontem habens Sequanæ inſtructum; nobile ſede Præſidiali, & Eccleſia D. Virg. *Mante*

ad

La France Hurepois. ad formam Pariſienſis ſtructà: ſtatuiſque Regiis binis magnificum opidum: Proxima ſunt juxta Auduram fl. glorioſiſſimum *Aneta* Ducis vindocini Regia Arx & Villa artificioſe & ſumtuoſe ſtructa, *Anet.* cum ſacello ſplendidiſsimo cui duodecim inſerviunt Canonici: Horti adſtructi plures, & ornati ſplendidiſsime; in majore, (qui aurantiis, limoniis, & granatis conſitus) *Fons* eſt ſumtuoſiſsimus: altius *Dreux* ad Blaſiam rivum, eſt *Droca* urbs antiqua & pulchra, Druidum conventu olim, nunc Comitatus titulo nobilis, & *Heudden.* prope Vegram fl. *Hudeucum*: altusque *Monfort* *Monfortium* opidum Comitibus magis ſuis quam amplitudine clarum, ad ſilvam, cui nomen dedit, ſitum: inde pro- *La Mautrii.* pe fontes Bibaræ amnis *Verſaille*, magnificum Regio Palatio: & inferius ac Bi- *Verſaille.* baram *Arcueil* aquæ ductibus olim Romanorum, nunc medicæis novis, nobi- *Arcueil.* lis pagus: *Bilſeſtre* Regia olim Arx, ex *Biſſeſtre.* cujus ruderibus Hoſpitale S. Ludovici, in uſum militum decrepitorum nuper *Gentilli.* ſurrexit Regium. *Gentilly* ordinum quondam Galliæ ſedes: nunc tantum Hortibus & fontibus amœnus locus: & juxta *Vitrii.* Sequanam *Vitrii* pagus amœni ſitus, unde hic Regum infantes educari ſolebant.

Huic

Huic interius ab Sequana ad *Ivettam* fl: *Le Dampierre*: *Chevreuſe* opidum cum Ar- ce Ducatus titulo clarum: *Gif Abbatia*: *Longiumeau* in cujus ſuburbio Prioratus cujus Beza Prior fuit: item ad Orgiam & ei annexos rivos: *Ramboulet*. Franciſ- ci 1. Regis hic morte notum: *Chez fon- taine Abbatia*: *Dordens Caſtres* amœnum in valle opidum. Hortiſque & cænobio ſpectandum: *Montlebery* Arx in colle a- cuminoſo munita: ad Stampam fl: *Eſtam- pes* Ducatus titulo nobili opidum in viâ Aurelianenſi ſitum: & inferius *Fontenay* le Viconte: *Villeroy Eſſona* burgus in in- ſula prope ſequanam ſitus, cui adjacet *Pratorium Domini d'Eſſelin* picturis or- natum, hortibuſque & fontibus amœ- num. *France* *Hurepois* *Chevreuſe.* *Longiumeau.* *Chaſtres.* *Eſtampes.* *Eſſone.*

Ad oſtium Stampæ, & ripam ſequa- næ *Corbolium* ſequitur opidum antiquiſ- ſimum, in oppoſita fluvii Sequanæ ri- pæ, ſuburbium habens Ponte lapideo urbi junctum; Templa habet, aliquot & Prioratum ordinis S. Joannis Crucige- rorum Melitenſium; Altius ad Sequa- nam ſunt Pont *Thierry*, *Millii* & *Corance* ad rivum Sequanæ confluentem, ubi *Pratorium* Hortis & fontibus amœnum *Gallari* Conſiliarii Regis: Sequitur ad Sequanam *Melodunum* ambitu parvum *Corbeil* *Corance.*

B ſed

La France ſed triplex opidum, Lutetiæ inſtar, Pontibus duobus lapideis junctum.

Melun Fontaine bel-leau. Inde interius in ſilva *Fons blandus* ſe offert opidulum cum Arce, omnium quas Gallia, Germania, Belgium, Anglia & Italia habent, pulcherrima, ampliſſima, magnificentiſſima, ac ornatiſſima: 900. continens conclavia, connumeratis Xyſtis & Atriis & è tecto oſtentans 704. tubos caminorum: capax totius Aulæ Regiæ: 1. *Galeria* ſunt, *Reginæ, Conſiliorum, major, minor*, & *ſtatuarum*. 2. Atria ſive *Sale de la Garde, des Feſtins, des Bals* ampla: & *des Comediens*, artificioſe caveis & convexis ſtructa. 3. *Horti*, muro ſepti, *du Roy*, *de la Fontaine des Pins des Eſtangs*: *de la Roine*, & alius extra Arcem incultus: Areæ, *La Court de la Fonteine, de Dongeon*, *des Officiers* & *la Baſſecourt*, omnium ampliſſima: ubi Hoſpitia Comitatus Regii.

Moret. Ultimum opidum Urapiſii Agri *Moretum* eſt, parvum, ſed Comitatus titulo inſigne ad Lonium fl: poſitum non procul inde in Sequanam exeuntem.

Sequitur quarta & ultima Franciæ ditio *Vaſtinenſis* quam *Lonius* (inter Ligerim & Sequanam ſitam) mediam perluit: orientem verſus Senones ſpectans: *regio* ſilvis & lucis amœna & denſe pagis,

gis, Arcibus ac opidis habitata: Lonius *Le*
amnis, eam irrigans, in ligerim foſſâ du- *France*
ctus nuper fuit, magno negociantium *I V.*
& hujus ditionis commodo: ſolum ejus *Gaſti-*
arenoſum, ſed crebris rivis & ſtagnis ir- *nois.*
riguum.

Princeps ejus opidum eſt *Mons Argiſi* *Mon-*
ſede præſidiali nobilis, munitaque Arce *targis.*
valida, Spatioſo Atrio magnifica; Dux
Aureliæ tenet hodie jure Appennagii:
ſitus ejus amœnus in læva Lonii ripa,
perluiturque vernifone amne: inferius ad
Lonium *Silviacum* ſive *Nemoroſum* ſitum *Ne-*
eſt ſilvis amœnis cinctum, Ducatus ma- *mours.*
gis dignitate, qua antiquitate clarum:
Altius ad ligerim habet *Briareum*, bur- *Briarè*
gus eſt amplus, Marchionis d'Effiat
juxta quem Lonius in Ligerim ductus: &
altius ad ligerim *Bony*, inferius vero *Ge-* *Gien.*
nabum opidum antiquum ſituque amœ-
num, Ponte, ſuper ligerim, lapideo, &
nundinis illuſtre: Prope ſequitur *Gena-* *Gien le*
bum vetus, unde evincunt hic fuiſſe Ge- *Vieil.*
nabum illud cujus Cæſar meminit: inde
ſint *Fleurii* & *S. Benoiſt* Abbatiæ amplæ *S. Be-*
& amœnè ſitæ, Gymnaſiis olim cele- *noiſt.*
berrimæ: interius ſunt *Chaſt. Sezard.* in *Chena-*
nemore; *Chaſteau neuf. Pont. aux moines.* *ille.*
Chenaelle Caſtrum Hortis & fontibus a-
mœnum, *Vitrii aux loges* prope ſtagnum:

Cham- Item *Nogent, Dampierre, lorris Plateville, Locroy, Fletin Abbatia, Seau* & *Ferriere Abtiam* cum ſtagnis ſingulis fluvios emittentibus: prope ſunt *Bauna Bois commun. Pizieaux, Rochefort* comitatus, *Puthiviers, Choizy, Malezirbe* & ultra Ionium ad Sequanam & icaunæ oſtium *Mons Regalis*, opidum amœne ſitum, cis & ultra Sequanam in Brienſi territorio, Arcem habens inter fluvios confluentes munitiſſimam, quæ omnia Pontibus lapideis connexa.

pagne. La Brie. Roche-fort. Monte-reau.

Champagne. HÆc de Franciæ Provinciâ, quam Pluribus locis attingit *Campania* ceteris partibus Burgundiæ, Lotharingiæ & Picardiæ affinis: nomen habet à Camporum, quibus fere conſtat, latitudine ac agrorum planitie, qui frumento, vino omnique pecorum genere abundant, nec deſunt ſilvæ, venationibus & aucupiis opimis commodæ: Aëre gaudet ſereno ac temperato, fluviis irrigatur magnis & piſcoſis: nobilitas ei frequens & generoſa, civitates lautæ, pagi populoſi: dividiturque in varias diœceſes & ditiones, quarum.

La Brie. Proxima Franciæ & urbi Lutetiæ *Brienſis*, ab Matrona & Sequanâ confluentibus, inter utrumque flumen ad Tricaſſenſem uſque & Senonenſem diœceſes extenſa.

extenſa. Comitatus titulo inſignis eſt, *Champagne.*
cælo gaudens admodum ſereno, & licet
nemoribus abundet, nullius tamen an- *La*
nonæ indiga eſt. Metropolis ejus *Melda* *Brie.*
civitas Epiſcopalis, olim Senonenſi, *meaux*
non Pariſienſi Archiepiſcopo ſubjecta:
Vice-comitatu, Præfectura, & Ballivatu nobilis, Matrona fluvio diviſa & Ponte lapideo connexa, munitaque ſimul & amœna ſitu: altius ad Matronam eſt
S. Fiacri Fanum, miraculis & religione *S Fiacre*
celebre. Tum *Moncella* Regia Arx loco
amœniſſimo magnifice ſtructa & orna- *Monceaux.*
ta. Tum *Iovara Abbatia* virginum opu- *Iovarre les*
lenta, ab Jovis ara, Romanis olim hic
ſacra, nomen habens: item *La Ferte ſous* *nonnatus.*
jovare, cum Arce in inſula Matronæ
ſtructa. *Nogentel* & altius in extremis
Briæ finibus *Caſtrum Theodorici*, opidum *C. thierry.*
dives & frequens, ſuburbia habens ipſo
opido majora: hæc ſupra, infra Meldam
ad Matronam occurrunt, *Pont aux Da-* *P. aux*
mes, virginum quoque Monaſterium, *Dames*
quæ Dominæ nominantur, ſitum ad
Morinum fl. qui inde mox infra *Portum*
Condenſem in Matronam abit: *Latiniacum* *Conde.*
inde Pontem habet Matronæ ſuperſtru- *Lagny.*
ctum: unde inferius infra *Pontes Gornai*,
S. Mauri & Carentoni, *Brie pagus*, & *Conflens*, & ad Sequanam *Cretilium*, burgus *Creteil.*

Cham paigne. amplus & amœnus, & altius paulo *Ville neufve S. George* opidum modernum & *La Brie.* pulchrum, Situque, juxta Terum in Sequanam exeuntem, amœnum, cui altius *Ville neufve S. George.* ad Terum adjacet *Iarre abbatia.* Hinc altius in Brienſi ditione occurrunt partes opidorum *Corbolii* & *Melodum* & *Pons* *Iarre.* *Sanoſii* prope Fontem blandum: inferius *Sanois* ad Pontem hunc *Barbella* eſt Abbatia ab *Barbeau.* Ludov. Sept. fundata, cujus in Templo ſumtuoſum & artificioſum exſtat ſepulchrum, ab Adæla ſponſa ejus poſitum; Rex hoc loco piſcans barbum cepit, in cujus viſceribus gemma reperiebatur pretioſa; eaque occaſione Abbatia hæc fundata. Altius ad Sequanam ſunt partes *Montis regalis* & *Novigenti:* Atque hæc de locis juxta Sequanam & Matronam ſitis: interius ab utroque fl: ſunt ad *Terum* & ejus rivos: *Brie Conte Robert, Tornem, Torfu, Chome, Roſoy, Vodois, Chapelle gautier* : *Nangis* : ad Morinum *Creſy, Coliumiers, Rebes, La Ferte gauche, Sedane*, ad Morinum minorem *Monmirel*, o- *Monmirel.* pidum ad clivum montis ſitum, ubi Silva quercea, cujus ramuli decidentes lapideſcunt: ad Moranſii & Vouſiæ Fon- *Prouvins* tes *Agendicum* ſive *Provinium* opidum antiquiſſimum & amplum in duo opida diviſum, quorum ſuperius Arcem & Tur-

rim

rim habet à Julio Cæſ. ſtructam ager *Champagne.* ejus celeberrimus ab roſis, urbis cognomen ferentibus, quarum hic ingens copia: Hinc altius ad Quietam amnem *Senonois.* *Villenoce* & alia.

Hinc ultra Sequanam *Senenſe Territorium* ſe offert Campaniæ quoque pars, *Senonois.* inter Vaſtinenſes & Autiſſio dorenſes ceteris finibus poſitum: medium *Icauna* fl. percurrit: Ager omnibus rebus ad vitam humanam neceſſariis affluens, vino imprimis delicato, & ob nucum copiam, etiam oleo: caput & Metropolis ejus *Agendicum Senonum* præſidiali & Archiepiſcopali ſede civitas clariſſima & antiquiſſima: *Sens.* ſuffraganeos ejus Præſul habuit, Epiſcopos Pariſienſem, Meldenſem, Tricaſſenſem, Autiſſiodorenſem, Nivernenſem, Aurelianenſem & Carnutenſem. ſed poſtquam anno 1622. Epiſcopatus Pariſienſis, Archiepiſcopatus dignitatem adeptus fuit, etiam Meldenſis Aurelianenſis & Carnutenſis Epiſcopatus ei acceſſere: ita ut ſub Præſule Senonenſi remanſerint Tricaſſenſis, Autiſſiodorenſis & Nivernenſis Epiſcopatus: ceterum *Agendicum* urbs eſt ampla, antiqua, pulchra & frequens, pluribus Templis, Monaſteriis ac Abbatiis, Collegioque PP. Soci Jeſu magnifica: ſita

Cham- ad icaunæ ripam, perluta vero *Venna*
pagne. amne, vias urbis nitidas reddente, ſtra-
Seno- tuſque eſt Icauna Ponte juxta urbem
nois. Veron. Lapideo: altius ad fl. *Verona* eſt pagus, & ibi fons cujus aquæ naturales formant pumices: cætera opida ad Icaunam ſunt:
Ivigny *Ville neufve le Roy*: *Ivigny*, Comitatus dignitate clarum opidum: & infra Agendicum *Pont ſur Yomne*: *Ville neufve le guiard*: & ad Sequanam *Bray*, *Nogent* &
Para- prope juxta Arduceum *le Paracliſt Ab-*
cliV. *batia Virg.* cujus Abbatiſſa fuit Heloiſa femina doctiſſima; juxta Lorvinum
Trai- *Traneault* Caſtrum vetus, *Trainel* Urſi-
nel. norum procerum opidum & *Soligny*, & verſus fines Vaſtinenſium, *Bazoche*, *Chau Renard*, *La Ferte*, *Chauderon*: *Fontaine Iean Abbatia* & alia.

1. Au- Sequitur altius *Diœceſis Autiſſiodoren-*
xerrois *ſis*, quam & Icauna perluit, & ſub Metropolitano Senonenſi eſſe dixi: Vino abundat, ita ut omnibus anni menſibus magnam copiam Lutetiæ ſubmittat. E-
Auxer- jus civitas Epiſcopalis eſt *Autiſſiodorum*,
re. pulchra quoque & antiqua, munitaque Arce firma, in colle ſita. Epiſcopus ejus pulchrum inhabitat Palatium, Icauna etiam muros ejus alluit, & egregio Ponte ibi tranſitur: Cætera hujus diæceſis opida & loca præcipua ſunt, ad Icaunam,

nam, *Beaumont*, *Ville neufve* le gueſt: *Me-ry*, *Mailly*: ad Curam *Arcy*, *Becy*, *Pontig-ny*, *Crevant*, *Hauterive*, ad Armentionem *Tornodorum* Comitatus titulo nobile: ad quem ſpectat *Ancy le Franc* Caſtrum propinquum inter Galliæ pulchriora numeratum: ad Lonium fl. *Pereuſe*, *S. Sauveur*, *S. Aman*, *S. Forgeau* & aliæ: ad Ligerim *Neuvy*, *Annet*, *Mionne*, *Conada*, opidum *Dom. de Broc. de S. Marc*: Ovus fl. juxta in Ligerim fluit, ultra quem ſuburbium habet, ponte urbi junctum, in quo Dux Niverniæ juriſdictionem exercet: incipit enim hinc. 2.

Champagne. *Nivernois.* *Tonnerre.* *Ancy.* *Coſne.*

Nivernia Ducatus & Diæceſis Epiſcopalis Senonenſi ſubjecta, late limites ſuis extendens juxta Burgundos, & Bituriges, opida continens 13. Caſtellaniaſque 30. irrigaturque Icauna, Ligeri & Elavero fluviis navigabilibus: ſed ager ejus frumenti parum, vini fere nihil producit, & licet ſilvoſa ſit regio, paſcuis tamen egregie dives eſt, fodiniſque ferri & lapidum: civitas ejus *Nivernia*, Epiſcopatus Ducatus & Patriciatus titulis ſuperba, ſita eſt ad Niverin & Ligerim confluentes, Pontibuſque ſtratos lapideis: & quidem Ligeri inſtructus Pons 20. arcuum ex quadrato lapide, juxtaque urbis ad tus

Nivernois. *nevers.*

 viſun-

Cham-pagne. *Niver-nois.* viſuntur plura Monaſteria, interque ea PP. Soc. Jeſu Collegium, omnia ad normam Italorum ſtructa: eſt & *Septum, pour le jeu de Maille*, & aliis exercitiis: ipſa urbs eſt pulchra, ampla, opulenta, antiqua & munita, Templis plurimis conſpicua: inter quæ *S. Cyri Cathedrale* continet Ducum ſepulchra magnifica: juxta eſt *Arx* ſive Palatium Ducis ſplendidiſſimum, intus ornatu, extus Areâ quadratâ, ædibus arcuatim ſtructis circumcincta inſtar Areæ Regiæ Pariſienſis. Secundo lapide ab urbe inferius pro-

Pouge. pe Ligerim *Pagus eſt Pouge* celeberrimus fonte aquarum ſaluberrimarum cui vicinum eſt pratum, diverſoriis & ædiculis, forma arcuali ſtructis, habitatum, in uſum aquas haſce bibentium: inferius eſt

Charité *Charitæum* opidum lautum, Ballivatu & 4. Templis Parochialibus nobile, illuſtre quoque *Prioratu* opulento *Ord. Cluniacenſis*, cujus Prior & opidi Dominus eſt. Situm eſt amœne in clivo montis ad Ligerim, qui ibi Ponte lapideo tranſitur.

Deciza. Cætera Nivernenſis ducatus opida ſunt *Poully*, *Deciza* inter Arrontem & Ligerim confluentes clauſum opidum & Pontibus utrinque rurſus apertum: item ad Arrontium fl. *Corſy la tour*,

Moulins

Moulins en Guibert : *Chaſtillon S. Sauge.* *Champagne.*

Ultra ligerim. *S. Maurice. Coſſa Toury* *S. Pierre le Montier* ad Elaverum ſedes Præſidialis Nivernienſis ditionis, *Senconig, la Guierche, le bec d'Allier* : ad Icaunam, *Cebigny, S. Leonard, Anant, Tonay, Clamezy*, in cujus ſuburbio eſt Templum S. Mariæ Bethleëmitanæ, Epiſcopatui Bethleëmitano ſubjectum, & unitum, exemtumque ab omnium Epiſcoporum Juriſdictione, item *Coelange*, *Dreux* & alia.
Tricaſſois.
S. Pierre le Montier.
Clamezy.
N. D. de Bethleëm.

Tertia Metropolitani Senonenſis Diæceſis eſt *Tricaſſenſis*, ſed dignitate prima, finibus ſuis attingens Brienſes, Senonenſes, Autiſſiodorenſes, Lingonenſes & Catalaunenſes : Ager ejus planus & fertilis, paſcuiſque lætus. Metropolis ejus *Auguſta Tricaſſium*, urbs ampliſſima, populoſa, & locupletum mercatorum familiis nobiliſſima, caput *Campania inferioris*, Lutetiæ filia, & Veterum Palatinorum Comitum ſedes & ſepultura, uti videre eſt in D. Petri æde Cathedrali: Templa enim Collegialia continet duo Parochialia Septem & inter Cænobia Abbatiam opulentam : Sita eſt in læva Sequanæ ripa, cujus alveis binis perluitur : & moletrinas chartarias, aliaſque verſat plurimas : Reliqua hujus ditio-
Tricaſſois.
Troyes.

Cham-pagne. Tricaſſois. ditionis opida ſunt inferius ad Sequanam *Mery* & *Pons* : & ſuperius à Trecâ: *Bar ſur Seyne*, *Muſſy* l'Eveſque & alia : &

1. Bar ſur Seine. ad Albulam: *Bar ſur Aube* Comitatus titulo clarum opidum & optimæ notæ vinis, *Beaulieu*: *Mons*, *Sommenoire*, *Mon-*

2. Bar ſur Aube. *ſtier en Der*, *Almance*: *Brantigny*, *Piney* Ducatus & Patriciatus dignitate clarum

Piney. opidum familiæ Luxemburgicæ, *Rame-*

Plancy. *ru*, *Arcis*, *Planey* caſtellum vetuſtiſſimum:

Anglure. *Fere* Champenoiſe, *Sezane*, *Anglure*. Baronia ab Epiſcopatu Tricaſſenſi dependens: *Saron*, *Marcilly* & alia.

Tricaſſenſi orientem verſus adjacet in Campania *Diæceſis Lingonenſis*, juxta fines Burgundiæ & Lotharingiæ protenſa: cujus urbs Epiſcopalis *Lingonum*, ſub

2. Angres. Præſulæ Lugdunenſi: Epiſcopi vero & Ducis Pariſque Franciæ titulis gaudent: Civitas vero eſt antiqua & pulchra prope fontes Matronæ & ad clivum Vogeſi montis ſita, loco amœno, egregie munita, ſpectanda Templo Cathedrali S. Mammæ, inter Galliæ pulcherrima numerato: item Arcu Triumphali, aliiſque Romanorum antiquis monimentis. Cætera opida ſunt ad Albulam,

Baſſigny. *S. Loup*, *Arques*, *Chau Vilain*, *Longchamp*.

Chaumont. ad Matronam *Brenon*, *S. Sauveur*, *Nogent le Rocheux*, *Dame Marie*, *Marnay*: *Calvimon-*

vimontium caput Baſſiniæ Regionis, al- *Champagne.*
tæ rupi inſidens ad Suiſiam fl. cum Ar-
ce, item *Beaufremont* & *S. Vrbain*, *Abba-* *Langenois.*
tia: tum *Iunivilla* Vallenſis territorii ca- *Ioinville.*
put & Principatus titulo nobile opi-
dum, gentis Guiſiæ, cujus & hic in Tem-
plo ſtupendum ſepulchrum: ſpectant
huc *Sailly* Baronatus, & *Vaſſy* opidum &
alia: ad Saltum fl. *Grand* opidum nobile *Grand*
& *Lignium* Comitatus caput: prope ab- *Ligny.*
jacet in montis vertice *Abbatia* cum
Fonte admirandæ pulchritudinis & alia.

Sequitur hinc inferius juxta Matro-
nam fl. *Catalaunenſis Diæceſis* nobiliſſi- 3. *Chalonois.*
ma, cujus metropolis *Catalaunum* ſub
Præſule Remenſi: eſtque ejus Epiſco- *Chalon.* *
pus Comes ditionis & Par Franciæ, urbs
ipſa eſt ampla & commerciis (panni im-
primis & linei) opulenta: ædibus ex la-
pide cretoſo ſplendida, ſuperba turri-
bus pyramidalibus, amœna ſitu & am-
bulacris: Cetera opida huc ſpectantia
inferius ſunt *Champigneul*, *Avize*, *Le Me-*
nil, *Vertus*, *Mommor*, Superius ad Saltum
& Matronam confluentes: *Vitriacum* *Vitrei*
Francicum, caput territorii Perticenſis *le Francé.*
& *Superioris Campaniæ*, ſedeſque Balli-
vatus ſpatioſi, & *Vitriacum incenſum*, *Vitrii*
ab legione Romana Victrice nomen *le bruſle.*
ſervans; cui *Saltus* foſſæ loco eſt, uti

Cham-pagne. *Matrona* alteri; altiuſque ad Matronam *S. Deſiderii opidum* cum Arce munitum:
Remois & hinc longius ad Saltum fl. *Bar le Duc*.
3. *Bar-le Duc* Ducatus utrique caput: & ad Axoniæ fl.
S.Me-nehou. fontes *Clairmont*, *Varennes*, Regiumque *S. Menechildi Prætorium* & Caſtrum rupi impoſitum, quam ſtagna cingunt.

Remois Succedit hinc inferius *Ducatus & Diæceſis Remenſis* omnium nobiliſſima, cujus Præſul Archiepiſcopus, Dux & Primus Par franciæ, multiſque prærogativis inſignis, Epiſcopos habens ſuffraganeos, *Catalaunenſem*, *Laonenſem*, *Noviodunenſem*, *Pares Franciæ*: & *Bellovacenſem Parem quoque*: *item Silvanectenſem*, *Sueſſonenſem*, *Ambianenſem* & *Bononienſem*.

4. *Reims.* Civitas ejus *Duirocortorum Remorum*, antiquitate Romæ æmula, Academia illuſtris: ſenatu juridico, Ballivatu ac aliis Regiis officialibus, nobilis, celebris vero Abbatiâ S. Remi, ampullam ſervante cum oleo Sacro, cœlitus dimiſſam, quo Reges inungi hic ſolent à Præſule Remenſi, qui & Diadema Regi confert: ſita eſt ad Velam amnem: ad quem
Sillery altius opidum *Sillery*, in inſula Pontibus pervia, ſtructum: & inferius *Pont l'Archeveſque* & *Fiſmes*: cetera hujus Diæceſis opida ad Matronam ſunt *Tour* ſur Mar-

ne,

ne, *Avenay*, *Ay* vino generoſo clarum: *Aſpernay* & alia: ad Suippam, *Suippa*, *Sommepy*, *Machault*, *Geneville*, Pont. *Favergne*, *iſte* & alia. *Champagne. Retel. Ay.*

Item ad Axonam *Ducatus Retelenſis*, cujus caput *Retelium* Ducatus & Patriciatus titulis nobile, magno foſſarum circuitu cinctum, Arceque veteri munitum, ad Axonam fl. inferius ad Axonem conſpicitur *Chaſt. Porcieu* egregie munitum: ſuperius, *Atigny*, *Tourteron*, *Vouzy*, *Grandpré*, *Autoy*, *Cernay* en Dormois. *La Neufville* au Pont, *Varennes*, *Monfaucon*: & hinc ad Moſam proxime *Dun*: *Ville Franche*; *Beaumont*, *Mouzon* opidum munitum & liberũ ab omni gabella, Regimine utens diſtincto ab aliis, & juriſdictione ſummà. *Raucour* & *Sedan* Principatus titulo nobilis & illuſtris Gymnaſio urbs, tribus diviſa plateis majoribus, omniſque generis fortalitiis munitiſſima omnium ferè Europæ: *Douchery* & *Charleville* & *Maſieres* ad gyrum Moſæ duplicem quaſi in inſula poſita opida, *illud* ab Carolo Gonzaga ſtructum, Arcem habet in propinquo Monte Olympico, & intus in opido tentoria ſuperba ad formam Areæ Regiæ Pariſienſis. *Hoc* propugnaculis egregie munitum, ſuburbia habet duo ſummo Imperio gaudentia: inferius hinc *Retelois. Chaſt. Porcieu. Mouzon. Sedan. Charleville. Maſieres.*

juxta

Cham- juxta ſilvam eſt *Rocroy* fortalitium mo-
pagne. dernum. Atque ad rivos in Moſã exeun-
Retel. tes proxime *Maubert* Fontaine *Aubigny*,
Rocroy. *Signy* l'Abbaye *Launoy*, *Vendereſſe*, *La*
LeCheſ *Caſſine* fortalitium: *Le Cheſne*, *Brient*
ne. ſur Bare, *Beſancy* & alia.

Soiſ- Hæc de Remenſi lata ditione: inter
ſonnois quam & *fines Valeſii Ducatus*, *Comitatuſ-*
Soiſ- *que Brienſis*, *Sueſſonum Regio* ſita eſt a-
ſons. mœno & fertili loco: cujus civitas *Soiſ-*
ſons. Regia olim urbs fuit: hodie Epiſco-
patu (ſub Remenſi Præſule) & Comita-
tu nobiliſſimo, gaudet. Abbatiam habet
Virg. quam *Ebrio Tyrannus* Palatii Fran-
ciæ Magiſter, olim fundavit, ſitus ejus
ad Axonam fl. commodiſſimus; & ſpe-
ctant ad eam *Vir* ſur Aiſne, *Brine* ad Ve-
liam: *Muret*: & ad Uram *Fer* en Terde-
nois, *Coinſy*: ad Matronam, *Damery*, *Cha-*
ſtillon, *Dormant* & prope *Conde* & alia.

5 Laon Inter Remenſem Campaniæ ditio-
nois nem, Picardiam, & Noviodunenſem,
Sueſſonemque Diœceſes ſequitur *Lau-*
dunenſis late ſe extendens; cujus caput &
Metropolis (ſub Remenſi quoque) *Lau-*
Laon * *dunum Clavatum* in colle non procul à
Flertæ fluvioli fontibus condita à Ma-
crobio Prætore Romano: eſtque Epiſco-
pus ejus Dux & Par Franciæ: opida &
Creſpy. loca potiora huc ſpectantia ſunt, *Creſpy*
en

en Laonnois ad ſtagnum ſitum *Buyer*: N. *Cham-*
D. de Lyeſſe, Pierre Pont in inſula poſitum *pagne*
amœnè, & ad Axonem *Neufechaſtel* in *Laon-*
inſula, *Pont à Vere*, *Cranne*, *Pont Arcy*, *neis.*
Veſly opidum Archiepiſcopi Remenſis, *Veſly.*
permutationis jure, vice opidi *Mozonis*
ad Moſam ſiti: de quo ſupra dixi.

Sequitur *Noviodunenſis Comitatus* & *Tarde-*
Diæceſis Tartenenſis quam Æſia fl. irrigat: *nois,*
ejus metropolis eſt *Noviodunum* urbs an- *6.* *Noyon*
tiquiſſima, ter igne deleta, Xenodochium
oſtentans opulentum anno 1178. ab
Joanne de S. Eloy & Adda uxore ejus
fundatum: ſita eſt ad Verſam amnicu-
lum inde mox in Æſiam abeuntem: opi-
da ejus inferius ſunt *Pont l'Eveſque*: *Pier-*
re Ponce: *Maurenau* & *S. Croye* duæ Ab-
batiæ & Prope Axonam fl. *La Ioye* Prio-
ratus: ad Flettam *Pont S. Marc. S. Paul*
au bois, ad Æſiam *Chauny* & alia.

HUc uſque de nobiliſſima Campaniæ *Picar-*
Provincia & ejus appendicibus, Se- *die.*
quitur hanc *Picardia* ceteris finibus
Franciæ ditiones & Normanniam, item-
que Oceanum & Belgii Provincias ali-
quot attingens: nobilitate & equitatu
præcellens regio, fertilitate vero adeo
inſignis ut Horreum Franciæ & Lute-
tiæ audiat, ampla quoque eſt & longe
extenſa, Æſia & Somona fl. naviga-
bilibus

Picardie. bilibus perluta, & aliquot ditionibus diſtincta, Quarum proximæ & Campaniam contingentes ſunt, *Capelle & Tardenois*, *Ducatus Tirachiæ* membra: Tirache Guiſe. *Tirachia caput* eſt *Guiſia*, opidum Arce magnificâ, Ducatus & Patriciatus titulis nobiliſſimum, Æſia flumine in ſuperius ac inferius diviſum: Cappellæ ditiònis Cappello. opidum eſt *Cappella* egregio Fortalitio munitum verſus Hannoniæ fines: item Vervins. *Vervinium* in edito monte ſitum, & munitum: *Marle*, *Aubenton Roſoy*: Tardenois. *Tartenenſis* ditionis caput eſt *la Fere* urbs muniLa Ferre. tiſſima cujus foſſæ Æſiæ & Serræ fluminum confluentium, aquis perpetuis Ribemont. implentur, cetera opida Sunt *Ribemont*, altius ad Æſiam in colle ſitum: item *Mont S. Benoiſt*: & ad Serram fl. *Pont à bare*: *Danſy*, *Monnon* le Comte & alia.

Vermandois. Tiraſchiam, verſus occidentem, ſequitur *Comitatus Veromanduorum* nobiS. Quintin. liſſimus cujus opida ſunt *Auguſta Veromanduorum*, opidum munitiſſimum ad Somonæ fl. ſtagna paludoſa & prata ſitum: uti & inferius *Han* Arce munitum Perone quoque, & *Perona* ſtagnis, intus Templum habet Collegiatum D. Virg. Pontifici immediate ſubjectum, architecturæ artificio admirandum, & interiore ornatu precioſo ſplendidum, cætera opida

da ſunt *Dalon* infra S. Quintini opidum *Picardie.* ad Somonam fl. item *Vermand* Abbatia ad Viguonem, *Caſtellet* ad Schaldin fl. *Santerra* vicinæ opida ſunt *Nella* ad Ignonem fl. Arce validum opidum, cujus *Santerre nelle* Marchio familiæ Curteniæ eſt affinis, quæ orta ex Regibus Galliæ: *Roye* Morelio amne diviſum opidum & Ponte *Roye.* ſublicio junctum, amœnum eſt & Arce firmum. *Mondidier* inferius monti edito *Mondidier.* impoſitum & aliâ

Sequitur jam *Vera Picardia* quam mediam Somona percurrit, cujuſque Metropolis *Ambianum* (veteribus *Samarobriga*) Epiſcopatu (ſub Remenſi Præſule) *Amiens.* divite, illuſtris; Comitatus & Vidamiæ caput: ſedes Præſidialis & Ballivatus nobiliſſima: urbs dives ac populo potens; privilegiis inſignis; ædificiis Templiſque magnifica; in primis Cathedrali, quæ ex quadrato lapide alta, & intus ornatiſſima: & Collegio PP. Soc. Jeſu frequentiſſimo: Curiâ item & Armamentario, carceribuſque publicis, in media urbe forma pyramidali exſtructis: munita autem adeo eſt Arce & operibus ut clavis Galliæ, hac parte, dicatur.

Altius ad Somonam & Ancram confluentes *Corbia* ſe offert opidum quoque *Corbie.* muniriſſimum & Vidamiæ titulo clarum.

Picardie. rum. Ad Encram fl. vero altius, opidum occurrit *Ancra* olim, nunc *Albretia* dictum Marchionatus titulo celeberrimũ. *Encre.* Infra Ambianum *Pecquicnium* eſt cum Ponte Somonæ inſtructo, opidum quoque celebre & Vidamiæ titulo nobile.

Ab hoc inferius juxta dextram Somonæ ripam *Ponthivii Ducatus* ſe offert, ad ſiniſtram *Vimuſii* territorium, cujus urbs præcipua *Abbatis Villa*, quæ ampla & dives, ſituque commoda mercimoniis ad Somonam; qui hinc lato alveo in oceanum fluit navesque admittit: ad oſtium ejus ſiniſtrum, *S. Valerii* fanum eſt, antiquum Galarici Monaſterium; cetera Vimuſii opida ſunt ad Breſliam amnem Picardiæ & Normanniæ hic limitem, *Sener. Pont Blangy*: *Gamace*, *Andricourt* & alia.

Ponthieu. *Vimeux.* *Abbeville.* *S. Valeri.*

Ponthiviæ ditionis, opidum, *Ponthivium* eſt ducatus & Patriciatus titulis nobile, & *S. Riquier*, atque in dextra oſtii Somonæ ripa *Crotoſium* opidum Portu & Arce ſpectabile: cetera opida ſunt, proxime hinc ad Majam amniculum *Rue* opidum non contemnendum, *Creſſy* in planitie ſitum, prælio inter Anglos & *Gallos* nota: ad Althium fl. *Dourlens* opidum munitum *Auxy le Chav*: *Ray. Nempont*, *Collines* & alia: ad Caucham fl. *Heſdin*

Pont-hieu. *Crotoy.* *Rue.* *Dourlens.*

Heſdin opidum munitum: *S. Paul.* Comitatus caput: *Monſtreul*, munitum quoque deinde prope Oceanum in Boloniæ diæceſi *S. Lupi Abbatis ſtapulæ*: Portum habens ſed minus frequentatum. *Picardie.* *S Paul* *Eſtaples.*

Boloniæ diæceſis & *Comitatus Morinenſis* hinc ſe extendit juxta Oceanum & Arteſiæ comitatum: intus ſilvis & montibus frequens, ad maris tractum arenoſus, Comitatum hunc Reges Galliæ ab D. Virgine in feudum poſſident, perſolvuntque eo nomine in æde D. Virginis Boloniæ Laudemii vice *Cor Aureum* ponderans 2000. ſcutorum: *Bolonia* metropolis ejus (Remenſi Præſuli ſubjecta) loco plano ſita eſt ad mare & Lyanæ fl. oſtium, in ſuperius & inferius diviſum, firmis muris & profundis foſſis cinctum, ac mercimoniis, ob Portum commodum munitumque, dives: cetera, ejus opida ſunt *Monthulin*: *Liques*, *Ardres* Baronatus, opidum parvum ſed munitum clivo inſidens, *Portet* 2. à Bolonia mill. ſitum, interjecto flumine, quod æſtu maris intumeſcit & Ponte jungitur. *Bolozne.* *Boloigne.* *Ardres* *Portet.*

Bolonenſi Comitatui ſuccedit *Guinenſis*, qui diſterminatur à *Comitatu Oyo* per Canalem majorem, qui opidum ipſum præterlabitur, territorium fere reddens inexpugnabile: *Guines* primarium opi- *Guines Com.*

Picardie. opidum, loci natura munitum eſt & validum, cetera ejus opida ſunt *Harincourt*, *Popingue*, *Coquelle*, *Hames* Caſtellum munitiſſimum in paludibus fluctuantibus ſitum, item *Port Nivellet* : *Cortembrone* & *Fienne* Baronatus duo &c.

Hamet.

Cales. *Oyenſis Com:* opidum Princeps eſt *Caletum*, veteribus Geſſoriacum & Portus Iccius : opidum non inelegans & mercimoniis maritimis dives, omnique ex parte munitum adeo ut inexpugnabile habeatur : cetera opida ſunt *Oye* cum fortalitiis vicinis; *Gravelinga* urbs munitiſſima & emporium celebre; *Borburgum* munitum quoque opidum egregie. *Dunkerka*, & alia.

Oye. *Greveling e.*

Normandie. A finibus Picardiæ & Braſſia amne ſecundum litus Oceani longe lateque extenditur *Normanniæ Ducatus* ad Britanniæ Ducatum uſque : introrſus fines contingens Franciæ, Belſiæ, & Cenomaniæ ; Regio fertilis frugum fructuum, paſcuorum & omnis generis annonæ, niſi quod loca mari vicina ferè ſterilia ſint: vinique inopiam ſidra & pyraſium ſuppleant; *ſitus* ejus ſub gradibus latitudinis 49 & 50. pars eis Sequanam quæ Caletenſis terra dicitur ; pars ultra fl. quæ maxima, continens Diæceſes Epiſcopales ſex.

Pais de Caux.

Metro-

Metropolis ejus *Rotomagus* Parlamenti Normanniæ, Cameræ rationum, & Archiepiſcopi ſedes, urbs pulchra & opulentiſſimum ad mare Britannicum Emporium, Antverpiâ paulò anguſtior ſed civibus frequentior, qui hic 120000. numerantur: magnifica eſt templis, maxime Metropolitana æde ac Cænobiis plurimis, ac Xenodochiis, collegioque PP. Soc. Jeſu, atque S. Ovani Abbatiâ, Regum hic morantium, manſione: inter Politica ædificia eminent Curia Parlamenti, Pallatium Senatorum, Burſa Mercatorum, aliaque Palatia magnatum plura, quamvis gregariæ ædes non ſint admodum conſpicuæ, & plateæ plures anguſtæ: ſita eſt in dextra Sequanæ ripa & regione Caletenſi: in ulteriore Sequanæ ripa ſuburbium habet S. Severi, & læta paſcua: quò Pons lapideus eximii operis ducit, antequam pars ejus media collapſa fuit, juxta eum ſunt ſtationes Navium; imminetquè Caſtellum 11. turribus ſuperbum: urbem intus tres perluunt amnes, quinque Pontibus ſtrati, verſanteſque molendina plurima. *Normandie.* — *Pais de Caux.* *Rouen.*

Cætera opida inferius ad Sequanam in *Caletenſi* territorio ſunt: *Caletorum* opidum, ſede præſidiali conſpicuum. *Iulia bona* ab Jul. Cæſare condita, *Harfleu* *Caldebec.* *Iſle-bonne.*

Normman. pais de Caux. Havre de Grace. Feſcamp. Diepe.

leu & *Havre de Grace* opidum Portu tutiſſimo, & munitionibus admirandis illuſtre: inde ad Oceani litus *Feſcamp*, nobile opidum Abbatiâ, quæ ibi opulenta, in cujus S. Æde Mauſolæum Regum aliquot Britanniæ, & Ducum Normanniæ: item *Vallemont*, *Fauville*, *Cauville*, *Cany*: *Cliquedent*, *S. Valeri*, *Eſpineul*, *Tanquevilla* & *Diepe* opidum lautum & opulentum, Portu & negociationibus longinquis celebre: munitumque arce ac aliis operibus: Hinc *Criel*, *Treſport* ad oſtium *Breſliæ* amnis: & *Eu* opidum comitatus olim & Patriciatus titulis nobilitatum ab Carolo 7. & altius ad Breſliæ fontes *Aumalia* Ducatus & Patriciatus dignitate donatum ab Henrico 2. & ad Bethunæ fontes *Neufchaſtel*, & inferius *Arques* celebre prælio Henrici IV. contra Ducem Meduanum, & prope *fontes Andelia* & ſylvam Brajam, *la Ferte en Bray* in colle ſitum, & inferius *Elbauf*, *Charleval*. *Silva Leonia*, cum opido *Leonio*: *Fleury*, in via regia ſitum, & *Pons S. Petri* Roncelliæ gentis præcipua ſedes: ad Eptam fl. limitaneum, cancris, anguillis, truttis, luciis & gobionibus fœcundum, *Gournay*, Giſors opidum adeo fertili ac amœno ſitum loco ut Doarium D. Virginis audiat & Giſortium quaſi

Treſport. Eu. Aumale. arques. Lyons. Flenci. P. S. Pierre. Epte fl. Giſors.

quaſi Regis otium dictum velint: *Dangu*: *S. Clair* in via regia, uti & interius, ad rivum, *Magny* opidum Vilregii, & verſus Rotomagum *Tilliers, Richeville, Eſcouy* opidum cum Templo collegiato, decani & 12. Canonicorum, in quo Sepulchrum Archiepiſcopi & ſtatua, & enigma (ut ajunt) miſterium iniquitatis, quod ſic habet: *Cygiſt le fils & la mere: la fille & le Pere: la ſœur & le frere: la femme & le mary: Et n'ya que trois Corps icy:* & ad Sequanam *Andely* opidulum Gambone rivo rigatum: cui in edito colle adſtructum *Caſtrum Gallardi*: inde inferius *Abbatia des 2. Amans*: *Angonville*, *Gray* è regione *Pontis Arcuati* & alia. *Normandie.* *Magny.* *Eſcouy* *Andely.* *C. Gallard.*

Hæc de *Caletenſi ditione* ultra Sequanam, Proxima hic *Diœceſis Eburonicenſis* occurrit, quam Andura & *Iton*, *Riliaque* fl. irrigant: ejus civitas Epiſcopalis eſt *Mediolanum Aulercorum* ſive *Eburonicum*, nobilis Comitatu, cujus Poſſeſſores fuere Reges Navarræ, & filii Regum Franciæ, ſita amœne ad fl. *Itonem*, Luciis & percis optimis, aquiſque cryſtallinis gratum, qui in curſu ſuo abſorbetur & rurſus poſt 3000. paſſ. emergit. Supra *Bretevil* opidum juxta nemus pulcherrimum poſitum & *Condey* amœniſſimus Epiſcopi Eburonicenſis receſſus, ubi *I. Evreux.* *Bretevil.* *Condey*

Normandie. ubi Iton Pontem habet lapideum: Cætera opida ad Anduram ſita, ſunt *Aquigny*, *Louviers*, *La Vacherie*, *Paſſy*, *Ivry* Ivry. cruento prælio Henrici IV. clarum: & altius, *l'Eſtreé* Abbatia *Non encourt*, cujus ſuburbia ultra Anduram, Franciæ ditionis ſunt, item *Tillers*, *Vernevil* & Vernon alia: ad Sequanam *Vernon* opidum cum Arce & Ponte lapideo ſuper Sequanam: P. Gaillon. *P. Gaillon* Arcem quoque habens edito colli inſtructam, intus ſplendide ornatam; extus hortis amœniſſimis venuſtam, ſeceſſus eſt Archiepiſcopi Rothomagenſis: *Port S. Pierre* ad oſtium An- P. de l'Arche. duræ: *Pons Arcuatus*, opidum probe munitum juxta inſulam Sequanæ Pontibus junctam utrique ripæ: tum *Elbauf*: Elbauf *Nouveau monde*: *Quevilly* ubi Reformati Rotomagenſes templum habent. *La* La Bouille. *Bouille* municipium frequens navium Trajectu Rothomagum: *Iville*, *Le Landon*, *Vateville*, *Quillebauf*; opidum lau- Quillebauf. tum ad quod naves ex Oceano aſcendentes vela ſubmittunt: & alia. Hinc ad Rillam proxime *Anehault*, *le Bec*, *Neufbourg*, *Beaumont le Roger*: *Conches*, *Lyre*, l'Aigle. *Rugles*, *l'Aigle* Baronatus: & alia.

2. Seez. *Secunda* & huic occidentem verſus contigua *Diœceſis* eſt *Seſuvienſis*, cujus civitas *Seſuvium*, dives & antiqua, ad fontes

fontes olenæ ſita, cujus opida ſunt ad fines Perchenſes & Meduanenſes *Bonnefoy, Moulins en la Marche, S. Leger, Hauterive* : *Alenconium*, urbs Ducatus & Patriciatus dignitate nobiliſſima, & Ballivatu digniſſimo illuſtris, ſita ad *Sartham* fl. puriſſimum, inter duo Nemora, in medio campi omnis generis frugum & fructuum feraciſſimi, *Condé*, *Caronge*, *La Ferte*, *Marche*, & ad Olenam *S. Marie*, *Monſtreul*, *S. Malo*, *Eſconchy*, *Argentan* opidum firmum Nodavid, & alia. *Normandie.* * *Alencon.* *Argentan.*

Tertia Diœceſis Lexovienſis, Sona fl. perluitur Divamque & Rillam fluvios limitaneos habet, urbs ejus Epiſcopalis eſt *Lexovium* Cæſari notum: & Epiſcopus hic quoque Comes ditionis eſt: ſitus ejus ad Sonum fl. ſequunturque inferius P. *l'Eveſque*, *S. Arnou & Touque*. & ad littus oceani *Auberteville* & ad Divam fl. *S. Sauveur de Dive Cabout*, *Beiteron*, *S. Sanſon*, *Hervetot*, *S. Barbe*, *Iors*, *Morteaux*, *Oniel ſource de Dive &c.* & ad Quillam: *Monſtreul*, *Angelo*, *Bernay*, *N. D. de Ilone*, *S. Chriſtofle*. Ponteau Mer, rivulo cinctum, & ad oſtium Sequanæ *Honfleur* cum Arce & Portu inſigni opidum. 3. *Lisieux.* *Ponteau Mer.* *Honfleur.*

Hanc occidentem verſus ſequitur *Bajocenſis Diœceſis* late juxta oceanum & intror- 4. *Bajeux.*

Normandia. introrſus extenſa, perluitur *Olena, Aura & Droma* fl. viriumque amnem Limitaneum habet, quo ab *Conſtanſienſi* & *Abrineantenſi Diœceſibus* diſtinguitur. *Metropolis* ejus *Bojocaſſium*, cujus Epiſcopus Vicarius eſt Archiepiſcopi & *Cancellarius Academiæ Cadomenſis*; ejuſque *Conſervatores, Lexovienſis & Conſtantienſis Epiſcopi*; Eccleſia ejus Cathedralis inter pulcherrimas Normanniæ numeratur, eique inſerviunt 50. Canonici: ſita eſt inter Auram & Dromam amnes, qui juncti, inde abſorbentur, & emergunt rurſus, Portumque ad mare

Beſſin. Beſſinum formant: cætera opida ad

Port. Dromam ſunt *Barbeville, Vaubandon*: & ad Auram: *S. Vaſt, Ioays, Argenchy, Mondoye, S. Nicolas*: ad Siliam, *Senans*: ad

Caen. Olenam *Cadomum*, urbs opulenta, antiqua, pulchra & amœna; Olenâ fl. diviſa: Pontibuſque magnificis juncta; Portum ad Oceanum habens *Eſtrehan* unde naves ope fluxus marini ad urbem aſcendunt: *Academiam* habet illuſtrem: nobiliſque eſt ſede Præſidiali, Ballivatu, Seneſchallia, Vicario Archithalaſſi: & *Cameris Generalium, Monetæ, Theſaurariorum, Electorum*, item Curia Epiſcopi, Curiâ urbis, magnifice Ponti inſtructâ: Abbatiâ opulenta, ac Arce om-

omnium Normanniæ munitiſſimâ, ager Nor-
ejus fertilis & amœnus ac vini quoque man-
ferax. die

Cætera ad Olenam opida ſunt *Allemagne*, *S. George*, *Toury*, *Vanin*, *Pont* Vanin. *d'Oly*, *Conde*: ad Antam *Falaiſe* opidum Falai-
antiquum arcem habent poſt Cadomen- ſe.
ſem, firmiſſimam: ſtagno inexhauſtæ aquæ cinctum: ſeceſſus olim Ducum Normanniæ: *Gibraum* tanquam Subur- Gibray
bium ei annexum, nundinis gaudet celeberrimis: Vicinis ei *Mons Arienus* vo- Mons
lucrum rapacium & aquilarum domi- d'Arie
cilium, altius ad rivos Divæ *Suſinons*, ne.
S. Silvain, *Argence*, *Rapere*, *Tronchart*, *Bures*, & ad Oceanum, *Mareville*, *Hermanville*, *Bernieres*, *Craix*, *Annelles*, *Cosme*, *Beaumont*, *Grand camp*: ad Virium fl. *S Clement*, *Nully*, *Mons S. Lo* opidum Vice S. Lo.
comitatu nobile & Arce munitum, *Tourigny*, *Texe*, *le Doſert*, *Recule*, *Vire* opi- Vire.
dum lautum & Arce firmum, Regia ſedes Prætorii Cadomenſis, & ulterius verſus Alenconium Silvæ binæ amplæ.

Bajocenſem ſequitur *Diœceſis Con-* S. Con-
ſtantienſis duobus Promontoriis altè in ſtantin
Oceanum eminens: cujus metropolis *Caſtra Conſtantia* urbs pulchra, ampla, Contan
& frequens opulentis Mercatoribus, ſitus ce.
ejus commodus ad Uliam amnem non

Nor-mandie. adeo longe à mari; nuda eſt & ſine mœnibus & aquâ, quàm ex amne per tubos plumbeos in urbem ducit: Nobilis eſt Vice comitatus titulo: Sede Præſidiali, Seneſchalliâ, Ballivatu, & Electorum Camerâ.

Cætera opida verſus fines Bajocenſes & Oceanum ſunt *Amigny, S. Forment, les Hommes*: & ad Litus inter duos ſinus *Auville*, ulterius *Karantan* mercimoniis frequens Arce & mari munitum Dovaque amne: altius hinc ad Dovam fl. *Hurville, Colomby, S. Sauveur le Vicomte*, atque in *Sylva Briquebecia*, *Yvetot* municipium *Bellajorum familiæ*, Liberum & Regni titulo decoratum: altius *Valogne* & *Briquebec* & in litore Oceani *S. Vas, Barfleur, Geberville, Reſtonville, Berteville, Cherbourg* quaſi Cæſaris burgus, arce munitum opidum: inde *Andreville, Barneville S. Germain, Creances, Pont de la Roque, Hauteville*. ad Uliæ fl. oſtium infra Conſtantiam Portus cum Ponte: inde interius ad Heronem fl *Gaure* & *Ville Dieu* burgus nobilis, commendatariâ S. Joannis, & Ballivatu, cujus incolæ fere ſunt bractearii: & rurſus ad Litus Oceani *Brehan Granville* ad Promontorium ſitum, & alia.

Karantan. Ivetot. Cherbourg. Haute ville. Ville Dieu.

Sequitur *Diœceſis Abrincantenſis* juxta mare

mare & Virium amnem ad fines uſque Normandie. Britonum: ejus urbs Epiſcopalis eſt *Arborica* ſive *Abrinca*, inter Senuam & Ardram fluvios, in edito colle, qui Oceano imminet ſita *Portuque S. Ioannis* ad Senuam, & *d'Ambault* ad Ardram altero, inſignis, cincta valido muro & foſſis profundis: Suburbia habens ipſa urbe ampliora. Eccleſia Cathedralis eſt ex digniſſimis, cui inſerviunt 20. Canonici: Pertinet ad hanc Diœceſin *Mons S.M.* S. *Michaëlis* 3. mill. à continenti in mari ſitus, qui olim eremus & ſolitudo, paulatim in nobiliſſimam excrevit urbem Caſtello firmo munitam: juxta quod Fons aquæ Saluberrimæ, nomen habet à Monaſterio ord. S. Benedicti opulento & S. Michaëli Sacro, cujus Fundator in Eremo ibi fuit Richardus primus Normanniæ Dux. Cætera opida ſunt ad Oceanum *Beauvais*, *Ardenton*, *Courtis*, *Beneſt*, *Bouillon*, ad Senuam fl. *La Godefroy*, *Vervin*, *Brecoy*, *Cuves*, *S. Martin*, *le Boellant*, *S. Pairmonjoye*, *Surdenot*, *Val. Mortain* Comitatus titulo nobile: ad Ardram, *S. Cir*, *S. Iean de Coral*, *Les Pentis*, *les Biars*, *Veſin*, *Duce*, *S. Laurens*, *S. Genie*, *Pont Orſon*, opidum cum Ponte ad Coënum fluvium Britannici juris, qui mox in Oceanum exit.

S. Auranches

Mons S. Michaëlis.

Mortain.

P. Orſon.

Bretaz ne SEquitur *Britannia*, nobiliſſima Provincia *Ducatus* nomine celeberrima. Oceanum inter & Andes Pictoneſque clauſa; ingenti verò adeo cornu in mare prominens, ut peninſula ſit ſatis culta & habitata ſecundum Oceanum, interius ſterilior: homines, animalia & arbores producit, minoris, quam alibi proceritatis; & Leproſos habet plures: Novem continet urbes Epiſcopales ſub Metropolitano Turonenſi: & *Parlamentum*, cujus ſedes *in urbe Condata Redonum*, olim Principum Domicilio: nunc & Epiſcopatu illuſtris: ſita eſt ad Vilaniæ amnis fontes verſus limites Meduanenſes, opida habens in circuitu juxta rivos Vilaniæ *Breol*, *Monfort la Canne*, *Comper*, *Gael*, *Mouron*, *Bignon*, *Guer*, *Meſſac*, *Bain*, *Martigne*, *Guerche*, *Louvigne*, *Vitray*, *la Corzille*, & *Fougeres* ad Coënum: & alia.

1. Rennes.

2. Dole Hinc juxta mare ſequitur *Dolenſis Diœceſis* ad Normanniæ fines uſque, cujus *Civitas Dole*, & Præſul Comes, primuſque in Comitiis Britanniæ Epiſcopus, ſita non procul ab Oceano inter Coeſnum & Rincium piſcoſum, amnes: opida ejus ſunt *Antain* ad Coeſnum, *Gaillard*, *Aubigne*, *Tintina*, *Conbourg*, *Pleudihen*, *Chau neuf* & *Cancalle* ad littus oceani & alia.

Suc-

. Succedit huic juxta mare & Rincium fl. *Maclovienſis Diœceſis*, cujus Civitas *Maclovium* quæ in inſula (olim Aletha vocata) jacet, ad quam ex continenti aditus 2000 paſſuum anguſtus: *Emporium* ſitus cauſa eſt ſingulare, & clavis hic Galliæ: quam Moloſſi canes, nocte excubias agentes ſervant. Subſunt ei *Dinan* opidum eximiæ pulchritudinis ad Rincium fl. ſitum, mercimoniis dives & frequens, Ducibuſque olim in deliriis: item altius *Laurelais*, *Bron*, & interius *Iugon*, *Coeſlance*, *Lamballe*, *Matignon*, *Chemañ*, *Chauſſée* & alia. *Bretagne.* *3. Malo.* *Dinan*

Sequitur ad Oceanum *Briocenſis Diœceſis*, & *Briene* civitas ejus, ſita eſt ad Trievam & Arguenon rivulos non procul à mari, Arcem habens rupi excelſæ inſtructam tutam navibus ſtationem & urbi manſionem, facientem. Cætera opida ſunt, ad ſinum maris, *Soiſſons*, *Etable*, *Portris*, *S. Guy*, introrſum: *Moncontour*, *Vzel*, *Quintin*, *Bourbriac*, *La Croix de mahala*, *Gigand*, *Lannolon* & alia. *4. Brie ne.*

Proxime huic adjacet *Diœceſis Trecorenſis*, cujus civitatem maris ſinus cingit & non raro diluit: opida ejus ad ſinum *La Roche d'errion*, *Tredazee*; & interius ad Lezam fl. *Kinoroch*, *Callac*: ad Triegium amnem *Bolliſle*, *Vieux Marche* *5. Lantreguet*

Bretagne. & ad mare *Treſgaſtel*, & *Les* 7. *Iſles*, & intus *Garleſquin*, *Ponto*, *Lemnur*, & ad Oceanum *Loquemeau*, *Primel*, & alia.

6. S. Pol. Succedit juxta Oceanum *Leonenſis Diœceſis*, cujus civitas *Fanum S. Pauli Leonenſis*, ad ſinum maris ſita urbs commode: cui proximè adjacet, in vicini ſinus inſula, *Taurinum* munito nova, imperans tranſeuntibus ex Oceano *Morlaum* opidum propinquum & flumine diviſum itâ ut pars ejus ſit ſub Diœceſi Tricorenſi: cætera opida ſunt ad Oceanum. *Abricae*, *Porſal*, *Plondam Mezeau*: *S. Renen*, *Plouarzel*, *Ploumaguer*: & ibi è regione *Oeſſant*, *inſula* pyratis fere patens: tum ad Spatioſum maris ſignum: Portumque mulriplicem *Breſt* opidum cum arce munitiſſimum; Britanniæque propugnaculum: item *Port le Fou*, *Chaulin*, *Chauneuf*, *Braſpart*, *la Feulle*, *Lomeral*, *Lenderneau*, *Landunzio*, & alia.

Taureau. Morlays. Oeſſant. Breſt.

7. Kempi Corantin. Sequitur ultra ſinum & flumen ejus Alſenam *Diœceſis Corantinenſis*, cujus civitas *Corentin* ad Oderum & confluentes ei amnes ſita, qui pluribus Pontibus ſtrati: cujus opida ad mare ſunt *Pont l'Abbé*, *Portecroix*, *Eſquibien*, & ad ſinum, Sardimorum piſcatu notum, *Leras*, *Plongon*, *Dovarnene*, *Loorenan*, *S. Vic*, *Port de Laber Croſon*, *Lendenenes*, *Abbe*, & verſus Lige-

Ligerim *S. Ernazet*, *Logament*, *Conquerneau*, *Pont davan*, *Quiriperle*, & è regione *Les iſlss de moutons*, & introrſus *Roſperden*, *Scadre*, *Gorm. le faovet*, *Ploë*, *Ponteſcoit* & aliæ. *Bretagne.*

Succedit *Veneteuſis Diœceſis* nobiliſſima, cujus civitas *Venetia* maxima & Potentiſſima olim Britanniæ fuit hodieque commerciis ſatis frequens, ſita ad intimum maris ſinus receſſum; è regione *Inſulæ Caloneſi*, bene habitatæ & frumenti fertilis: & prope *Portum ac Promontorium Quiberonis*, inde verſus occidentem offert ſe *Blavet* cujus Portus commodiſſimus *Port Louis* vocatur: ſita in inſula Sinus Oceani, & ad oſtium Blavitæ fl. urbs inter Galliæ munitiſſimas recenſita: altius ad Blavitam ſunt *Henbout*, *Bauſt*, *Pontivi* & ad Riveriam; *Nojah*, *Rohan*, Caſtrum munitiſſimum juxta ſilvam, *Lodeac*, *La Cheze*, *Geſſelin*, *Ploermel*, *Maleſtroi*, *Pont Corbin*, *Redon*, *l'Iſle*, & alia. 8. *Vannes* *Bell' Iſle.* *Quiberon.* *Blavet* *Rohan.* *La Chyze.*

Extremæ *Diœceſis Nannetenſis*, quam Ligeris perluit, civitas eſt *Nanneta*, Epiſcopi & Cameræ Rationum ſedes, opulentumque ob Portus commoditatem emporium, Ligeris enim refluxu maris impletus ad urbis uſque mœnia: naves grandiores huc admittit. Urbs ipſa non ampla eſt, ſed ſuburbium habet 9. *Nantes.*

Bretagne. ſecundum Ligerim longe productum, & Mercatoribus opulentis frequenter habitatum: Pons quoque Ligeri inſtructus lapideus omnium longiſſimus, & Pilmy. ad Pilmium pagum uſque perductus. Ducum Britanniæ Primogeniti Comitatus titulo hanc urbem tenuerunt, qui amœnitate loci allecti, Arcem ei juxta Ligerim adſtruxerunt amplam & munitam, Gubernatoris hodie ſedem.

Cætera hujus Diœceſis opida ſunt P. de Launay. inferius ad Ligeris ripam dextram, *Port de Launay, Dougues, Guerande, Croiſil*, inter Ligeris oſtium & maris ſinum ſitum: ad Riveriam fl. *La Roche Bernard, Cran*: & interius *Belayn, Nozay*: & infra Nannetas ad Ligeris ripam dextram Encenis. *Manne, Ondon, Encenis* Portorium ubi tributa & vectigalia ſolvuntur mercium quæ extra regnum devehuntur: & ultra Ligerim *Tiffanges, Cliſſon, le Pont S. Martin, & le Pont S. Pierre*, per quem in *Inſulam, Raſii Ducatus* tranſitur ſuper ſtag- Raiz Duché. num; Ducatus hic & Patriciatus dignitate nobilis eſt, ejuſque opidum præci- Machecou. puum hodie eſt *Machecou*, amœne juxta ſilvam & flumen ſitum, cum Arce firmâ.

Hæc de Britannia, juxta quam & Normanniam ad urapiſiorum & Gaſtinenſium

ſium uſque ditiones *Belſia* jacet, perlui- *Belſia.* turque fere tota Ligeri flumine uſque ad Pictones & Britones: *Regio* omnium Galliæ fertiliſſima & amœniſſima, multiſque civitatibus amplis & opidis nobiliſſimis culta: *Dividitur in Superiorem, inferiorem & Mediam. Suberior* comprehendit Andes, Cœnomanos, & Carnutes: *inferior*, Aurelianenſes & Soliacenſes: media, Blæſenſes & Turonenſes.

Superioris prima & dignior Provincia eſt *Andegavia* Epiſcopatus, ſub Præſule Turonenſi, & Ducatus nobiliſſimus Regum filiis minoribus appennagii jure dari ſolitus: Regio paſſim arcibus & Villis delitioſis culta: Ligeri, Meduana, Ledo, Sartha, aliiſque fluminibus 40.: item ſtagnis, Lacubus & rivis plurimis irrigua: fertilis item & Montoſa: Colles paſsim vitibus conſiti, vina producunt alba nobiliſsimæ notæ; Valles ſilvis ſaltibuſque viridantes læta prata, ericeta gratiſsimum pecori pabulum præſtanti.: Ardoſi ſodinæ Templis, ædibuſque tecta ſubmittentes. 1. *Anjou.*

Metropolis ejus *Iulio magnum*, ſive *Andegavum*, Epiſcopi & Præſidiali ſede, Ballivatu & Seneſchallia nobiliſſima, *Academia* item & tribus Collegiis *Angers.*

Belſia. Illuſtriſſima; Arce rupi juxta flumen
Anjou impoſitâ munitiſſima; Templis, Monaſteriis ac Turribus excelſis magnifica, capacitate ampla: ſitu ad utramque Meduanæ fl. ripam (quæ Ponte longo lapideo & utrinque ædibus veſtito junctæ, amœna: Suburbiis denique elegantibus delitioſa & commoda; fontibuſque inſignis; & omnium rerum copia abundans.

Cætera opida ejus cis & juxta Ligerim inferius ſunt *Bonchemaine*, *Chantoce*,
Ingrande. *Ingerande Portorium* ubi tributa ſolvuntur mercium quæ extra regnum devehuntur: hinc ad Eideram fl. *Ardre*, *Cande*, *Beçon*: ad Udonem, *Pont Davy*, *Lyon*
Coſſe. *d'Angers*, *Segre*, *Craon*, *Coſſe*, ad Meduanam: *Chau*, *Gontier*, *Daon*, *Monſtreul*, *Grez*: ad Sartham, puriſſimæ aquæ flumen: *Cheſſes*, *Chateauneuf*, *Varennes*, *Pince*, *S. Nicolas de Salle*, *Parce*: ad Ledum, *la Bruere*, *Vas*, *Lelude*, *Cartes*,
La Fleſche. *Creant*, *la Fleſche*, *Fixa* Latinè, opidulum cum Arce amœne ſitum in qua Arce conceptus fuit Henricus IV. qui & ibi Patribus Soc. Jeſu Collegium ſtruxit omnium magnificentiſſimum & ampliſſimum, cum Templo, in quo Cor ejus ſervatur. Item inferius *Duretail* & *Ville Eveſque*, ad Covaſnum, *Corne*, *Gree*, *Fontaine*

taine Guerin, Bauge, ſede olim Præſidiali nobile, ante quam *Fixas* tranſlata fuit. *Broc, Magne*, ad Altionem: *Hommes* juxta ſtagnum. *Aurille, Brain, Vivy, Longue, Beaufort*, Arx pulcherrima & ornatiſſima, muris ex vivo lapide & foſſis cincta, inde ad oſtium rivuli juxta Ligerim *Sorges* pagus, in quo Reformati Andegavenſes Templum habent, & Mox *Cæſaris Pons* longiſſimus partim lapideus partim ſublicius, Ligeri hic ſtagnanti inſtructus: & hinc inferius ultra Ligerim in ripa ejus, *Dance, Rochefort, Ruine, Chalonne, Monte Iean, la Pommerage, S. Fleurant, Chantoceau*, ad Luriam fl. *Beaupreau, Montreneau, le Petit*. ad Lajonem: *Chaudefons Lalay, Rublay, Tovarce, Vihers, Chemille, la Tour, Landry, Malevrier, Clere, Paſſavant, Varennes, Doveum* opidum celeberrimum ab Amphitheatro rupi inciſo, millium aliquot ſpectatorum capace, circum circa ſpectantur 50. & plures molæ collibus inſtructæ: ad Albanciam amnem *Laigne* & *Briſſac* Ducatus & Patriciatus titulis nobile opidum *Coſſea gentis* nobiliſſimæ, qui Novam ibi Arcem ſtruxere è quadrato lapide intus extuſque magnificam & pretioſe ornatam. Adjacet *Vivarium* amœnum, ſtagnumq; ſpatioſum & piſcibus fæcundum.

Beauce Anjou Bauge.

Beaufort.

Sorges.

Pont de Cee.

Dove.

Briſſac

Hinc

Belſia. Hinc ſupra Cæſaris Pontem in læva Ligeris ripa occurrunt *Genes* & *Threnes*, *S. Fleu* *Abbatiaque, S. Floriani*, ad oſtium *Therent.* Thedæ fl. pulcherrima & Foſſis cincta; unde juxta Ligerim per *Pratum Chardonnet* amœnum via ducit diverſoriis crebris grata, *Salmurium* opidum non ma- *Saumur.* gnum ſed inter Lautiora & amœniora Galliæ numeratum, mœnia oſtentans pulcherrima, ſuburbia cis ac ultra Ligerim ampla, Pontemque Ligeri inſtructum pulcherrimum ac Turri adſtructa munitum in medio fluvii *Inſula* deambulationibus gratiſſima ſubjacet: opidum ipſum ſitum eſt ad radicem montis ſaxoſi & præcipitis: cui alte inſidet Arx, è naturali ſaxo formata & firma: in opido Reformati Templum habent & Gymnaſium: habent & è contra *PP. Ord. Oratorii*: qui Præfecti *Sacello D. Virginis des Ardelliers*, juxta fl. in Suburbio quod ſpectatur miraculis & re- *Les* ligione celeberrimum: Prope *Specus* *Carrieres.* ſunt *Subterranea* ſpatioſiſſimæ ac deambulationibus commodæ. Item ver- *Breza* ſus Divam fluvii *Breza* Caſtrum munitum & titulo Marchionatus illuſtre, amœnum quoque Hortis pulchris & ſilvâ cupreſſeâ, quæ in Galliis raræ; hinc altius ad Divam & Thædan fluvii

S. Juſt,

S. Iuſt, *Antogne*. *Montreulbelay*, *Pont de Belſia*. *Vorines*, *Argenton*, *l'Egliſe*, & alia: & juxta ripam Ligeris ad fines Turonenſes *Monſoreau* opidulum una platea diſcriminatum ab *Candato* S. Martini pago vicino. *Mon-ſoreau.* *Candé.*

Porro Andegavenſi Ducatui ſuccedit *Comitatus Cenomanenſis*, qui una cum *Vallenſi Comitatu*, *Ducatuque Vindocinenſi*, ei fidem jure feudi præſtant & promittunt. Cæteris partibus, *Britones*, *Normannos*, *Perchenſes*, & *Turones* attingit: *Meduano*, *Ledo* & *Sartha* præcipue irrigatur; paſcuiſque quam arvis melior eſt, licet nonnullis partibus, ne vini quidem optimi aut frumenti ſit inops: *Metropolis ejus Cenomanum*, ſede præſidiali lataque juriſdictione nobilis, & Epiſcopatu (ſub Præſule Turonenſi) inſignis, cui ſubſunt hic Abbatiæ 36. & Prioratus Conventuſque plurimis Canonici Eccleſiæ Cathedralis, ſunt egregie dotati: eſtque hic omnium rerum copia; muri civitatis ſunt ex rubro lapide, quos alluit Sarthra fl. puriſſimas volvens aquas: Secunda ejus urbs eſt *Mania* ſive *Majenna*: Ducatus hodie & Patritiatus titulis clara, olim *Iubeh* à poſſeſſore ſuo dicta, nunc nomen habet ab amne Majenna eam perluente, *2. Le Mans.* *Le Mans.* *Majenne.** *Majenne.*

& ne

Beauce & biti Ducis *Mainii* poſtremi perve-
le nit ad *Nivernia & Mantua Ducem*, urbs
Mans. eſt ſatis lauta, paſcuiſque & ſilvis pro-
pinquis læta. Altius ad Fontes Majen-
Dom- næ fl. occurrit *Domfront* nobiliſſimi Co-
front. mitatus opidum, prope ſilvam *Dandame*
poſitum.

LaVal Inferius vero ad Majennam ſitum eſt
Guidonis Vallum Lautum & dives opi-
dum, Comitatu quoque nobile. Tremo-
liæ gentis dominium: cui prope adjacet
Argen *Argentre* burgus egregius: interius inde
tre. ad fontem Vegræ fl. *Fanum S. Suſannæ*
S. Su- ſe offert, *Baronatus Charnienſis* locus
ſanne. præcipuus, Inferius vero inde juxta ri-
Sable pam Vegræ Lævam *Baronatus Sabolienſis*
ſuccedit, cujus caput *Sabolium* opidum
ad Sartham fl. ſitum: Supraque illud al-
Pe- tius paulò *Peſcholium*, pulcherrimum
ſcheul. Ducis Mainii Caſtrum occurrit. Tum
La *Suza Comitatus* caput; *& Alonne* prope
Suze. Cænomanum urbem; ſupra quam juxta
Sartham conſpicitur occidentem verſus
Blau- *Ducatus Bellomontii*, & *Bellomontium* ca-
mont. put ejus: verſus orientem vero *le pais de*
Son- *Sonnois*. Atque inferius inde juxta Hui-
nois. nim fl. *la Vicomte de Breſteau*, cum Ca-
Bre- ſtello ſuo: *Territoriumque Fertenſe* cujus
ſteau caput, *la Ferte Bernard* opidum in loco,
La Fer fluvii Huinis, inſulari ſtructum, ubi
te Ber
nard.
prope

prope ſunt aquæ medicæ & Saluberri mæ *Fontis Herſiæ*, de quo dicitur, quod *Incolæ ibi bibant vinum bonum una cum famulis ſuis*. *Belſia.*

Sequuntur ad Ledum fl. *Vindocinenſis* & *Dunenſis Ducatus* nobiliſſimi: *Vindocinenſis* caput eſt *Vindocinum* urbs Ducatus & Patriciatus dignitate illuſtris, ad Ledum fl. ſita: foſſaque & firmo muro cincta; Arcem habet antiquam ſaxo verſus urbem prærupto impoſitam, verſus campos, foſſa profunda, muro & turribus munitam; item Abbatiam cujus Abbas titulum fert *Cardinalis S. Pixi*; & Papæ immediate ſubeſt: Dux ejus eſt ex regia gente Borbonia, cætera loca præcipua huc ſpectantiâ ad *Ledum* ſita ſunt *Montoire* Ronſardi patria: *Laverdin*, *Tor-nes* Abbatia ad *Brigiam*, *Vibray*, *Vallames*, *Marolles*, *Savigny*, & alia. *Vendeſmois.* *Vendoſme.* *Montoire.*

Succedit altius ad Ledum *Ducatus Dunenſis* Blæſenſi quoque & Perchenſi ditionibus contiguus, patrimonum *Ducis Longevillæ*: perluitur Ledo & Arula; Hierâ, Coniaque in eum influentibus. Hyera amnis ſiccus audit, & aliquot locis ſe abdit, neque profluit niſi auctus pluviis. Conia nunquam diffluit extra ripas, etſi multum pluat: ubi vero diffluit, peſtem & annonæ caritatem portendit; *Duncis* *L'yerre* *Conie.*

Beauce tendit: Caput hujus Ducatus eſt *Caſtro Dunum* Ducatus & Patriciatus titulis celebre: Ledo fl. cum Ponte adſtructum: Arcem habet, editæ rupi inſitam, cum Turri craſſa, & Sacello, Ducum ſepulchra oſtentante. Item Suburbia 4. ipſo opido majora, Templiſque 12. & ædibus magis conſpicua: Ager ejus fertilis & amœnus; verſus Perticenſes ſilvis, lacubus & pratis: verſus Blæſenſes vitibus, ac verſus Aurelianenſes frumento: cætera loca potiora hujus Ducatus ſunt ad Ledum *Ferteval, Rongemont, Olodia, Narbone*: ad Coniam *Patay, La Bordinniere, S. Mamert, La Ferte*, & alia ad Anulam fl.

Chau Dun

Perche. Comté. Hinc Ledus *Perchenſem Comitatum* fontibus ſuis perluit & diſtinguit, ab *Belſia Carnutum*; quem & humectat Huinis fl. principium: dividitur in *Perche Gouet*, & *Haulte Perche*, *hujus caput* eſt *Mortanium* opidum prope fontem Huinis poſitum, reliqua potiora ſunt. *Mamers* ad ornæ fontem, *Belleſme*, *Logny*, *Senonches*, *Belhommer*, abb: Virg: *la Ferteau* Vidames & alia: Superioris vero caput eſt *Novigentum Rotioci*, burgus amplus & dives commerciis panni, lintei, & corei in primis: cætera opida ſunt *Chaupront, Villebon, Illiers, Brou, Bonneval*,

Mortagne.

Nogent le Rotiou

val, ad Ledum ſita: *la Bazoche* ad A- *Belſia.*
rulæ fontem, *Momiral* ad Brayam.

Sequitur *Carnutenſis Diœceſis nobilis,* *3. Chartrain.*
ſub Præſule Pariſienſi; quam perluit
Andura, fl. illuſtris, fontibus ſuis: *Solum*
ejus, nulli reliquæ Galliæ parti fertilitate vel amœnitate cedit, omni genere frumenti, pecoris, fructuum abundans; neque vino deſtitutum. *Metropolis* ejus *Carnutum* urbs antiqua & Druidum *Chartres.*
Parlamenti olim; nunc Epiſcopalis ſedes & Præſidialis; ſita ad Anduram fl. duodus Pontibus ſtratum, & piſtrinis verſandis commodum, partim in planitie partim in colles; ampla eſt, & frequentibus ædificiis referta, mœnibus firmis cincta; aggeribus foſsiſque circumvallata; divitiis incolarum pollens: & Portis 8. patens: Parochialia templa intus continet 7. in Suburbiis 3. Abbatias & Cænobia 7. Cathedrale antiquum eſt, & ſuperbum quatuor turribus incluſum: cui inſerviunt Canonici 72. Præpoſiti 4. Archidiaconi 6. Cantores 24. &c. Epiſcopo parent Paræciæ 1700. & Abbatiæ 30. præcipua ejus opida ſunt ad Anduram, *Courville*, *Font Trenchefeſtu*, *Tachinville*, *Iovy*, *Maintenon*, *Nogent le Roy*, quia ibi Rex Philippus Valeſius exſpiravit: ad Drouettam amnem

Beauce amnem *Eſpernon* Ducatus & Patriciatus
Cher- titulis clarum opidum *Gallardon* & *Au-*
train. *neau*: item interius *Voues*, *Mellay le Vida-*
Eſper- *me*, *Blandinville*, *Pont Gouin* ad Andu-
nois. ram, & interius *le Tramblay*, & alia.

4. Or- Hæc de *Superiore Belſia*: ſequitur hic
lean- proximè *Diœceſis Aurelianenſis inferioris*
nois. *Belſiæ Regio*, à Carnutenſi Ligerim uſque
inter Vaſtinenſem & Blæſenſem ditio-
nes ſita, proprieque Belſiæ nomine no-
ta: circa Ligerim vini nobiliſſimi ferax:
intus vero Stempos uſque, neque mon-
tes, neque ſilvas, neque vites habet, nec
prata, niſi pauciſſima, raraſque arbores:
Frumenti vero tanta eſt copia ut Pari-
ſiorum horreum audiat: Putei hic altiſ-
ſimi: habentque in ciſternis aquas plu-
vias ad aquandum animalia. Opida & lo-
ca potiora ejus, ad viam Regiam, quæ
Pariſiis Aureliam ducit ſita ſunt: uti
Eſtam- *Eſtampes* cujus loci arena cretæ albedi-
pes. nem refert: *Monnerville*, *Angerville*, *Tou-*
Ian- *ry* & propè *Ianville*, ubi alaudarum co-
ville. pia; *Ch. Gaillard*, *Artenay* cujus incolæ
ſcabioſi audiunt; *Langenerie*, *Sercotes*, &
N. D. des Aides. Tum in Ligeris ripâ
dextra.

Orle- *Aurelia* Metropolis Epiſcopi, ſub Ar-
ans. chiepiſcopo Pariſienſi, Ducatus quo-
que titulo inſignis, qui Regis ſecundo
genito

genito filio, jure appennagii attribui ſo- *Belſia* let: Urbs eſt pulcherrima, ac populo *Orle-* frequens, aëre gaudens puro ac ſalubri: *ans-* ordine vicorum, platearum munditie, ædiumque eleganti fabrica amæna: circumferentia ejus continet duo milliaria, vallo, foſſis & muris munita: Suburbia anguſta ſunt ſed longe porepetentia, è quibus prodeunt viæ publicæ lapidibus ſtratæ ad quartum & quintum lapidem uſque inter *Templa Cathedrale* S. Crucis eminet cui ſimile vix Gallia habet: Canonicis 59. & Dignitatibus 12. illuſtre. Deinde *S. Aniani* urbis Patroni: cui inſerviunt Canonici 31. dignitates 8. *Academia* vero egregie urbis auget magnificentiam, in qua Juriſprudentiam docent 4. Profeſſores, Medicinam nulli: Studioſi ejus, inprimis Germanicæ nationis, inſignibus gaudent privilegiis: Curia Senatus ſuperbe ſtructa, gradibus aſcenditur 187. Caſtellum Juſtitiæ ſedes, ad fluvium ſpectatur: & alibi Arcæ ſpatioſæ plures, quarum aliquæ, arboribus proceris tectæ, ambulacra præſtant amœna. Juxta urbem Pons Ligeri inſtructus, ex lapide quadrato 16. arcuum: ornatus ſtatuis D. Virginis: Caroli 7. & Joannæ Darciæ Virg. Aurelianenſis, ad caput Pontis inſula eſt, & Suburbium
ele-

Belſia. elegans, quod *Pontereau* dicunt.

orleans Inferius ab urbe cis Ligerim in ripa
Meun. ejus *Magdunum*, opidum piſcatu paſſe-
rum celebre, occurrit, quondam Caroli
Ban-gency. V. ſeceſſus amœnus: inde *Balgenciacum*,
Pontem habens Ligeri inſtructum, a-
grumque vini & frumenti feracem, ac
venationibus amœnum, ſtudioſorum
ſeceſſum.

Supra Aureliam juxta & cis Ligerim
Bionne ſe offert *S. Dionyſii pagus* & *Bionne* ad ri-
vum cognominem ubi Reformati Aure-
lianenſes Templum habent: prope ſunt
Le Court Dieu Abbatia, *Buſay*, *S. Iean le*
Brun, & alia.

La Sologne. Hinc ultra Ligerim *Secalaunia* ſive
Solonia eſt, arenoſo ſolo, ſed ſecalis uber-
Sully. rimo proventu dives; ejus opidum Prin-
ceps eſt *Soliacum* Ducatus & Patriciatus
dignitate præclarum, ad Lævam Lige-
ris ripam poſitum; ubi & antiqui Pon-
tis veſtigia in flumine viſuntur: Arcem
habet antiquam, Hortiſque adſtructis
Gergeau. amœnam: Sequitur inferius *Iargolium* o-
pidum parvum ſed firmum, & Ponte
Loiret. ſuper Ligerim lapideo commodum. Ad
Ligerulum amniculum vicinum, altum
& pellucidum, ac gelu ſive glacie nun-
Olivet quam conſtrictum, ſequitur *Olivet* pa-
gus cum Ponte Lapideo: ubi *Palatium*
ſpecta-

ſpectatur *Dom. d'Eſcuyr*, cum Hortis, Pomariis & ambulacris amœnis: item *Meſmin Abbatia* Bened. opulenta, ubi Ligerulus altero Ponte Lapideo tranſitur. Hinc inferius prope Ligerim: *S. Andre* & *N. D. de Clairy* ſuccedunt: hoc æde D. Virginis celebre: & Ludivici XI. ſepulchro, peregrinantiumque, religionis cauſâ, votis frequens eſt: inferius ſunt *Les 3. Cheminees, Lailly, S. Laurent des eaux*: & interius ad Cuſſonem Soloniæ amnem *Toury, Cicny, Ligny, la ferte, S. Aubin*, & alia. *Beauce blaiſois* *Meſmin.* *Clairy.*

Huc uſque inferior Belſia: ſequitur *Media*, & quidem hic proxime *Comitatus Blæſenſis*, cujus ager præter vini & frumenti, aliarumque rerum abundantiam, proceris arboribus luxuriat, multiſque amnibus rivulis & ſtagnis irriguus eſt: urbs ejus *Bleſa Regalis civitas* vocari ſolita quod & amœniſſimus ſæpe Regum ſeceſſus, & educandis ipſorum Principumque aliorum liberis conſecrata fuerit. Saluberrimi enim aëris eſt, gratiſſimi ſoli, agri amœniſſimi, vitibuſque pulcherrimis conſiti, omnique frumentorum genere, fructiferiſque arboribus luxuriantis; Fontes habet dulciſſimos, rivuloſque placidiſſimi, ob ſinuoſos anfractus, *S. Blaiſis.* *Blois.*

Beauce murmuris. *Templa* habet duo Unum in
Blai Arce ampliſſimis dotatum reditibus.
ſois. *Arx* ipſa in rupe eleganti magnifice ſtructa. Sedem Palatiumque Regibus præbens amplam, & pulcherrimam, *Hortiſque* adſtructis omnium amœniſſimam: ſita eſt in dextra Ligeris ripa, cui Pons lapideus longus inſtructus, pyramidem ferens eminentem, cum inſcriptione: hic *Suburbium Vienna* urbi conjungit: habetque prope fontem limpidiſſimæ & frigidiſſimæ aquæ ex 8. fiſtulis ebullientis: Antiquitatem urbis teſtantur hic alti & immenſæ Latitudinis Aquæ ductus ab Romanorum ævo ſuperſtites. Spectanturque 2. ab urbe lapide, conlapſæ
Orche- ædificiorum ruinæ, ubi *Cæſaris horreum*
ze fuiſſe volunt; nunc locus celebris à terrâ ſigillatâ Lemniæ comparanda, quæ ibi effoditur: inferius prope *Giſam* amni-
Buzy. culum *Buſium* Caſtellum amplum, & ſtatuis artificioſis in Area ejus locatis, magnificum ſe offert, & alia.

Ultra Ligerim mox ad Cuſſonem fl.
S. Ger- conſpicitur *S. Gervaſii* pagus, clarus la-
vais. cticiniis, quæ hic optima & copioſa: & altius inde prope fines Aurelianenſis
Cham- territorii. *Chambor*, *Arx Regia*, in inſula
bor. Cuſſonis ex aquis & paludibus ab Rege Franciſco I. magnis impenſis erecta: ſed

non

non abſoluta, quamvis 12. annis continuis 1800. operarios in opere habuerit: Conclavia atria & Xyſtos continet magno numero, omnia ex quadrato immenſoque lapide: *Capax* adeò ut omnes Europæ Principes ſimul in ea hoſpitari poſſint; eſtque pluribus intus cochleis artificioſis diſtincta: adſtructi Horti amœni, ampli & ornati; & ambulacra longiſſime producta, arboribuſque opaca: quamvis per ſe hic tractus undique ſit amœniſſimus & fertiliſſimus. *Telſi Blaſois.*

Cætera opida præcipua ad Beveronem ſunt: *Chaon vieux, Cour, la Motte: Chaumont* opidulum cum Arce inſigni & munita. Ad Saldriam *Clemon, Brinon Pierre fritte, S. Genoux, la Ferte* Imbault; *Remorantin* opidum antiquum ut rudera docent, hodie pannificio notiſſimum, ac Comitatus titulo nobiliſſimum. Hinc inferius ad Carum fl. *Selles* & *S. Aignan*, Comitatus quoque titulo nobile; *Tezeè Vineul*: ad Poſonem fl. *Vatan, Braçay, Mont S. Orille, Paumery* & alia: *Chaumont. Remorantin S. Aignan.*

Reſtat *Turonia*, Belſiæ mediæ, nobis ultima; ac dignitate totius Belſiæ prima Provincia, *Ducatus* quoque titulo nobilis: irrigant eam *Liger, Carus, Anger* & *Vigenna*, majores fluvii, præter alios minorum gentium plures: vicinas habet *Touraine.*

Turaine. Biturigum, & Pictonum Provincias: eſtque in Gallia, Regio nulla ubi ver, ubi æſtas atque auctumnus ſuaviores ſunt; vel pyra ceterique fructus præſtantiores quam in Turonum agro, ita ut non immerito *Hortus Galliæ* audiat.

Tours. *Metropolis* ejus eſt *Cæſarodunum*, *Archiepiſcopatus* nobiliſſimi *ſedes*, cui ſuffragantur *Andagavenſis*, *Canomanenſis* & 9. *Britanniæ Epiſcopatus* modo deſcripti: ceterum urbs eſt antiquitate nobilis, commerciis & opificiis (ſerici inprimis texturâ) dives: plateis mundis & longis grata, ædificiis ſat elegantibus conſpicua: Templis ac monaſteriis magnifica, Turribus ſuperba, Organo D. Martini & altari admiranda, fontibus in urbem ductis illuſtris, muris, foſſis & arce firma; ſitu juxta Ligerim amœna; Ponte lapideo 18. arcuum ei inſtructo commoda Navium, juxta Pontem, ſtatione oportuna: ſuburbio denique ultra flumen, urbis inſtar habitato & ornato, auguſta; atque Areâ pulcherrimâ arboribus conſita, & *au jeu de maille* conſecrata, excellens. Porro ultra Ligerim

Marmouſtier. proxime ſe offert, *Monaſterium* majus, ut vocant, Ord: Bened: totius Galliæ opulentiſſimum, cui Abbas præficitur Regii, vel primæ nobilitatis, ſanguinis: eique

eique ſubſunt Patres 67. Lautè viventes: à S. Martino fundatum, ſed multis reditibus indies auctum fuit: ipſum ædificium amplum eſt; Periſtiliis, Refectoriis Dormitoriis, Equili, Coquina 26. caminorum & aliis conſpicuum: verſibus, qui parietibus hinc inde adſcripti, luſtrandum: *Templo & Ampulla*, inibi *Sancta*: oleum è Cœlo ab angelis deportatum continente (quo uti Rhemis, Reges, inunguntur) venerandum: ſitu denique circum circa amœnum; colles à tergo habens vina ferentes laudata, quæ inde per plumbeos canales in cellæ demittuntur dolia: alta 64. perticas: pertica 6. pollices. *Tourai ne.*

Cætera ultra Ligerim loca potiora ſunt; ad Ciſam amnem *Vouvray* vino celebre, *Vernon*, *Nazelles*, *Fontaine Abbe, Limeray Monteaux*: ad Branliam fl. *Chanzay Rugny*, *Nuilly le Lierré, Chau Renault, Ville Chauve*: ad Choſiliam *Chenuſſon: Gue de pre, Membrole, S. Cyr, Pont de la Motte*, & inde juxta Ligerim & viam Salmurium uſque *Maille, la Pille, S. Mars, Langez, la Chapelle Blanche, Chruzaye*: Via hæc adeo amœna eſt inter arbores; vites, prata, campos, fontes, rivos, pagos, Arces, & Villas deliciis exſtructas, ut terreſtrem paradyſum hunc tractum dicere: *Vourvray.* *Langes*

Touraine. ultra Ligerim hinc rurſus aſcendenti Cæſarodunum uſque, occurrunt juxta *Buſſy.* ripas *Candé*, *Savigny*, *Beaumont*, *Buſſy*. Arx Ducis Nemoroſii: *Brehemon* inſula ex Caro & Ligeri confluentibus facta: *Columbiers.* *Linyeirs*, *Columbiers*, ubi cryptæ, in quibus media æſtate aqua congelaſcit; *Savonniers*, *Caves gouttiers* ſpecus ſubterranea in qua guttæ aquæ ſuperne decidentes Lapilli fiunt minuti, bellaria ſaccari mentientes: *S. Coſme le Pleſſis* Prioratus cujus Ronſardus prior fuit: ei vicinum eſt *Palatium* amplum & Porticibus pulcherrimis ſuperbum: hortiſque ac Pomariis amœnum, Regis, ubi hic moratur, hoſpitium: Hinc ſupra Cæſarodunum ad Ligerim occurrunt, *Ville M.loys aux Dames*, *Mon-Loys*, *Bondeſir* ubi inferius ad ipſum Ligerim centuriæ aliquot ſpectantur caſarum rupibus inciſarum, quæ ſuperiùs caminos tantum in viridi ceſpite exporrigunt, ſurſum tecta ſunt vineta cultiſſima, ipſæ caſæ intus ſordidæ, & Solis radiis deſtitutæ.

Caves gouttieres.

S. Coſme le pleſſis.

Amboiſe. Sequitur mox *Ambaſia* opidum amœne ad Ligerim ſitum, commodiſque ædibus cultum ſub cœlo temperato ac ſalubri: *Pontem* habet ligeri inſtructum 14. arcuum cui *Molendina* artificioſe annexa tanto numero ut inſulæ ſpeciem exhi-

exhibeant: *Arx* ejus rupi inſita Atriiſ- *Touraine.*
que ac Conclavibus magnifica, hodie
(uti & olim fuit) cuſtodia eſt magnatum
delicti ſuſpectorum vel reorum: Hinc
proxime ad Carum fl. occurrunt deſ-
cendenti *Montrichard* opidum moder- *Montrichard.*
num, turri quadrata munitum; ſilviſque
ac pratis vicinis amœnum: caſisque ſub-
terraneis ad fl. uti ad Ligerim, ſpectan-
dum: *Chenonceaux* Caſtrum ſive Pala- *Chenongeaux.*
tium Regium admirandi operis à Ca-
tharina Medicæa Ponti inſtructum, ve-
ſtitumque marmore antiquo: ac orna-
tum ſumtuoſe ſtatuis marmoreis ex Ita-
lia advectis, antiqua operis & artificii:
item *Blere*, *Athée*; *Azay* ſur Cher. *S.* *Blere.*
Avertin, *Pont. Cher*: *Pontneuf*, tres Pon-
tes vicini invicem Caro inſtructi, è re-
gione Cæſaroduni.

Hinc ad Indrum fl. aſcendenti offe-
runt ſe *Turpenas* Abbatia: *Azay le rideau*,
Relay Prioratus: *P. de Ruan*: *Mons*, *Mon-* *Monbazon.*
bazon opidum cum Arce Ducatus &
Patriciatus titulis nobile: *Cormery* Ab-
batia celebris, *Azay le Chetif*, *Loches* o- *Loches*
pidum *Templo*, *Turri* & *Caſtro* ſuperbum:
Templum ex lapide vivo; ſtructurâ alti-
tudine, fornicibus, 2. Turribus, 3. Py-
ramidibus altiſſimis admirandum eſt:
magnificumq; intus ſepulchro & ſtatuâ

Touraine. marmorea Agnetis Burellæ, feminæ pulcherrimæ, mirè ab Rege Carolo VII. adamatæ: *Caſtrum* ſitu adeo amœnum ac firmum, ſtructuraque admirandum, ut aliud par non habeat Gallia. *Turris* craſſiſſima eſt & magnatum inſervit cuſtodiæ: Hinc in adverſa ripa indri, qui Beaulieu, hic Pontem habet lapideum, *Beaulieu* opidulum conſpicitur cum Cænobio Pyramide ſpectando: quod opidum unum idemque cum Loches prætereunti videtur. Sequuntur *le Bridoré*, *Chaſtillon* Sur indre: *Herveaux*, *Paluan*, *Buzançais*: hinc deſcendenti rurſus ad Cleſiam fl. occurrunt *Mezieres* Marchionatus Brennœ Caput, cujus jam poſſeſſor filia Gaſtonis Ducis Aurelianenſis: Arcem habet antiquam & elegantem: ac magnificum Ædis D. Magdalenæ Capitulum in ſuburbio, ab Alida Brabantina Marchioniſſa fundatum. *Boſſay*, *Pruilly S. Martin de Stableau*, & prope ad Brinonem fl. criſtallinis aquis amœnum, *Pilmium*, Caſtrum edito loco ſitum, ſuperbæ ſtructuræ, Vicecomitatus titulo clarum Vivario 2. fere mill. longo aliiſque rebus amœnum, ſi quod aliud in Gallia. Hinc ad Crauſiam fl. *La Haye*: *le Port de Piles* & ad Vigennam *Noyers*, *Mongeon le Port*, *Inſula Burchardi*,

Margin notes: *Mezieres.* — *Taulmy.* — *Le port de piles*

chardi, opidum, cum Arce in inſula Vigennæ fl. ſitum, Aream habens ampliſsimam, (quam *Halle* dicunt) quod Richelius Cardinalis emtionis titulo nuper poſſedit, hinc *le Crouſtay* Abbatia juxta ſilvam poſita: *Chinon* opidum Rabelæſii ortu notum, ob ſitus amœnitatem, Carolo VII. gratum domicilium, *Pontibus* longis, Vigennæ, miro ordine, inſtructis ſpectandum. Hinc ad Vedam fl. *Champigny* occurrit opidum cum Caſtro nobiliſſimum: magnificumque ſepulchris Ducum Montis penſerii; amœnum vero Parco ſive Vivario ſpatioſa. Paulo altius ſequitur *Richelium* magnificis pridem ædificiis ornatum, ac Ducatus Patriciatusque dignitate decoratum: *Arx* adjacet pulcherrima ac ornatiſſima: nomini ſuo, divite ornatu, reſpondens: in temporalibus ad Andes, & in ſpiritualibus ad Pictones ſpectare dicitur: non procul hinc eſt *Iuliodunum*, opidum antiquiſſimum, cum Arce: olim Julii Cæſaris ſedes, ut teſtantur numiſmata ejus effigiem portantia, ibique reperta: certe locus eſt Cæſare dignus, Cœlum benignum, ſolum fæcundum, & optimi vini ferax: animalium & volucrum, inprimis, caponum pinguium, aliarumque rerum abundans

Tourai ne.

l'Iſle Beuchard.

Chinon

Champigny.

Richelieu.

Lodun.

poiƈtou copia: *Reformati* hic in opido Templum habent juxta Arcem, in ſuburbiis fontes *Matrevillæ* ſi in *Divam* exeuntis conſpiciuntur: ſedes eſt tribunalis Regii, cui ſubſunt pagi & loca plurima.

poiƈtou TUronum Ducatui hac parte ſuccedit *Piƈtavia*, inter Galliæ majores Provincias numerata; Regnique titulo ab Gothis poſſeſſa, fines ſuos extendit ad *Andes, Britannos, Oceanum, Santones, Inculiſmenſes & Bituricenſes*: Regio frugum, pecoris, Lanæ, linique, feraciſſima, vino frumentoque dives, piſcium abundans, avium ferarumque magnam habens copiam: continet 1200. Parochias, ſub tribus Epiſcopatibus Archiepiſcopatui Burdigalenſi ſubjeƈtis: ſcil. Piƈtavienſi Maleacenſi & Luxonenſi: in Prima Diœceſi numerantur Abbatiæ 27. in ſecunda 4. in tertia 10. continet & Principatus plurimos.

Poiƈtiers. Princeps civitas *eſt Piƈtavia*, ambitu, poſt Lutetiam omnium Galliæ maxima, ſed cujus ingens portio hortis, vineis, oleribus culta; imo & ares nuda eſt: plateas habet anguſtas, ædes antiquas & plures ligneas; Templa Collegiata 5. Parochialia 24. Abbatias opulentas 5. Collegium PP. Soc. Jeſu, & plura PP. & Virg. *Monaſteria*, itam *Academiam* cele-

celebrem: inter Politica ædificia *Pala-* *Poictou*
tium urbis eminet omnium Galliæ am-
pliſſimum, Galieni Imp. opus, Comi-
tumque olim domicilium: nunc taber-
nis mercatorum inſtructum: prope vi-
ſuntur Amphitheatri rudera & extra ur-
bem aquæductuum fornices, quibus a-
qua ad Palatium ducebatur: ſitus urbis
amœnus ad Clanium fl. qui eam ferè
ambit.

Opida huic Epiſcopo ſubjecta *ad Cla-
nium inferius* ſita ſunt *Migne*: *La Pierre
Leve, paſſe Lourdin*; *Bonnivet*, ad rivum *Bonni-*
Palum, Caſtrum magnificentiſſimum, *vet.*
ſed non perfectum; juxta eſt *Mirebellen-
ſis regio*, cujus opida ſunt *Mirebean Mon-* *Mire-*
contour, *Vouzaille* ad Divam fl. & *Douſ-* *beau.*
ſay, *Aurigny*, *Faye La Vineuſe*, *Ceaux* ad
Vedam amnem: inde ad Thœdam fl. pu-
riſſimum *Touars* opidum Ducatus & *Touars*
Patriciatus dignitate nobiliſsimum: à
quo dependent 1700. Vaſalli: & altius
S. Generaux, cujus ager optimi vini fe-
rax: *Airnault*: *S. Loup*: *Parthenay* Baro-
natus: *Supra Pictavium* ad Clanium ſunt: *Parthe*
S. Benoiſt Abbatia, *Vivonne* opidum & *naus.*
Caſtelliers Abbatia opulenta Ordinis Ci-
ſtercienſis: item *Luzignan*, vulgo Melu- *Luzig*
ſine, opidum cum Arce antiqua lato & *nan.*
undique prærupto Saxo ſumtuosè in-

Poictou ſtructa : *Menigoutte* Collegio Canonico-
rum : *Chaſtelliers* Abbatiâ nobiles loci
ad Vonnam fl. altius vero ad Clanium
La Milliere, Bernay : & propè, ad Caren-
tonum *Charrou, Rochemeau, Sivray, Tai-*
Luſſac. *ze, Conday, Ezes* : ad vigennam fl. *Luſſac*
Baronatus, *Mortemer*, *Chauvigny* Baro-
Chaſtel natus : & *Caſtrum Eraldi* opidum Duca-
herad. catus dignitate nobile, ſed male ſtru-
ctum; quamvis ſitus ejus ſit amœnus in
planitie fertili ad Vigennam, qui Ponte
hic tranſitur 9. arcuum, ſuperbe ſtructo
ab Catharina medicæa : Longitudo ejus
230. latitudo 66. paſſuum : & Portæ
adſtant Turres prægrandis molis & inſi-
gnia regia: ad Crauſiam *Port de luſignan.*
Roche de Pozay: ad Gartempam, *Montier*
Porret, *S. Savin, Montmorillon*, ad Bina-
ſiam *S. Pierre de Tremouille* & alia.
2. Altera urbs Epiſcopalis *Maleacum* eſt,
Maillezay. burgus amplus ſed ſitu munitus, ob pa-
ludes & fluvium Antiſam, quibus cin-
gitur: *Abbatiam* habet opulentam: quam
Giulielmus minor, ducis Aquitaniæ fi-
lius, fundavit: ejus Diœceſis ſunt opi-
Niort. da ad Separin fl. *F. Maille, Colon, Niort,*
munitum opidum & Nundinis celeber-
rimum, cujus Scabini cum deſcendenti-
S. Maixent. bus ſuis nobilitantur; *S Maixent* opidum
commerciis frequens & ſede Regia ac
Electo

Electo nobile; ſpectabile Abbatia, ad *Poictou*
Bontonnam: *Celle* Abbatia: *Meſle* opi- *Meſle.*
dum deſtructum ſed Baronatu nobile:
& ad Antiſam fl. Supra Maleacum, *Neoeil*,
S. Pompain, Colonges, Secondigny: tandem-
que ad Vendam amnem, *Vouvant*, *Ber-*
neau Prioratus, *Fontenay Comitis*, opidum *Fonte-*
cum Arce, nundinis & commerciis gau- *nay.*
dens frequentibus: nobilisque ortu *Ti-*
raquelli & *Briſſonii*.

Tertiæ Diœceſis *Metropolis* eſt *Luxo-* 3.
nium, ex qua non procul foſſa in Ocea- *Luſſon*
num exit inſtar ſinus oblongi: occiden-
tem verſus ulterius ad ſinum maris ſe-
quitur *S. Michel enler* opidum Baronatu
nobile, portuque & piſcationibus dives.
Inde ad Lajam fl. *Mareil, S. Hermine,*
Bournouan, Caillere, la Chaſtegneray Ba- *Chaſteg-*
ronatus, *Pouzanges, Chateaumur* & pro- *neray.*
pe ad Sevriam *Pomeraye* & *Mortaigne,*
les Eſſars, &c. & inde verſus mare: ad
Ionnum fl. *Rupes yonis* opidum cum Arce *Roche*
rupi inſtructa, Principatus titulo nobi- *ſuryon.*
liſſimum gentis Borboniæ Dominium:
late hinc ſe extendens ad Britones uſque.
Inferius ad Oceani Sinulum *S. Benoiſt*:
Iaro: Abbatia, & mox *Talmon* opidum *Tal-*
Principatu quoque illuſtre, ob ſitum *mon.*
ad mare munitiſſimum, ac conventu
mercatorum celebre. Abjacet prope

Berry. Grand Olone. *Olona* municipium amplum & Portu eximio clarum, pertinens ad *Marchionem de Rohan*: *tum S. Martin* & ad Viam fl. Aſpere mont. *Port. S. Gilles*: *Poire ſur la Roche* & *Aſpremont* Caſtrum rupi impoſitum Marchionis de Rohan: & inferius Inſulæ *Rie*, *Monperier* aliæque difficilis aditus ob Canales & paludes quibus ſeparantur: Objacent his in Oceano inſulæ Noirmonſtier. l'Iſle d'auſs. *Noirmonſtier* in qua l'Abbaye Blanche & alia loca: *l'Iſle Dieu*, vulgo *l'Iſle d'auſs*, ob anſerum copiam qui huc nidulandi cauſa advolant: inſulámque ovis ſuis fere tegunt. Beauvoir. Tandem apud fines Britanniæ *Beauvoir*, opidum in litore maris eminens, & *Inſulæ* aliquot aliæ.

PIctaviæ orientem verſus contigua eſt *Biturigum Provincia*, ampla & Ducatus nomine clara: finibus ſuis Turones, Blæſenſes, Urapiſios, Nivernenſes, Borbonios & Lemovicenſes quoque contingens, in centro quaſi Galliæ poſita ſub gradu latitudinis 47. regio nullius rei indiga, inprimis vero lana & pecore abundans, vinetisque & paſcuis, continet ingentem numerum opidorum, burgorum, pagorum, ſaltuum, montium, fontium, ac fluminum.

Bourges. Metropolis ejus *Avaricum Buturigum*, ampla & Regia civitas: *Academia* & *Archie-*

Archiepiſcopatu nobiliſsima: cui ſubſunt Berry.
Epiſcopi Claromontenſis: S. Flori, Mimatenſis, Caſtrenſis, Albigenſis, Anicienſis, Ruthenenſis, Vabrenſis & *Cadurenſis:* habetque in Sola Diœceſi Bituricenſi *Abbatias* Ord: Bened. 15. Ciſterc. 14. S. Auguſtini 5. Prioratus 1013. Archidiaconatus ad ejus collationem 9. Archipresbiteratus 20. in ipſa urbe numerantur Templa collegialia 7. Parochialia 17. Abbatiæ opulentæ Virg. 2. & totidem PP. aliaque Monaſteria multa & Collegium PP. Soc. Jeſu, *Xenodochiumque pulcherrimum.* Turribus ſuperbit altiſsimis; unâque, Arcis inſtar, amplâ: in *Sacello, S. Salvatoris Theſaurum* ſervat admirandum. *Palatium Regium,* tabernis mercium omnis generis, magnificum habet: Portaſque majores 7. Inter Privata ædificia ſpectanda *Domus Iacobi Corderii*, tot feneſtris, quot annus diebus, illuſtris: & *Hortus Mercerii: Area D. Petri,* duplici arborum ordine amœna, eſt omnino viſenda: uti & in *S. Privati* ſuburbio *Fons* calculis renum & veſicæ lapidi medens: *ſita eſt* hæc civitas loco fertili & amœno ad Avaricum & alios 2. fluvios confluentes, cui Pons ſuperſtructus lapideus 5, fornicum: cinctaque eſt muro atque 80. turribus.

Cæte-

Berry. Cætera potiora opida ſunt *Vcellodu-*
2. *Iſſoudun.* *num*, urbs regia Turribus ac templis illuſtris: vino & lana dives: munitionibus valida: Ballivatu latæ juriſdictionis nobilis; ſitu, ad *Theolium* amnem, amœna.

3. *Dun le Roy.* Tertium opidum eſt *Dunum regis*, ſupra Biturigum ad Avronium fl. poſitum lata quoque juriſdictione gaudens.

4. *Vierzon.* Quartum *Virſio* ad Avaricum Carum & Theolium, amnes confluentes, commode ſitum: de quo hi verſus:

Virſio villa virens aliunde pauca requirens,
Silvis ornata, vineis, pratis decorata. —

5. *Melun.* Quintum eſt Magdunum, ad auram infra Biturigum ſitum; jus dicens Caſtellaniis de *Loué* & *Foecy* vicinis.

Cætera opida ſunt, ad Carum: *S. Loup, Chau Neuf, S. Crapais, S. Fleurant, Villeneuf, Mery, Meneſtou, Ville Franche, Selles*: ad Arnonem *Chau Mellant, S. Hilaire, Linieres, Mareul, Charroux* opidum antiquum. *Reuly, Loury, Port de Loup*: ad Cinaſiam *Voullon, Bommieres*: ad Indrum *Ville Dieu, Bourg de Deols, Chau Roux*, Ducatus & Patriciatus inſignibus clarum feudiſque 1200. ab eo dependentibus illuſtre, Condæi Principis patrimonium. *S. Chartier, la Chaſtre*

Charroux. *Chau Roux.* *La Chaſtre.*

mæni-

mænibus, foſſis & Arce firmum opidum, *Severe* & prope ad Crauſiam fl. *Bouſſai*, *Aigurande*, *Cluys Deſſus*, *le Lys S. George*, *Argenton* (Philippi Cominæi olim Dominium) opidum eſt cum Arce antiqua, 7. majoribus & 3. minoribus Turribus munita, *Pont Chreſtien*, *S. Goutier*, *Blanc en Berry*, & alia ad Saldriam fl. *Richemont*, *la Chappelle d'Aguillon*, *Concreſſault* ſive *Concordia Saltus*, burgus frequenter habitatus, cui adjacet Arx ſitu & opere inexpugnabilis; ei ſubſunt *Clemon*, *Vailly*, *Beaujeu*, & alia; *Argenté*, & prope *Aubigny*, Sedes olim Regalis, è quo ortus *Aubinianorum* nobilis *Familia* & alia. *Berry.* *Argenton.* *Concreſſault.* *Aubigny.*

Item ad Ligerim *Comitatus Sancerranus* cujus caput *Sancerra*, quaſi Cereris vel Cæſaris ſacra urbs; imo & Bacchi quoniàm Mons, cui opidum inſidet, non modo tritici ſed & optimi vini ferax eſt; eſtque ſitu & opere munitiſſimum Arceque firmum; pedem montis alluit, ad *Thibaldi Portum*, *Ligeris fl.* Famam habet ab duriſſima, & Numanciæ comparanda, obſidione, quam ſuſtinuit ſub Carolo 9. Comitatus hic ad *Buelliorum familiam* ſpectat, parentque ei, loca vicina *S. Sergue*, *Beauſeu*, *Les air daiguillon*, *le Chaſtel de Boncard*, *Ialonges*, *Tavenay*, *Sancerre.*

Ver-

Bour-bonnois *Verdigny*, *Meneſme*, *Charantonnay*, *Brie*, & alia.

Adjacet prope ad Valviriam amnem *Mon-faucon.* *Monsfalconis* opidum cum Arce munitum, edito loco inſtructum, *Baronatus* gaudens dignitate, ad quem ſpectant parochiæ 28. & in circuitu earum 50. *poligny* ſtagna ampla, inter quæ *Pelignium*, ambitus cujus 4. mill. continet: & centrum Garendiam unius Leucæ, cuniculis pluribus inſtructam.

Bour-bonnois BIturigum Provinciam orientem verſus, ſequitur *Borbonia* Ducatus titulo nobiliſſima Provincia: quam *Elaver fl.* limpidus mediam perluit, inferiorem vero ejus tractum Ligeris à Forenſibus Burgundis & Niveanenſibus ſeparat, cæteris partibus Bituriges & Avernos attingit: ſolum ejus fere arenoſum & multis locis effætum, unde hic frumenti & vini infrequentia.

Mou-lins. Caput ejus eſt *Moliniam* antiquorum Ducum ſedes, uti quorum *Arcem* continet magnificam, & ſumtuoſe ornatam: cui adſtructi horti, fontibus, citriis, aliiſque amœni: eſt hic ædicula foſſa cincta, quæ Ponte ſuperatur, ſed ex eo in foſſam precipitaberis, niſi ante clavo ferreo ipſum firmaveris: ceterum *ſitus* urbis amœnus ad fl. Elaverum; plateæ ejus

ejus mundæ admodum placent, Superbitque Templo Collegiali, & 7. Paræcialibus, atque 8. Suburbiis amplis, & egregiæ excultis: in quorum uno Patres Soc. Jeſu Collegium habent elegans: omnia vero & circum circa hortis, pomariis & ambulacris ſpatioſis amœna, uti *S. Bonnet, le Parc de beau Cour, le Foreſt de Melodie*, & alia loca vicina plurima, ſpectatu delitioſa. *Bourbonnois*

Cetera opida potiora ſunt, inferius ad Elaverum *Ville Neufve*: cujus Dominus eſt *Monſr. de Guenegau*, *Xaincoings*, *Gemigny* & prope Molinium ad Queniam fl. *Souvigny* & inferius *Borbonium*, *Archambaldi*, opidum exiguum in valle ſitum & flumine cinctum, thermiſque calidis exſiccantibus ac maxime ſalutiferis clarum: Arcem habet in rupe, veterum Ducum ſedem, muro firma ac turribus 24. cinctam, intuſque Sacello Regio (ad exemplum Pariſienſis 12. Canonicis & Theſaurario illuſtri) decoratam: ante Portam ſtatuæ Ducis Joannis Borbonii fundatoris, & Joannæ Caroli VII. filiæ, ac Ludovici Sancti ſpectantur. *Ville neufve* *Bourbon l'Archanband.*

Alterum opidum Borbonium ultra Ligerim in ripa ejuſdem ſitum *Ancy* cognomen habet, à nomine utriuſque filiorum Ducis Joannis, ea dividentium: *Bourbon l'Ancy*

opi-

Bour-bonnois opidum quoque Parvum eſt & aquis medicis celebre.

Alb. Cetera Borboniæ opida & loca po-
7. Font tiora ad Ligerim ſunt *Abbatia 7. fontium S. Leger, Eſtree, Molinet, Chaſſenas,*
digoins *Digoins*, & *La Motte S. Iean*, ad oſtium
Mar-ſigny. Arronty fl. *S. Thian*, *Marſiniacum* celebre Virginum Ord. Cluniacenſis Monaſterium, inde introrſus verſus meridiem *Le Donjon*, *Montagut*: & ad Beboram fl. *S. Drieſt & La Paliſſe* burgus am-
La Paliſſe. plus ad viam Lugdunenſem cum Arce, (ſitu, ſtructura, ornatu, hortis, ac vivario amplo:) magnifica, pulchra & amœna. Dominum agnoſcit Marchionem de Geran peregrinatium fautorem: *S. Germain le puys, D. Aligny*, & ad Elaverum ſupra Molinium *Varennes* opidum
Verneuil S. porcain clarum, *Verneuil*, vinis ſuis celebre, & *S. Porcain* cujus aget præſtantia vina producit, *B lly S. Germain de Foſſes, Cuſſet Vichy: Eſcurolles, Gannat, Brules, Charroux, Chantelle le Chaſtel.* & ad Carum fl. ejusque rivos proximos fonti: *Mont Aigu en combraille*: *Monmarant*, *Montet aux*
Neris. *Meines, Ville Franche, Coſne, Neris* opidum à Nerone imp. fundatum, ut volunt, certe thermarum aquæductum aliarumque antiquitatum ibi reliquiæ, demonſtrant condignum olim opidum fuiſſe, item *S.*

Foriol,

Feriol, *Gouzon*, Mont Lucon thermis quoque calidis celebre, *Heriſſon*, *Cerilly*, *Eſpineul*, *Aynay le Chaſtol*, *Agnay le vieil*, *Charenton*, *S. Amand* inter vineta amœne ſitum: cum *Arce Montis rotundi* munitiſſima ad Principem ſpectante Condæū, qui & ibi divertit, occaſione data. *Auvergne.* *Mont lucon.* *S. Amand.* *Monrond.*

BOrboniæ Meridiem verſus ſuccedit *Avernia*, regio feliciſſima, ceteris Partibus Forenſibus, Languedociis, Cadurcenſibus & Lemovicenſibus vicina. *Dividitur in Superiorem*, & *inferiorem*; *illa* magis ampla, proprie Arvernia eſt & montoſa. *Hæc Limania* dicitur & plana fere eſt & fertiliſſima, amæniſſimaque regio: tota vel tecta vineis, aut florulenta pratis, ac diſtincta culturis, aut conſita pomis, aut amæna lucis, aut irrigata fontibus, aut interfuſa fluminibus, aut crinita meſſibus, adeo ut poſſeſſores ejus Paradyſi imaginem tenere videantur. *Auvergne.* *Limaigne.*

Metropolis *illius* eſt *S. Flour*, urbs Epiſcopatu (ex Claromontenſi delibato) nobilis, ſub Præſule Bituricenſi; in edita & undique prerupta ſita rupe, juxta quam Adia amniculus in Treverem, eam præterfluentem, deſcendit, & inferius Treveris in Oltum fl. Reliqua opida ad Oltum fl. ſunt: *S. Leger*, *Chaudes* *S. flour*

Aigues,

Limag ne. — *Aigues, la Vincelle, Marcolez, Maors.* Ad Jordanam *Carlay*, *Aureliacum*, urbs in-

Orillai ter Auverniæ primas, ſede antiqui Ballivatus nobilis, aëre gaudens puro ac temperato, habenſque in ſingulis vicis canalem, quibus urbis ſordes in rivum educuntur: *la Caille, Tornemire, S. Sorny, Roquebrun, Maran*, & interius *S. Martin, Salers, Achon.* Ad Lanionem *Murat*, ad Duoram *Crapone*, ad Elaverum *Lan-*

Brieu-de la vieille. *grat*, *Brivas* vetus, ubi Elaver rupibus ſtringitur & Ponte unius arcus, qui miro artificio à Romanis ſtructus tegitur: *item Brieude* & alia.

Limag ne Iſſoru. Sequitur inferior Arvernia ſive *Limania* & in ea proxime ad Elaverum & *Cuſſonis* confluentis oſtium *Iſſiodorum* in planitie amœna ſitum: *cui dextrorſum*

Vſſon. non procul abjacet *Vſſon Arx* egregia editiſſimæ rupi, pilas rotundas naturales oſtentanti, inſtructa, domicilium olim Reginæ Margaritæ: *ſiniſtrorſum* ad fon-

Beſſe. tem Cuſſonis fl. *Beſſe* opidum & *Lacus Pavinus* occurrit, in quem ſi lapidem projeceris, vapores exinde aſſurgunt, qui mox in pluvias grandines & tonitrua

M. dor. ſæpè reſolvuntur; inde non procul *Mons Dor.* ex quo Dordonius fl. fontem ducit, ubi balnea, calidæ, tepidæ & frigidæ aquæ, diverſis morbis medentia: eſt & in

in Vicinia *Fons*, quem *vinoſum* vocant, *Limag*
quia ſi ejus aquis addas vini partem ſex- *ne.*
tam, omne vinum judicabis: eſt & hic
Mons Comi quercubus denſus, à quo pro-
pe abeſt, *la cave de la glace*, Fons cujus
aqua Julio & Auguſto menſibus gelu
vehementer aſtringitur, minimè verò
hyeme: inde ſequitur *Bojart* pagus à quo
vineæ cultiſſimæ, jugiter viam (Ceru-
leis & gradibus ſaxis ſtratam) ſepiunt ad
urbem uſque *Claromontem* Limaniæ me- *Clair-*
tropolin & Epiſcopalem ſub Præſule *mont.*
Bituricenſi: Quæ *Cæſaris Gergovia* fuit;
urbs nitida eſt, ac Templis Monaſteriiſ-
que magnifica: in clivos aſſurgens, præ-
cipue ubi Templum D. Virg. Cathedra-
le, & ſaliens Fons eminet, & Aula Epiſ-
copi. Superbit quoque Palatio Regio:
munitaque eſt Arce: admiranda vero
celiis vinariis, 40. & plures gradus altis,
è vivo ſaxo ſtructis, adeoque algidis, ut
diu in iis morari, niſi de ſanitate peri-
clitari velis, non debeas. In ipſa urbis
foſſa eſt *Fons S. Petri* acidulis ſalubribus *Fontai*
clarus, calculoſis inprimis ſanus: Contra- *ne S.*
rium opus facit fl. *Tiretaine* olim Sca- *Pierre.*
teon dictus, ex cujus aquis natus mira-
bilis Pons lapideus longus 30. craſſus
6. latus 8. ulnas: Penes hunc fl. eſt *Ab-* *S. Al-*
batia S. Illidy, extra urbem Superbæ ſtru- *lyre*
cturæ *Ab.*

*Limag*ſcturæ, ut quæ Caſtri inſtar turribus *ne.* munita, intuſque columnis & marmore ornatiſsima: pone hanc & *Fons amplus eſt*, areſcens cum nuces defrondeſcunt, & rurſus fluens cum germinare incipiunt: Quadrante ab urbe mill. ædes eſt *ſ. Marc* D. *Marci* ad quam 3. *fontes* diverſi ſaporis: nitrum, ſulphur, & vinum eſſe dixeris. Hinc vix quadrante mill. eſt opidum *Monferrand.* & prope *fons oleaginoſus*: è *Le put* quo craſsior liquor profluit, glutinoſius *de la* & picis inſtar nigrior, flammam conci*poir.* piens, multum podagræ frigidæ, nervorumque affectibus prodeſſe dicitur, præſertim ſi cum Therebintho miſcetur: *M. Fer*dicitur vero *Montſerrat*, quaſi *mons fe-* *rand.* *rax* vini frumenti, opidum eſt amplum, ſedes Theſaurarii Arverniæ, & Arce firmum, quod Mareſcallus d'Effiat pridem cum Claromontio unire & uno nomine *Clarimonferrand* vocare conſtituerat. Hæc de locis claromontio proximis: *Rion.* cetera ulteriora ſunt *Rion*, nobile ſede appellationis & Curia Provinciali opidum: *Pont de Chau*, in colle vitifero juxta Elaverum ſtructum cujus Ponte ſu*Beau-*perato *Beaurigard* Vicus & Arx Epiſco*regard.* palis eminet in vinea: inde *Lezous* opidum in colle, vineis & hortis amæno ſitum. Hinc ſuperato Dora Fl. Ponte lapi-

lapideo 6. arcuum, aſcenditur in urbem *Tiert*, in excelſo monte, (formâ longiore & eleganti ſpecie) ſitum: in ſublimi montium jugo optimum frumentum creſcit: latera vitibus ſunt cooperta, & omni ex parte luxuriantes conſpiciuntur colles: in valle humiles conſtitutæ domus & ad amnes interluentes longo tractu moletrinæ, quæ muris nudatæ, pagi cujuſdam amœni formam fingunt. Hinc verſus *Borboniam* occurrunt, *Charnat*: *Mon*, *Guago*, in lacu ſitum. *Maringues*, *Puy Guillaume*, *Rondan*, *Aigueperſe*, *Monpenſier*, Ducatus & Patriciatus nominibus illuſtre Principis Dombenſis opidum, & ad Sivolin Fl. (exili aquarum ſtrepitu oberrantem, ſed barbis & truttis optimis abundantem) *Ponte Mur*. & *Ponte Gibaud*. cujus Dominus Comes de Gibaud: & interius alia. *Limag Tiert.* *Monpenſier.* *T. Gibaud.*

SEquitur hinc occidentem verſus *Lemovicum Provincia Parlamento Burdigalenſi ſubjecta*. Inter Arvernos, Cadurcos, Petrocorios, Inculiſmenſes, Pictones, Bituriges & Borbonios ſita: Crauſiæ, Gartempæ, Vigennæ & Veſeræ fluminum principiis rigua: ager ejus ſterilior, pecore abundat & Caſtaneis: incolæ rudiores & inurbani. *Le-Limoſin.*

Limoi- bani, feminæ ingratæ & ſordidæ: fami-
ſin. liæ numeroſæ. *Dividiturque in Superio-*
rem & inferiorem. Superioris (quæ *la*
Limo- *Marche Limoiſin* dicitur) civitas eſt *Le-*
ges. *movicum* Epiſcopatu (ſub Præſule Bur-
digalenſi) clara: ſita ad Vigennam, par-
tim in planitie partim in montis faſti-
gio munita muris & arce: aquis, bene-
ficio fontis limpidi, abundans; ampla
ſatis ac populo frequens, commerciiſ-
que dives, ſed ſordida & fœde ſtructa:
inter ædificia Sacra eminet Colleg. PP.
Soc. Jeſu Templumque nullis incum-
bens columnis: Portis patet 7. habetque
Vigennæ inſtructos Pontes 2. ſex ar-
cuum: ager ejus ſuburbanus vineis un-
dique cultus & amœnus eſt. Inferius ad
S. Iu- Vigennam opida habet *Aixe*: *S. Iunien*
nien. amœne in clivo ſitum opidum: *Eſtaniat*,
Vicus cum Arce Scombergio Comiti
parens, egregio nemore cinctus. Supra
Lemovicum ad Vigennam occurrunt
S. Leo- *S. Leonard* Abbatia illuſtris & ſpectanda:
nard. *Fymoteriers*; opidum parvum *Tarnac*: ad
Taurionem, *P. Taurion*, *P. De Murat*,
le Donnion: *S. Martin*, *S. Prieg* ad Vinco-
Gran- nem, *Granmon* Abbatia caput ordinis
mon. Grandimontenſis. *Dronlie*, *Blanche* Ab-
batia ad Cartempam *P. S. Martin*, *Ran-
con*, *P. de Blanzac*, *Gartempe* pagus, *S.
Leger*,

Leger, ad Crauſiam: *Glenic, Gueret, Abu*. *Limoſin.*
Ambuſſon & *Feletin* opida duo tapetibus
& aulæis minoribus, quæ ibi fiunt, ce- *Ambuſſon.*
lebriora. Hæc de Superiore. *Feletin*

Inferioris, Lemovicenſis Provinciæ, *Diœceſis Civitas* Epiſcopalis) ſub præſule Burdigalenſi) eſt *Tudela* ad Coraſiæ *Tulle.* amnis ripas poſita: Turri pyramidali artificioſe ſtructâ, ſuperbiens, ballivatu nobilis, negotiationibus dives, & 3. ſuburbiis, urbe ipſa amplioribus, magnifica.

Inferius ad idem flumen ſequitur *Brive, la Gaillarde* ab genio incolarum *Brive.* & agri, cognominata urbs; ſedes Seneſchalli; læta & fertilis circum planiries eſt, & ſilvæ, nec vineta deſunt; amnis lapideo ponte ſtratus: Adjacet prope ad Veſeram amnem *Temple d'Amour*: & altius ad Veſeram *Allaſſac, Donzenac, Vyolac, Vſarche*, amœnum & grati aëris opi- *Vſarche.* dum, & ob munitiones inexpugnabile: Abbatiam habet, in qua dementes ſanitati reſtitui dicitur, altius ſunt *Treinac. S. Mer.* & alia: & inde ad Dordonum fl. *Port Dieu*: *Bort* & interius ad Luſigiam torrentem piſcoſum ac profundum, *Vantadorium* caſtrum Ducatus & Patri- *Vantadour.* ciatus dignitate, gentiſque nobilitate illuſtre. Quod inferius ſubſequitur *Vicecomi-*

Teri-gort. Turenne. *comitatus Turemius*; cujus caput *Turenne* non procul à Briva ſitum: quo & ſpectat *Beaulieu* ad Dordonium & alia loca plura, circa fines Petrocorienſes.

Dordonium enim cum *Veſera* hinc in *Petrocorienſem* deſcendit *Provintiam*, Parlamenti quoque Burdigalenſis, *Cadurcos* quoque & Vaſcones, Santones Inculiſmenſes vicinos habens: ſolum ejus aſperum fere, & montenſe, aër vero temperatus ac ſalubris, ita ut rarioribus ſit obnoxia morbis, nec contagioſis: fluviis & fontium ſcatebris abundat, nitetque Prætoriis crebris. *Dividitur* in 2. *Diœceſes* Dordonio fere amne diſtinctas, *Petrocorienſem* ſcilicet & *Saratenſem*.

Sarlat. *Hujus Metropolis eſt Sarlatum*, in ripa Dordonii dextra ſitum, celebre olim Eſculapii Gymnaſio opidum, in quo Druides medicinam docuerunt, cetera ejus opida ad Dordonium ſunt: *Doume* ſitu munitum: & inferius ad Veſeram Limeul. Dordonio confluentem *Limolium* rupi impoſitum, in ſolo prædivite & fertili, Linde. *Linde* opidum fonte, miræ ſcaturiginis: Bergerac. turri incluſo famoſum *Bergerac*, novis munimentis validiſſimum, & frumenti, generoſi vini, & aliarum frugum copiâ lætiſſimum, & Regio tribunali inſigne.

ſigne. Ponte denique ſuper Dordonio commodum. *S. Foy*, vino ſuavi celebre: *Chaſtillon*, *S. Emilion* opidulum antiquum in clivo montis ſitum, conſpicuum Templo Collegiato, mira arte, in rupe ſtructo: *Liburnum*, opidum ſitu inter Ellam & Dordonium confluentes opportunum, novum, pulchrum, rectiſque plateis amœnum: ac populo & commerciis frequens. Portis 7. apertum; quantum quatuor verſus flumina ſunt: muriſque & craſſis turribus munitum, ornatumque regiis aliquot operibus, jure Collegii & civitatis incolis conceſſo nobile: ex ruinis Condati Portus (cujus inferius reliquiæ ſuperſunt) natum: & ad hoc faſtigii evectum, uti graſſante Burdegala peſte, huc Parlamenti ſedes tranſlata aliquoties fuerit. Horrendus inſuetis, & periculoſus nautis improvidis, huc uſque ex Oceano, æſtus maris, citato curſu, aſſurgit, *Maſcaret* vocant, quem pueri in litore ludentes intrepide, expectant: tanta conſuetudinis vis eſt. Reliqua opida interius verſus Aginnates ſunt: *Solignac*, *Perdillon*, *Monſegur*, opidum ſitu munitum & frequenter habitatum, *Chaſtillon*, *Lunel*, *Biron* & alia.

Peri-gort. *S. Foy.* *S. Emilida.* *Libourne.* *P. Condat.* *Monſegur.*

Peri-gort. Teri-gueur. *Petrocorienſis* metropolis eſt *Petrocorium*, *Veſuna* Romanis, ad Ellam fl. egregio, Ponte ſtratum, poſita, in planitie undiquaque viniferis collibus & tumulis cincta, ipſa urbs in *Veterem*, & *Novam* diſtincta: *illa* Veſunæ nomen retinet, & Turrim (Viſone vocant) craſſam & rotundam ſine limine & Portis: item Amphitheatri partem, columnas & arcus, alia & antiquitatum reliquias habet: item Templum Cathedrale, Epiſcopi Palatium atque plurimorum nobilium ædes.

Hæc Noua munita eſt egregie, continetqne Collegium PP. Soc. Jeſu, ac ſuburbia templis ac monaſteriis ſpectanda: hoſpitiiſque ipſa urbe commodiora. Hinc ad Veſeram fl. inter *Montignac.* & *Tajac.* opidum ſe offert *Miremont*, celebre *Crypta* admiranda ei vicina, longa dicitur 6. mill. & continere, Cameras, atria, altaria, picturas fontes & flumina, non ſine comitatu idoneo & facibus ſpectanda: ſunt & alia plura rara in hac regione ſpectanda, uti *balnea*, & *fontes ſalutares*, *bolus armenus*, *ferri*, & *argenti fodinæ*: item 2. mill. à Petrocorio *Fons* mille lapidum ſpecies formans, lapideoque cortice obducens quicquid in eum projeceris. Reliqua opida ad Ellam ſita ſunt

Mire-mont. Le Cluſeau.

ſunt *Mucidan*, *Monpont*, *Guitres*, & ad Drumam, *Piquou*, *S. Aulaye*, *Parquout*, ad Collam: *Brandhomme*, opidulum peramænum, locoque fertili ſitum, Ab batia prædivite clarum *Boudeille*; *Aubeterre* ſic dicta quod ejus tractus terra albeſcat. *Augoumois.* *Mucidan.* *Brantbomme* *Aubeterre.*

HInc ſeptentrionem verſus *Inculiſmenſis Provincia* continuatur, *Ducatus titulo illuſtris* ſub Parlamento Pariſienſi: feuda nobiliſſima plurima comprehendens; Regio eſt fertilis & amœna quam *Carentonus fluvius* celeberrimus mediam perluit: cujus ripæ collibus vitiferis & pratis virentibus jucundæ: inſulæ paſcuis & nemoribus commodæ, alveus piſcium optimorum copia opulentus, & ſuperficies 12. in hac Provincia Pontibus magnifica eſt: Metropolis ejus *Inculiſma*: Epiſcopali ſede (ſub Præſule Burdigalenſi) decorata: Templo Cathedrali & 12. Parochialibus magnifica; Collegio PP. Soc. Jeſu aliiſque monaſteriis aliquot pulcherrimis ſpectanda: ſitus ejus munitus in rupe præcipiti, inter Carentonum & *Anguiennam* confluentes aſſurgente: inferius prope adjacet *S. Eparchy Abbatia* cum *Ponte* eximio, viam regiam ſuper Carentonum pandente: opulenta eſt hæc Abbatia *Angoumois.* *Angonleſme.* *S. Cibard.*

Angou- & olim fuit Comitum Incnliſmenſium
moii ſepulturæ locus, imminet ei ingens
rupes & horrendum precipitium: in-
C.neuf. ferius ad *Caſtrum Novum* Carentionus
XI. Pontem habet inde deſcendenti jux-
Iarnac ta Carentonum offert ſe Jarnac *nobile*
Chabatiorum Caſtrum, præterfluentis quod
rigat Carentoni formoſa Lymphæ, tres
habens Pontes penſiles, quorum unus
in hortum, alter in ingens pratum,
tertius in ſilvam ducit: Sequitur *Con-*
jac. municipium Regium cum Arce
Regia, loco natali & nutricio Fran-
ciſci I. Fons intus eximius qui nun-
quam exhauritur; Pons vero Caren-
toni hic eſt XII. incipitque hinc am-
pliſſima & fertiliſſima planities quam
Conjac *La Campagne de Conjac* vocant: atque
fluvius hinc latiore & ſinuoſo fluens
alveo fit navium grandiorum capax:
ager ejus viuum fert optimæ notæ. *Hæc*
infra: Supra Inculiſmam, mox occurrit
P. De *Portus Vlmellus* ubi Carentonus *Tolve-*
lumeau *ram* excipit, qui *Nec fluvius, nec fons, nec*
la Tau- *abyſmus, nec vivarium, ſed omne*: om-
ver. ni anni tempore æqualis; piſcibus ab-
undans, fontem habens ſine fundo,
aquasque limpidas & frigidas, ripas
pulchras, Pontes Lapideos tres cum
tamen Longitudo ejus 2. mill. non ex-
cedat,

cedat, latitudo fere ſit 20. paſſuum. *Angou*
Porrò altius ad Carentonum occurrit *mois.*
Balzac. Baronatus titulo nobile, & illu- *Balzac*
ſtre Domino ſuo eloquentiæ Gallicæ
Principe. Item *Vindelle, Vars* Caſtrum E- *Vars.*
piſcopi amœnum, ubi nonus Carentoni
Pons: octavum vero ad Montiniacum: *Mon-*
Septimum & Sextum ad Maulium Ca- *tigny.*
nonicorum Inculiſmenſium municipum *Maule*
amœnum, & Vernolium pro ſe oſten- *Ver-nocil.*
tat: offendis reliqui in Pictonum ditio-
ne ſunt apud *Ezes Conday*, *Sivray*,
Rochemeau, & *Sicolen*. Aliâ opida hinc
ad Vigennam ſita ſunt, *Anaille*, ubi *Anail-*
medici jam pridem fontem repererunt, *le.*
cujus aquæ dolores colicos & ventri-
culi, aliosque morbos fugant: *S.*
Germain, *Confoulans*, *Chabanais*, &
altius ad Garanam *Rochecovard*, opi- *Roche-*
dum cum Arce; & *Oradour*: hinc pro- *covard*
xime ad *Tordoperam* deſcendenti occur-
runt *Monberou* opidum cum Caſtro,
Rancogne celebre cryptis ſubtarraneis, *Ranco-*
quæ rupibus inciſæ ſunt, & ampliſ- *gne.*
ſimi inſtar Palatii Cameris & atriis
diſtinctæ, ornatæque figuris omni-
genis, rupibus hiſce innatis: item
Caſtrum Fulcodiorum in rupe ſitum, *Roche-*
& teſte Carolo V. Imp. magnificen- *fau-*
tiſſimum: Ducatus & patriciatus titulis *cault.*

Xain-tonge. Foreſt de Bran-conne. dignisſimum. Et inferius prope Tolveræ fontem *Braconia ſilva* omnium celeberrima: item ad Aureum & Argenteum amnes *Champagne Mouton, Nantueil* Abbatia, *Porſac*: ad Sonum & Sonulum fl.
Sanſac *Celle fruin*, Abbatia *Beaulieu*, *Sanſac*, eximia Arx, *Vallence* & *Maintfons* ad Nedum fl: qui perluit amplam illam Campaniæ planitiem, &c.

Xain-tonge. INculiſmenſi regioni verſus occidentem ſuccedit *Santonia*, quam & Carentonus mediam perluit & in Oceanum exit: ita ut Oceano Garumnæ ac Pictaviæ ac Petrocoriis includatur, ſub gradibus latitudinis 45. & 46. Regio quæ ab inſigni fertilitate & amœnitate audit, *La Perle de France*: & de qua vulgo dicitur, *Si la France eſtoit un œuf. Saintonge en ſeroit le mojœuf*: Nihil enim eſt quod hic deſideres: flumen navigabile & Portus ad mare plures commerciis eam frequentem faciunt.

Xain-tes Metropolis ejus *Mediolanum Santonum* urbs antiquiſſima juxta Carentonum ad clivum montis ſita, munitaque Arce rupi inſtructa: Fluvius ponte ſtratus ſuperbo Romani operis ultra quem *Suburbium*, & *Abbatia, des Dames* & alibi Suburbium S. Eutrapii, & *Prioratus*, opulentos habentes reditus: ſunt & in urbe

urbe plura Monaſteria ac templa, Collegiumque PP. Soc. Jeſu: *Cathedrali* Epiſcopi vero Magnificentiſſimo Campanili ac artificioſiſſima cochleâ aſcenſum ejus dante, cætera Aquitaniæ vincit: Antiquitatem ejus, Arcus ad Pontem, cum hac inſcriptione, notat: CÆSARI NEP. DIVI JULII PONTIFICI AUGURI. & alia extra urbem Amphitheatri & aquæductuum rudera magnifica. Incolarum urbis hujus indoles adeò eximia eſt & grata, cœli & aëris tanta clementia, agrique ea præſtantia ut natura hic deliciarum & voluptatum domicilium, amœnitatumque receſſum poſuiſſe videatur. *Xaintonge.*

Cætera opida ſupra Urbem ad Carentonum ſunt *Port Chauveau*, infra quem Portum *Singona*, ex Petrocorii finibus deſcendens, abundansque troctis, percis & Carpionibus in Carentonum exit, alluitque proxime *Pontium* opidum nobiliſſimum, à Pontium ſubliciorum ingreſſu, nominatum: *Singona* enim ante opidum ſe dividens in plures alveos inſulas aliquot facit, ita ut 4. Pontibus ſubliciis ingredi illud neceſſe habeas: *ſitus* ejus amœnus in colle forma arcuata: *diviſumque eſt in ſuperius* (quod S. *Viviani* vocant) *& inferius*: Paret Domi- *P. Chauveau.* *Pons.*

Xain-tonge. nis de Ponte, qui ex antiqua Romana familia originem ducere creduntur, fidemque adſtruunt antiqui hic lapides eruti ante annos aliquot, cum hac inſcriptione: DIVUS CAJUS JULIUS CÆS. IMP. ÆLIUS PONTIUS NEPOS ROM. MAG.

Sires de Pont TUMUL: certe hodiequr *Sire* nomine utuntur. Poſſidentque hic Arcem collis jugo inſidentem, muro craſſo turribus & foſſis munitam, habentque ſub ditione ſua 52. Parochias ac 250. feuda nobilia: inter illas Inſulam *Vlarii* & *Broagium* opidum de quibus mox: neque cuiquam homagium debent niſi Regi, ſingulari quodam modo. Cæterum alia hinc opida verſus Garumnam ſita ſunt,

Mirembeau. *Belougri, Bergerie, Arx Perou, Mirembeau,* caput Marchionatus *Petit Niort, Pontet, S. Aubin*, & alii.

Taille-bourg. Jam vero infra Santonum urbem ad Carentonum ſequuntur *Talliaburgum* Tremolliæ gentis opidum, Arcem habens amplam rupi inſitam præruptæ: quam circumcingit ædibus ſuis opidum: flumini impoſitus *Pons* firmus & totius Galliæ longiſſimus, viam faciens uſque ad vicum *S. Iames*: campi hinc amœni

Tonay Bou-tonne. utrinque, & ſilva ad Botonæ fl. oſtium: ad quem fl. altius *Tonaum* opidum occurrit

currit cum Arce quadrata, cujus Dominus Regi non præſtat homagium, *Xaintonge.* niſi ſit in loco propinquo; altius ad Botonam ſunt *S. Ian d'Angely*, hodie *S. Ludovici burgus*, *Chiſay*, *Aulnay* & alia: ad Carentonum vero inferius *Tonaum* *Tonay* alterum occurrit, quod *Carentoni* dicitur, *Charente.* ad diſcrimen ſuperioris: illuſtre ſtatione navium grandiorum, quæ huc uſque ex Anglia & Belgio aſcendunt: firmum quoque Arce antiqua, *Dominæ de Mortemale*, amœnum ſitu, agrum habens frumento ac ligno abundantem, campisque divitem, & à tergo Nemus quercetanum jucundæ inſerviens deambulationi oſtentans.

Succedit hnic *Soubize* opidum Portu *Soubize.* & Ducatus titulo celeberrimum, ab quo Carentonus lato alveo inter Salinas ſub *Portu Lupini* in oceanum volvitur.

Ultra Carentonum hinc *Alneſii territorium* *Aulnis* ſuccedit, *Santonia appendix*, vitibus abundans: ejus urbs eſt *Rupella* ampla ſatis & pulchra ac negotiationibus *La Rochella.* frequens: Portum habens amplum, tutum ac munitum: Templum in eo Reformati ſtruxere rotundum, Panthei inſtar Romani, miro artificio formatum: habet & Xenodochium amplis reditibus dotatum; item Collegium PP. Soc.

Xain-tonge. Jeſu magnificum. Prope in Oceani litore ab eſt *Promontorium Boſium*, cum ſinu vaſto ac à ventis tuto, Bajam vocant & Portum novum: cætera opida huc ſpectantia ſunt *Maranum* municipium amplum cum Arce firma, nullis mœnibus, ſed venda amne vaſtisque ac ſpatioſis lacubus cinctum ac munitum: & introrſus, *Andaille*, *Nuaille*, *Surgeres*, *Clavette*, *Perigne*: & *Neſtre*, *Angonlein*, *Chaſtellaillon*, *P. Ive*, *Chertre*, *Coudre*, & alia ad littus oceani ſita. E regione Rupellæ in oceano ſpectatur duo à continenti mill. *Inſula Reta* Præfecturæ Rupelienſis, ſale & vino abundans, & ob commercia populo ac vicis frequens, & fortalitiis aliquot egregiè munita, Portum & ſtationes tutas habens verſus continentem ab aliis partibus inacceſſa & prærupta.

Port Neuf. *Marans.* *Neſtre.* *l'Iſle de Re.*

Ab hac meridiem verſus *Altera Major* paulo ſe offert *Inſula*, è regione Oſtii Carentonis fl *Vliara* vocata, agrum habens omnium rerum feraciſſimum, frumenti in primis & vini, ſalisque copiam: aditus ſatis faciles ſunt ad *Canales Perotina*, *Arcealis*, & *Abranda* ac juxta *Portum Caſtella*, cujus burgus præcipuus inſulæ, locus eſt, munitus 5. propugnaculis regiis: *Cœnobium* continet optimum

Et d'Oleron.

mum ord. D. Bened. ac inſuper *Collegium Canonicorum*, PP. Franciſcanorum Monaſterium: diſtinguiturque 6. Parochiis, ſub Dominio Comitis Pontii, cujus Dominii quoque eſt *Broagium*, (ut modo dixi) opidum in proximo litore, maris poſitum, novum ac munitum, & commerciis. ſalis inprimis, opulentum: interius eſt *Plaſſac Chau.* *Xaintonge.* *Brouage.* *Plaſſac Chau.*

Ab hoc Garumnam verſus in litore ſequitur *Marennes* ubi *Pharus* altiſſima, noctu prælucens, nautarum cauſa. Prope adjacet *Peninſula Arverd* ceteris ſalſis paludibus latior, ubi Pinus & ilices perpetuo virides copioſæ creſcunt, hæ cum ſint oleaginoſæ facile ignem, virides quoque, concipiunt, & ardent, unde inſula Ardverd audit. *Marennes.* *Arverd.*

Ulterius juxta Garumnæ oſtium *Sardiniorum piſciculorum & oſtrearum* ſuaviſſimorum copioſa piſcatio eſt. Sequitur *Rojanum* nobile opidum cum Portu, quem tutatur Arx adſtructa, herois Marchionis de Rojan. *Rojan.*

Hinc juxta ampli Garumnæ oſtii litus ſuccedunt *Talemond*, *Mortagne*, *Conjac*, *Bord de Ry*: *Blavia* opidum & Caſtellum, Turribus & propugnaculis munitum, ad quod Angli vela ſubmittere, & pro ſingulis navibus aureum Præfecto *Blaye.*

ſol-

Guienne ſolvere tenentur: Promontorium olim Santoniæ fuit, & *Caſtrum Rolandi*, Caroli Magni Nepotis, cujus & arma incolæ oſtendunt. Sequitur *Burgus Pontii*
Bourg. ſuiner. *Leontii*, antiquum & validum bello opidum à Paulinis ad Dordonium ubi Garumnæ confluit, ſtructum: Altius ad
Port de Luſac. Dordonium eſt *Portus Cuſaci* & geminæ ad eum in excelſo loco Turres: inde ad Ellam & Dordonium confluentes vertici montis inſidet *Fronſiacum* opidum
Fronſac. quoque munitiſſimum, ac Ducatus Patriciatusque titulis nobiliſſimum: cui
Coutras acceſſit municipium *Coutras* ad Ellam altius ſitum, & 600. vel 700. focis habitatum: ita ut ab hoc Ducatu jam dependeant Parochiæ 29. reditusque ejus annui ſint 25000. florenorum & amplius.

Guienne. SEquitur ultra Garumnam & Dordonium *Guienna* reliqua Parlamenti Burdigalenſis Provincia, *continens Territorium Burdigalenſe* atque *Diœceſes, Aginnenſem & Condomenſem* ſub Præſule Burdigalenſi: item *Vaſatenſem*, *Adurenſem*, *Aquenſem*, & *Bajonenſem*, ſub Præſule Auſcorum: cujus reliquæ 4. Diæceſes nimirum *Lactoratenſis*, *Convenenſis*, *Conſarannenſis*, & *Tarbenſis* una cum Metropoli *Auſcorum* ad *Parlamentum Tholoſanum* ſpectanr. Bur-

Burdigalenſe territorium ſterilius eſt & mari Flumineque Garumna continetur, cujus urbs & Metropolis eſt Burdigala, Sedes Parlamenti (ſub quo continentur *Santonia*, *Lemovicum*, *Petrocorium* & *Guienna* modo dicta) & Archiepiſcopi: cui famulantur *Santoniæ*, *Inculiſmæ*, *Pictaviæ*, *Maleaci*, *Luxonii*, *Petrocorii*, *Sarlati*, *Tudelæ*, *Lemovicum*, *Aginni* & *Condomi* Epiſcopi: urbs eſt ampla, pulchra, amœna, potens, emporiumque Aquitaniæ opulentiſſimum, populo & commerciis, vini imprimis, & Hiſpanici panni, frequentiſſimum, ac binis Nundinis celeberrimum. Antiquitatum reliquiis & monimentis ſpectatiſſimum. *aëre* tamen graviore ac inſalubriore infeſtatur, ob maris vicinitatem: *ſita* enim eſt non procul à mari in læva Garumnæ ripa, qui hic lato & arcuato alveo præterfluit, Portumque ſeu navium ſtationem format capaciſſimum: Portis clauditur 12. intusque egregie publicis ac privatis ædificiis exculta ac ſplendida eſt: Templa Collegiata numerat 2. Parochialia 12. Monaſteria 17. & opulentam *S. Crucis Abbatiam*: Collegia item PP. Soc. Jeſu tria & *Academiam*, cui inſerviunt tria Collegia magnifica: itemque *Noſocomium* ampliſſimum; atque

Bordelois. *Bordeaux.*

cuenne. Bordelois. atque inter Politica ædificia eminent *Arx umbraria*, olim Ducum Aquitaniæ, nunc *Parlamenti ſedes* & Cameræ Edicti, Baſilica urbis ſpatioſa : Aula mercatorum : Arces 2. & *Podium Paulini* arcis inſtar, nunc Ducis Eſpernonii Palatium: Palatium Galieni ubi Amphitheatri reliquiæ : Palatii Tudelæ columnæ aliquot: cui ſubſtructa antiqui operis Camera in qua vinum conditur. Item extra urbem *Palatium* magnificum & Horti amœni de *Sourdis* & Area in qua *Le Ieu de maille* : ubi prope habitant Hollandi & Angli cereviſiæ coctores : uti ad Garumnam vides tabernas vinarias, & dolia innumera vini, prægustanda ſi lubet: Si Margaretis & unionibus delectaris Domicilia Portugallenſium adibis: ſi organo, adibis Cathedrale D. Andreæ Templum in quo organum opere & forma totius Galliæ ampliſſimum: Hæc de urbe pauca.

Cætera loca ditionis Burdigalenſis hinc verſus mare & juxta Garumnam ſunt *Blanquefort*, *Doniſſe*, & in *territorio Medoc*, *Pauliac* Auſonio notus locus: *Bois de Palus* ubi vinum helvolum naſcitur melioris notæ ; *l'Eſperre Saulac.* nobilis vicus ad promontorium Graviæ ſitu, juxta *Portum Verdonis*, & Salinas : è regione

Pauliac. Paluz. Soulac Grave La Tour de Cordoan.

gione in ipſo Girundæ oſtio *Pharus* eminet elegantiſſima ſcopulo ſumtuoſè inſtructa: *Manſio 2. heremitarum*, qui noctu faces accendunt ad uſum navigantium: Hinc *ſtagnum Medulia* dulcis aquæ plenum ſe offert, quod longum 5. mill. & mox Arcachonis Portus, maris inſtar, ſinus amplus in quem Lerius amnis ſe exonerat, qui è *Vaſatis* per *Landas Burdigalenſis* Montem Prioratus alluit ibique Ponte tranſitur, ac cymbâ, ad viam quæ Bajonam Burdigalâ breviſſima eſt; *Bojorum* hæc regio fuit, hodie *Principatu nobilis* ſub Domino *Ducis Eſpernonii*: infelici habitatur ſolo, arenis obducto, frugum (exceptis ſecali & milio) infœcundo, ſilvis vero pineis, arboribusque reſinam ſudantibus abundante, Crebri hinc Bajonam uſque & longi Lacus & ſinus Oceanum haurientes ab una, & rivos ab altera parte. Eſt & hic loci *tempeſtatum ventorumque regio*, violentorum adeo, ut montes arenoſos de loco in locum vi eorum transferri ſcribant. ora hæc maritima ab oſtio Garumnæ Bajonam 30. mill. longitudinem habet: Landæ vero Burdigalenſes, à Bajona Burdigalam per planitiem extenſæ, 18. mill. hæ ſteriles ſunt & infructuoſæ; melle tamen ac lacte & ſubere abundant:

Bordelois.
Eſtaug dour
Havre d'Arcachon.
M. Priore.
Le pais de Bouch.
Les Landes

Bordelois. *Le beugles* *Cypreſſac.* *Rious.* *Cadillac.*

dant : Porrò inferius ab his juxta Garumnam Burdigalenſis ditionis opida occurrunt: *Podenſac*, *Caſtre*, *Portais*, *La Prade*, *Petit Bordeaux* & pagus *Beugles* in quo Reformati Templum ſuum habent. Ultra vero Garumnam, inter maria duo, ut vocant : *Bec d'Ambes*, *M. ferrand*, *Lormont*, *Cypreſſac*, ab nemore propinquo Cypreſſis denſo: *Tourne*, *Rious* vino celebre ; & trajectu Garumnæ *Cadillac*, opidum Ducis Eſpernonii amœne juxta Garumnam poſitum, cui adſtructa *Arx* omnium magnificentiſſima, qualem reliqua Gallia non habet. Foris fundamentum è quadra baſi duriſſimi lapidis ſurgit ad faſtigiarum tectum ; ſub ſe habens quatuor contignationes, intus ſexaginta conclavibus ſplendidiſſime ornatis nitet. Hortis item amœniſſimis & cultiſſimis arridet: fontibus ſalientibus oblectat : ſphæriſterio, *Ieu de maille*, equili, aliisque plurimis rebus ſpectanda eſt maxime. & hinc introrſus *Creon*, *Sauveterre*, *Pamiers* & alia.

Vaſconia Agenois.

Sequitur hinc proxime *Aginnenſis Diœceſis*, *Vaſconiæ Pars*, uti quæ complectitur *Aginnenſem*, *Armeniacam*, *Bigerrones* & *Convenas* : *Aginnenſis* vero *pars eſt Condomenſis* haberque ad Orientem

Cadur-

Cadurcos ad Meridiem *Armeniacos*, ad Occidentem *Guiennam*, & ad Septentrionem *Petrocorios*; regio eſt pulchra, amœna, pinguis, ac fertilis: ad utramque Garumnæ ripam extenſa, aliisque fluminibus pluribus rigua. *Bordelois.*

Metropolis ejus eſt *Aginnum* urbs antiqua, dives & pulchra, ſede Epiſcopatus (ſub Præſule Burdigalenſi) & Præfectura latiſſimæ Juriſdictionis illuſtris: ſitus ejus amœnus in patentibus & latiſſimis campis ad dextram Garumnæ ripam, Templis & Monaſteriis pluribus magnifica: in primis Collegio PP. Soc. Jeſu, ſuperbe ab Regina Margareta Valeſiâ, hic extructo: Antiquitatem ejus teſtantur, fornices, caveæ, marmorea ſub terra pavimenta, veſtigia aquæductuum, Amphitheatri, Pontisque ſuper Garumna, & alia extra urbem ſpectanda. *Agen. Agenois.*

Cetera opida, cis Garumnam ſita, altius ſunt: *Clairmont bas* in ſolo pingui & Juglandium vinique divite: *La Force, pulcherrima Arx*, *P. Bargalone*, *Valence*; inferius. *Pons. S. Marie,* opidulum amœne ſitum in colle vitifero; cui ſubjecta planities, vineis, pratis, ac hortis diſcriminata. *Acilio* ducis Meduanæ opidum, ad Agulti oſtium commodiſſime ſitum, omniumque rerum abundans, piſces, pecudes, *Clairmont. Pont S. Maria. Aiguillon.*

vinum,

Guaſcogno. vinum, frumentum in copiā ſunt; infra Oltum *Longeville, Coignos, Tonnius,* loca ipſa amœnitate amœniora: & *Marmande,* ultima Aginnenſis diæceſis urbs, ante cujus Portam fons Saliens, tribus æneis fiſtulis aquam ſalubrem, ejiciens: Prope Granmont. ad Trecam fluviolum *Prioratus Granmontii* conſpicitur.

Hæc in dextra Garumnæ ſita loca; cetera opida proxima cis Garumnam Clerac. ſita *ad Oltum* fl. ſunt, *Clerac* opidum munitum & opulento PP. Bened. Mo- Fongrave. naſter. clarum: *Caſtelmoron*: *Fongrave* Vicus populo frequens, nobilisque Virg. fontis Ebraldi Cænobio: *S. Livrade*, frugum & commerciorum præpo- Caſſeneil. tens. *Caſſeneil,* Palatium Regium Caroli Magni, in quo natus Ludovicus Pius: *Pennes* regia urbs: *Ferraſſon* & *Luſtrac,* antiquæ Luſtracenſis familiæ arces, nunc Ducis Eſpernonii, *Monſenprun,* Ville neufve. Prioratu opulento inſigne, *Ville neufve* opidum cum Arce, & alia.

Agenois Condomois. Ultra Garumnam Aginnenſis diæceſis opida ſunt ſub *Metropoli fere Condomenſi* cujus Epiſcopatus Novus & ab Condon Aginnenſi detractus: ditioque ejus peculiari nomine *Vaſconia* dicitur: civitas ipſa *Condomum* ampla eſt, ſed non tam frequens, amœna ac omnium rerum copia

pia affluens ut Aginnum: ager enim ejus ſterilior eſt, quamvis urbs ipſa vitiferis collibus ſit ſepta. Situs ejus ad Baliſam fl. qui inde per Ducatum Albretanum in Garumnam exit; Aginnenſi enim Provinciæ adjacet *Ducatus Albretanus*, cujus princeps opidum *Neracum* Camerâ Edicti nobile inpræpingui agro ſitum & à Baliſa amne in duo diviſum: Arcem habet Splendidam Albretanorum Principum amœnum ſeceſſum: Adſtructi enim Horti & Viridaria, ambulacraque, inter cypreſſos, lauros, granatas aliasque arbores, longe amœniſſima ac ornatiſſima: Cetera hujus tractus opida ſunt ad Baliſæ oſtium & Garumnam; *Paravis* Monaſterium pulcherrimum Ord. Fontis Euraldi in quo virgines recipiuntur illuſtriorum Vaſconiæ familiarum; *Monheur* opidum deſtructum, *Calmontium* opidum cum inſigni Arce, unde Calmuntia gens nobilis nomen habuit & interius *ad Amanciam* fl. *Caſteljalous* antiquorum Comitum Albretanorum Sepulturæ locus; prope tres rivuli ampli ſatis, molas agitant pannarias, ærarias & frumentarias, piſcesque habent optimos neque unquam augentur, vel extenuantur, prope *ad Geliſam* fl. *Barbaſte* occurrit opidum Albretanum, ubi *rarum* adifi-

Guaſcogne. *Aibret* *Nerac.* *Paravis.* *Cau. mon.* *Caſtel. jalous.* *Barbaſte.*

Guaſcogne. *ædificium* quatuor turribus conſtans: & *Pons* ſuper flumen lapideus octo arcubus eleganter incumbens: altius eſt *Solx*, *S. Amand*, & ad Loſſam fl. *Monteſquiou*, *Ferenſac*, *Gaudin*; ad Baliſam altius *Valence*, *Brune*, *Mirande*, & alia.

Armagnac. Eſtiac. Sequitur hinc meridiem verſus *Armeniacus Principatus* duas *complectens Diœceſes*, *Auſciorum* ſcil. & *Lactoratenſem*, & *Comitatum Eſtracenſem*, in ampla planitie, quam Egircius amnis percurrit, ſitum. *Metropolis ejus Auguſta Auſciorum* ad Egircium fl. ſita, & opulentiſſimo fere Galliæ totius Archiepiſcopatu nobiliſſima, olim totius Novempopuloniæ (quæ nunc Vaſconia) caput, partim Regem hodie, partem Præſulem Dominum habet, multaque antiquitatum oſtentat monumenta. Templum Cathedrale D. Virg. continet pulcherrimum, & ſtructura Superbum: Collegium item PP. Soc. Jeſu magnificum. Imperium habet Præſul ejus in Diœceſes decem nimirum *Lactoratenſem*, *Convenenſem*, *S. Bertrandi*, *Conſarannenſem*, *Tarbenſem*: ſub Tholoſano Parlamento una cum Metropoli ſortitas: *Laſcarienſem* & *Oloronenſem* ſub Parlamento Bearnenſi: & *Vaſatenſem*, *Adurenſem*, *Aquenſem*, & *Bajonenſem*, ſub Par-

Parlamento Burdigalenſi poſitas in Guiennæ ditione, quas omnes ordine breviter referam, incipiendo ab 4. poſtremis, Burdigalenſi Parlamento (de cujus ditionibus hic agimus) ſubjectis. *Guienne.*

Et quidem *Vaſatenſis Burdigalæ proxima* utramque Garumnæ ripam occupat, & juxta Albretanum Ducatum, Landasque Burdigalenſes procurrit, *ejus Civitas* Epiſcopalis eſt *Coſſio Vaſatum*, parva ſed antiqua & nobilis ortu Auſonii: ſita loco arenoſo ad Cironem fluviolum percis & lupis plenum, ad quem altius *Pons Bauliacus* unius arcus pulcherrimi, & inde inferius *uſeſte*. Arx ſuperba ab Clemente V. Pont. ſtructa, ante cujus Portam Templum continens Pontificis dicti & duorum Cardinaliū ex pretioſo marmore Sepulchra: cetera opida huc ſpectantia ultra Garumnam ſunt: *S. Baſile*, *La Reole* Prioratu opulento clarum, ſituque, in monte juxta Garumnam, amœnum; prope vallis eſt per quam rivi duo *Moſa* & *Moſella* fluunt; *S. Macaire*, & *S. Croix* Baſilica, ſubter quam Collis teſtaceus admirandus, & prope elegans ædificium Monti inſtructum, hæredum Dom. d'Ancre conſiliarii Burdigalenſis, & circum illud ambulacra amœna ac ſpatioſa: hinc rurſus cis Garumnam *1. Bazadois.* *Baſas.* *Villendrand.* *Vſeſte.* *S. Baſile.* *La Reole.* *S. Croix.*

F prope

Guienne. prope *Ciri* fl. oſtium *Alingonis Portus* cum Arce Ducis Eſpernonii: cujus ager
Langon vini generoſi ferax: altiusque *Roquetaillade, Caſtels, Aillas,* & interius *Caſtelnou, Captuis* & alia.

2. Adurois. Sequitur hanc proxime *inter landas Burdigalenſes, Auſchios & Bearnenſes Adurenſis Diœceſis*, quam Atyrus & Mido-
Aire. vus irrigant: Princeps urbs *Adurum* in læva Atyri fl. ripâ ſita, ad quam inferius ſita opida ſpectat *Caſeres*: *S. Iean de la Caſtelle* Abbatia, *Granada, Tholoſette,*
S. Severe. *S. Severe, Caloſſa, regionis* caput, & Vaſconiæ, *Abbatiam* habens ab Guiennæ Duce fundatam, & 4. ampla & Suburbia: item rudera antiqui Cæſaris Caſtri, quod Amphitheatrum repræſentaſſe putatur: Ager ejus verſus Tholoſettam vina producit alba optimæ notæ, quæ
Toſſan. *Caloſſea* vocant, à loco: Item ad Midovum fl. *Hangaſt, Montmarſan*, & ad Stamponem *Camens, Roquebort, Caſaubone, Baſtide*: & alia.

3. d'Acqs. Inferius Atyrus *Aquenſem perluit Diœceſin*, cujus civitas Epiſcopalis *Aqua Tarbellica*, formâ quadrata, parva at benè munita, egregioque Ponte lapideo ſuper fl. Atyrum conſpicua. Vetuſtatem in mænibus oſtentat, & balneorum (quibus olim celeberrima fuit) ruderibus mar-

marmoreis: eſtque hodie in media urbe *Fons* perpetuo fervens, aquarumque copiam in Atyrum emittens: & alter prope mœnia *Fons ſalſus*: Tum 1. ab urbe mill. *Balnea Tercia*, ob ſalubritatem infrequenti uſu: cetera hujus Diœceſis opida præcipua ſunt, ad Atyrum *Auros Pias S. Poy* ad Duſam ſive Midovum *Tartas*, *Sauproſe*: ad Luſum fl. *Hoyeina*: *Monthoit*: ad Gavum *Petra forata* & *Sordes*, municipium ſatis populoſum. *Guien-ne.* *Tercia.* *Sordes.*

Hinc inferius Atyrus *Bajonenſem*, ultimam Parlamenti Burdigalenſis *regionem* humectat, quæ una cum Aquenſi *Lapurdia* nomine celebratur: inter landas Burdigalenſes, Oceanum & Hiſpaniæ, Bearnique fines incluſæ: Urbs hic Epiſcopalis, eſt *Bajona*, emporium opulentum, non procul à mari in Atyri ripa læva ſitum; qui fluvius ibi Pontem lapideum habet eximium, & Navium ſtatione vicina, conſpicuum, munitiſſima urbs eſt, & propugnaculum hac parte: Galliæ, quam nemo armatus ingredi poteſt niſi è regio ſanguine ortus, ceteri arma deponere coguntur: perluit eam Nivus amnis, dividitque, ſed duobus Pontibus lapideis rurſus conjungitur: ad oceanum verſus ſeptentrionem habet *La Baronnie de Benne* & loca ali- *Le pais de La pord.* *4. Bajona.*

 quor:

Bearn. quot: & meridiem verſus *S. Iean de Luz*: *S. Iean de Luz* opidum limitaneum ad Hiſpaniæ fines & egregie munitum: altius ad Atyrum *La Honce, Vrt*, Ad Urdacarim fl. *Aſcain*: *Sara, Anoa*. Ad Nivam *Euſtaris, Cambo, Euſtarus, Echaur, Orces*. Ad Biduſam *S. Palais, Camo, Bidache, S. Iean deſchart, Guiſſen* & alia.

Bearn. SEquitur hinc proxime *Bearnia Principatus*, contigua ceteris partibus Navarræ ac Bigorriæ: admirandi genii regio, in qua vix pagus cui nihil ſit ſingulare; Vinum fert optimæ notæ, omniumque rerum abundans eſt; balneis vero ſalubribus mire felix, ac aëre gaudet adeò temperato ac Salubri, ut homines hic ſint maxime vivaces, ac communiter 150. annos vivant. Duas continet civitates *Epiſcopales*, ſub Præſule Auſciorum, & 30. municipia, pagos &c

1. *Pau.* *Metropolis eſt Caſtrum Palum, ſedes Parlamenti* & Principis, ſita loco plano ac amœno ad Gavum Bearnenſem: Templis & Collegio PP. Soc. Jeſu magnifica. Arce & Palatio Regio (in quo natus Henric. 4.) ſuperba, & hortis juxta illud omnium cultiſſimis, & vivario ac ambulacrorum copia, amœniſſimis gratioſa.

Luſcar. Prope abeſt *Laſcurra* ſedes olim Principum, nunc Epiſcopi: item ad Gavum

altius

altius *Nay* opidum pulchrum & com- *Bearn.* merciis frequens: & dein *Corraiſe*, Arx *Corraiſe.* Henrici 4. educatione nobiliſſima: infra vero Palum, ad Gravum, occurrit *Orthes* *Orthes.* urbs *Academia* illuſtris, & Principũ Bearniæ comitumq; Fuxenſium olim ſedes: Pontem habens eximium quo Suburbiũ ultra Gavum ſitum urbi connectitur.

Altera *urbs Epiſcopalis eſt Olerona*, loco *2. Oleron.* edito ad alterum Gavum, ab ea cognominatum, & Aſpeum confluentes ſita, quorum utriusque Pontes ſuburbia cum urbe conjungunt. Cetera opida ad Gavum hinc *inferius* ſunt *Navarrinum* opi- *Navarrinus.* dum munitum & Ponte lapideo ornatum; *Sauveterre* opidum cum Arce veteri & collapſa, & *Baſtide*. *Altius* ſupra Oleronam ſunt *Arudy*, *Forum Majus* hujus *Arudy* regionis audiens; *Biela*, magnificum Tem *Biela.* plo marmoreo & columnis ex jaſpide: ac nobile conventu cætus generalis incolarum hujus vallis. *Aigues caudes* ubi fontes ſulphurei: *Gabas* Hoſpitale ad u- *Gabas* ſum viatorum & peregrinantium hic commode ſtructum, & proxime ad Aſpeum fl. *N. D. de Sarance* Baſilica votis & miraculis illuſtris: *Pene deſcot* ubi via per *Pene* rupes à Julio Cæſare patefacta, uti inſcri- *deſcot.* ptio notat. *Lurbe* in arcto ſed longo (7. *Lurbe.* mill.) campo ſitũ: cetera opida ſunt *Salies*,

Bearn. *Belloc, Molins, Seoube, Gan, Aſcon, Pontac, Morlas, Montenais, S. Iean Pouge, Lambege, Conches*, & alia.

1. Bigorræ. Sequitur hinc proxime *Tarbenſis Diœceſis*, una cum *Conſarannenſi, Convenenſi S. Bertrandi.* & *Lactoratenſi*, atque Metropoli ſua *Auguſta Auſciorum*, ad *Parlamentum Tholoſanum* ſpectante; hodie *Bigorra* dicitur, Comitatusque titulo inſignis eſt, ſita inter Bearnenſes Armeniacos & Pyrenæos: regio varia, nam qua declinat ad Atyrum fl. inter fertiliora Guiennæ loca cenſeri poteſt; qua vero attollitur, ſolo arenoſo eſt & pene ſterili: aëreque frigido ac ventoſo: Civitas ejus Epiſcopalis eſt *Tarbea*, quam

1. Tarbe. Atyrus fl. diviſus in plures canales, in totidem partes ſecat, quæ ſingulæ ſuas habent Portas, Pontes & mœnia, prout ſucceſſu temporis aucta fuit: Reliqua opida ad Atyrum ſunt *Campan*, butyro

Bagueres. & melle abundans, *Bagueres* ab calidis (quibus gaudet) thermis nomen habens, quales hoc tractu plurimæ & ſaluberrimæ: pandit ſe ab hoc opido planities juxta Atyrum longiſſima & omnium amœniſſima denſeque habitata: onuſta meſſibus: obducta pratis vineisque elevatis, irrigata rivis, & obumbrata ſilvis: inferius ſequuntur *Viede, Plaiſance.* Ad

Liſſam

Liſſam *Monbourget*, *Rabaſtins*, *Tornay*, ad Loſſam *Tery* & alia. *Guaſcogne.*

Succedit huic juxta Pyrenæos *Coſa rannenſis* ſive *Convenenſis diœceſis ſuperior*. Comitatus Coſarananſis vulgo audiens, frumenti, vini, olei & aliarum rerum copia affluens. Epiſcopalis ejus Civitas eſt *S. Bertrand*, ſita ad Garumnam in valle Capraria, ex ruinis Lugduni Convenarum urbis ut creditur ſtructa: vetuſtatem & Splendorem ejus ſatis teſtantur monumenta & epigraphæ, quæ ibi plurima. *Conſeranna* altera civitas Epiſcopalis valde antiqua, ab Salato fl (è falſis fontibus fluente) dividitur, Ponteque lapideo rurſus jungitur, ejus medium Turris firma, imum Sacellum D. Virg. ſacrum occupat. Cætera opida ad Salatum fl. ſunt *S. Girons*, *S Leger* in planitie ſitum: ad Garumnam *S. Beat*, *Fronſac*, *Monregeau*, *Valentin*, *S. Gaudens* Vice-comitatus Nobofani & Regii Prætorii ſedes, *Muret* & alia, *Cauſerans.* *2. S. Bertrand.* *3. Conſerans.* *S. Leger.* *S Gaudens.* *Muret*

Hinc verſus ſeptentrionem; *inter Armeniacos*, *Gavrenſes* & *Tarbenſes*, continuatur *Convenenſis Diœceſis inferior*, *Comitatus* quoque titulo nobilis & Savo fl, irrigua, cujus *Civitas* Epiſcopalis *Lombres* ſub Præſule Tholoſano ad Savum *Comingeois.* *Lombres.*

Guaſcogne. poſita, partim vinetis, partim fertilibus frumenti arvis & paſcuis cincta: cetera opida huc ſpectantia, ad Savum ſita,
Dodon ſunt *Inſula Dodonis* edito loco ſitum, o-
Samathan. pidum, *Samathan*, in profunda valle poſitum. Savus perluit, habetque in edito loco ac prærupto arcem munitumque eſt inſuper muris & propugnaculis: item *Riume, Sauveterre, Savignac* & alia.

Auſchen. Adjacent huic *Diœceſes Auſchenſis*, & *Lactoratenſis* Gerſio amne & aliis irriguæ: illius Metropolis ſupra deſcripta ad quam ſpectat *Miranda* ad fontem Baliſæ fl. urbs *Comitatus Eſtracenſis* præcipua, &
Caſtelnau. inferius *Brune*, & ad Girſium fl. *Caſtelnau des Barbarins*, locus munitus & difficillimi aditus, item *Pavy, Roquelaure*, &
gimont ad Gimonam, *Gimont* partim in clivo prærupto, partim in planitie poſitum: item ad Raſum amnem *Mauvais Voiſin* & alia.

4 *Lectoure.* Inferius ad Egircium fl. *Lactoratenſis* ſuccedit *Diœceſis* ad Garumnam uſq; extenſa: civitas ejus Epiſcopalis *Lactoratum*, Principatus Armeniaci caput, ad Gircium fl. in montis vertice ſita eſt: eo modo ut non niſi unicus ad eam ſit aditus; Arcem habet à Romanis conditam; triplicique muro, foſſis & propugnaculis adeo eſt munita, ut expugnari

vix

vix poſſit: cetera opida huc ſpectantia ſunt *Eſtabort, Sauveterre, Aveſſen* & *Verdun* juxta Garumnam, & ibidem *S. Benoiſt* Monaſterium opulentum, & alia. *Gaſcogne. S. Benoiſt.*

Hæc de Burdigalenſis Parlamenti Territoriis & Guienna ac Vaſconia, Provinciis amplis.

Atqui notatu dignum, quod in pleriſque Vaſconiæ ditionibus maxime apud Armeniacos, Bigerrones & Bearnenſes, homines utriusque ſexus ſint lepra quadam infecti, qui *Capotz* vel *Gabetz* appellantur, & fere ſunt fabri lignarii & vietores, aliisque mechanicis artibus occupati, laborisque patientiſſimi & injuriarum: habentur ſiquidem pro ſervis, & in diem diurno vivunt labore, pauperes ſemper, nam ſi quis ditior, Liberos non habet hæredes, niſi mobilium, quæ omnes tanquam certam luem averſantur: omnium enim halitus & os grave olet, creduntur que alios inficere, ideo interdictæ iis civitates & opida, coguntur que incolere ſuburbia & loca remotiora, atque in templis aſſignatæ iis ſuæ ſtationes; in facie & actionibus eorum quippiam apparet quod eos contemtui & deteſtationi obnoxios facit, quamvis fæmineus ſexus liberali ſatis forma ſit: maledictionis putatur *Capotz.*

Lan-guedoc. genus, quod à majoribus in poſteros manifeſte derivatur.

Lan-guedoc. Sequitur *Lauguedocia* omnium Galliæ ampliſſima & nobiliſſima Provincia, quippe quæ ab Garumnæ fontibus juxta Apenninos & mare Mediterraneum ad Rhodanum uſque porrigitur, confinesque introrſus habet *Forenſes*, *Arvernos* & *Cadurcos*: regio eſt haud dubiè inter Galliæ Provincias glebæ pinguedine & omnium frugum feracitate eminens: licet non nullis locis occurrant terræ effætæ & arenoſæ prope *Pezenas* & *Nemauſum*: ubi tamen oleum provenit optimum.

Tholoſæ. Metropolis ejus *Tholoſa* urbs ampliſſima & antiquiſſima, ab Romanis olim Capitolio & Amphitheatro dignata: & dein Gothorum Regum ſedes: hodie Archiepiſcopatu & Parlamento amplæ Juriſdictionis nobilis: Parlamento enim ejus ſubſunt *Tres Archiepiſcopatus* & *Diœceſes* ſub iis 28. de quorum primo Auſciorum ſcil. Archiepiſcopatu, & 4. ejus Diœceſibus ſub Parlamento Tholoſano ſortitis, modo dixi: *Proximus* ei Archiepiſcopatus eſt *Tholoſanus* cui famulantur *Epiſcopatus* 7. *Tertius Narbonenſis* ad quem ſpectant Epiſcopi 9. præter quas & ſub Parlamento hoc ſunt Ditiones ſive

ſive *Diœceſes* 7. Præſuli Biturricenſi ſubjectæ; & una Præſuli Viennenſi: quas omnes ſuo loco referam. Et quidem ad *Præſulem Tholoſanum* ſpectant *Epiſcopatus novi* ex monaſteriis detracti 7. nempe *Rivenſis*, *Apamienſis*, *Mirapicenſis*, *S. Papuli*, *Vaurenſis*, *Montalbanenſis*, & *Lombarienſis*, ex Lombarienſis monaſterio, cis Garumnam, juxta Savum amnem ſita, de qua, & ſub *Vaſconia* egimus. *Languedoc* *Toulouze.*

Cæterum *Tholoſa*, poſt Lutetiam, Galliæ urbs maxima eſt: ac ſi multitudinem ac pulchritudinem ſacrarum ædium, Senatus poſt Pariſienſem primarii dignitatem, Academiæ frequentiam, civium opes, & ædificiorum ſplendorem ſpectes, aut par aut paulo inferior erit: perluit eam Garumna curſu rapido, urbem faciens geminam, quarum major Languedociæ, minor Vaſconiæ portio eſt: *Templum D. Stephani* Cathedrale vaſtum & bene ſtructum eſt, in Cujus Turri Campana totius forte Europæ maxima: cui adſtructæ Archiepiſcopi ædes magnificæ, *Templum S. Saturnini* Collegiale, intus ita ſtructum, ut ſuperne defendi, nec expugnari poſſit: in eo 6. Apoſtolorum corpora humata: evomitque ejus terra corpora defunctorum profanorum: *Cordigerorum ædes* habet

Languedoc. *hypogæum* arcuatum, in quo cadavera (interque cetera Polæ Virg. pulcherrimæ) erecta & integra, ac putredinem interitumque neſcia, ſpectantur. Templum *S. Auguſtini* commendabile eſt à ſepulturis Guiennæ Principum & P. Fabri Periſtylia ejus ampla ſunt, columnis undique marmoreis fulta: *PP. Soc. Ieſu* amplum & inſigne occupant Collegium: *Academia* à ſtudio juris clara eſt, cujus duo ſuperſunt Collegia mille & pluribus auditoribus locum facientia.

Inter Politica ædificia *Parlamentum* ſuperbum eſt & amplum, eo loco quo olim *Capitolium* fuit ſitum: *Baſilica* urbis Capitolii fert nomen & præmagnifica eſt novaque: *Armamentarium* oſtentat Ludovicum 13. equo inſidentem cum inſcriptione. *Pons* Garumnæ inſtructus urbes connectit, & peditibus viam facit, non equitibus, nedum curribus, ligneus eſt in parte & ſaxeus, tectus ſuperiore parte clavisque ferreis cumbinatus: Eſt & Molendinum in flumine ſtructum quod *Baſacle* vocant, adeo artificioſe compoſitum ædificium, (15. Hydromylas continens,) ut inter tria Tholoſana miracula recenſeatur: quorum cetera ſunt Saturnini Templum & Virgo Pola: Eſt & Pons Novus lapideus egregie ſtructus.

Porro

Porro *plateæ* urbis longæ ſunt, & medio- *Lan-*
criter latæ, puritate commendabiles, *mu-* *guedoc.*
nimenta, muris è lateribus multiplex, *foſ-*
ſa item & *aggeres*; & ipſe *Garumna*, qui
& 40. pluresque ante mœnia frumenta-
rias molas circumagit: & ſalutarem in-
colis potum præſtat: omniſque generis
merces Burdigalam uſque devehit: item
varii generis numeroſam piſcium Sobo-
lem & fluminearum alitum dites cupe-
dias ſacello ſubminiſtrat: ambiuntq;eum
vitiferi colles perpetui; urbem, lata læ-
taque planities fertiliſſima, Benarris &
ortolans producens, regiis menſis inſer-
vientes aviculas. Hæc de urbe.

Cis Garumnam proxime ei ſubjacet
Comitatus Gavrenſis cujus præcipuum *Gavre*
opidum *Granatum* in læva Garumnæ ri- *Conte.*
pa poſitum, qui in vicina Savi fl.. (cujus *Grena-*
& ripæ fertiles ſunt) aquas excipit: & *de.*
altius ad Savum *Inſula Iordani* in edito *l'Iſle*
loco ſitum, validumque olim prote- *jordain*
ſtantium præſidium, item *Pibrac*, *Mer-*
ville & alia. *Vltra Garumnam ſex Diœce-*
ſes Epiſcopales Tholoſam cingunt: qua-
rum prima *Rivenſis* inter Garumnam &
Aurigeram ſita, cujus civitas *Rioterium*, 1.
ſita ad Rhezam Garumnæ ſe commiſcen- *Rieux.*
tem, exigua eſt habetq; ſub ſe *Caſeres*, ad
Garumnam *Meyrac*, *Garlat* ad Rhezam:

Languedoc. Moſac. S. Suplice; La Barte, & alia, ad Aurigeram.

La Barte. Foix. Duché. Sequitur hanc verſus Meridiem *Fuxenſis Ducatus*. 2. continens *urbes Epiſcopales*, *Apamiam* ſcil. & *Mirapincum*: & præterea plurimas *res rariores*: uti ſunt: *Montes* paſcuis lætos, ac marmore & Jaſpide dites: *Fontes* ſalubres & ex alto ſcaturientes: *Valles* fertiles, *præcipitia* horrenda: & *Lacum* in Monte Tabor prope fontes Aurigeræ, cujus aquæ, frigidæ, pellucidæ & piſcibus plenæ: & ſi in eum projeceris lapidem, tempeſtates excitabuntur & tonitrua: item eſt hic *fluvius Rheſus* ſub montem decurrens: *Lertius fons* Junio, Julio, Auguſto menſibus, ſingulis ſemi horis fluens & areſcens: & alia: Porro *Apamia* urbs Epiſcopatu nobilis, ſita eſt ad *Aurigeram*, fæcundis undique collibus cincta, *Altius* ad idem flumen ſunt *Fuxum* Metropolis Ducatus & Præfecturæ judicialis ſedes. prope introrſus abjacet Baſilica *Montis Gaudii* ab Carolo Magno fundata: *Taraſcon*, dein ad Aurigeram ſequitur, opidum non ignobile, & *Aix*. ad Rheſam *Durban*, *Caſtelnau*, *Mas d'Azil*. *Altera urbs Epiſcopalis* hujus Ducatus *Mirapincum*, ſita eſt ad Lertium amnem, eſtque Comitatus titulo inſignis; altius vero

2. Pamiers. Foix. M. gaillard. 3 Mirepoix.

vero ad Lertium ſunt, *La Garde*, *Caumont*, *Le Peirou*, *Belleſtat*: inferius *Maſeres* in planitie ſita, Comitum ob vicini agri amœnitatem ſedes, uti & *Saverdun* ad Aurigeram prope fines Rivenſes ſitum opidum, Comitibus ſeceſſus fuit amœnus. *Languedoc. Maſeres. Saverdun.*

Porro Fuxenſi Ducatui ſeptentrionem verſus ſuccedit *Lauracenſe Territorium*, cujus *caput Caſtrum Arry* opidum ſatis vaſtum, populoque affluens, & munitum, ad Hercii fl. fontes ſitum, frequentibusque circundatum molendinis: ædibus ſtructum ligneis deſuper deſpicientibus & anguſto ſpatio ſibi oppoſitis, ut calorem ſolis à via deſuper arceant. Urbs Epiſcopalis hujus Diœceſis eſt *S. Papoul*, non procul inde, ad Hicium fl. qui Ataci aquas ſuas confert, ſitum: cætera opida ſuut *Laurolium* altius ſitum: item inferius ad viam Toloſam, *Ville Franche*, *Ville Nouvelle*, *Montiſcart*, in monte poſitum à quo planities ſpatioſa vino frumentoque culta, ad urbem uſque interjacent *Donneville*, *Cadenet*, *S. Agneis*: ad Gironem fl. *S. Felix*, *Cabagnac*, *Carmain* Com. caput, *Lanta* & verſus Gudum fl. *Revel*, *Peuch Laurent* & alia. *l'Auraguez. Caſtelnau. d'Arry. 4. S. Papoul l'Aurol. Montiſcard. Carman. com.*

Proxime ad *Gudum* amnem ſuccedit 5. *Vaur.*

Vau-

Lan-guedoc *Vaurenſis Diœceſis* cujus caput *Vaurum*, urbs Epiſcopalis ad Gudum fl. ſita cætera ejus opida inferius ad Gudum ſunt

Raba ſtans *S. Suplice*, *S. Leo* & ad Tarnim *Rupiſtagnum* opidum opulentum & vino generoſo celebre, *Villemur* Gothiæ opidũ & alia.

5. Montauban Sequitur inferius ultima Tholoſani Archiepiſcopi Diœceſis *Montalbanenſis*, cujus civitas *Montalbanum* munita, dives & populoſa, amœne ad Tarnim *in Edito colle* poſita & in tria opida diviſa, *Vetus* ſcil. ad fl. *Novum* verſus Cadurcum, quod cingit Vetus: & *Borbonium*, quod Veteri egregio Ponte connectitur, fuitq; olim Suburbium S. Jacobi: *Academiam* habet illuſtrem, gaudetque cœlo ac aëre temperato ac tabidis ſaluberrimo, Fonte item mirandæ ſcaturginis, decẽ protendente epiſtomia; ager ejus fertiliſſimus, ipſeq; collis, cui urbs inſidet, vitifer. Cætera ejus opida fere inter Tarnim & Garumnam ſita ſunt: *Brezolles Monbaſou*, *Ca-*

Caſtel Sarazin. *nac*, *Moulay*, *Ville Dieu*, *Caſtellum Saracenũ* in declivi loco ſitum, ſed bene munitum cui ultra Tarnim reſpondet *Moſſiacum*.

Hæc de Diœceſibus Metropolitano Tholoſano ſubjectis: ſequuntur jam ſeptẽ *Metropolitanum Bituricenſem* Spectantes:

Quercii. harũ proxima eſt *Cadurcenſis*: regio ampla & *Turni*, *Dordonio* ac *Olte*, fluviis magnis, irri-

irrigua: non modo frumenta ſed & vina *Lanpræſtantiſſima* producens: amnes ejus *guedec* piſcoſi, præſertim Tarnus: eſt & armentorum copia, ligniquecædui atque carbonum foſſilium abundantia: civitas ejus eſt *Cadurcũ*, cujus Epiſcopus & Temporalis diœceſis Dominus eſt, urbs ampla eſt at non denſe habitata, *Academia* tamẽ & Collegio PP. Soc. Jeſu clara: ſitus ejus amœnus ad oltũfl. qui eam fere circuit & tribus Pontibus lapideis tranſitur: Antiquitatem ejus teſtantur *Amphitheatri* dimidii ru[illegible]a integra: thermarum formæ & alia monumenta. *Fons* extra urbem, *Carthuſianorum*, olim Auſonii Divonam fuiſſe putant: urbemq; ipſam antiquitus *Divonã* vocatã: Cetera opida *ad oltum* ſũt *uxellodunum* hodie *Cadenac*: juxta aliquos vero *le Puy d'yſſodum* uxellodunum fuiſſe verius eſt, prope *Martel* opidũ & Dordonium fl. ſitum: item *Frontenac*, *Balaguer*, *Camboulan*, *S. Cirq*, & infra Cadurcũ *Luſe.z* & *Puis Leveſq*; ad Dordonium *Carennac*, *Floirac*, *Souillac*, *Calviac*, ad Bergalonã *Lauſette* rupi inſitum, caveas totius Guiennæ habens optimas: ad *Tarnim la Françoiſe*, *S. Livrade*, *Moiſſac*, opidum plateis latis & belle pavitis nitidum; opulenta PP. Ord. S. Bened. Abbatia nobile: Suburbiis amœnis, magnificum, & negotiationi-

Languedoc. 1. *Cahors.* *Cadenac.* *Martel.* *Lauſette.* *Moiſſac.*

Languedoc. tionibus frugum, vini, olei, croci, ſalis, piſcium, lanæ, opulentum ac frequens, ad Averionem fl *Bourniquet*, opidulum cum Caſtro in rupe. *Negrepeliſſe* opidum *Negrepeliſſe.* nuper rectis plateis elegans & optime ſtructum, ſed bellis poſtremis miſerè deſtructum: & alia.

2. *Rovergne.* *Cadurcenſes* orientem verſus ſequitur *Ruthenorum Diœceſis* Præſuli quoque Bituricenſi ſubdita; montenſis aſpera & ſterilior, ſed argenti, jantini, cupri & arcenici fodinis nobilis, dein monte ignivomo, Cavernis, cryptis & baratthris ad- *Rhodes* miranda. civitas ejus eſt *Ruthena* ad Averionem fl. in colle ſita: altiſſimâ & octogona Turri ſuperba: unde hic vulgus ait, *Turris* Ruthenæ, *Eccleſia* Albæ Auguſtæ, & *Campana* Mimatis. uti tria ſingularià: ſpectanda quoque hæc urbs Collegio PP. Soc. Jeſu, & aliis: dividitur in *Civitatem*, cujus Dominus eſt Epiſcopus, & *Burgum*, qui olim Comitum fuit.

Ville Franche. Cetera hujus Diœceſis opida ſunt *Villa Franca*, inferius ad Averionem ſita & ſede Præſidiali, ac PP. Soc. Jeſu Collegio ſpectanda, & altius *Rignac.* & prope verſus oltum fl. *Eſpelac*, *Albin*, *Conques*, *Maſſillac*, & ad Oltum ipſum *Eſtanig*, *Iſſalon*, *S. Benie* & Biaurum. *S. Anto-*

Antonii opidum in monte præcipiti po- *Languedoc.*
ſitum *Sanveterre, S. Juſt*, & alia.

Ultra Biaurum fluvium meridiem *S. Antonis.*
verſus ſequitur *Albigentium Diœceſis* ſub *3. Albigeois.*
Præſule quoque Bituricenſi pertinens;
uti & quatuor hinc ſubſequentes *Caſtrenſis*, *Vabrenſis*, *Gabalorum* & *Velaunorum*:
ceterum *Albenſis regio* ampla eſt quoque, ut Ruthena, ſed hæc (Tarno irrigua) non modo frumenti, vini fructuumque ſed & croci feraciſſima eſt, civitas ejus *Alba Auguſta* antiquiſſima eſt, Epiſco- *Albii.*
patu inter cæteros opulento. & mirabili æde eccleſiæ Virginis magnifica, illuſtris quoque Collegio PP. Soc. Jeſu & amœno ad Tarnim ſitu, cetera ejus opida ad Tarnim, inferius *Galliácum* mercimo- *gaillac*
niis & vinis optimis dives opidum: *l'Iſle* ad Dolonem, *Realmont, Paulin*, & alia.

Succedit huic meridiem verſus juxta Gudum fl. *Caſtrenſis Diœceſis* ex Albien- *4. Caſtres.*
ſi decerptus cujus civitas *Caſtra* ad Gudum fl. poſita, cui in læva Gudi ripa objacet *Villa* urbi hodie unita: illuſtris hæc urbs eſt Conſilio extraordinario, quod *La chambre mipartie* vocant, pari numero conſtans; cotam quibus cauſæ religionis Adſeſſorum utriusque Religionis componuntur & inſtruuntur: quale Conſilium quoque *Neraci* eſt & *Gratianopoli*:

Porro

Languedoc. Porro ager hujus urbis fertiliſſimus eſt, habetque vicinam vallem omnis generis frugum feraciſſimam, quam ab opido vicino
Mazamete. *Maſametanam* dicunt: cetera hujus ditionis opida inferius ſunt *Soralz*. *Fregerville* & altius ad Gudũ *Angles Caune* &c.

5. Vabre Hinc rurſus ſeptentrionem verſus & Tarnim fl. ſequitur *Vabrenſis Diœceſis*; ex Ruthenenſi defalcata cujus *urbs Epiſcopalis Vabrum*, ad Sernolium fl. Tarnim inde perentem ſita; cujus cetera opida ſunt *S. Africq* & *Sourizy* inferius *S. Privat* & *S. Benoiſt* altius occurrentia: item ad
Millau Tarnim *Milialdum* opidum ſatis amplũ & bene ſitum, nam Pons ejus Tarni inſtructus, frequenti tranſitu commodus.

6. Givaudan. Adjacet huic Orientem verſus *Gabalorum Diœceſis* cujus ager (uti & Velaunorum ei contiguus,) ſecale tantum & legumina fert abunde, quæ incolarum unicæ opes, niſi quod & lacte caſeiſque abundent, quæ cum Vicinorum vinis
Mende commutant: Hujus Metropolis eſt *Mimate*, ad Oltum fl. ſita in *Montibus Sebennicis* caſtanearum feracibus: campanam habet celeberrimam: cetera ejus opida ad Oltum altius *Baignols* inferius *Canourge*; ad Tarnim. *S. Heremie* ad Coulornam *Monredon*: ad Elaverum *Langougne*, *Pradelles* & alia.

Sequi-

Sequitur hanc Septentrionem verſus *Velaunorum Diœceſis*, ſeptima & poſtrema earum quas Metropolitano Bituricenſi, ſubjectas eſſe diximus: cujus Civitas eſt *Podium* ſive *Avicium*, ad Ligerim poſita, qui hic primo tranſitur Ponte Lapideo, urbs præclara, opulenta ac mercimoniis frequens, Eccleſiâ D. Virg. & Collegio PP. Soc. Jeſu magnifica. Cetera huc ſpectantia opida inferius ſita ſunt *Effigieux, Miniſtrol: S. Ferret, Firminia, Rochetaille* & verſus Rhodanum *Le Bourg d'Argentac, S. Iory d'audance* & alia. *Languedoc. 7. Velay. Le Puy*

Succedit huic juxta Rodanum & Delphinatum *Vivarienſis Diœceſis* Præſulem agnoſcens *Viennenſem*; in longitudinem circiter 20. mill. ad *Pontem S. Spiritus uſq;* protenſa, in montes colleſque aſſurgens, plurimisque opidis habitata: ager ejus juxta Rodani ripam fertilis, & omnibus rebus abundans, colleſque & montes incolarum induſtria culti & amœni. Civitas ejus Epiſcopalis *Vivarium*, olim imperialis, unde & hodie legibus utitur imperii, ſita eſt ad Rhodanum & Achaſſiam confluentes, diviſaque in *Superiorem* rupi impoſitam, & *inferiorem*: cetera ejus opida *altius* juxta Rhodanum ſita ſunt *Tril* in oppoſita Achaſſiæ fl. ripa, & *Aps* altius ad idem fl. & ad Erielem amnem *Vivarais. 7. Viviers*

Pri-

Lan-guedoc *Privas* loco amœno ſitum: *Pouſin, Bais, ſur bais*, *La Volte* ad Rhodanum Comitatus titulo nobile opidum Ducis de Vantadour, qui eo nomine feſſionem habet inter Languedociæ Ordines. *Chermes* Caſtrum, tum *Sojon* è regione Valentiæ ſitum, opidum Ducis Uceticæ Principatus titulo illuſtris: *Arcem* habens pro Principe, *Abbatiam* pro Virginibus: *Parochiam* pro Catholicis, & *Templum* pro Reformatis: hinc *Turnonium* ſequitur, comitatus titulo nobile, & Collegio PP. Soc. Jeſu magnificentiſſimo, illuſtre opidum. ac Arce rupi impoſita firmum, ſitus ejus amœniſſimus ad Dulcem Rhodano confluentem dulci fl. inſtructus Pons ſolidiſsimus, unius arcus & artificioſæ ſtructuræ: altius ad Dulcem ſunt *Bonceu. Burgus* & *Caſtrum Matrum* ſub Parochia & Prioratu Ord. Bened. altius vero ad Rhodanum & Caniſam fl, Domæ confluentem *Annonia* opidum Ducis Vantadour Marchionatus dignitate clarum: inde *Andance Cevenes* & alia: hæc altius.

La Vol te.

Sojon.

Tour-non.

Anne-nay.

Infra Vivarium urbem ad Rodanum occurrit *S. Andioc. Le bouig* tum ad *Ardeſcham* fl. & Rhodam confluentes *Fanum S. Spiritus.* Ultimum Vivarienſis ditionis opidum; loco plano fertili ac amœ-

PontS. Eſprit.

amœno ſitum, validaque Arce muni- *Languedoc.*
tum. Pons Rhodano inſtructus tranſitum dat in Delfinatum & Provinciam, intraque primos totius Europæ habetur ex lapide vivo ab Romanis artificioſiſsime ad normam ſtructus, longus 1200. latus 15. pedes, arcubus incumbens majoribus 19. & minoribus ſeptem, altius hinc ac *Ardeſcham fl.* occurrunt *Iouefe*, Ducatu & Patriciatus dignitate Guiſii nobile opidum, *Ville ſor*, *Mourſat*, *Aubenas*, Alba olim Helviorum, nobilis hodie PP. Soci Jeſu, illuſtri Collegio *Mirebel*, Arx firma rupi impoſita, ita ut unicus ad eam ſit acceſſus, *Monpeſat* & alia. *Iojuſe.* *Aubenas.*

Sequitur hinc *Languedocia flos*, & regio *Narbonenſis* omnium amœnſsima ac fertiliſsima, juxta mare Mediterraneum & flumina in illud deſcendentia porrecta: ejus *Metropolis Narbona*, ſub ſe *complectens* ab Atace fl. uſque ad Rhodanum novem *Epiſcopatus*; nimirum *Aletenſem*, *Carcaſſonenſem*, *S. Pontii Tomerianum Beterrenſem*, *Agatenſem*, *Lutevenſem*, *Magalonenſem*, *Nemauſenſem* & *Vcetienſem*. *Narbonnois*

Ipſa Metropolis *Narbona Archiepiſcopi ſedes*, ſita eſt ad Atacem fl. qui eam dividit, *Ponteque* ſtratus inſigni, ædibus utrinque veſtito: *Portu* gaudet ac ſtatione *Narbons.*

Languedoc. ne navium, quæ ex mari proximo ad eam aſcendunt: urbs eſt ampla & ſatis elegantibus, etſi non altis, ædibus conſpicua, plateis latis ſpatioſa: antiquitatum monumentis pluribus illuſtris: foſſis, latis, aggeribus, propugnaculis & ſitu munita: olim Galliæ digniſſima, ut quæ magnæ ejus parti nomen dedit: Inter Templa *Cathedrale D. Juſti* ſtructura, capacitate, luciditate, organo muſico admirando, ſepulchris magnatum, aliiſque ornamentis pretioſis excellit. Juxta quod Archiepiſcopi Palatium & alia notanda.

Turris ejus 400. gradibus conſcenſa, in faſtigio jucundam prebet deambulationem. *Palatium Regis* in areâ ad Portum ab Carolo Magno ſtructum dicitur: eſt & Armamentarium & alia: Capitolii & Amphitheatri rudera vix aliqua ſuperſunt *Conſules*, quibus urbis Regimen competit, eliguntur ex 86. familiis *Aër* hic inſalubris & ſæpe peſtilens, ob vicina ſtagna: & quidem verſus *Beterras*, ad alterum Atacis fl. alveum, in ſtagnum Veneris fluentem, viſuntur *P. Sormo.* *rudera Pontis Sormæ* ab Romanis ſtructi, ut viam per ſtagna faceret: altius ad Atacem, ſunt *Cuſac,* & *Biſac,* ad Orbie-*Leſignan.* lem *Leſignan* ſolo plano ſitum in campis, qui

qui ſpica aliiſque herbis odoriferis amœni: item *Grace*, & ad mare verſus Hiſpaniam, *Bages*, *Ville Franche*, *Roquefort* *La Palme* & ſtagna aliquot, & *Leucate* ſitu & opere munitiſſimum fortalitium; & inde *Ruſcilionis Comitatus* de quo in Hiſpaniæ deſcriptione egi. *Languedoc* *Leucate.*

Sequitur hinc proxime verſus occidentem *Aletenſis Diœceſis* fontibus Atacis circumſita juxta fines Fuxenſes. Civitas ejus Epiſcopalis eſt *Alecta* ad Atacem ſita: ſedes ejus Epiſcopi olim *Limolium* fuit inferius ad Atacem ſita urbs, hodie regionis adhuc primaria, thermisque ſalutaribus inclita; cetera opida verſus fontes Atacis ſita, ſunt *Coniſa*, *Quilhan*, *Balbianus*, *Axat*, *Sou*, *Mejanes*, *Querigut*, & alia regionis *Donnezana* loca. 1. *Aleth.* *Lemoux.*

Sequitur hanc inferius ad Atacem *Diœceſis Carcaſſonenſis*; cujus civitas *Carcaſſona*, longis & rectis plateis ad regulam ſtructa, & flum. Atace diviſa, egregioque rurſus Ponte juncta, forum amplum mediam urbem, *Novam hanc*, occupat, ex quo per 4. plateas ad mœnia uſque urbis proſpectus datur: *Veterem urbem* (in duas enim diviſa eſt) Epiſcopus tenet & regit, murusque duplex cum foſſa regit, & Arx munit: hæc in colle ſita, & *La Cite* dicitur: Nova in 2. *Carcaſſone*

 plani-

Languedoc. planitie & *La Ville* vocatur: Collegioque PP. Soc. Jeſu, uti verus Carhedrali Templo magnifica eſt: Nobilis civitas eſt ſede Præſidiali, & Majore Languedociæ Seneſchalliâ. Si ædificia (quæ lignea & ſine ornatu) cum platearum, novæ Urbis ſymmetria paria facerent, elegantiorem urbem Gallia non haberet. *Incolæ* viri & mulieres comti, atque in veſtitu atque ornatu ſumtuoſi, aperti & vani multi: cætera opida huc ſpectantia *Alzone.* ſunt *Monſolen* & *Alzone* ad Hircium amnem, campis & agris lætum opidum: Dominum agnoſcens Ruſſium Senatorem Carcaſſonenſem. Item inferius ad Atacem *Berberat, Canes, Zella, Tourelle,* & alia.

3. *S. Pons de Toniers.* Hinc verſus Septentrionem contigua eſt *Diœceſis Tomerienſis*, cujus urbs Epiſcopalis *Fanum S. Pontii, Tomeriarum,* ſitum ad fontes *Iava*, amniculi in Orbium exeuntis: cætera opida ſunt, *S. Amand* & *La Baſtide* ad Gudi fl. fontes *Boiſſac, Aulteze*; ad Ceſſam fl. verſus Atacem: item *S. Gervais, Villemagne, La Volte* ad Orbium: & alia.

4 *Beziers.* Inferius juxta orbii utramque ripam *Diœceſis Biturenſis* ſequitur cujus civitas *Beterra*, ab annonæ ibi copiâ, quaſi *bis terra* dicta: Præſul ejus & temporalis Diœ-

Diœceſis eſt Dominus & Comes, eſtque ſedes Præſidialis & Seneſchalliæ Majoris : Septimanorumque olim Colonia fuit : cæterum *plateas* habet egregias, *areas* amœnas, *domos* ex lapide quadrato altas ac pulchras, quamvis ſtructura urbis ſit parum inæqualis. *Templum* Cathedrale pulcherrimum, elatiorum urbis partem occupat: habentque PP. Soc. Jeſu Collegium hic elegans & egregie ornatum, ſunt & rudera amphitheatri & alia antiquitatis monumenta : ſitus ejus in colle vitifero, ſub cujus imo pede labitur *Orgius* egregio Ponte ſtratus, agri circumcirca fœcundi, & rivi piſcibus pleni: Cetera hic opida ſunt altius, *Compagnes*, *Tezam*, *Cazoux*, *Muriel*, *Puech*, *Salicet*, *Litura*: inferius verſus mare, *Caſtelnau*, *Vendres* & ad mare *Tour de Vatras*: *Friquargue* & alia. *Languedoc.*

Proxima hinc juxta mare ſuccedit *Agathenſis Diœceſis*, cujus Antiſtes, & Comes Ditionis temporalis eſt. Civitas vero Epiſcopalis *Agatha* exigua nec ſplendida, ſed commoda ſitu ac amœna; ad Araurarim fl. non procul inde in mare poſt deſcendentem, juxta *Fanum D. Virginis de Crau* in aquis ſitum & religione frequens: ubi *Richelius Card*: nuper *Portum* ſtruere cepit multarum na- *Agde.* *N. D. de Crau*

Languedoc. vium capacem: reliqua juxta mare opida ſunt, *Vias* Ducis Uceticæ opidum, *Vias.* Baronatus dignitate clarum: item juxta *Eſtang* ſtagnum *Tauri* mari contiguum *Mardo Tour* *celles*, *Loupian*, *Pinel*, *Ville magneal*, *Ville ariac*: & altius, ſupra Agatham ad Araurarim, *Florenſac* Baronatus quoque *S. Tubery.* Ducis Uceticæ, *S. Tubery* opidulum ad viam regiam, loco amœno, prope ſilvam *Monconblanc* ſitum, Abbatiam habens in qua inſanos certis modis mentis compotes reddi ajunt: unde illud vulgi; *Allez vous à S. Tubery*; *Pezenas* opidum amœ- *Pezenas.* num ac celebre florensque nundinis, nobileque Templo Collegiato, ejus Arx dejecta; ſed prope eſt *Pratorium* elegans cum Hortis cultiſſimis, ſeceſſus nuper amœnus *Conneſtabuli Monmorancii*: item prope hinc *Montignac*, *S. Caſculx*, *Caux* & alia.

S. Lodeſve. Altius vero hic inter Araurarim & Sergium fluvios tandem confluentes, offert ſe *Diœceſis Lutevenſis*, continens Paræcias tantum 48. verum omnis generis frugum & fructuum regio eſt fertiliſſima, & rivis fontium plurimorum irrigua & amœniſſima, adeo ut *Languedociæ flos*, *Horti Franciæ pulvinus elegantiſſimus*, *Altera Arabia felix*, & *locus deliciis ſacer*, audiat: Civitas ejus eſt *Luteva*,

va, cujus & Præſul Comes Temporalis *Lan-*
eſt : ipſa formam barbyti refert, juxta *guedoc.*
Sergium fl. ſita ædes continens, arcium
campeſtrium inſtar, turritas & columbariis inſtructas : inferius ad Sergium & Ararim confluentes *Claremontium*, *Clair-*
in monte poſitum conſpicitur, caput *mont.*
hujus regionis : cui vicina eſt *Caneta*, *Canet.*
Palatium Cardin. Claromontii, Italico modo ſtructum : item *Cexias* ædificium *Cerias*
abſolutiſſimum & capaciſſimum, & hortis fontibusque ornatiſſimis, amœniſſimum hæredum Mareſcalli de Themines : cætera opida ſunt *S. Andre*, *Gignac*, *Aulaneal*, *S. Guilleal*, *S. Iean de Buege*, *Ganges*, & alia.

Sequitur hinc inferius verſus mare 7.
Magellonenſis Diœceſis ampla, ac *Palaſa*, *Magel*
Ledo, & *Beralga* fluvius in mare ſe ex- *lena.*
onerantibus irrigua : urbs ejus Epiſcopalis quondam fuit *Magellona* è regione oſtii Ledi fl. in inſula *Stagni Perotini ſita*, *Eſtang*
cujus hodie nihil ſupereſt quam Tem- *de Te-*
plum, & in eo ſepulturæ Epiſcoporum *rotz.*
antiquorum, atque *Pet. Rebuffi IC*[ti] *eximii* : adeſtque *Fons Salſæ* & *dulcis aquæ*.
Hodie *urbs* ejus *Epiſcopalis eſt Monſpelium* : ad Ledum fl. (uno ſupra mare milliare) *Mont-*
ſitum opidum arce egregie munitum, *pellier.*
Academiam habens à ſtudio medicinæ

Languedoc. celeberrimam: Collegiumque PP. Soc. Jeſu illuſtre: item *Collegium* opulentum *Papa* ab *Vrbano* v. fundatum: alterumque *du Verget*, optimæ ſpei adoleſcentibus victum & ſtudiis neceſſaria in decennium ſuppeditans; inſuper *Hortum Botanicum Regium* & regio ornatu ac fornice admirando magnificum: *platea* intus anguſtæ; ſed *ades* ex quadrato lapide auguſtæ & altæ ſunt. Curiam habet amplam & ſuperbam: item officinam monetariam, Sedem Præſidialem; Cameram Rationum, Theſaurarium generalem & alia plurima, ita ut hæc *Vrbs* inter paucas ſit *magna ac ſplendida*; aëre ejus nihil placidius, civibus nihil humanius, urbe nihil amœnius, & agro nihil fertilius: triticum vinum, fructus, perdices, piſces, aliaque in copia ſunt & eximia, & vili precio comparanda. Ars Pharmacopæa hic in flore eſt, & magno uſu; adjuvat ager vicinus variis herbis, ſponte provenientibus, tectus: copioſa hic creſcit ſtæchas arabica, thus, tamariſcus, terebinthus, roſmarinus, & alia.

Iunevau. *Lates.* Cætera opida huc ſpectantia ſunt inferius ad Ledum prope urbem *Pons Iuvenallis*, *Laterra* vicus cum Arce in inſula ſitus: *Ville neufve*, altius ſupra urbem *Caſtelnau*, *M. Ferrier*, *Frades*, *Aſſas*:

ad

ad Palaſam. *Morreil, Cornoſec, Montiazin, Pouſſan*, & ad *ſtagnum Perotinum* longo tractu, juxta mare, Tauri ſtagnum ſubſequens, *Balaruc* balneis Saluberrimis, atque *Frontignan*, vino muſcatellino generoſiſſimo opida celeberrima. His vicini ſunt tres montes ſive colles, inter mare & ſtagnum, conſpicui: ſcil. *Ceti, Lupi*, & *Horti Dei*, quorum hic ab amœnitate & fertilitate cognominatus: Puteum habet, tempeſtates excitans, ſi lapidem in eum projeceris. Cæti marmora ſuppeditat, habetque Arcem in jugo & Portum ad pedem, contra Pyratas munitum Arce hac & præſidio: omnes herbarum & arborum rariſſimarum Horti ſunt & viridaria amœna; eſt & hic loloci in *vico Peruſio Fons* febricitantibus ſanitatem, beſtiis mortem afferens, ſanis vero omnis ejus uſus interdictus: item in opido dicto *Vigaud* ad Paleſam ſito, *Fons fallax* dictus, quod aquæ ejus in ſaxa minuta & candida, ſachari candici inſtar concreta, fallant ſpectatores: Porrò ad Beralgiam fl. Magellonæ ditionis ſunt *Fonmagne*: *Caſtres*, *S. Breſt, Mus de Xonx* & alia.

Lan-guedoc. *Bala-ruc.* *Fron-tignan* *Peru.* *Vigaud*

Magellonæ Diœceſi juxta *Lacum Perotinum* & mare ſuccedit *Nemauſenſis*, dignitate prima, ad Rhodanum uſque

8. Niſmes.

Lan- guedoc 1. Niſmes. & Gardonem fl. protenſa: ejus civitas eſt *Nemauſus*, omnium antiquiſſima, uti à Nemauſo Herculis Egyptii filio 1159 annis ante N.C,& 590 ante U.C. ſtructa: ab imperatoribus deinde Romanis, inſtar Romæ, exculta, eique amplitudine & ſitu 7. montes cultos complectente, fuit ſecunda, uti teſtantur muri circum circa in montibus & planitie ſuperſtites, hodie amplitudinis & ornatus plurimum amiſit, opibus tamen, aliiſque hujus ævi decoris & antiquitatis venerandæ monumentis excellit: in primis *Amphitheatro* maximã partem integro, cujus muri circuitus 470. paſſuum. Area intus ædibus oppleta vicum præfert. Item *Capitolio*, quadrato, & quadratis ſaxis cooperto, in deambulationum uſus, cujus frontiſpicium & poſticum ſex Latera, ſingula 10 columnis ſuperbiunt, Trajani opus. Prope eſt *Crypta* ſubterranea Arelatem uſque 5. mill. ducens. Cetera ædificia recentiora ſunt, Palatium Præſidiale, Caſtellum Regis, Turris Horologii, Turris Vinaria ex Vini vectigalibus ſtructa, ſita enim eſt hæc civitas ad *Viſtrii* fl. fontem, loco amœno & vini optimi, frugumque & Olei feraciſſimo. Hortos ſuburbanos habet plurimos, ficubus, Oleis, aliiſque fru-

fructiferis arboribus amœnos, cuique per eos exſpatiari, lubenti, patientes: Languedoc.
Eſt extra urbem Abbatia *Bauſille*, & *Montjouzieu* judæorum olim cæmeterium, ſunt & prope rudera magnifica *ædis Dianæ*, hodie *de la fontaine*, juxta quem fontem Monaſterium Virg. ſtructum eſt, & prope Echo eſt admirabilis, & *Turris Magna* artificioſe à Romanis ſtructa, & alia: Ceterum inter Plurima Templa, quæ civitas hæc continet, aliqua patent Reformatis, qui & hic Collegium publicum habent cum PP. Soc. Jeſu commune, alternisque vicibus docent.

Cetera hujus ditionis opida ſunt: ad *Viduriam* fluvium *S. Hyppolite*, *Sauve* Sauve. Baronatu nobile, *Queſac*, *Maſſilarbue*, *Sommiero*, *Pont Codomen*, *Ville tolle*, *Lecquille*, *S. Laurent*, & prope ad Verioviam fl. *Lunelle* opidum fortalitio, 4. pro- Lunelle pugnaculorum, munitum: cui prope adjacet *Pont Lunelle*, in campo aperto ſi- P. Lunelle. tum Diverſorium totius Galliæ celeberrimum, per bella vero multum devaſtatum: item ad mare juxta ſtagni Perotini extremam oram *Aquæ mortuæ* opidum, Aigues mortes. mœnibus omnium Galliæ pulcherrimis, ex lapide quadrato ſtructis, cinctum: quæ 16. Turribus optimo ordine

 diſpo-

Languedoc 1. Niſmes. & Gardonem fl. protenſa: ejus civitas eſt *Nemauſus*, omnium antiquiſſima, uti à Nemauſo Herculis Egyptii filio 1159 annis ante N.C,& 590 ante U.C. ſtructa: ab imperatoribus deinde Romanis, inſtar Romæ, exculta, eique amplitudine & ſitu 7. montes cultos complectente, fuit ſecunda, uti teſtantur muri circum circa in montibus & planitie ſuperſtites, hodie amplitudinis & ornatus plurimum amiſit, opibus tamen, aliisque hujus ævi decoris & antiquitatis venerandæ monumentis excellit: in primis *Amphitheatro* maximâ partem integro, cujus muri circuitus 470. paſſuum, Area intus ædibus oppleta vicum præfert. Item *Capitolio*, quadrato, & quadratis ſaxis cooperto, in deambulationum uſus, cujus frontiſpicium & poſticum ſex Latera, ſingula 10 columnis ſuperbiunt, Trajani opus. Prope eſt *Crypta* ſubterranea Arelatem uſque 5. mill. ducens. Cetera ædificia recentiora ſunt, Palatium Præſidiale, Caſtellum Regis, Turris Horologii, Turris Vinaria ex Vini vectigalibus ſtructa, ſita enim eſt hæc civitas ad *Viſtrii* fl. fontem, loco amœno & vini optimi, frugumque & Olei feraciſſimo. Hortos ſuburbanos habet plurimos, ficubus, Oleis, aliisque fru-

fructiferis arboribus amœnos, cuique *Lan-*
per eos exſpatiari, lubenti, patientes: *guedoc.*
Eſt extra urbem Abbatia *Bauſille*, &
Montjouzieu judæorum olim cæmete-
rium, ſunt & prope rudera magnifica
ædis Dianæ, hodie *de la fontaine*, juxta
quem fontem Monaſterium Virg. ſtru-
ctum eſt, & prope Echo eſt admirabi-
lis, & *Turris Magna* artificioſe à Roma-
nis ſtructa, & alia: Ceterum inter Plu-
rima Templa, quæ civitas hæc conti-
net, aliqua patent Reformatis, qui &
hic Collegium publicum habent cum
PP. Soc. Jeſu commune, alternisque
vicibus docent.

Cetera hujus ditionis opida ſunt: ad
Viduriam fluvium *S. Hyppolite*, *Sauve* *Sauve.*
Baronatu nobile, *Queſac*, *Maſſilarbue*,
Sommiero, *Pont Codomen*, *Ville tolle*, *Lec-*
quille, *S. Laurent*, & prope ad Verioviam
fl. *Lunelle* opidum fortalitio, 4. pro- *Lunelle*
pugnaculorum, munitum: cui prope ad-
jacet *Pont Lunelle*, in campo aperto ſi- *P. Lu-*
tum Diverſorium totius Galliæ celeber- *nelle.*
rimum, per bella vero multum devaſta-
tum: item ad mare juxta ſtagni Perotini
extremam oram *Aquæ mortuæ* opidum, *Ai-*
mœnibus omnium Galliæ pulcherri- *gues*
mis, ex lapide quadrato ſtructis, cin- *mor-*
ctum: quæ 16. Turribus optimo ordine *tes.*

 diſpo-

Languedoc. diſpoſitis ita muniuntur: ut una (Conſtancia dicta) extra ordinem ceterarum proſiliat, aditumque Ponte verſatili, inſtar Arcis admittat: hæc inſuper altitudine ſua Phari loco lumen de nocte nautis oſtentat. Poſt hanc Reginæ Turris conſpicua eſt: Et prope abeſt alia Turris Carbonaria firma & milite cuſtodita, ubi tributum aliquod ſolvitur: Adjacet & proxime *Pecquenſium* Salinis, admirandas regi opes contribuentibus, opulenta *Inſula*; cum fortalitio ad tuitionem Salinarum: item *Martiearum* inſula, cum opido & fortalitio cui nomen *Sauve real*: opido nomen *Trium Mariarum* quarum SS. (teſtium reſurrectionis Chriſti) reliquiis & protectioni celebre nomen ſuum debet. Altius ad Rhodanum ſequuntur *La Mote*, *S. Gillis* Opidulum cum Abbatia nobiliſſima ac Templo pulchro: in nemore vicino (*Eſtagel* dicitur,) Sellam monſtrant lapideam, quæ creditur fuiſſe *Cathedra* antiquorum *Druidum*, qui ſilvas & nemora colebant, *Bellegarde*, *Beaucaire*, Bellumquadrum ad Gardonis oſtium & Rhodanum, in planitie longe amœniſſima, vinique optimi feraciſſima ſitum: unde Trajectus fit Taraſconem fune ſuper Rhodanum ducto: Nobile eſt opidum Sene-

Margin notes: *Pecquay.* — *S. Gilles.* — *Eſtagel* — *Beaucaire.*

Seneſchalliæ majoris dignitate, & clarum Nundinis, quæ hic 22. Julii, feſto D. Mariæ Magdalenæ ſolenniter & feſtive celebrantur, & quatuordecim dies continuantur; mercatus fama prima ab generoſis equis qui huc ex Italia & Hiſpania ad vehuntur. *Languedoc*

Ultra Gardonem fl. *Diœceſis Vceticenſis*, (nona Præſulis Narbonenſis) ſuccedit, regio fertilis ac amœna, & uti paſſim hic frumento, Vino, Oleo, morisque abundans. Civitas ejus *Vcetica* egregia, & Ducatus Patriciatusque titulis nobiliſſima eſt, cujus Dux & ſedem habet inter Provinciæ ordines: antiquitatum quoque monumentis pluribus ſpectanda ſita eſt ad fontem Alzonæ rivi, in Gardonem fluentis, è regione, pagi & Arcis *S. Privati* Baroniâ nobilis, & Barone nobiliſſimo: Prope infirmus eſt *Pons* omnino admirandus, ab Romanis *Gardoni* inſtructus triplici arcuum ordine, ita ut infimus medium & ſupremum ſuſtentet: infimus tranſitum fluvii, det æſtivo tempore, medius hieme, ſummus aquæductui inſervierit, qui è coсto latere, & aperto aëri expoſitus indies, ruinam facit: *medius* vero & *infimus* ex uno eodemque vivo lapide dextrè & artificiosè videntur conſtructi: habetque 9. *Vzez.* *S. Privat.* *P. De Garne.*

Proven-ce. infimus 6. medius 11. ſummus 35. arcus, cujus extrema hodie à montibus divulſa, ita ut nulli uſui ſit aquæductus.

Cetera hujus Diœceſis opida *altius* ad Gardonem & ejus rivos occurrentia ſunt *Ponts*, *Bloza*, *Brignon*, *Caſſignoles* *Anduze*, *Toirax*, *Allaix*, opida glorioſa, quorum poſtremum Comitatus gaudet titulo, ſub Dominio filii Ducis Inculiſmenſis: *inferius* ad Gardonem ſunt, *Monfront* opidum, cum veteri Arce, colli adſtructum, in loco Oleis conſito: inde ad Rhodanum altius *Neapolis*, ubi Pons Avenionis, & edito juxta loco *S. Andreæ* Caſtellum, ſitu & propugnaculis munitiſſimum: tum *Montfalcon*, *Loſdun* Baronatu nobile opidum Ducis Guiſii ad Tevam amniculum poſitum; tum ad Seſiam fl. *Port Cadolet*, & *Bagnols* opidum Baronatus quoque titulo nobile, Principis Condei, amœne ſitum in agro ſcaturientibus rivis, (unde nomen habere videtur) gratiſſimo.

Toirax *Allaix* *Mon-front.* *Ville-neufve.* *S. Andre.* *Loſdun* *Bag-nols.*

Proven-ce. LAnguedociæ, ultra Rhodanum affinis eſt *Provincia* ceteris partibus, mari, Varo fl, Alpibus & Delfinatu cincta, ſub gradu latitudinis 43. poſita: *Regio nobiliſſima* aëre gaudens temperatiſſimo: hyemes non niſi per menſem unum ſentiens, nec adeo tamen ſævos, ut flores

res & roſas extinguant & virore ſolum *Proven*
ſpolient: inſuper fertiliſsima eſt locis *ce.*
pluribus; *Frumenta* enim in *Camargi* planitie ipſum Cærerem conſeviſſe diceres: *Bacchum* ſua manu *vites* plantaſſe in collibus, & quidem *Apianas* ſive *Muſcatellinas* in agris *de La Ciotat*, *Ries*, *&* *Taraſcou*, *Creticas ſive Aviſias*; circum *Craudi campos*, & *Cuers* ad Gabellim fl. *La*
ſupra Olbiam, Palladem diceres exco- *Crau.*
luiſſe *Oleas*, quæ inſtar quercetorum majorum alte caput extollunt ab *Aquis ſextii* ad Varum flumen uſque: *Pomonam* denique circum *Aptam* juliam & *Brignolium* conſervaſſe ſibi *Perſicas* Armeniacas, granatas, prunus aliasque arbores fructiferas. *Continet Principatum Arauſionenſem* & *Comitatum Venuſinum* ſive Avenionenſem, quorum *hic Papæ, ille Naſſovii* eſt: cetera pars longe major Regi Paret, comprehenditque *Archiepiſcopatus Aquenſem* & *Arelatenſem*, ac Epiſcoparus XI. è quorum quatuor ſpectant ad Præſulem Aquenſem 2. ad Arelatenſem: reliqui 5. ad Eborodunenſem, in Delphinatu: omnes Parlamento Aquenſi ſubjecti ſunt.

Metropolis autem Provinciæ & Princeps civitas eſt *Aqua Sextia*, Parlamen- *Aix.*
ti & Archiepiſcopi primi ſedes: Salyo-

Pro-vence. rum priſca urbs, multis antiquitatum monumentis illuſtris, ut quæ ab Cajo Sextio Coſ. Romano, thermarum cauſa, ſtructa ante N. C. Anno 120. Thermæ illæ hodie non procul à Pomæriis in ædibus privati ſpectantur, tepidæ magis quam calidæ ſulphure & alumine mixtæ: ſed alio urbis loco ſcaturiens *Fons* eſt aquæ calidiſſimæ, quæ tamen digreſſæ paululum ab origine mox frigeſcit, uſibusque publicis civium inſervit, ac vim purgandi haber certum intus, plateæ & vici urbis ordine, amplitudine, ſtructura & munditie nitent: *ædificia* ſuperba ſunt & magnifica Palatiorum inſtar ſpectabilia, & vix inventu in Gallia urbs eſt, quæ elegantiâ hanc ſuperet. Academiam quoque habet: & Collegium PP. Soc. Jeſu illuſtre: Templum Cathedrale S. Salvatoris magnificum eſt & ſumtuoſum, intus marmore & ſepulchris Regiis ac Baptiſterio ſumtuoſo ſplendidum: Templum & Commendatoria D. Joannis Ord. Melitenſis elegans quoque ſtructurâ eſt. Inter Politica ædificia *Palatium Regium* eminet magnifice, cujus inferior ſtructura tabernas habet mercatoribus elocatas: ſuperior conclavia diverſa, juſtitiæ & regimini urbis inſervientia: continet enim

hæc

hæc civitas *Parlamentum*, quod ad ſe traxit Ballivatus Aquæ ſextiæ, Arelati, Maſſiliæ & Diniæ: item *Cancellariam*; *Cameram Rationum* & *Cameram Comitum*, picturis & auro, præter ceteras, coruſcantem: nec ipſe clarus, neque Archiepiſcopus Parlamenti Juriſdictionem „ declinare poteſt: dicitur hic vulgo *Le* „ *Parlament, le Myſtral & la Durance,* „ *ſont la ruine de Provence.* Sita eſt urbs in planitie amœniſſima & fertiliſſima, quam montium non longe diſſitorum juga cingunt. *Arcus fl.* non procul præterlabens Ponte lapideo tranſitum Marſiliam verſus facit: quæ via lapidoſa & anguſta; ſed omni ex parte Hortis continuis & ornatiſſimis conſpicua. Horti muro longo ultro citroque ſepti, luxariantque oleis, amygdalis, ficubus, malis aurantiis & citriis, vitibus item ad maris uſque ſinum quinque fere mill. *Provence.*

Urbes Epiſcopales huic ſubjectæ ſunt Gap in Delphinatu & *Aptajulia*, ultra Druentiam prope fines venuſinos ſita, ad Calenonem fl. cujus ager rariorum & optimorum fructuum feraciſſimus: item *Ceſtero Segeſtriorum* civitas, quam Druentia rapidus & ſordidus fl. perluit, & Buedia amnis alluit, Ponteſque jungunt; ſitus ipſe, & Arx, colli impoſita mu- *1. Apt* *2. Ceſteron.*

Proven- muniunt, & Collegium PP. Soc. Jeſu,
ce. aliaque nobilem reddunt: Tertia eſt *Re-*
3. Ries. *jenſium* civitas, cujus ager vinis Apianis nobilis, ſita eſt ad Nartubam fl. per deſerta S. Martini in Vardonem & cum eo in Druentiam fluentem: *Deſerta* hæc admiranda ſunt *Cryptis*, cujus ſaxa formas omnium rerum nativas oſtentant: ſunt & grata fontibus chryſtallinis & prodigioſis: placida aëre temperato & Cœlo ſemper ſereno: amœna quoque Vardonis aquis, quæ rupibus utrinque coarctatæ ſtrepitum edunt horrore jucundum & in ſolitudine oblectantem:
4. Fre- *Forum Iulii* quarta & ultima eſt civitas
jus. Epiſcopalis, antiquitate clara, ut teſtantur ampli aquæductus & Amphitheatri rudera, quæ ibi ſuperſunt, famoſa quoque Ciceronis imperatoris Caſtris, quæ hic habuiſſe ſcripſit: ſita eſt prope Argenteum fl. & mare, in tractu
1. *Leſtereleo*; ultra quem verſus varum fl.
Graſſe. *Graſſe* ſe offert, civitas Epiſcopalis Præſulem agnoſcens *Ebrodunenſem*, ſita ad Siagnæ fl. fontem: cujus Epiſcopatus ab *Antipoli* huc tranſlatus fuit, ceteræ quatuor eidem Præſuli ſubjectæ ſunt:
2.
Vencia *Vencia*, verſus Varum non procul hinc juxta Lupum fl. ſita & vicino *S. Pauli Vencii fortalitio* tuta ac munita; Tum altius

tius hinc ad Vari ripam *Glannate* : & interius in alpibus maritimis ad Aſſam fl. *Sena Vedantiorum*, atque inde altius ad Bleocam amnem *Dinia Sentiorum* : Hæc de Aquis.Sextiis. Proven ce. 3 Glan deves. 4. Senes.

Altera Provinciæ *Civitas Archiepiſcopalis* eſt *Arelas*, una cum *Maſſilia*, libera & ſub Regis tutela, antiquitate quoque Maſsiliæ ſoror, ab Hiſtoricis paſsim Regia urbs : multarum civitatum decus, Roma Gallula, Conſtantina vocitata : item Mammillaria à terræ fertilitate, *ſita* eſt enim juxta Rhodanum, ad caput inſulæ *Caimarii* 7. mill. longæ, frumenti optimi feraciſſimæ, unde incolæ non parum diteſcunt : *Portum* habet ab Henrico IV. egregie reſtauratum, & Portas item Novas elegantiſſime ſtructas, intus *ædificiorum* antiquorum & recentium ſplendore magnifica eſt, inter quæ *Amphitheatrum*, *Delubrum Dianæ*, *Turris Rolandi*, nunc Armamentarium, *Pyramides*, *Campus Elyſius* nunc D. *Honoratio*, *Flammia Montis Majoris Abbatia* opulentiſſima & inprimis Antiquorum, Arelatenſis Regni, Regum *Baſilica*; item prope Cænobium Carmelitarum *Portæ Triumphales* 5. & *Porticus* 2. Romanæ ſtructuræ: *Cemeterium S. Honorati*, quod *Campus Eliſius*, continet 600. 5. Diñe Arles. Camargo.

&

Pro-vence Arles. & plura ſepulchra magnificentiæ Romanæ monumenta: Templis hic non tantus ut alibi ſplendor: *S Trophimi* oſtendit Ferretti Juriſconſulti ſepulchrum: *S Antonii* D. illius caput argenteâ capsâ incluſum, *Ædes Commendatorum S. Ioannis* ſupra Rhodanum ſpectatu digna eſt: *Xenodochium*, quod ſub Carolo IX. natum, elegantiſſime extructum eſt, & in pauperum uſus, opulentis reditibus auctum.

Inter *Politica ædificia* excellit *Curia urbis*, in qua aſſervantur canales plumbei ex imo Rhodano extracti, quibus in ulteriorem urbis partem aqua deducebatur: eſt & conclave in quo trophæum Caroli Lothareni Guiſiæ Ducis &c. Alibi viſitur *Cella Vinaria publica*, ubi ductus ſubterraneus qui olim ſub Rhodano Nemauſum uſque viam patefecit. *Amphitheatri* quoque ſpecus ſubterraneæ, vini repoſitaria ſunt, & officinæ textorum, Area domiciliis inſtructa vici inſtar, uti & Nemauſici tantum de urbe: *Regimen* ejus in Eccleſiaſticis *Archiepiſcopus* habet, cui ſubſunt Epiſcopi *Maſſilienſis*, *Tolonenſis*, *Arauſionenſis*, & *S. Antonii de Tricaſtin* in Delphinatu: in paſcuis urbi vicinis *Tauri* nutriuntur præferoces, quibus cum nobiles certis

anni

anni diebus certamen inire ſolent, quod *Tro-*
la ferrade vocant: Tauri hi ſub alio cœlo *vence.*
hinc tranſlati ferociam dicuntur depo- *Arles.*
nere.

E regione urbis in ora *Inſulæ Camargi* Pagus *Trinquetaille* 200. laribus inſtructus eſt, ubi & rudera & nummi eruuntur, reliquiæ Cai Marii Caſtrorum hic locatorum. *Trinquetaille.*

Altius 2. mill. ad Rhodanum, è regione Belloquadri, *Taraſcon* ſe offert forma ſemilunari; opidum ædificiis non adeo ſplendidis excultum, ſed nobilibus incolis habitatum, & loci amœnitate, atque vinis muſcatellinis ibi natis gratum, magnificumque *Arce* rupi inſtructa ab Renato Comite Provinciæ & Siciliæ Rege, & Joanna ejus uxore: Tectum impluvium habet, longum 64. latum 48. paſſus, peramœnæ deambulationi commodum, intus conclavia habet ornata, & inter alia Secretius, libris & aliis rebus raris & pretioſis ſpectandum. *Templum D Marthæ* ſacrum prope Arcem poſitum, reliquias D. ſervat, opulento Theſauro veſtitas, & alia: Sacello ſepulchri D. Marthæ adſcriptum hoc diſtichon votivum: *Taraſcon.*

Qui Chriſtum hoſpitio excepiſti Martha, precare
Hoſpes ſit nobis hoſpes ut ille tuus.

Cete-

Proven-ce. lacrau — Ceterum infra, Arelam, verſus & mare uſque extenditur *planities petroſa*, ampla, longaque 7. mill. ventorum vehementiæ expoſita, inter petras & ſaxa hoc gramen provenit ſapidum, colligiturque manna, minium & alia: imo & vinum creſcit creticum ſive Aviſium nobile, & frumentum optimum. Quarto ab urbe lapide juxta ſilvam oleis conſitam vicus eſt & *Diverſorium S. Martini* amplum & commodum: ulterius in via Maſſilienſi occurrit Arx *Touts Saints*, Turris munita & multangularis ac Taberna, ubi vectigal de mercibus evehendis exigitur: ejus herus eſt *Dominus de Magnan* vici propinqui: Ager hic fragrantium herbarum odore amœnus uſq; *Chamas* opidum impoſitum monti petroſo ac molli, ut ædes in eo Cavatas ſpectes plures. Prope *Tolobra* fl. in *Lacum Martigium* ſive Marignanum fluit; Fluvio huic ſuperſtructus *Pons* Romani operis, longus 30. latus 6. paſſus, viſunturque hic loci columnæ & rudera Romanæ olim magnificentiæ domicilia: *Lacus* hic à pago vicino cognominatus Marignanus; *Pagus* Arcem habet, gauderque titulo Principatus: Amplus Lacus eſt, Lemano non abſimilis, dives ſalinis, tutusque à Pyratis: clauditur enim, unicus

S. Marten de Crau. *Tout Saints* *Magnan.* *Chamas.* *Mer Martiogue.* *Marignan.*

unicus ejus ex mari, acceſſus binis Pon- *Proven*
tibus, defenditurque Arce, Inſulæ pro- *co.*
pinquæ inſtructâ, ac Turri Herciniâ fir- *Tour*
mâ & alta, ita ut & ſpecula ſit nautis: *de bouc*
Pontem Tolobræ ſequitur 2. mill. *Berra*, *Berre,*
opidulum ſalis coctura celebre, juxta
Lacum, in inſula quàm Arcus fl. (ab
aquis Sextii deſcendens) format, ſitum:
ſpectatur hinc altius ad Arcum *Vellans* *Vellans*
Arx Baronis Dulieri monti impoſita:
& ad viam, Maſſiliam verſus, *Cabanes* *Caba-*
opidulum Roviniaci Conſiliarii Aquen- *nes.*
ſis: unde relicto ad dextram Marigna-
no cum *Arce Baronis de Canvet*, iter
fit per ſolum herbarum quidem ſed mi-
nus frugum fertile, planitiemque lon-
gam ad opidum uſque *Eſpère*, ubi ad ſi- *Eſpere.*
niſtram *Arx antiqua* Conſulis Maſſilien-
ſis: inde ſaxoſa 2. mill. via *Maſſiliam* uſq;,
cujus Ager ſuburbanus irrigatur hinc *A-
rena* inde *Vealnia* amnibus: binis quaſi ſe-
ptis pulcherrimis, ab ipſa Natura prope
Portas amplæ hujus civitatis (quæ olim
mundi compendium audivit) poſitis:

Eſt etenim *Maſſilia* civitas longe an- *Mar-*
tiquiſsima & celeberrima, à Medis (reg- *ſeille.*
nante Aſtyge Tyranno,) natali ſolo ex-
pulſis primum ſtructa, inſtaurata; deinde
à Phocenſibus, regnante Romæ Tarqui-
nio Priſco. Dignitas ejus ſemper ſumma
fuit:

Pro-vence fuit: hodieque opulentiſſimum ad mare internum Galliæ emporium eſt, triremiumque regiarum ſtatio; Epiſcopatu illuſtris; Lugduno nec ambitu nec civium numero, neque commerciis minor, opibus fere æqualis: mare inter binos ſaxoſos montes per auguſtum introitum in urbem fluens, *Portum* format ovalis figuræ tutiſſimum, circum quem civitas ſtructa, ita ut tres ejus partes Portus irriget, quarta vero, turribus propugnaculis atque mœnibus egregie munita ſit: intus *plateæ* potiores ſordidæ ſunt & anguſtæ, *Palatia* vero ſpatioſa iis inædificata prævalent & ornamento ſunt: inter Sacra ædificia D. Virginis de La Major *Cathedrale* eſt & magnificum, cui inſerviunt 45. Canonici, olim Dianæ Epheſiæ fuit: oſtenditur in eo Caput D. Lazari à Chriſto reſuſcitati, primi urbis Epiſcopi: Templum *S. Salvatoris*, cum Virginum Monaſterio, Apollini ſacrum fuit: Ædes D. Virginis *des Accoulez* Palladis, *D. Ioannis Commendatorum* Ord. Melitenſium opulenta eſt & inſignis: *Abbatia* vero *S. Victoris* ditiſſima, cujus Patres fere nobiles ſunt, laute viventes; Abbas vero Card. Richelii frater: Templum ejus duplicis eſt ædificii & ſpectatu dignum, inter Politica

tica ædificia famam habent Guiſianæ ædes: Civium ordo ſplendet à mercatura & opificiis; *illa* ob loci ſitum & commoditatem exteros advocat ut diteſcant: *iſta* occupata ſunt in corallinis globis, in cochlearibus & marſupiis è concharum domiciliis conficiendis, æquo prætio rara illa addicuntur, nec in reliqua Gallia invenienda: Antiquitatum rudera in urbe & extra eam occurrunt aquæductuum ac cryptarum, & alia: *Aër* hic ſuavis, *Ager* amœnus & fertilis ex collibus, planitie cinctis, proſpectus in mare amœnus: colles fere tecti arboribus fructiferis: inter fructus ſunt omnis generis pyra, maxime muſcatellina præ ceteris præmatura: Ficus ex una arbore quotannis bis leguntur, vinaque muſcatellina ſuaviſſima hic quoque copioſa: Plurimum verò amœnitatis ſuburbanis locis conferunt villæ ſive Prætoria (*Baſtides* vocant) civium adeo numeroſa, ut maximam urbem referre videantur. *Provence.*

Cetera Provinciæ opida Potiora hinc ad litus maris occurrentia ſunt: *Caſſis* burgus piſcatorum, cum Portu modico: *Ciotat* parvum ſed frequens populo opidum, cujus incolæ peritiſſimi naucleri, & commerciis occupati: ager vero *Caſſis* *Ciotat.*

Proven-ce. vinum muſcatellinum fert optimum: Portus ejus parum capax: *Bandora* Arx cum Portu in inſula ſita: *Cenari* burgus à piſcatoribus fere habitatus Agrum habens planum, vini fructuumque feracem: *Tolonum*, urbs antiquo Epiſcopatu nobilis, Portum habens tutiſsimum & 1500. navium capacem, unde & hic triremium regiarum ſtatio: munita eſt egregie foſsis, mœnibus ac propugnaculis; cives ejus in primis rem faciunt ſapone & oleo: ſitus ejus in planitie amœna; ab oriente enim campos habet collibus cinctos, & hi oleis vitibusque tecti omnis generis feras continent; verſus occidentem pulcherrima ſunt prata, & horti cultiſsimi, ædibusque voluptuariis magnifici; ſequitur proxime hinc *Porcerella* deſerta, ſed munita *Inſula*: item mox *Stacades* ſive *Avreæ Inſulæ* inhabitatæ quoque, ſed munitæ quatuor fortalitiis, cultæque amœne hortis admirandis copiâ granatorum, citriorum & aurantiorum, unde & avibus feriſque abundant: Rurſus in litore ſequitur *Olbia* burgus, aurantiis quoque & omnis generis fructiferis arboribus nitens: & ab hoc introrſus *Oleveolkum* uſque 10. mill. regio ſe pandit amœna olivetis, malis aureis, citreis, aliiſque arboribus; ſucce-

Bandora. *Cenari* *Thoulon.* *Porquerolles.* *Stecades.* *Hieres* *Olivolles.*

ſuccedit *Salina*: & prope litus *Bregan-* *Proven*
zon Inſula munita cum Portu;tum *Sinus* *ce.*
Grimaltius, ad quem *Tropeſa* opidum *Bregan*
munitum: inde ultra *Argentenim* fl. ma- *zon.*
ximum *Forum Iulii* (de quo ſupra dixi)& *S.Tro-*
S. Raphaëlis pagus cum Portu, in quo *pes.*
merces Forojulienſium exponuntur: *Frejul*
item *Port d'Agath.* quem Rariæ oſtium *S. Ra-*
facit, *Napole* ad fl. Bencolæ oſtium. *Can-* *phaël.*
ne opidum cum Arce ad ſinum maris *P.d'A.*
propinquum; cui adjacent prope *Inſula* *gath.*
S. Margarita & *S. Honorati*: *illa* 3. for- *Canes.*
talitiis munita, ſementi commoda ac *l'Iſle S*
fonte dulci aliisque grata eſt: *Hac* mi- *Marg.*
nor & fere ſterilis *Abbatiam habet* Ord. *l'Iſle S*
Bened. opulentiſſimam, cujus Abbas *Honoré*
Princeps Contius: item Turrim, è vivo
lapide, variis conclavibus diſtinctam,
ita ut 300. vel 400. perſonæ commodè
in ea hoſpitari poſſint: habitatur ab 10.
vel 12. religioſis & militibus aliquot
Præſidiariis: ſequuntur in litore *Croiſette*
fortalitium non magnum: & *Antipolis*, *Anti-*
urbs olim Epiſcopalis, nunc munitiſſi- *be.*
mum hac parte Galliæ quaſi propug-
naculum.

Hæc de *Litoralibus opidis*, *introrſus* juxta fluvios in mare labentes, hinc redeunti verſus Maſſiliam occurrunt *Fajence* *Fajen-*
opidum vaſis fictilibus, quæ Indicis *ce.*

H non

Proven ce. non cedunt, celebre, ad fontem Bencoñæ fl. poſitum. *Draçonianum* Amphi- *Draguignam.* theatro, plurimiſque aliis antiquitatum ruderibus nobile, ad Capeſium fl ſitum: item ad Argenteum fl argenteis aquis *S.Maximin.* ſplendidum *Toronet, Barnoul* & *S. Maximin*, cujus Cænobii Religioſi inſerviunt *S.Beaume.* Eccleſiæ *S. Balma* in rupe editâ cavatæ, & hic vicinæ, eſt in hac rupe *antrum pœnitentiale D. Magdalenæ* ſpectatiſſimum religione: item in vertice rupis *S. Polonis* Sacellum: ad Caramiam inferius Argen- *Brignole.* teo ſe jungentem *Brignolium* prunis, perſicis, aliiſque fructibus clarum: tum inferius ad Cadauniam Argentei fl. rivum *Folquaquier.* *Folquaquier* caſtrum nobiliſſimum rupi impoſitum: & prope verſus mare ad *Cuers.* Capallam fl *Cuers* opidum, agro Creticis ſive Aviſiis vinis ferace, nobiliſſimum, & alia.

A fontibus Argentei amnis introrſus *Caſtellane.* ad Vardonem fl. ſunt *Caſtellane, Aiguine, Monpeſat, Quignion, Vinon*; & hinc proxi- *Manosque.* me ad Druentiam *Manosque* opidum, cujus Domini Equites Ord. S. Joannis Melitenſes, quorum ſuperior hic loci *Balier* dicitur: Ab hoc *Superius* verſus Delfinatum ad flumen Pare. *Folquanquier* opi- *Folquanquier.* dum cum Arce & prope hoc opidum & *Manne* *Limanam, Lare fl.* lapides generat avium, arbo-

arborum, ſerpentum, omniumque lite- *Venaſ-*
rarum figuras native repræſentantes. *ſin.*
Infra *Manosque* ad Druentiæ ripam
dextram *Pertuis* ſequitur: ad ſiniſtram
Lambeſe, Ourgon, & *Malemort* opida, *Ourgon*
Ducis Guiſii in colle ſita muris rupibus- *Male-*
que firma: quorum agri, oleis ac ficubus *mort.*
amœni, præſtantiſſimum producunt
vinum.

Hinc ultra Druentiam ſuccedit *Co-* *Venaſ-*
mitatus Venuſſinus Pontifici Romano *ſin.*
parens, regio feliciſſima & totius orbis *Comte.*
pulcherrima ac amœniſſima, opidis &
municipiis clauſis plena: Rhodano &
Sorgâ, aliisque rivis limpidiſſimis irri-
gua: *Fons Sorgæ*, à Petracho nobilitatus, *ſorgues*
erumpit è voragine & valle rupibus *fl. Vau*
clauſa: ad Saxi hujus pedem nebula & *cluſe.*
aër frigidiſſimus exit, non ſine infectio-
ne, unde adventantes monentur ne ad
imam vallem eant vel diu ſubſiſtant:
fons hic in ipſo egreſſu inter duas ficus
jucundo oblectamento ſe extendens, per
prægrandia ſaxa horrendo ſtrepitu & ca-
taractâ ſeſe præcipitat. Inque amplitu-
dinem ſe exonerans mox fit navigabilis,
deſcenditque per agros amœnos in Rho-
danum, tribus alveis, uno per urbem
Avenionem: altero ſub *Pontet*: tertio in- *P. de*
fra *Pontem Sorgiæ* opidum egregium *Sorges.*

Venaſ- cum Portu: Porro Continet hæc Regio
ſin. Archiepiſcopatum, & 3. Epiſcopatus ei famulantes.

Avignon. *Archiepiſcopatus ſedes eſt Avenio*, urbs ampla, & magnifica egregiis ædificiis exculta, tam in urbe quam circum eam, unde apparet eam quandoque ſedem Pontificis fuiſſe & ejus Aula: *plateæ* ſunt amplæ, præſertim eo loci ubi urbis Pomæria producta, *ædificia* nitida & elegantia, nec non Palatiis ſuperba: quæ ſi *publica* ſpectas, *ſeptenario ſepties numero ſuperbiunt*: nimirum 7 Templis Parochialibus: 7 Canonicorum Collegiis. 7 Xenodochiis. 7 Virginum Monaſteriis. 7 PP. Conventibus. 7 Portis & 7 Palatiis, omnia ſumtuoſe & magnifice ſtructa: Excellit vero *D. Virginis* ſitu edito, Areâ ſpatioſâ, ſumtuoſâ ſtructura extus, & intus ornatu ad ſtuporem magnifico: Canonici 20. & 14. Capellani rem ſacram curant habitatu Cardinalitio, in memoriam ſedis Papalis, quæ hic fuit.

Ab hoc in deſcenſu offert ſe *Palatium minus* Archiepiſcopi, intus conclavia habens ad amuſſim exornata, ei adſtat *Turris* elegans, & adſtructus *Hortus* malis Punicis aliiſque nitens, ex quo proſpectus in urbem, & bonam territorii partem, amœnus: *Palatium Majus* Pon-

Pontificis magnificum eſt & firmo ſaxo inſtructum: ſpectandum Area Atriis, Sacello Armamentario, & Campana argenteâ, quæ pulſata mortem denunciat Pontificis vel alium eſſe eligendum: cetera quoq; Templa ac ædificia ornatu ſuo ſpectanda: inprimis *Academia*: quæ hic celebris fama magnorum JCtorum: inſerviunt ei Theologiæ Doctores 3. Juris 4. Medicinæ 3. Philoſophiam docent PP. Soc. Jeſu, quibus & hic Templum eſt & Collegiũ elegans. Eſt & *Rota Audientia* Papalis, & officina Monetaria. Situs urbis hujus amœniſſimus ad Rhodanum fl. ſi enim *planitiem* ſpectes, agri frugibus, prata herbis hortenſibus, vineæ hortis, arbores malis citreis & aureis rident: ſi *Montes*, culti omnes ſunt & attolluntur, ſed remoti pluſculum ab urbe, ſi fluvios, Sorgiam præſertim, piſcium natatu lenique murmure, oblectant: accedit oblectamentum murorum pulcherrimorum, eleganti Turrium (pari intervallo diſpoſitarum) ordine conſpicuorum: à parte qua Rhodanus præter labitur, præcipiti rupi fortalitium impoſitum eſt exiguum: Pons Rhodano, juſſu divino, inſtructus, elegantiſſimus eſt, ſed arcuum trium (ex 23.) defectus vel

Venaſſin.

Avignon.

Orange potius ruina, uſum ejus inutilem facit.

Hæc de urbe: *Cives* ejus benignis ſunt moribus dediti fere negociationibus, præſertim byſſi pannorumque tinctu- ræ coccineæ: quo multum facit Sorgiæ aquæ commoditas: Splendidi inter ceteros ſunt Itali, divites nummis & Palatiis: *Sordidi* contra *Iudæi* & multi, peculiari urbis loco poſiti & pileis flavis operti: feminæ vero faſciis flavis capite redemitæ. *Regimen urbis* eſt penes 4. Conſules & ſenatores opidanos, à quibus ad Legatum Pontificium, ordinarie hic reſidentem, provocatio eſt.

1. *Carpentras* Hæc de Metropoli: *Epiſcopatus Civitates* ſunt *Carpentoracte*, Caput olim comitatus & ſedes Theſaurarii generalis ſi- 2. *Cavaillon* ta ad Ruſſam Sorgiæ rivum: *Caballio* in ripa Druentiæ fl. loco commodo fertili 3 *Vaiſon.* ac amœno: & *Vaſio* vocantiorum, ad Lupezam amnem juxta finem Arauſiorum & pedem montis ventoſi altiſſimi. Cetera opida ſunt *l'Iſle* in inſula Sorgiæ cum Arce: *Chau de Lers*: *Cadarouſſe* & *Mournas* ad Rhodanum & fines Arauſionenſes ſita & alia.

Orange PRincipatus *Arauſionenſis* paret hodie Guilielmo de Naſſou Principi illuſtriſſimo, includiturque Comitatu Avenionis ac Rhodano.

Civi-

Civitas ejus Arauſio novis muris & profundis foſſis munita: olim enim major multo fuit, ut rudera murorum hinc inde conſpicua, indicant: *Templum Cathedrale* Reformati tenent hodie: ei præfuere 48. Epiſcopi: Academia quoque deſerta eſt: magnifica eſt Theatro Romani operis, & Arcu Triumphali Caji Marii, Thermisque ejuſdem extra urbem, & amphiteatri ruderibus: item *Arce* rupi undique præcipiti inſtructa, & ſitu arteque adeo munita ut inſuperabilis ſit: intus habet 3. areas, cameram, & puteum altiſſimum: extra ad pedem rupis, verſus viam publicam, Fons eſt *Lavecon*, ſterilitatem feminarum abigens: Ager urbis amœnus & fertilis, vini frumenti, fructuum, & croci præſertim feliciſſimus, aureis tamen malis deſtitutus: unde diverbio locus à *Aurenge il n'y a point d'Orenges.* *Dauphiné.*

Cetera opida ſunt *Courtezon, Jonquieres, Gigondas*, & Baroniæ *Maligay, Violez, Cauſans*, & aliæ Arces ac Pagi.

SEquitur *Delfinatus, Provincia nobiliſſima* filio Regis Primogenito nomen dans, ſita intra Rhodanum finesque Sabaudiæ, Pedemontii & Provinciæ, regio montoſa & iis locis fere ſterilior: Campeſtria vero, maxime qua Rhodanum ad- *Dauphine.*

Dauphiné. attingunt, ſupra modum fœcunda ſunt, & vini laudati feracia, paſcuiſque ac rivis grata: continet urbes Metropolitanas 2. & diœceſes Epiſcopales 5.

1. Grenoble. *Princeps civitas* eſt *Gratianopolis ſedes Parlamenti* & Epiſcopi ſub Præſule Vienneſi: continet autem hoc Parlamentum ſub ſe Provinciam Delphinatus longe lateque patentem; eſt & in hac civitate *Camera Rationum*, atque *Edicti*, utriusque Religionis Conſiliariis conſtans, in qua non tantum res religionis Delphinatus, ſed & Provinciæ ac Burgundiæ cognoſcuntur: quamvis Burgundis ſit electio, an velint hic vel Pariſiis experiri. Ceterum urbs hæc ab Imp. Gratiano, ejus ampliatore cognominata eſt cum ante Cularona vel Accuſio diceretur: Iſara fl. eam lambit, cui Dracus vehemens & rapidus ad *Portam de Bonne* conjungitur, ſimulque urbem muniunt: ſed muniunt & eam Propugnacula majora 8. & Fortalitia 2. in montis jugo trans Iſaram erecta, Iſaræ 2. Pontes inſtructi Pulcherrimi, quorum alter Regalis dicitur; alter in D. Laurentii ſuburbium ducit: Portas numerat 7. quarum 2. ex quadrato lapide, ſolidiſſimæ ab Imp. Maximiliano ſtructæ: ceteræ Novæ & elegantes quoque: Turres

Turres mire hanc urbem exornant; inter quas Ponti impoſita cum Horologio eminet, tum S. Andreæ Pyramidalis: Cathedrale D. Virgini Sacrum eſt: *Reformatis* quoque hic *Templum* elegans *eſt*, cui contignatio ſuperſtructa pro Catholicis, qui à nemine videndi eò aſcendere & conciones audire volunt: eſt & in urbe hac Armamentarium, & Deſdiguerii Palatium magnificum, cum Hortis nitidiſſimis, & Equili capaciſsimo. *Dauphinè.*

Hæc de urbe, extra eam miracula aliquot notavit olim Ludovicus XI. dum Delphinus hic ageret: quorum primum *La Tour ſans Venin*, nullum animal venenatum admittens quod non ſtatim emoriatur, ſita 1. ab urbe mill. ad pagum *Pariſet*: *La Fontainè qui Bruſle* ſpectandus prope Vicum *Vif*, Cœlo nubibus obducto, vel ſolis radiis abactis: ubi prope Arx *Berne* & aliæ aliquot Hortis amœnæ. *Les cuves de Saſſonage* ultra Dracum in rupe cavatæ, Indicia edentes uberis vel ſterilis anni: *Lacus* D. Virginis de Barma *Crypta* prope urbem ad viam Lugdunenſem, quæ ducit ad Lacum ſubterraneum, longum circiter 2. latum 1. mill. quem, navicula ibi fabricata, navigavit Rex Franciſcus I.

Dau-phinè. His adde *Pontem Bonnæ* unius fornicis alti ac ampli, Draco (1. ab urbe mill.) *T. de Bonne.* inſtructum: cui ſuperſtructa Porta cum inſcriptione: *Romanas moles pudore ſuf-* *Tempe* *fundo & unus diſtantia jungo.* Item *Tempe Delphinatus*, Vallis ab urbe juxta Iſaræ ripas extenſa ad *Barraux* uſque 6. mill. quam duo Montes Vallant; & 100. pluraque nobilium pulcherrima ædificia exornant, & pulcherrimum Mundi hortum Ludovicus XI. aſſerebat: verum hæc omnia ſuperat hodie ſumtuoſiſſima *Ch. de Vizille* & magnificentiſſima *Vizille Arx*, ad Romancium fl. in valloſa planitie montibus circumcinctâ (2. ab urbe mill.) ab Deſdiguerio ſtructa: continens 125. & plu- *Grenoble.* ra conclavia, 2. xyſtos & *Sacellum*, omnia pretioſiſſimè ornata: item *Armamentarium* omnis generis armis, pro integro exercitu inſtructiſſimum: Adſtructus & *Hortus* ſpectatiſſimus, Horologiis, ſtatuis, malis aurantiis, floribus, fontibus, Vivario, Sphæriſterio, Labyrintho, 7000. arbores in circuitu complectente, & aliis magnificus & admi- *La Char-treuſe.* randus. Minime vero ſilendum hic *Majus Certoſe Monaſterium* celebre origine, Majeſtate & ordine: *Origo* a S. Brunone Colonienſi: *Majeſtas* ejus, conſiſtit in ſedeGeneraliſſimi & 100.PP. hic locata:

Ordo

Ordo eſt regula vitæ auſtera, conſiſtens in jejunio, ſolitudine & ſilentio: his accedunt veſtimenta piloſa, & omnis mulierum conſpectus interdictus; cuilibet adventanti datur in eo hoſpitium triduum liberale & ſine omni recompenſa, & cuique nationi ſuum deſtinatum eſt conclave: Ludovicus XIII. nuper reditus ejus auxit, ſiquidem quotidie victus paratur perſonis 300. & interdum pluribus pro augmento & decremento adventantium, una cum eorum equis & jumentis: fuerunt priores hujus Cænobii *Franc. de Puteo*: & *Pet. Sardus* Juriſconſulti celeberrimi; ſitum eſt 2. ab urbe mill. non procul à via regia, quam *Hannubal* hic ſibi verſus Italiam ferro & aceto inter rupes aperuit: hæc de ſede Parlamenti ejusque locis vicinis. *Dauphinè.*

Porro *civitas Archiepiſcopalis Prima Delfinatus* eſt *Vienna*, de Primatu totius Galliæ cum Lugduno contendens, & Delfinatus olim Metropolis: hodie & Ducatus nomine inſignis & multis Romanorum antiquitatibus: Primus ei Epiſcopus fuit *Creſcentius S. Pauli Apoſt. diſcipulus*: ſita eſt in pro dextra, lævâ Rhodani ripa, cui *Tiberius Gracchus* egregium *Pontem inſtruxit*, Suburbium (ultra Rhodanũ ſitum cum Arce firma;) *Vienne*

Dau-phinê. urbi anne&tentem: munita inſuper eſt 2. aliis Arcibus: intus plateæ clivoſæ ſunt & anguſtæ: ædes antiquitatem magis quam ſplendorem oſtentant; alioquin commodæ & capaces conclavibus. *Templa & Monaſteria* numerat plurima juxta Rhodanum fere ſtructa & viſenda. Collegium PP. Soc. Jeſu hic amplum eſt & magnificum, ex ruina 100. fere ædium natum: continet PP. 400. & Bibliothecam libris numeroſam: *Xenodochium* eſt verſibus latinis inſignitum: Inter Politica ædificia ſunt *Curia, Turris Auriaca, Turris Pilati* rotunda, *Aſylum*, & in ſuburbio *Officina Vulcania* gladiis fabricandis ſtructa & elocata ab Clero Archiepiſcopali, adjuvat *Gerius* amnis indurandis laminis aptus ſuburbium hoc perluens, & una cum Vulcaniis plures molas frumentarias & Papyraceas verſans: altiusque agrum ſuburbanum amœnum, ac vini frumentique fertilem aquis ſuis irrigans,

2. Valence. Ceterum huic Metropoli ſubſunt & *Vivarienſis* (de quo ſupra Dixi in Languedociæ deſcriptione) *Dienſis & Valencia Epiſcopatus*. *Valencia* autem civitas inter pulchriores & munitiores Delphinatus refertur, ab Romanis condita, qui eam nomine & re Romæ conformem redde-

reddere voluerunt. Pantheonque hic ſtruxerunt, ædificium elegans, hodie D. Joanni ſacrum: *ſita* eſt ad Rhodanum in planitie ſumma amœna, vinique & frumenti fœcunda, duplici muro cincta, & diverſis propugnaculis, æquali intervallo diſtinctis, munita; ædificia plurimam partem antiquitatem præferunt: *Templa* interemineт Cathedrale S. Apollinaris: *Abbatia. S. Rufi* ſuperbiſſimum Delphinatus ædificium fuit, antequam Reformati deformarunt illud: columnæ ejus marmoreæ hiſtorias Vet. & Novi Teſtamenti referunt: in æde D. Petri *Crypta* eſt, quæ ſub Rhodanum extenditur in alteram ejus ripam uſque: Habet & *Academiam* celebrem pridem *Cujacio* & *Pacio* Profeſſoribus: hodie vero vapulat plurimum à vicinis Turnonii & Avenionis PP. Soc. Jeſu Collegiis. Eſt & hæc urbs Ducatus titulo illuſtris, & Epiſcopatus ejus inter opulentiores receſſetur: maxime ex quo *Dienſis* ei acceſſit, 3. etſi enim ſeparatæ maneant eorum Diœceſes, nec altera alterius jura uſurpet, ab uno eodemque tamen Epiſcopo reguntur & adminiſtrantur: eſt autem *Dia* urbs ædificiis ſatis nitidis exculta, Romanis *Auguſta Vocantiorum* Vocata; ſita interius ad Drumam fl. infra Livron opidum, in Rhodanum exeuntem.

Dauphiné.

Die

Hæc

Dauphinè Hæc de Metropoli Vienna & ejus Epiſcopatibus ſuffraganeis: *altera Metropolis Eborodunum* Epiſcopatus 5. habet ſub ſe, in Provincia ſitos & ibi relatos: ſita eſt hæc in rupe ad *Druentiam* fl. verſus Alpes, & egregie munita; ejusque Præſul, & Princeps urbis ſecularis eſt, gauderque multis Privilegiis: Ager ejus vallis, læta paſcuis, cinctaque collibus vini, frumenti, omnisque generis arborum fructiferarum & herbarum odoriferarum: fæcunda: *Aër* adeo benignus ut hic manna ex arborum foliis colligatur vera: Reliquæ duæ urbes Epiſcopales in Delfinatu quidem ſitæ & Parlamento Gratianopolitano ſubjectæ ſunt: ſed una ſcil. *S. Antonii Tricaſtini*, Arelatenſi ſubeſt Præſuli: altera *Vapincum* ad Bernam rivum ſita (qui in *Druentiam* abit) atque Arce & propugnaculis 4. munita eſt, Præſuli Aquenſi.

Embrum.

4 *S. Antoine de Tricaſtin.*

5. *Brianſon.* Cetera Delfinatus opida ad Druentiam altius, ſunt *Reotier*, *Argentiere*, *Brianſon*, ubi murus ille & crypta ſive foramen *Roſtan*, Romanorum opus ad viam in Pedemontium patefaciendam: & proxime ad Doriam *M. Genereux*, *Oux*, *Exilles*: inferius ad Druentiam *Saumes*, *Beaufort*, *Eſtre*, *Meneſtrer* & prope ad Buediam *Serres*: ad Lezam fl. Rhodano

ſe

ſe jungentem *Suze, Boulene* & *Mondragon* ad Rhodanum & fines Provinciæ opidulum cum Arce amœne ſitum: ab hoc aſcendenti, ad Rhodanum & amnes in eum exeuntes. occurrunt; *La Palu, S. Paul, N. D. des Plans*, Vicus religione peregrinantium clarus, in lata & læta planitie ſitus: in qua ſequitur *Petra lata* opidum lautum & negociis frequens cum Caſtro rupi impoſito, ex quo proſpectus ſuper Berra fl. propinquo, ad quem altius *Grignan* opidum: & ad Rhodanum rurſus *Donzere* loco amœno & nemoroſo poſitum: tum *Chau neuf* & *Montelium Ademari* mediocre & pulchrum placidumque opidum muris foſſis ac Arce munitum, hortis virentibus amœnum, & Capitulo, cujus fundator Ludovicus XI. nobile, negociisque frequens: ſitum ad oſtium fere Rubionis fl. ad quem altius *Charreux*, *& Dieu le fit*: dein *La Tourette, Auriol*, & ad Drumæ oſtium *Liberonis* opidum in rupe ſitum & munitum: oritur Druma ex *Luci Lacu* ingenti, in quo apparent adhuc turres & fornices ſubmerſæ urbis; inde alluit *Diam* urbem & *Creſtam*, opidum populoſum munitumque foſſis profundis, Arce & Turri pulchra, hoſpitiisque; ampla ſedes Seneſchalliæ prima

Dauphinè. Mondragon. N. D. des Plans. Pierrelate. Donzere. Montlimar. Livron Luc. Creſt.

Valen-

Dau-phinè. Valentiæ & Diæ: inde *Eſtoile Valence* & ad Iſaram Rhodano confluentem *Con-* *S. Ro-mans.* *ſolens*: & altius ad Iſaram *S. Romans* opidum opulentum, Arce firmum, ad exemplar Hieroſolymæ ſtructum, Pontem habens inſignem Iſaræ impoſitum, ul- *S. Marcel.* tra quem *S. Marcelli Vicus* celebris locus Victoriâ Fabii Dictatoris contra Allobroges pugnatâ: altius eſt *Pont de Royans*: & è regione in dextra ripa *Abba-* *S. Antoine.* *tia S. Antonii* opulenta & caput ordinis ſui: tum verſus Gratianopolin *Rives* *Rives.* ad amniculum ſitum opidulum, in quo fabrica laminum ſive verutorum ſatis periculoſa; Via inde Gratianopolin 3. mill. nitida & lapidibus grandioribus ſtrata à Deſdiguerio. Rurſus ſupra Iſaræ oſtium ad Rhodanum occurrunt, *Thin* Vicus comitis opidi Turnonii, è regione ſiti *Le Chau de Serve*, *La Mai-* *S. Vallery.* *ſon de Pilate*. *S. Vallery* opidum ad Galabram fl. Ponte ſtratum. *S. Romans* *Mor.* edito loco: & interius *Mor* in monte ſitum opidum, prope fontem rivi juxta *S. Rambert* in Rhodanum fluentis: ultra *S. Prix* eum *Rouſſillon*, *Auberive*, *S. Prix* Prioratus opulentus. *Pyramis Pilati*; *Vienna* *Guillotere.* *Communay* opidulum & *Guillotere* ſuburbium Lugduni urbis, ditionis tamen Delphinatus; inde juxta Rhodanum altius,

Vaux,

Vaux, Port Anton, & Tour du Pin ad oſtiũ rivi, juxta quem altius *La Verpilliere* & *Bourgoin*, *Quirieu*, *Moretel*, & *Pont beau Vo ſin* ad Guiam amnem Sabaudiam ab Delphinatu ſeparantem: & inde juxta *Iſaram* ad fines Sabaudiæ *Barraux* fortalitium munitiſſimum. *Savoye Tour Tin. P. beau Voiſin, Barraux.*

SEquitur hinc *Sabaudia*, *Ducatus nobiliſſimus* ſed montoſus & ſterilior, quam *Iſara* & *Arcus* fluvii perluunt: *Rhodanus* vero à Breſcia longe lateque ſeparat: incolæ, (etiam feminæ,) deformes ſunt & ſimplices agreſteſque (nobiles excipe) & à literis alieni, gutturoſi plures, forte ab aquæ (quas potant) frigiditate: in montibus animalia proveniunt felis magnitudine (*Marmots* vocant) quæ menſe Auguſto fœnum colligunt, cui indormiunt à medio Septembri uſque in menſem Martium ſine aliquo alimento: ceterum Metropolis ſive Caput Sabaudiæ eſt *Camberium* olim Ducum quoque, nunc Parlamenti ſedes, urbs munda & amœna pluribus aquæ vivæ fontibus: ædes habens Genevenſibus, antica facie, ſimiles: Porticus Platearum vicem obtinent: Arcem habet (Principis olim Domicilium) extrinſecus ſpecioſam, intus vero non ſatis ornatam: in Templo Cordigerorum magni- *Savoye Chamberiam*

Savoye magnificum *Ant. fabri* Præſidis & monumentum: Collegium PP. Soc. Jeſu liberalitate ducis habent magnificentiſſimum: ſitus urbis amœnus in planitie cincta collibus, qui pulchris caſtellis & *Monmeliam.* arcibus ſplendent. Prope abeſt *Monmelianum* opidum parvum ad Iſaram in planitie ſitum, famam habens ab Arce ampla, inſtar opidi, & rupi impoſita eminenti, adeoque munita, ut ſit inſuperabilis.

Cetera opida verſus Arcum fl. ſunt *La Rochette, Charbonniere, S. Iean de Morienne, Conflens* & alia loca egregie munita, inde verſus Rhodanum & Gene- *Lac de Bourget.* vam *le Lac de Bourget* occurrit, aquam continens puriſſimam piſciumque optimorum copiam, circum cultus burgis & pagis amplis, inter quos *Abbatia de* *Haute Combe* *Haute Combe*, ſepulchris Comitum antiquorum nobilis. Hinc altius ſe offert *Lac de Nycy.* *Lacus Nicius*, nomen, habens à vicino ei opido *Nicio*, quod hodie Ditionis Genevenſis Caput, cujus ſitus amœnus & commodus commerciis ad oram Lacus & Tonnæ fl. inde in Rhodanum (hinc navigabilem) deſcendentis: Lacus hic quoque circum ſitus pluribus opidis ac *Rumilly.* pagis, interque eos *Savery*, & *Rumilly* ſeceſſus antiquus nobilitatis, unde ager ejus

ejus (qui fertilis) Caſtellis frequentibus amœnus & ſplendidus eſt. Prope adjacet *M S. Martin*, & ad Arvam fl. per *Genevam* urbem in Rhodanum exeuntem *Cluſe*, *La bonne ville*, *La Roche*, *Chaſtelet*, *Bonne*, & ipſe *Lacus Lemanus* ſive Genevenſis omnium amœniſſimus ac ſpatioſiſſimus, opidis ac vicis frequentibus egregie excultus & obſeſſus. *Geneve.* *Vid. Merul Lac de Geneve.*

AD extremum ejus, & in utraque Rhodani (ex eo emergentis) ripa *Geneva* jacet, olim Sabaudiæ caput, nunc libera civitas, operibus & ſitu munitiſſima: ut ſit quaſi clavis Helvetiæ vicinæ; intus ſatis capax, areas publicas habet amplas, plateas Porticibus commodas, ædes altas; & ex lapide fere vivo, magnificas: Templa numerat 3, habetque Xenodochium extus ad Rhodanum ſitum, ſumtuoſum. Ædificia Politica ſunt *Curia* monumentis ſpectanda: *Armamentarium* ei vicinum, Turris ſcil. craſſa in extremo inſulæ (in urbe ſitæ) ab Jul. Cæſare ſtructa. *Arx antiqua*; *Pontes* ſublicii 3. quorum duo ſuſtinent utrinque Molendina & ædes tabernasque artificium plurimas. Tertius, Macello propinquus, inſervit pulveris tormentarii operariis: Eſt & *Gymnaſium* illuſtre, & *Bibliotheca* antiquis *Geneve.*

&

Geneve. & rarioribus libris æſtimanda: Portisque patet ſeptem.

Aëre gaudet ſereno ac Salubri: agro, vini, frumentique fertiliſſimo; Lacu & flumine piſcium optimorum fœcundiſſimis: Hortis, olera & Legumina optima ac ſapidiſſima conferentibus: Pratis, item viridibus, ambulacris amœnis, proſpectibus jucundiſſimis, collibus feraciſſimis, omniumque rerum, inprimis avium, caponum optimorum, & animalium ceterorum copiâ admirandâ: quæ omnia urbem mire commendant, & quia, hinc victus longe æquiore (quam in cetera Gallia) precio, exteros alliciunt & ad ſe trahunt: Hæc de Sabaudia.

Ultra Rhodanum hinc *Breſcia* cum Gex. *Gexenſi* Præfecturâ, ſequitur: & quidem *Præfectura Gexenſis*, territorio Genevenſi adjacentis, opidum eſt *Gex* ad rivum poſitum, qui in lacum Lemanum excurrit: cætera opida & loca potiora ſunt *Maconnex*, *Ornex*, *Meiſonnex*, *Malagny*, & *Verſoy* ad Lacum. *Pency* ad Rhodanum: *Reſſin* & *Dardagny* ad Londonem, qui limites ejus à *Breſſia* ſeparat & in Rhodanum abit: circa fontes ejus eſt *Aurifodina*, quæ aquis eam trans colantibus vim medicam confert adverſus

ſus colicos & calculi dolores: locus fontis *Thuillerie*, ſive *Thueriſes* dicitur: à quo non procul inferius *Puteus* cœlo pluvioſo aquas evomens ad haſtæ erectæ, altitudinem. *La Breſſe.*

B*Reſſia* hinc juxta *Montes juræ finesque Burgundiæ Comitatus*: inde ſecundum *Rhodanum* extenditur ad Ararim uſque, continens in ſe juxta Ararim *Principatum Vmbarum*: mediam percurrit *Idanus, fluvius* magnus rapidus & ad fundum uſque pellicidus, ex Burgundia fontem ducens inque Rhodanum perducens, è regione Portus Antonii: *Regio* eſt frugibus, fructibusque fertilis & paſcuis læta. *La Breſſe.*

Caput ejus *Forum Sebuſianorum* ſive *Tanum* paluſtri loco ſitum, prope Reſuſſiam fl. Ponte ſtratum, & per latam ſilvisque opacam planitiem in Ararim ſupra Matiſconam ſe exonerantem: Adjacet opido *Abbatia Brou*, ſtructurâ magnifica, & ſepulchris Veterum Sabaudiæ Ducum nobilis: ipſum opidum egregie propugnaculis eſt munitum. *Bourg en Breſſe.*

Cetera opida à Geneva ſecundum Rhodanum deſcendenti occurrentia ſunt: *Chancy*, fortalitium cum Ponte ſuper Rhodanum, *Fort d'Ecluſe*: unde Rhodanus ſe abdens, ſub terra fluit, emergitque *P. de Chancy*

La Breſſe. que ſupra *Pontes de Grezin* & *d'Arlau*: inde mox *Seſelium* irrigat, opidum triplex, in utraque ripa, & inſula media extructum. Pontibusque junctum, ita ut amplior ejus pars in ripa dextra exiſtat. Hinc *Bellay, Goulat, Courdon, S. Benoiſt, S. Sorlin, Ruſieu, Lonette* & *Gourdan* juxta Idani fl. oſtii ripas: *Paulet, Nieure, Ticq* juxta inſulam, & inde *Lion*.

Seſſeil.

Ab hac urbe rurſus *in via Genevam* verſus offerunt ſe interius ab Rhodano, primum *La Boiſſe* ad Sereniam amnicu lum è lacu fluentem, ad quem *Monluet* opidum, *Verbonne, Chaſtillonnet*, & *Chaſtillon*, Arces in planitie ſtructæ propè Idanum; unde inferius juxta Idanum *Loyes, Mexemieu, Perouges, Le Bourg: S. Chriſtophle, Chazey* vicina ſibi invicem proxime ſita: *Idano* tranſmiſſo & Arbalina amne ſequuntur in via, *Chau Gaillard*, *Ambournay* opidum, & pagus *S. Iean le Vieil*; in planitie amœna poſitus. Hinc mons aſcendendus & deſcendendus rurſus ad *Sardon* uſque Pagum *Ducis Nemoroſii* in imo fundo ſtructum, paucarum ſed ornatarum ædium: inde rurſus præruptus & altus mons ſuperandus, & monticulus alius, latronum ſæpe latibulum; tranſeundique vici *Merignan*, & *S. Martin*, tum per Longam planitiem, &

La Boiſſe. Verbonne. Chaſtillonnet. S. Iean le Vieil. Sardon. S. Martin.

& juxta Lacum, & rupes inter ſaxaque *La*
capiti imminentia *Nantuam* pergis & *Breſſe.*
pervenis; opidum hoc ædes quoque ha- *Nan-*
bet Porticibus tectas, & columnis ful- *tua.*
tás: famamque habet ab acubus, qui
hic artificioſe fiunt. Sequitur hinc *Lacus*
& Vorago aquas ex montibus deſcenden-
tes abſorbens, *La Piſce vache* dicitur; *la piſſe*
hanc viator novus, ex mercatorum mo- *vache.*
re, circumire cogitur, bene madidus ut
memor loci ſit, niſi redimere velit. *Lacus*
ex oppoſito ſitus, qui *La Bougie*, audit, *la Bou*
à ditionis ejus nomine, muro ſeparatur, *gie Lac*
ejusque *pars* ſapidæ & dulcis aquæ piſ-
ciumque ſalubrium ad opidum Nan-
tuam ſpectat: *altera* quæ ſuperior, meras
paludes & cannas habens, ad opidum
S. Germani: Echo hic revocat verba ultra *S. Ger-*
Lacum effuſa diſtincte. Inde proxime ad *main,*
ſiniſtram eſt opidum *S. Germain la che-*
vre & mox ſuperato monte *Chaſtillon*, *Chaſtil*
ubi amplum Hoſpitium ad viam: unde *lon.*
non longe ſuperato Ælii fl. Ponte, diſ- *P. d'O-*
ficillimus *Mons Credo* ſuperandus uſque *cules.*
Longeret Pagum: cui prope adjacet *Cluſa* *M. Cre*
Fortalitium ſitu munitiſsimum, & mox *do.*
Coulonge opidulum: unde juxta Rhoda- *La Cluſe.*
num *Vici aliquot & Geneva.* *Coulon*

Cetera hinc opida Breſciæ juxta juræ *ge.*
montes ſunt: *Chervy, Arban*: ad Idanum,

Arcan-

Lyonnois. *Aranton*, *Conflens*, *Povem*, *Pont d'Aine*: ad Arbalinam *S. Rambert*, *Tortieu*, *S. Germain*: ad Surantim *Fromente*: ad Reſuſſiam, infra Forum Sebuſianorum:

S. Trevier. *T. de Vaulx* *Eſtrè*, *Monrevel*, *S. Iulian*, *S. Trevier* Comitatus, & *Pont de Vaulx* Ducatus, nobilia opida: ad Veliam *Poulat*, *Monfalcon*, *Chaveyria* Prioratus Cluniacenſis:

Varas. *Villars* *Pont de Voyle*, *Bage*: ad yrancium *Varas* Comitatus: *Romans*, *Chanoz*: *Vileri* ad Calarinum, *Marchionatus dignitate* nobile opidum *Chaſtillon* & alia alibi.

Principaute d'ombes. Sequitur hic proxime Principatus *Vmbarum*, familiæ Borboniæ, hodie ad *filiam Ducis Gaſtonis ſpectans*: agrum habens omnium rerum fertilem & abundantem, caput ejus *Trivultium* ſupra

Trevaux. *Barbara inſulam*, ad Ararim ſitum; ſequuntur altius in ripa Araris, *Beauregard*, *Monmerle*, *Thgyſſey*: & interius *S Trivier*, *Ville neufve*, & *Monbertaud*, Prioratus Cluniacenſis: *Amberieu* ad ſtagnum Eromantii amnis Fontem: *Marlieu* ad ſtagnum yrancii fl. fontem: *Challamont* ad ſtagnum Veliæ amnis fontem, & alia.

Lyonnois. PRincipatui huic ſuccedit ultra Ararim *Lugdunenſis Provincia*, *cum ſuis* territoriis, ultra Ligerim hinc procurrens; continet enim & *Forenſem* & *Bellojocenſem* ditiones; ita ut finibus ſuis contingat

tingat *Burgundiam*, *Borboniam*, *Auverniam*, *Languedociam Delphinatum* & *Breſciam*, *Principatumque Vmbarum*: ſita ſub gradu latitudinis 45. *Ager* ejus juxta Araris & Rhodani ripas fertilis; paſcuiſque vinetiſque amœnus: alibi tellure macra & leviore eſt: & Forenſis regio fere aſperior, pecori paſcendo commodior, & ferri lapidumque fodinis dives. *Lyonnois*

Metropolis ejus *Lugdunum*, Archiepiſcopi (qui *Primas* Galliæ) ſedes, cui famulantur *Epiſcopi Matiſconenſis* & *Lingonenſis*, (una cum Metropoli) Parlamento Pariſienſi ſubditæ, & *Auguſtodunenſis* ac *Cabilionenſis* ſub Parlamento Divionenſi ſitæ, urbs eſt *antiqua, ampla, pulchra, amœna, opulenta, munita, magnifica*, & omnium rerum copiâ *abundans*: Munacio Planco debet ſua incunabula, ſæpe everſa variâque fortunâ uſa fuit, priſcorumque rhetorum Ara formidatâ, hodieq; gazophylacium eſt Romanarum *antiquitatum*: *Ambitus* ejus eſt 6. mill. & 29. perticarum: continetque intra mœnia ſua 2. *Montes*, ſcil. *S. Iuſti* & *Sebaſtiani*: 12. *areas* amplas, & fluvium Ararim, qui eam perluens & dividens juxta mœnia Rhodano commiſcetur: & ſic habet planitiem & montes, terras *Lyon.*

Lyon- ac undas, ædificia, & loca hortis, vi-
nou. neis, pratis, & ſegeti relicta: ita ut vix
Lyon. alia reperiri urbs poſſit tam varia *a-
mœnitate* inſignis: accedunt commodi-
tates *Victus* incomparabiles; *Vinum* intra
& circa mœnia producitur generoſum:
frugum feracia arva urbem intus exhi-
larant & extus circundant: fructus om-
nis generis intra & extra urbem car-
puntur: Horti, intus & extus amœni,
olera & herbas ſuppeditant: greges quo-
que armenta & volatilia abundanti pe-
nu menſis inſerviunt: piſces flumina
copioſe advehunt: inſuper ex Burgun-
dia ſecundo Arari vina optima & fru-
mentum: ex Languedocia, Provincia &
Delphinatu omnis generis fructus & vi-
na, adverſo Rhodano, ſubvehuntur: hinc
opibus & *mercatura* ſupra modum floret;
& non indigenis tantum, ſed & varia-
tum ac remotarum nationum Mercato-
ribus (quibus ſua ſunt Collegia & Pri-
vilegia) abundat. Eſtque celeberrimum
totius Galliæ emporium: quo non pa-
rum faciunt *Nundinæ* annuæ urbi huic
conceſſæ, nempe: trium *Regum*, *Paſchatis*,
menſe Auguſto & *omnium SS.* Clauditur
7 Portis egregiis: *Munitaque* eſt, ſitu,
fluviis, foſſis, mœnibus ac 3. Caſtellis,
ſcil. *S. Claræ* ad Rhodanum: *La Pierre
ſciſe*

ſciſe ultra Ararim in ſumma rupe pro- *Lyonnois.*
pugnaculis firmum: & *Triplex aliud in*
Monte S. Sebaſtiani amœnè, & ad urbis *Lyon.*
defenſionem commodiſſimè ab Comitibus ſive Canonicis Eccleſiæ Cathedralis ſtructum: horum *infimum* 3. continet areas, 3000. militum, ordine locandorum, capaces: *medium* conſtat multis ſubterraneis meatibus. *Summum* hoſtem ab Arari & urbe removet. *Magnifica* inſuper urbs eſt *ædificiis Privatis & Publicis*: *Plateæ* quidem anguſtæ fere ſunt, & immundæ, unde fætor non exiguus: at *ædificia* iis inædificata, non ſunt vulgaris ordinis, ſed alta ut aër purus ea perflare commode poſſit, Quamvis extus non ſatis ſint nitida & conſpicua; inter *Areas* amœniſſima eſt *La belle Cour* ad Pontem Rhodani: locum faciens *Au jeu de Maille*, Sphæriſteriis & equili Gubernatori: Altera *de Conſort* Pyramidem oſtentat, in honorem Henrici IV. erectam: Tertia *de Change* byrſæ mercatorum inſervit: Quarta de *S. Niſier* foro olitorio: Pontem uterque fl. habet inſignem, & juxta eos munimenta adverſus inundationes egregia: Arari inſtructus Pons, urbis partes connectit, longitudine & latitudine conſpicuus, inſiſtens arcubus 9. Adſtructa ei Acte

Lyon-nois. Lyon. (*Quay*) mercimoniis ſtabulandis commoda. *Rhodani Pons* eſt arcuum amplorum 19. opus ſtructuræ ſuperbæ & firmæ, crux in eo lapidea denotat territorii Delphinatus Limitem: inter *Ædificia ſacra*, quæ hic plurima, eminet *Cathedrale D. Ioannis* ultra Ararim, ornatu & ſtructurâ ſuperbum; cujus Decanus Dux, & Canonici Comites audiunt: *D. Iuſti* Conventuale alit 25. Canonicos: ejusque Monaſterium omnium pulcherrimum eſt: *D. Thomæ Aquinatis* Collegiale alit 10. Canonicos, quorum domicilia hortis, & ſitu, ad Collem Veneris amœniſſima. Adjacet Area proſpectus amœni, & Vinea ampla in qua Theatri & Palatii Auguſti rudera: & pars muri antiqui, circa quem ſepultum putant Vitulum illum aureum, cui Auguſtus divinos exhibuit honores: *S. Petri* Templo adjacet *Virg. Monaſt.* quarum reditus ſimul & formæ excellunt: *Abbatia S. Martini d'Aiſne* omnium opulentiſſima, ob amœnitatem ſitus, Gubernatoris, æſtate, domicilium eſt. Sita eſt eo loco ubi famoſiſſimum illud Athenæum ſtetit, & Templum Veritatis magnificentiſſimum, in quo Romani eloquentiâ certabant: *in D. Georgii* æde Sacellum eſt, Lauretanæ forma & magnitudi-

tudine æquale: *Collegium SS. Trinitatis* egregie ſtructum, & totius urbis ampliſſimum, *PP. Soc. Ieſu poſſident*: Cetera ædificia Sacra in primis videnda ſunt. *Iuliana Virg. Ioannis Burgundi Carmelitarum*: *D. Virg. de Confort*: *S. Bonaventuræ*, *S. Spiritus*: *Cœleſtinorum*. His addo *Hoſpitale Charitatis*, Galliæ totius ampliſſimum, omnibus Regni pauperibus commune, Novum eſt, Ordine & forma gratum, diſtinctas habens contignationes; pro *pauperibus, ſenibus, agris, infantibus* Orbis & expoſitiis *utriusque ſexus*: qui omnes piè educantur & curantur: & Adminiſtratores ſunt, Canonicus D. Joannis, Theſaurarius, Juſticiarius & 5. Mercatores. *Inter Politica ædificia Curia* eſt Nova, opera eximia oſtentans: *Palatium Iuſtitiæ* ad Ararim: *Armamentarium le Rigaudiere*: Domus *Antiquaria* in Trivio Montis Veneris: ubi in Horto *La grotte berlue thermarum fornices*, Romani operis: *Aquaductus* prope Portam trium fontium: *Aſylum* penes *Templum S. Niſieri*, *Hortus Gubernatoris* ampliſſimus, ambulacris, Porticibus, & Lucu, avium cantantium habitatione, amæniſſimus. *Regimen urbis* eſt pænes quatuor Scabinos & Præfectum Mercatorum, qui ſingulis bienniis eligitur per Decanos

Lyonnois. *Lyon.*

Lyon-nois. opificum: Dividitur vero urbs in 36. re-
giones: *Cives* fere ſunt Catholici: mill
Lyon. tamen & plures ſunt Reformati, qui in
Vlin. pago *Vlin*, 1. ab urbe miliari, Templun
habent. Hæc de urbe.

Extra urbem loca & Villæ amœna
conſpiciuntur plurimæ, inter quas no
poſtremæ *La Duchere*, *La Claire*, & *L*
Gorge de Loup: ædificiis, hortis & fonti
bus amœna, ulterius ab his in medio A
l'Iſle Barbe. raris fl. prope urbem eſt *Inſula S. Bar*
bara, ſeceſſus amœnus civium Lugdu
nenſium, conſpicua eſt 2. Templis ſci
D. Virg. in quo ſepulchrum Longini
qui ſalvatoris latus cuſpide transfixit,
SS. Martini & Lupi cui annexa Abba
tia: nobilis vero & celebris inſula eſ
binis ſolennibus Proceſſionibus, qu
Nundinis Paſchalibus & Auguſti, ſolen
ni pompa peraguntur.

Reliqua Lugdunenſis territorii op
da & loca præcipua ſunt, *infra urbem* a
l'Iſle Feſin. Rhodanum *Feſin* inſula longa & lata:
& prope ad Garonam *Vlin*, *Franchevill*
yſeron & inferius ad Gierii oſtia *Grign*
Bergna, *Givort*, & altius ad Gierium
Rive de Gies. *Dargoire*, *Pont de Gies*. *Rive de Gies* op
dum flumine diviſum & Ponte egregi
unitum: *S. Chaumont* in inſula ſitum
M. pila prope *Pila Montem* 10. milliarium ſi

ra veſtitum, in qua aquilæ & accipitres Foreſt. plures domicilia fovent: in gremio rupis, fontibus cinctæ, *uda* illa & quieſcens *Palus* ex qua tempeſtates prænoſci & oriri tradunt: aqua Fontis hujus frigiditate ſua bibentium ora tumeſcere facit: *Supra* Lugdunum ad Rhodanum occurrunt *Vaize S. Cire, Coulonges, Arbigny, S. Germain*, & interius *Chaſſelay* S. Germain. & *Anſe* juxta Aſergii fl. ripas, inde altius ad Aſergium, *Varenne*, ubi lembo Varenne. trajicitur: *Marcilly Loſanne, Caſtille, d'Azergue, Taney* familiæ Caprariæ locus Taney. nobilis; *Brevil* opidum cum Ponte ad Brevil Suenæ amnis oſtium, ubi altius *S. Clement, Valſonne:* & ad Tordinam fl. *Tarare* Tarare in via Lugdunenſi ſitum, ubi & *La Breſſe* inferius ad rivum Tordinæ ſe jungentem: ubi altius *Courzieu*, & ad fines Forenſes: *Greizieu La Marche: Chazelles S. Siphorien, Le Chaſtel ſ'Aubeſpin* & alia.

Hinc *Forenſe territorium* longe lateque Foreſt. ſe ad utramque Ligeris ripam explicat, *Languedocia Arvernia* & *Borbonia* fines uſque: cujus princeps opidum *Forum Romanorum* antiquum in Ligeris Feurs. ripa dextra ſitum, & frequens ſatis commerciis: *cetera* opida *cis Ligerim* ſunt S. Galmier. *S. Garmier* edito colli impoſitum, juxta Font. Fort.

Foreſt. *fontem fortem ſive Aluminis*; amnem ſcil. *Coiſum*, ita cognominatum ab aſperitate ejus minerali : aqua ejus vini penuriam ſupplet : Vino enim mixta, magna quamvis copia, illud non alterat, ſed potius animat, remediumque præſens eſt adverſus varios morbos, imo & tepefacta & farinæ commixta optime fermentatum panem efficit : ſed decoquendis cibis minime inſervit, quia nimis calefacta in vapores & fumos evaneſcit. Altius *Canavaletis amnis* in Ligerim abit, qui arenas volvit permixtas granis aureis puris, & aqua ejus lineam, ſupellectilem, ſola ſine ſapore, mundiſſimam reddit, magno accolarum commodo : adjacet enim ei *S. Stephani Furiani* opidum, cujus incolæ feræ Vulcaniam artem exercent, ita ut inde tota Europâ celebre ſit, & malleorum ſuper incude cudentium ſonitus, urbem longe appropinquantes percipiant tanquam tonantis jovis murmura : adjuvant & artifices hoſce *tres* vicini *montes*, perpetuis *flammis æſtuantes*, carboneſque veros Lapideos, ex fodinis ſuis ſuppeditantes ; & ex aliis proximis ferrum: inſuper *rivus* propinquus *ferrum* egregie *temperans* ; diceres vere hic Regnum Vulcano erectum inter populos nigros

Chene-valet.

S. Eſtienne de Furen.

nigros ex Africa huc tranſlatos : Porro inferius hinc circa Ligerim ſunt *S. Bonnet* Caſtrum , & aliud *Monrond*, Villaque amœna *Botionis* : & altius ad Ligerim *Rochetaille*, *S. Feret*, *Miniſtrol* & alia. *Foreſt.* *Bontion.*

Hinc ultra Ligerim deſcendenti occurrunt ad Anſam & Ligerim confluentes *S. Ragnebarti* pingue Ord. Bened. *Monaſterium* : & burgus *Bas*. Ligeris hic ſtratus Ponte lapideo in uſum mercatorum ex Languedocia Lugdunum petentium. Inferius ad Veſeſiam fl. *Monbriſon*. Prætorium regiæ juriſdictionis, patria Joan. Paponii J^{ti.} celeberrimi, & *Mons*, *Monverdun*: & ad Linionem fl. *Noireſtable*, *S. Didier*, *La Baſtie*, Villa Hortis amœnis & ſumtuoſis celeberrima, magis vero glorioſus hic locus eſt amoribus Aſtreæ & Celadonis à Marchione d' Urfee, ſcriptore elegantiſſimo, ei concreditis : Sequiturque inferius ad *Deam amnem*, infra *ſilvam Magdalena*, *S. Iuſt*, *S. Marcel* & *Vrſà* Caſtrum edito loco ſtructum, unde omnis fere forenſis tractus conſpici poteſt : item inferius *Morru*, *N. Dame*, *Grand Pont*. *S. Germain*, *La Val*, Papyrii Maſſonii patria, opidum loco amœno ac ſalubri poſitum, agrum habens optimi *S. Ragnebert.* *Mon-briſon.* *La Baſtie.* *Vrſe.* *S. Germain.* *La Val*

Foreſt Lyon. vini fœcundum: tum *Pomiers* Ord. Bened. *Prioratus*, in læta pratorum planitie ſitus. Spectantur hinc prope oſtium
Pomiers. *Dea* 5. *pila Pinei Pontis* quem Romani
P. de Tiney. Ligeri inſtruxere: qui hinc quaſi, rupibus utrinque aquas ſtringentibus, ſtrangulatur *Vilrezium* uſque: & inferius ad Rena-
Vilrez. ſionem, Silva & vicus *S. Magdalena*, *S.*
S. Aon *Aon*, *S. Andre* Caſtrum nobiliſſimæ *Albo-*
S. Andre. *na gentis*, *Beaulieu* Prioratus Virg. Fontis Ebraldi: loca vino generoſo abundantia
Beaulieu. Sequitur in ligeris ripa *Rodumna* burgus
Rohanne. elegantiâ multas Gallicæ urbes ſuperans, dependens ab Epiſcopatu Claromontenſi, Collegium habet inſigne PP. Soc. Jeſu, & alia Monaſteria: nobile eſt ſede Præſidiali & electo: illuſtre inſuper Ducatus & Patriciatus titulis: magnificum ſtatione navium & Trajectu frequenti, cum enim ſitus ejus ſit ad viam Lugdunenſem, & Ligeris hinc navium capax, merces frequenter Lugduno hinc tranſportantur, navibusque inponuntur, quibus commode Lutetiam, ope novi aquæductus, ex Ligeri in Sequanam nuper deducti, deferuntur.

Beaujolois. Sequitur hinc rurſus inter Ligerin & Ararim *Comitatus Bellojocenſis*, ad fines uſque Matiſconenſes extenſus, antiquum

quum Borboniæ Ducum Patrimonium, nunc Lugdunenſis territorii pars: Caput ejus eſt *Belliocum*, opidum cum Arce ad Ardieram fl. ſitum: celebre & famam habens ab Virgine nobili *Anna de Beauicu*, Regis Franciſci 1. amaſia, quæ regis amore abutens, reginam thalamo & conſiliis arcebat, multumque auctoritatis aſſumebat: inferius ad Ardieram Sequitur *Belleville* & ad Ararin, inferius *S. George*, *Ioug Dieu*. Abbatia: props ad Murgonem *Ville Franche* & interius ad Aſergii fontes *La Foreſt d'Olion, Guilermiers*: *S. Nizier d'Aſanne, Chamelet*, & inde Verſus Ligerim *Thizy, Regny*. *Charlieu* & alia. Maſconnois Beaujeu. Belleville.

SEquitur hunc Comitatum, juxta Ligerim, *Epiſcopatus Matiſconenſis*, *Comitatus* antiqui *nomine celebris*: Præſuli Lugdunenſi & Parlamento Pariſienſi ſubjectus, quamvis *Burgundia cenſeri ſoleat*, & eodem cum Burgundis tempore Comitia convocet: quæ tamen ſeparata ab iis habentur: *regio* eſt læta & omnium rerum fertilis. Civitas ejus *Matiſcona* porrecta jacet ad Ararim, (qui Ponte inſigni ſtratus) recto longoque ad Orientem tractu, reliquis lateribus in arcus ſpeciem ſe formantibus, ſuburbium ultra flumen habet elegans, Tem- Maſconnois Maſcon.

Burgog-ne Duc. pla ejus, annis 1562. & 1567. ab Hugenotis vaſtata fuere. Hic primum celebrari cepit ab Chriſtianis Dies Dominica Regis edicto, quod in Synodo ibi celebrata, promulgatum: ſpectatur in hac Diœceſi ad Gronam fl. *Cluny*, *Abbatia* opulentiſſima, caput plurimorum Prioratuum & Monaſteriorum, fundata ab Guilielmo Pio Aquitaniæ Duce, tanto ſtructuræ luxu, tantaque majeſtate & amplitudine in nubes ſublata, ut eminus ſpectantes eam, ſtupore defixi, ſubſiſtant; intus vero columnas marmoreás, inaurata laquearia aliaque ſplendida ornamenta videntes caligent, mirenturque unde tantum opum congeſtum ſit.

Cluny.

Burgog-ne Duc. SUccedit *Burgundiæ Ducatus* nobiliſſimus; Nivemiam, Campaniam & Comitatum Francum finibus ſuis ceteris contingens, ſub gradibus latitudinis 46 & 47. regio amœna ſimul & fertilis; non tantum *frugum* & *vinorum* optimorum *mater* audiens; ſed & *ordinum* ac *fontium*: *Fontium*, ob miram hic fluviorum ſcaturientium multitudinem: *Ordinum* ab Cluniacenſi, Ciſtercienſi & Turnochienſi Abbatiis: quæ ſingulæ capita ſui ordinis.

Dyon. Metropolis eſt *Divio*, *Parlamenti* nobiliſ-

biliſſimi *ſedes*, urbs totius Burgundiæ pulcherrima, & egregie munita: Templa habens 16. Abbatias 2. Xenodochia 5. & Sacellum elegans à Philippo bono fundatum: *Palatium* inſuper *Regis* (olim Ducum) *Parlamenti* & *Cameræ Rationum*; aliaque Principum & magnatum 18. & plura: Exteri hic & in omni Burgundia exemti ſunt Privilegio ſingulari, ab Albinagii jure. *ſitus* urbis amœnus in planitie, duobus fluviis muros ejus rigantibus; *Suſione* ſcil. & *Oſcara*: *illa* rapidus urbem *perluit*: *hic* vero admodum piſculentus, mitiore fluit alveo multarum rerum uſum ſubminiſtrans: extra urbem Carthuſianorum PP. inſigne Monaſterium eſt & Templum, ſepulchris Ducum Burgundiæ magnificum: & in proximis urbi binis Collibus viniferis totidem Caſtella viſuntur: *Talen* ſcil. ſitu & opere ad ſtuporem validum, & *Fontaine*, *S. Bernardi* Patria. *Burgogne Duc.* *Talen.*

Hæc de Parlamenti urbe *Divione*; cui ſubſunt Diœceſes *Auguſtodunenſis*, & *Cabillionenſis*, ſub Præſule *Lugdunenſi* in ſpiritualibus: *Illius Civitas* eſt *Auguſto dunum Cæſaris Bibracte*, urbs olim ampliſſima, ut *rudera* plurima adhuc demonſtrant, circuitus murorum, continentis 7. mill: hodie majorem partem vaſta, *Autun.*

Bergog & hortis campiſque occupata confitis
ne Duc. eſt: Superbis tamen coruſcat Templis & Rachonis Epiſcopi ſepto monaſtico, miræque magnitudinis Polyandrio: ſitus ejus egregius: ad Auſtrum habet Caniſium Montem, (ad cujus radices Arx,) inter meridiem & occaſum muro cinctum, qui eam à reliqua civitate ſeparat, in ejus medio *Martis Campus* 1000. paſſuum ſpatio novis muris circundatus; & opidanis frequens, à Septentrione *Arotio* fl. clauditur & firmior eſt.

Chalon *Cabillionenſis Diœceſis* civitas eſt *Cabillonum Heduorum*, quæ & antiqua, & major fuit ut ex ruderibus apparet, Cæſaris exercituum horreum: & *Guntherani Regis Galliæ nepotis ſedes* fuit, qui eam variis ædificiis ornavit, & in S. Marcelli Cænobio ſepulchrum habet: Clara eſt Comitatus titulo & duobus Conciliis ibi celebratis: ornata quoque fuit binis *Nundinis* quæ licet Lugdunum tranſlatæ, immunitatum tamen & privilegiorum jura retinet toto Nundinarum tempore menſtruo: *Diviſa eſt in antiquam* & *Novam* urbem, *diſtinctaque Iuriſdictione* Regia & Epiſcopali: Mœnia ejus partim ex Lapide ſolido & quadrato, partim ex molliore ſtructa; item-

que

que *Arx* 4 propugnaculis regiis munita, mire urbem exornant : ornant & Templa, Cœnobiaque & alia ædificia, maxime vero *S. Marcelli Prioratus* opulentiſſimus in oppoſita Araris ripa, pulcherrimis, Gothicæ ſtructuræ, turribus ſuperbiens, & ab Cluniaco dependens: *ſita* eſt urbs in dextra ripa Araris fl. Ponte lapideo ſtrati, porrectaque ſecundum eam recto longoque tractu, ut *Matiſcona* : agro gaudens fertiliſſimo, & Cœlo ſaluberrimo: Huc uſque de urbibus Epiſcopalibus. *Bergegne Duc.* *S. Marcelli.*

Sequitur hanc inferius ad Ararim *Turnochium* ſolo ſitum fertiliſſimo, ab flumine undique cinctum, Colles ſuburbicarii vini generoſiſſimi feraces ſunt: Nobile & ſpectabile eſt *Abbatia Ord. D. Bened.* loco editiore ſita, quæ, niſi Templi Turres eminerent, Arx potius, quam Monaſterium videretur; caput eſt multorum Prioratuum: Hinc orientem verſus ad Silium amnem occurrunt *Brange* & *Laon* opida, & ulterius inter fines Comit. Franci *Cuſellum* (*Secuſium* Ammiano,) ad radices montis juræ ſitum, ruinis deformatum, & miram præ ſe ferens antiquitatem: *ab Oriente montes* habet amnesque, limpidæ, & potu ſuavis aquæ, in opidum tubis deductæ: mon- *Tornus* *Cuſeaux.*

tium

Burgogne Duc. tium clivi generoſum vinum proferunt, quà ſe altius tollunt denſiore horrent ſaltu, in quo omnis generis feræ ſtabulantur, & urſorum (maturas uvas deglubentium,) magnus concurſus eſt: Herbæ medicæ hic non vulgares leguntur & Elleborum: accedunt & boli Armenæ fodinæ, argentique venæ: ab occaſu planities eſt agri optimi uberiſque, qui frugum omnium fructuumque copiam confert. Lacum quoque habet piſcoſum ad primum lapidem, ex rivis undique concurrentibus natum.

Cætera ad Ararim opida ſupra Caballinum aſcendenti occurrentia ſunt, *Verdun* *Virodunum* florens munitumque: Dubis *Bellegarde.* quoque oſtio, opidum, *Bellegarde* olim *Surregium*: Ducatus titulo nobile, & aquis quoque amnium ac palude firmum, *Aſſone* *S. Iean de Laune*: *Aſſona* opidum parvum ſed opulentum, Portuque & Ponte lapideo longo ſpectandum, atque Arce aliiſque operibus adeo munitum, ut Clavis hac parte Ducatus habeatur; quo adjuvat *P. d'arlier.* ſubſequens opidum *Pons Arlicius*, opere & ſitu quoque munitum propugnaculum Provinciæ: huic prope adjacet *Talenay.* *Talenay* burgus commode ſitus in inſula quam Torſella Arari ſe miſcens creat.

Hinc ad fluvios in Ararim excurren-

tes

ꝫes deſcendenti rurſus offerunt ſe *Selonge* & *Buſſy* ad Venellam fl. qui aliquandiu ſub terra fluit, & rurſus emergit; ad Tiliam *S. Seigne, Solduc, Ys, Tille, Chaum, Berſe, Ioulay*, & alia: ad Oſcaram *Dyon* &c. Ad Valgiam, *Abbatia Ciſtertium*, ab Ciſternis dictum, Odonis Ducis opus ſtupendum in Vaſtiſſimo Nemore exſtructum an. 1098. Ord. S. Bernardi caput, quod agnoſcunt ſupra 1800 PP. ac totidem prope Virg. Velatarum Cœnobia. Ad Muſinum fl. *Nuitonium* gladiorum, opificio celeberrimum. Ad Burſoriam & Thurinum amnes *Belna* opidum antiquiſſimum, & nobiliſſimum, in quo *Mars* ſibi locum armorum: *Charitas* Pietatis, & *Iuſtitia* Regiminis Palatia Elegerunt. *Munitiſſimum* enim eſt lacu & Paludibus vicinis, item muris propugnaculis & foſſis 100 paſſus undique latis; Arce inſuper adeo firma, ut inſuperabile opidum judicetur: *Pietatis monumentum* eſt *Hoſpitale* opulentum & adeo magnifice ſtructum, conclavibusque pluribus diſtinctum ut Regium Palatium videatur potius quam pauperum & ægrorum hoſpitium: atrium ejus amplum parluitur rivo eodem qui urbem irrigat: habet & Rex ipſe in eo conclavia ſua:

Burgogne Duc. *Selonge.* *Ciſteaux.* *Nuys.* *Beaun.*

Bourgogne comte. ſua: *Iuſtitia Palatium*, & Regiminis, olim Parlamenti fuit, cujus *Cancellaria* hic remanſit, priſtinæ purpuræ reliquiæ. Ager quoque hujus urbis ſoli fœcunditate & vini generoſitate excellit: nam *Vinum Belnenſe ſuper omnia vina recenſent*. Reliqua opida hic illic ſparſa ſunt, ad Dehunam fl. *Vinoibourg*: ad Arotium, *Arnay*: *Toulon*: ad Icaunam *Chau, Chinon* Morundiæ caput, & *Chaumer*, *Lorme*, ad Curam *Ronveroy*, *Avallon* opidum munitum cum caſtro, ad Seram fl. *Saulieu* opidum antiquum: *Epaiſſe*, *Chablies*: *Noyers*, ad Armentionem, *Semur*: Caput maudubiorum, in tria opida, muris ſeparata, diſtinctum, *Ravieres*, ad Brennam *Viteau*: *Flavigny* Heduotum Flavia, *Monbard*, in inſula ſtructum opidum ad Sequanam, *Canceaux*, *Dxigny*, *Abbatia*, *Noue*: *Aiſe le Duc*, *Chaſtillon*, ſedes Ballivatus Montani, opidum flumine in duo diviſum, dives commerciis panni & tapetarum minorum: Caſtrum ejus Ducum antiquorum Domicilium in ruinis jacet, ad Urſam *La Margette*, *Poinſon*, *S. Benoiſt*: & alibi alia.

Ch. Chinon. *Semur* *Flavigny.* *Chaſtillon.*

Bourgogne Comte, Franche. BUrgundiæ Ducatui adjacet *Burgundia Comitatus Francus*, ita dictus, quia immunis eſt ab omni tributo, pa-

ret

ret Regi Hiſpaniæ, ceteriſque ſuis finibus contingit *Campaniam, Lotharingiam, Helvetiam*, & *Breſciam*: Regio montibus, vallibus, ſilvis amœna: vino, frugibus, fructibus, & herbis oleribusque fœcunda: pecude, jumentis, gregibus, feris, & volatilibus copioſa, & ſic naturæ propriis dotibus abundans omnium, quæ commercia ob fluminum incommoditatem negant. *Bourgo: ne Comte*

Princeps ejus Civitas *Dola*, Parlamento & Camera Rationum magnifica, & *Academia* celeberrimâ illuſtris, ſita, *ad Dubin* fl. Ponte lapideo recta, amœna: Arce, mœnibus altis & propugnaculis ſtupendis munita: Templis ac ſumtuoſis ædibus ſuperba, populo frequens, nihilque deſiderans eorum, quæ ad urbis ſplendorem requiruntur: Forum habet quadratum & ſpatioſum: Prætorium cum carceribus ſpecioſum. Templum primarium D. Virgini ſacrum admirando opere pulcherrimum: Collegium PP. Soc. Jeſu elegantiſſimum: Bibliothecam in Collegio Hieronimiano optimam & alia: Hinc Altius ad Dubin fl. *Veſuntio* occurrit, *Metropolitana, liberaque & imperialis civitas*, ſita in valle amœniſſima & vini frumentique feraciſſima, quam *Dubis*, intra duos mon- *Dole.* *Bezanſon.*

tes

Bour-gogne Comté. tes fere vitiferos, calcei equini inſtar ambit, & quibusdam quoque locis, accepto Ponte, interſecat: urbs eſt antiqua, ampla, pulchra, & egregia, ſitu ac propugnaculis, munita: vias habet latas, longas & elegantes, quas ædificia frontibus fere æqualia exornant: curia urbis Magnifica eſt, continetque Armamentarium, Granarium & Macellum: juxta Fons eſt, eximii operis, & aliqui alibi fontes ſalientes: Templa numerat plura & elegantia Sacella, ac Xenodochia 5: inter Collegia & Monaſteria PP. S. Jeſu excellit, interque Palatia plura Granvellanum magnificentia & ornatu eminet: juxta D. Joannis ædem Tiberii Cæſ. Arcus Triumphalis ornamentum eſt, & antiquitatis monumentum & alia. *Regimen* urbis populare eſt, conſtans ex 14. perſonis, quæ ex urbis ſeptem partibus, quibus ea diſcriminatur, eliguntur.

Secundo ab urbe lapide orientem verſus opidum *Montron* occurrit, cujus naturam, ſitum, & commoditatem nemo non miratur, Turres habet & domos rupibus excelſis inſtructas.

Salins Tertia Comitatus urbs eſt *Salina*, Præfecturæ *Caput: Principis Auraici patrimonium*, celeberrima fontibus ſalſis & ſale

ſale candido, perluit eam, & rapido *Bourgogne Comte.* curſu molas plures verſat *Forica* amnis, munita eſt muris ac turribus celſis, ornata magnificis & editis ædibus, Superba Templis Collegiatis 3. Parochialibus 4. Pia Xenodochiis 3. quorum unum extra urbem: ager ejus cultu difficilior ob montium aſperitatem; alioqui

——— Fontibus omnia puris
Hic ſunt irrigua, & rivi de rupe cadentes
Prata per & campos labuntur murmure dulci.

Non procul abeſt hinc *Arboſium*, opi- *Arbois* dum loco peramœno, & omnium rerum, vini inprimis optimi, abundante, ſitum: *Suburbia* habens egregia; & undique montes, fontibus, vinetis, arboribus amœnos: valles arboribus fructiferis, Pomarii inſtar cultas, adeo ut nomen Arboſii, ab arboribus, opido eſſe putent: Non longè hinc ad Glauſtinam amnem *Polichnium* ſpectatur, opidum *Polygny.* mœnibus, turribus & Arce munitum, Forum habens auguſtum, ædes pulchras, plateas rectas & nitidas, quibus emundandis rivuli fluunt mirè oblectantes: agrum denique vini optimi quoque feracem.

Infinitum fere aliorum opidorum Provincia hæc continet numerum: quorum

eſt ludis, tripudiis & conviviis lætiſſimis, confluitque ingens hominum multitudo & puellarum copia. Hodie Principis Arauſii patrimonium eſt una cum *Salinis & Rene*: Abjacet non longe *Vars* pagus cum Arce & vivario nemoroſo muris cincto. Item *Monrivaux* Arx fontibus miris illuſtris: & alia. *Bourgogne Comte.* *Vars.* *Monrivaux.*

Cetera opida præcipua ſunt ad Idanum inferius ſita: *Ciſe*, *Monſaugeon*, *Clerval*, *P. Sorlin*, *Arinto*, *S. Claude* ubi Monaſterium Regum ſepulturis ſpectabile: item ad Dubin. *La Motte*, *Pont Arlun*, *S. Hippolyte*, *Monbelgard* Comitatus Ducis Wirtenburgici: *l'Iſle Baume* & alia: ad Ararim, *Luxeul*, aquis medicis & Cœnobio inſigni clarum opidum. *Veſoul* opidum validum & ædibus pulchris lautum, vitibusque ſuburbanis amœnum: & fonte propinquo admirandum. *Granvelle* equis gradiariis, canibusque ferocibus celebris. *S. Loup*, *Gys*, optimo vino, quod magnatum menſis inſervit nobile. *Dampierre*: *Gray* urbs amœna ſimul & magnifica Templis, fontibus, plateis, ædibusque publicis ac privatis, munita mœnibus, turribus ac propugnaculis; *dives opum variarum & nullius indiga cultus.* Ultra Ararim, quo Pons tranſitum dat, patentes habet *S. Claudi.* *Monbelgard* *Luxeul.* *Veſoul.* *Grandvelle.* *Gys.* *Gray.*

Lorai-ne. campos, omnium rerum copiâ fœcundiſſimos, fructuumque varietate ac paſcuorum mira felicitate excellentes.

Loraine. BUrgundiæ hinc ſeptentrionem verſus ſuccedit *Lotharingiæ Ducatus* nobilis, cæteris ſuis partibus *Campaniam, Lutzenburgum, Treviros, Palatinatum* & *Alſatiam* contingens: Regio omnium rerum ferax & nullius indiga, mediam Moſella rigat fluvius pulcherrimus, cujus ripæ vitibus, vini optimi feracibus, & arvis frumentariis nitent.: extrema ejus Moſa alluit: *Caput ejus Nancejum,* *Nancy* Ducis ſedes & aulæ: urbs non magna, ſed pulchra, & Ducis Palatio ſive Arce ſuperba: Templis & Principum Sepulchris magnifica: Armamentario ſumtuoſa, fortalitiis & Propugnaculis admiranda: ſinu ad Ravonem fl. amœna: Parlamenti Regii vero ſedes eſt *Metis*, urbs *Metz.* antiqua, magnifica & ampliſſima: uti quæ vaſto ambitu ſuo 9000. paſſus complectitur: Moſella & Sella fluvii eam cingunt & perluunt, unde plures iis Pontes inſtructi, munitiſſimaque eſt ſitu Arce & propugnaculis, vivo lapide veſtitis: Templum Epiſcopale habet pulcherrimum, & (quod rarum) omni ex parte conſummatum, Capituloque 100. Canonicorum magnificum: ad quod

quod multis gradibus aſcenditur: juxta *Loraine.*
eſt Forum rerum venalium, altiorem
Areæ partem occupans, ex qua undique verſus muros paulatim deſcenditur: Nihil dico de ceteris Eccleſiis: & Conventuum numero nihil de Xenodochiorum Ordine. Hoc tantum addo, quod hæc civitas contineat intra ſua mœnia, *Legem gratiam & peccatum. Legem* judæi repræſentant, qui hic vicum ſeparatum & Synagogam habent, ut Avenione, *Gratiam* Catholici cum Eccleſiis, altaribus & ſacrificiis: *Peccatum* Hæretici Hugonotæ quibus hic Templum eſt & errandi libertas.

Altius ad Moſellam *Tullo* ſe offert, *Toul.* urbs quoque Epiſcopalis antiqua & munita, cujus *Epiſcopus Comes Tullenſis* & ſacri Romani imperii Princeps audit, uti *etiam Viroduni Epiſcopus* titulo gaudet, Comites omnes 3. ſub Præſule Treverenſi:

Eſt autem *Virodunum* civitas ampla *Verdun* ad Moſam fl. ſita, qui eam in tres partes dividit, ut Lutetiam Sequana, uniturque rurſus Pontibus: munivit eam nuper Ludovicus 13. Arce, propugnaculis, firmiſſimâ.

Cetera opida ad Moſam ſunt *La Motte* nuper everſum: *Vauconleur*, nobile *Vauconleur*

 ortu

Lorai- ne. ortu Joannæ Darciæ Virg. Aureliæ, *Commercy*, *Aſtenay* ſatis munitum, & alia ad Moſellam à fonte deſcendenti

Remire mont. occurrunt *Remiremont* opidum munitiſſimum: juxta ſunt, *fontes Vallis Vannia*, ingentem quantitatem agatharum, carbunculorum ſive carchedoniorum Indicis minime concedentium producentes: *Chalcedoniorum* vero pulcherrimorum & majorum, *Margaritarum*, aureorumque granorum piſcatus ditiſſimos confert *Volonia* amnis prope *Bruyeres* unde infra Remiremontium in Moſellam deſcendit, inde verſus occidentem *Plombieres* eſt, ubi *Thermæ Plumbea* calidæ ex ſulphure alumine & plumbo mixtæ, præſentiſſimum multis morbis remedium: inferius ad Moſellam *Eſpinal*

Bajon. *Chaſtel* & *Charmes* ſuccedunt: tum *Bajon*: ubi reperitur materies illa pretioſa ex qua Specula fiunt ſincera maxime, & vitra, totius Europæ pulcherrima:

P. à Mouſſon. item *Chaligny*, *Toul*. *Liverdun*; *Pont à Mouſſon* Academiæ celeberrimæ ſedes, cujus Doctores hodie PP. Soc. Jeſu: *Metz* item ad Ravonem fl. *S. Diei*, *Raon*,

Luneville. Roſieres. *Luneville* inter 8 Lotharingiæ munitiora opida numeratum, *Roſieres*, & *S. Nicolas*, inter quæ opida amnis *Meurtha* in Ravonem exit, cujus aquæ in Salem

con-

concreſcunt pulcherrimum: Item ad Sellam fl. burgus & *Lacus Lindricus*, cujus circuitus 14. mill. optimos Carpiones nutriens; *Dienſe*, *Marſal* opidum munitiſſimum loco paluſtri ſitum, *Mojenvic*, *Vic*, duo loca quoque munita & *Chaum Salin*: omnia Salinis ditiſſimis clara oppida; tum *nomeny* & *Metz*. & infra Metim ad Moſellam *Theonville* opidum munitiſſimum & amœne ſitum: quod Carolus Magnus tertiam Imperii ſedem in Germania inferiore, fecit, ob ſitum ejus oportunum in ditione Lutzenburgica: Sequitur *Siric* opidum quoque munitum & inde *Archiepiſcopat. Trevirenſis*, cujus Metropolis *Auguſta Trevirorum* urbs vetuſtiſsima & nobiliſsima & olim Princeps omnium inter Pyrenæi & Rhenum ſitarum urbium; & ſedes Imp. hodie ejus Præſul elector eſt S. R. Imp. & Magnus Franc. Cancellarius: ſita eſt ad Moſellam in valle amœna ac fertili omnium rerum & inprimis vini delicati.

Lorai-ne. *Lindre & Lac.* *Marſal* *Theon-ville.* *Trier.*

Hæc de *Gallia*, nobiliſsimo & potentiſsimo Europæ Regno, totiusque *mundi Oculo* & Margaritâ; cui ſoli & uni privilegium hoc cælitus conceſſum, ut fertilis ſit bonorum omnium; ita ut nullibi apud peregrinos quicquam reperiatur

tam

Lorai-ne. tam rarum & carum, quod Gallis non ſit domeſticum & commune: Galliaque ſit creditrix ditionum omnium, debitrix nullius: & merito quidem; cum enim Gallia ſit virtutum & ſcientiarum omnium ſedes & ſeceſſus, certè convenit, ut & omnia elementa conferant ei fœtus ſuos rariſſimos, eaque ſupra omnes totius orbis regiones optimè à natura dotata ſit; ut eximiæ ejus dotes non tantum in ipſorum indigenarum genio ac indole, ad omnium virtutum actiones & ſcientiarum doctrinas, promtiſſimâ, eluceant; ſed & in terræ felicitate ac cœli optima temperie omnium oculis ſe inferant.

GAL-

G A L L I Æ

Deſcriptioni adjunximus paucis vicinas

PROVINCIAS BELGICAS,

Et

LEODIENSEM DIOECESIN,
Tam propter contiguam vicinitatem, quam Linguæ Gallicæ fere commercium.

(K)

Digitized by Google

EPISCOPATUS
LEODIENSIS

LEodienſis autem *Diœceſis* ad fines Brabantiæ,& Namurcenſis comitatus ſita, juxta utramque, Moſæ fluvii ripam extenditur, ad *Hannonia & Galliæ uſque terminos*: Cœlo fruitur clementiſſimo & temperatiſſimo, adeò ut per totam fere provinciam, ac præcipue in Leodienſis urbis vicinia, ſatis bonum naſcatur vinum, quamvis exile & tenue: Carnis, Piſcium, ferinarum Venationum ingens copia eſt: ut vix poſſibile æſtiment regionem aliam reperiri pulchriorem, feliciorem ac fertiliorem; ſive aërem ſpectes, ſive limpidos amnes undique agros irrigantes; ſive ſilvas opacas, montes, vallesque, vineta & fructus, per omnem vicinum agrum provenientes; ſive tandem ferinarum venatum, piſcationem divitem,

Leod. Epiſc. amplumque aucupium cuiquam comparare velis. Nam ut paucis dicam: regio eſt prorſus felix & admiranda, in tantum ut vulgò dicatur (*le paradis des preſtres*) & *Ioannes Mandevillus* eques Britannus, idemque Medicinæ Doctor clariſſimus, qui inter alias ſuas heroicas actiones, tam varie & mirabiliter per orbem terræ peregrinatus eſt, neget ſe ullam vidiſſe regionem quæ præ hac ſibi arriſerit, quare & in urbe Leodio reliquum vitæ exegit: præter enim cœli temperiem, ſitum amœnum, terræque fructuum bonitatem, innumerabiles alias commoditates, gratiasque *cum libertate* conjunctas poſſidet: adeoque *thermis* aquarum calidarum à Naturâ dotata eſt: atque haut procul opidulo Spâ. *Spâ* v. Leodio mill. *fons* eſt acidus (*Zoerenborn*) vocant accolæ: *Lucus* eſt amœniſſimus Ardennæ ſilvæ ramus, pluribus aquarum ſcaturiginibus limpidiſſimis refertus. quarum aliæ aliis proditæ ſunt proprietatibus ad varia morborum genera efficaciſſimis.

Porrò Epiſcopatui huic ſubſunt complures urbes, arces, pagi & municipia & ſupremæ quædam dignitates: Præter enim antiquam illam Epiſcopalem Cathedram & *Ducatum Bullionenſem*, inſcribit

ſcribit & *Marchinoatum Francimonta-* Leod. Epiſc.
num, nec non *comitatus Lootzenſem* &
Haſbania: cujus caput eſt *urbs Borchvvormia*, *Baronatus* inſuper multos numerat. Et LII. primarii nominis ditiſſimas *Abbatias*: Continentur autem hac ditione præter partem urbis Trajecti ad Moſam, XXIV. opida muris clauſa: *Leodium* ſcil. metropolis, *Bullonium, Francimons, Lootzia, Borchvvormia, Tungri, Huyum, Haſſeletum, Dinantum, Maſacum, Stockkemium, Bilſa, Trudonopolis, Tuinum, Viſetum, Varenum, Beringa, Herca, Brea, Pera, Hamontum, Sineia, Foſſa* & *Covinum*: *Pagos* adſerunt eſſe ſupra mille ducentos, in quibus *Baronia* & *Toparchia* complures: ſed præcipua tantum hujus ditionis opida & loca paucis delineabo, initio facto ab ipſo omnium capite, & celeberrima urbe Leodio.

Leodium itaque urbs, quæ & Legia Luyck dicitur, (ab amne fortè Legia, qui ad Anſium pagum natus, tertiâ inde Leuca, eam illabitur ac Moſæ inibi ſe miſcet) ſita eſt prorſus mirifice inter colles & montes in amœniſsima valle ad Moſam flumen, quod duplici cornu eam ſcindit, pluſculas creans inſulas elegantiſsimas & habitatas: ſub gradu logitudinis XXVIII. Latitudinis

Leod. Epiſc. L. & 51. minut. Præter Moſam & Legiam, interluitur quoque aliis tribus rivis, Uta, Veſa & Ambluaria, qui orti in Ardenna ſilva Moſam hic influunt, & præſtabiles præbent piſces, urbisque hujus adeo inſerviunt commoditati, ut vix ullus ſit ſub ea vicus qui non ſuum fluentum habeat: Manant inſuper tota urbe & aliæ quædam non limpidæ minus quam juges aquæ; unde pulchri porro & frigidi paſſim fontes tanta copia, ut ne domibus quidem deſint, imo complures invenias tribus aquarum viventium fontibus inſtructas, rem non utilem minus quam præclaram. Civitas capax valde & amplà; ſic ut arduos quoſdam montes, pluſculas valles, varios aquæ perennis, rivos & pulcherrimas aliquot vineas complectatur: Plurima continet ædificia miræ pulchritudinis, idque è vivo ſaxo: Præſertim vero Palatium Præſulis, eâ magnificentiâ ſplendoreque ſtructum, ut, ſi operi ſumma manus accederet, meritò inter orbis prima numerandum ſit: Civium item domus pulchræ & commodæ ſunt. Sed quod cultum Divinum attinet non eſt ulla per Galliam univerſam, perque inferiorem ſimul & Superiorem Germaniam urbs, quæ ſi ædium quidem ſacrarum,

erarum, cenobiorumque, & id genus locorum copiam, ſive majeſtatem etiam & ſplendorem, ſive opulentiam denique reſpicis, cum Leodio comparanda ſit. Habet enim hæc noſtra VIII. Luculentiſſima Canonicorum Collegia: & in iis ampliſſimum illud D. Lamberti, civium tutelaris; quod à D. Huberto, approbante Pont. Max. inſtitutum fuit, & tam amplo dotatum cenſu, tantaque ac tali auctoritate inſtructum, ut ſecundum Epiſcopum in adminiſtrando Epiſcopatu plurimum poſsit: Non admittitur vero hic ullus Canonicus, niſi vel ſtirpe nobilis, vel Doctoris, ut minimum Licentiative titulo commendetur: admiſsi (niſi & ſacris ſint initiati) quandocunque placuerit ab inſtituto reſilire, & uxoribus copulari poſſunt. Viſuntur in veneranda iſtac æde complures reliquiæ ſacræ, miro auri atque gemmarum ornatu collucentes. Inter alia vero equeſtris ſtatua D. Georgii Juſtæ magnitudinis ex auro puro, quam Carolus audax, Dux Burgundiæ, in pœnitentiæ ſignum, ac ceu mulctam ſibi ipſi impoſitam, quod expugnatam urbem crudeliter nimis atque immaniter habuiſſet, templo quondam donavit: Habet inde IV. Longe ampliſsimas Ab-

Leod. Epiſc.

Leod. Epiſc. batias virorum: Fœminarum III: Item IV. ordines mendicantium; quorum ſunt qui duplex habent cænobium, puta PP. D. Franciſci, alterum Obſervantium, alterum vero Conventualium: Habet XXXII. Parochias: inter quas potiſsimum eminent B. Virginis D. Joannis Baptiſtæ & S. Servatii: Habet denique alia multa Templa & Monaſteria, Xenodochiaque optime inſtituta, ac laute ſatis dotata, ſic ut intus forisque in ſuburbia centum & amplius numerentur Templorum moles. Unde ſuo jam tum(quod eo magis conſiderandum eſt)ævo dixit alibi,nec immerito Petrarcha: vidi Leodium,inſignem clero locũ: utiturque hæc civitas in gravioribus ac majoris momenti rebus pervetuſto ſigillo, cum tali elogio: *Legia Romanæ Eccleſiæ unica Filia*: magnum dignitatis argumentum. Habet item Leodium XXXII. artificum Collegia quorum ingens in univerſa rep. eſt auctoritas, ita ut nullum promulgari poſsit edictum, nullum pupublicè capi conſilium, niſi accedat eorum conſenſus: ac præcipuum quidem eſt illud vaſculariorum, antiquiſsimum vero ferrariorum: urbs autem admodum eſt freques: cives ejus ingenioſi, ſagaces, & ad quicquid audendum prompti,

verum

verum peſsima quadam conſuetudine ad ignaviam ac mutua inter ſe diſsidia, quam ad laborem & amicitiam, proniores. Sermo eorum communiter Gallicus, ſed corruptus & admodum abſurdus, quamvis eum indies poliant ac emendent, ita ut nobiles, & qui in ordine aliquo ſunt, pure ſatis & expedite loquantur. *Leod. Epiſc.*

Eſt Leodium quidem urbs imperialis, ſed in quam tamen nihil juris habeat imperator, niſi quod bellum cum Turcis geſturo, ſuppeditare debeat aliquot milites, ſeu pecuniam potius in eorum ſtipendia erogandam. At in Civili ſimul & Eccleſiaſtica re ſupremo Epiſcopi ſui imperio ſubeſt, iis interim privilegiis atque immunitatibus gaudens, ut ceu libera quædam reſpub. à Conſulibus ſuis, Senatoribus, aliisque magiſtratibus oppidanis populariter gubernetur. Et in Eccleſiaſticis quidem primò Coloniam, inde Romam: in Civilibus verò modò certam pecuniæ ſummam lis excedat, Spiram & imperialem inibi Cameram provocat: Olim vero & literæ, omnesque honeſtatis diſciplinæ adeo quoque hic viguerunt, ut domicilium hic uno eodemque tempore haberent, ac Muſarum ſacris operarentur IX.

Leod. Epiſc. Filii Regum. XXIV Ducum; XXIX Comitum: Dynaſtarum vero & Procerum longe plures, qui tantorum Principum filii, ſi non omnes, quod multi tamen adfirmant, ſaltem bona ex parte Canonici erant (vide quæſo in quanto tunc pretio res Eccleſiaſticæ) auguſtiſſimi ejus Collegii, Divo Lamberto Sacri.

Bouillon. Huc uſque de Leodio ſede Epiſcopali Provinciæ: Sequitur *Bullonium Ducatus* titulo inſigne, & in adſitos aliquot pagos imperium poſſidens: oppidum hoc olim foſſis valloque clauſum fuit, hodie Arcem habet munitiſſimam, edito monti impoſitam, XVI circiter milliaribus à Leodio diſsitam, in territorio Lutzenburgico: ab hoc Gothofredus Bullonius nomen habet, qui, ſuſcepta in terram ſanctam expeditione, ditionem illa Obetto Leodienſi Epiſcopo vendidit: videturque ad præſens hic Ducatus in ditione Eccleſiæ Leodicenſis: at obtendit hic rationes quaſdam, & jura Princeps Sedanenſis, tanquam hæres clariſsimæ Domus Marchiæ, ſic ut Ducem Bullonii ſe inſcribat: ipſa Ditio tamen vi Pacis anno 1559. inter Chriſtianiſsimum, & Catholicum Reges initæ, reſtituta eſt Leodienſium Præſuli: verum id citrà jurium Domini junio-

ris Sedanenſis, patri anno 1556. ſurrogati, præjudicium. *Leod. Epiſc.*

Francimontium quoque alias muris clauſum nec incelebre opidum fuit: hodie vero murorum expers, Pagi duntaxat, etſi ampli ſatis ac vaſti, vocabulum ſuſtinet: Arcem vero ſatis munitam habet, à magno illo Erhardo Cardinale nuper inſtauratam: Diſsidet à Metropoli ſua IV leucis, & *Marchionatus* titulum ſibi vendicat, juriſdictionem in pagos aliquot circumjectos obtinens: juxta opidum *Pagus* eſt cui nomen *Thou* variis optimi plumbi venis affluens: Montes pago vicini, Lautumiis abundant, nigri illius ac pulcherrimi marmoris Namurcenſi congeneris. *Franchimont.*

Loſſa: Lootz opidulum tolerabile eſt *Comitatus* ampliſsimi *caput*, & inſigni in pagos agrosque juriſdictione conſpicuum: Mortuo olim ſine hærede Ludovico Comite, feudi jure, Principum Leodicenſium eſſe cæpit. At à Carolo magno originem habet, qui Ogerlo Dano, Franciæ Pari, ob virtutem dono dederat: Diſtat autem Leodio quatro, ſesqui milliari Trudonopoli. *Lootz.*

Borcvvormia vulgo Waernia adſidet rivo *Ieckera* qui non longe à loco natus eam interluit, inde vero per Tungros *Borchvvorm*

Tra-

Tungri Trajectum defluens in Moſam ſe exonerat: Diſtat Leodio IV. milliaribus, eſtque tectis ac civibus ſatis frequens, Et *Comitatus Haſbaniæ caput.*

Tongeren. OPidum *Tungri* poſitum ad dictum Jecoram, Leodio, Trajectoque pari trium leucarum intervallo abjunctum: hodie humile & ignobile Haſbaniæ opidum, alioqui antiquiſsimum, & vetus Tungrorum ſedes, cujus nominis & alibi his in locis exſtant veſtigia: ex hac urbe Regia Pipini ac Caroli magni majores orti: in hac, Hunnorum per Europam inundatione, Divorum templa ſupra centum, ſtructuræ admirandæ, funditus everſa: nec de veteri ſuo ſplendore aliud hodie reliquum habet, quam veſtigia quædam & rudera, intus foriſque viſenda: inter alia vero admiranda, illam viam, quæ à Tungris recto itinere, per LXXX. circiter Leucas (id eſt Italica milliaria pœne CC.) Lutetiam uſque porrigitur. Quam viam ingentes quædam toto paſsim itinere viatoribus occurrentes relliquiæ, totam olim Lapidibus ſtratam fuiſſe, palam oſtendunt: amplius extant paſsim veſtigia continuati olim & cohærentis muri, qui & viam utrinque muniverit, & quo marginata ipſa, pulvilli ſeu aggeris

geris ſpeciem obtinuerit: Quod tam ar- *Tungri*
duum opus Poſteritas admirata, tridui atque trinoctii ſpatio, à malis geniis excitatum confixit: Gallice audit la Chauſſeé, ac Romanum omnino videtur ac priſcum opus, quod moliti ſint ipſi ut populos illos haberent occupatos, ne videlicet nihil agendo, male tandem agere diſcerent.

Viſitur & *Tungris* extremæ antiquitatis *Templum* perexiguum illud & *Herculi* olim, ut ex Dei ejus effigie portæ impoſitâ liquet, à gentilibus dedicatum. Item *Templum* pulcherrimum nec novitii operis *D. Virgini ſacrum*, in quo plurimæ oſtenduntur venerabilis Virginis matris ac Diſcipulorum ſervatoris noſtri reliquiæ auro & Gemmis incluſæ. Celebratur quoque in hoc oppido ab aliquot retrò annis perinſignis quidam ſingulis ſeptimanis equorum mercatus, quod jumenti genus è Germaniâ Belgicaque abunde huc ſolebant conducere; ſedes olim Epiſcopalis hic fuit, ab S. Servatio anno 444. Trajectum tranſlata. Ceſsit deinde Dominium ejuſdem S. Huberto primo Leodienſi Epiſcopo Caroli Martelli donatione anno 713.

Sequitur *Huyum*, ab Hoyo fl. qui opi- *Huy.*
dum

Leod. Epiſc. dum hoc interluit ac in duas fere æquales partes ſcindit, atque illic rapidiſſimus Moſam influit, ſic vocatum. Antiquis temporibus famoſum, amplum, & potens fuit, dicebaturque ex quorundam ſententia, Benefactum, hodie ob crebras à Barbaris everſiones ſplendorem & nomen amiſit. opidumque primarium Condruſiorum (vulgo Condrons audit) quæ ad Moſam Regio eſt verſus Luceburgos. Pontem habet pulcherrimum & admirandum, quo urbs Moſâ ſecta, conjungitur: Arcem inſuper munitiſſimam & ſtructuræ artificio inprimis elegantem, Cardinalis Epiſcopi Groesbequii opus: Diſtat Leodio quinto milliari. Ager opido circumjectus dives eſt, optimi ferri venis; ideoque complures hic officinæ ferrariæ: Pecoris item ſat magna vis: Porro ad dextram Moſæ ripam (ubi melior urbis pars) forum eſt, & in ejus medio fons: Templa habet multa, & ipſum Primarium D. Genetrici ſacrum, altum & amplum: inter hoc opidum & Leodium multi ſunt ad utramque Moſæ ripam pagi: & quidem ſiniſtram ſecundo flu-*Gemeppe.* mine 1. mill. ab urbe *Gemeppa*, longiſſima ſeries ædificiorum non contemnendorum, ripam exornat: Moſæ ubique fa-

cies

cies amœna, rupes accliviores, vinetis ut plurimum à ſummo ad ipſum uſque fluminis alveum conſitæ, vel ſilvis horridæ, ſi quæ ad Solem orientem aut meridianum non ſpectant. *Leodium* primo aſpectu oſtentat in ſiniſtra ripa, (nam dextra vinetis plena eſt) magna & populoſa ſuburbia ad collium radices, in quorum jugis multa ſunt & pulcherrima Monaſteria; ubique fere horti ac viridaria amœna, quæ vel in planitie juxta aquas, vel in ipſis collium, qui hic impendent jugis ſuosquoq; habent fontes, & pulcherrimo fruuntur tantæ urbis proſpectu: hinc oriente die tot clarorum ædificiorũ culmina aſſurgere, eadem decedente paulatim capita ſubmittere videas. *Leod. Epiſc.* *Luyck.*

Sed pergamus ad Reliquâ opida; *Haſſeletum* adſidet flumini Demeræ, Loſſenſis comitatus opidum, Trajecto IV. Leodio VI. Leucis abjungitur; ædificiis ſimul & civibus ſatis frequens. *Haſſelt*

In finibus *Haſſeleti* ad idem flumen *Curinga* eſt, amplius atque amœnus admodum Pagus, ſpectabilis luculento illo Palatio, quod ædificari hic juſsit, & pulcherrimis hortis inſtruxit idem ille quem ſæpe dixi Cardinalis Marcanus; Atque hoc loco, ceu amœniſſimo quodam ſeceſſu, utuntur creberrime Reve- *Curinga.*

ren-

dinant rendiſſimi iſti Præſules & cum Aula in eo ſubſiſtunt.

PORRO *Dinantum* dictum putant à Diana, quæ & templum hic habuit & ſacerdotes; Aſſidet dextræ Moſæ ripæ, & Boviniaco quod ad alteram ripam eſt, leucæ tantum quadrante, Leodio plus XII. Leucis abjungitur. Fuit vero & iſtud opidum magni nominis, ac mercimoniis olim floruit, ſed tum bella tum alii rerum humanarum caſus ſæpius deſtruxerunt: poſitum eſt in magnâ atque auguſta valle inter altiſſimos montes, à Carolo Burgundo fere ſolo æquatum fuit, inſtauratum poſtea 2. Card. Marcano, qui arcem adjecit in eminentiſſimo rupis vertice, & illam anno 1554. Henrici II. Gall. Regis miles pœne attrivit: atqui & opidum poſtea inſtauratum & Arx, quia ſcilicet Ager opido circumjectus probus, & compluribus nigri marmoris, ferri, æris, ac aliorum etiam lapidum operariorum venis longe uberrimus eſt, unde & divites hic multi cives, quoque paſſim in ipſa uſque Britannia negociantur.

Maſeick. *Maſacum* ſive Dryopolis Stockhemio duabus, Leodio VII. Leucis abjungitur opidum non incelebre ad lævam *Thorn. Ab.* Moſæ ripam, Primo huic milliari. *Thora* eſt

eſt amœniſſimus locus, & magna emi- nentique & pervetuſti inſtituti *Abbatia* memorandus. Non admittuntur enim in Nobiliſſimum iſtud Canonicarum Collegium niſi Comitiſſæ ut vocant, & Baroniſſæ, vel ut minimum equitum nobili ſtirpe prognatorum filiæ, quibus licet, ubi viſum eſt, nubere: ſed non gaudet hac facultate Antiſtita, quæ ſupremam in agros & pagos aliquot circumjectos, non in eccleſiaſticis tantum, ſed & civilibus cauſis jurisdictionem exercet, lautiſſimo cenſu inſtructa. Agit in clientelâ, ſacri Romani imperii, eâ & auctoritate & præeminentiâ, ut gaudeat monetæ ex auro argentoque ſignandæ facultate: ita quidem ut ſplendide prorſus & magnifice vivat, Sacellanos atque Canonicos, item alios minorum gentium adminiſtros ad cultum Divinum alat: Condidit hanc nobilem Abbatiam Anfridus Comes Hugienſis, anno circiter. 972. *Thorn. Abb.*

Stockkemium bonum ſatis opidulum ad Moſæ ripam Trajecto tribus, Leodio VII. Leucis abjunctum, cui adhæret Arx munitiſſima ab eodem Cadinali Marcano reſtituta. *Stockkem.*

B*ilſa* Modicum item eſt opidũ altero à Trajecto, quarto à Leodio milliari ſitum, *Bilſen.*

Bilſa. ſitum, juxta illud ad Teli jactum ad Demeram flumen, quod hic fere oritur, pagus eſt ſedi Leodienſi ſubditus, & ampliſſima *Abbatia* (*Munſter Bilſen* vulgo appellant) conſpicuus Eam itidem colunt Canonicæ nobili ſtirpe prognatæ, quæ & ipſæ cum viſum eſt, nubunt, quarumque Antiſtita ampliſſima juriſdictione & luculentiſſimis annuis cenſibus gaudet. ipſe locus & amplus eſt & magnificus, templo ac Monaſterio ad miraculum pulchro, aliuſque horſum, ſpectantibus ædificiis exornatus: Cænobium dedicatum eſt S. Amori.

S. Trujen. *Trudonopolis* vulgo S. Truyen, ſedes olim, ut volunt Centronum, Tungris tertio, Leodio verò ſexto milliari diſſidet: opidum bonum ac pulchrum cujus incolæ lingua utuntur Brabantinâ quæ & quatuor ultra verſus Leodium leucis in frequenti eſt uſu; quare etſi pareant Sedi Leodicenſi, Brabanti tamen haberi atque agnoſci volunt: eſt hic nobile illud *Cænobium* D. Trudonis opido à ſe faciens nomen, adeo potens & locuples, ut ipſum opidum Abbas è ſemiſſe poſſideat, cumque legendi ſunt magiſtratus, parem cum ipſo Epiſcopo numerum eligat, juxta eſt celeberrimum illud Bernſteinium *Cænobium* illuſtriſ-

luſtriſſimum ordinis Equitum Teutonicorum. *Tuinū*

TVinum non incelebre in Hannonia oppidum, quod tamen ſubeſt Leodienſi Epiſcopo, ut & *Covinum* opidulum diſtans Leodio XVIII. Tuinum XIX milliaribus, Montibus vero V. Non procul Tuino & Covino inter Sabim & Moſam flumina, ditione Leodienſi, duo extant & pulchra & opulenta Cænobia, quorum alteri nomen eſt *Aſne*: alteri *Lobbe* Lobienſe, quod ſic dictum volunt à propugnaculo quodam Julii Cæſaris & Caſtris Labienis, à Labieno videlicet Cæſaris Legato militum Duce fortiſſimo. *Tuin.*

Cænacum ſive Chinejum antiquiſſimum Condruſii opidum, Canonicorum Collegio nobile. Diſtat Leodio VIII. milliaribus. Reliqua ſunt *Foſſea*, *florenna*, *Fontana*: vulgo Fonteine l'Eveque: quorum Foſſea Canonicorum Collegio inſignis: Deinde *Viſetum*, *Varemium*, *Beringa*, loca ſatis celebria & peropportune ſita; Denique *Herea*, *Brea*, *Pera*, *Hamentum*, loca haut magni nominis, & in quibus vix quidquam notabile. *Chiney.*

Ceria pulcherrimum propugnaculum, ubi volunt habitaſſe Cæreſos populos Cæſari celebratos, Leodico trium *Cerey.*

Leuca-

Iupilla Leucarum intervallo abjungitur. Dirutus quoque fuit hic locus ac diu ita manſit, ſed inſtauravit tandem magnanimus ille Cardinalis Erardus Marcanus ſæpius nominatus.

Ebura. Supereſt porro hodieque primo ab urbe milliari pagus *Ebura*, quo loco aſſerunt olim fuiſſe maximam & primariam civitatem antiquiſsimorum Eburonum, qui & nomen ab ea acceperunt, juxta pagum complures inveniuntur venæ præſtantiſsimi ſulphuris.

Herſtella. PAri fere, unius ſcilicet milliaris, intercapedine diſtant ab urbe *Herſtella*, locus unde inditum nomen Pipino ſecundo: item *Iupilla* locus itidem memorabilis: in *confiniis* vero iſtorum locorum, & ſecundum utramque Moſæ ripam, Trajectum verſus, complura olim extabant *Palatia*, & ampliſsima ſplendidiſsimaque *Pratoria* Principum *Pipinorum*, juſtis fere ſuburbii paria, ad quæ ſæpius ipſi divertebantur, animumque honeſta & utili voluptate recreabant: nam, ſi verum amamus, nulla uſquam ne fingi quidem aut cogitari poteſt Provincia, quæ, ſeu aëra forte adſpicias & mirandam Cœli temperiem, ſive flumina, Silvas, montes, valles, vineas, fruticeta, & quicquid præterea tale eſt,

adque

adque Venationis, Piſcationis & aucupii *lupilla*
uſum requiritur, contempleris, vel amœnior ſit, quam hæc noſtra, vel felicior: Quare & Carolum magnum plurimum eam frequentaſſe, & Paſchalia feſta crebro inibi tranſegiſſe memoriæ traditur.

Eſt Præterea primo ab urbe milliari pulcherrimus & amœniſſimus Mons, ſed abruptus idem & propemodum inacceſſus, ut qui unicum habeat tantum ab ortu adſcenſum, ideoque vulgariter audiat *Chevre-mont*, quaſi dicas Mons Caprarum, is finitima quoque longe lateque detegit, & flumen in Arduenna natum ac radices ejus præterfluens è ſublimi deſpicit, in vertice hujus olim ædificata fuerat prænobilis quædam & ampla Arx, cujus adhuc videntur reliquiæ, eam occupaſſe legitur crudelis quidam & inhumanus Tyrannus, qui fretus aſperitate loci, finitima omnia miſere devaſtabat, ſed occaſione & ſtratagemate quodam à Monulpho Præſule cum omnibus Prædonibus cæſus fuit: qui tum deteſtabilem illum locum unâ opera funditus demoliri juſſit, atque ex illo tempore, anno nimirum 580. ut volunt, ne quid iterum ſimile patiantur, jurare cogunt

Namur. Epiſcopos ſuos cives Læodienſes, nunquam ſe permiſſuros, ut reparetur illa rupes.

Inter Deodienſem Diœceſin Brabantiam & Hannoniam ſitus eſt Comitatus Namurcenſis in exiguo & montoſo, ſed peramæno, ſalubri & fertili territorio: Primaria ejus civitas eſt

NAmurcum, ſitum inter duos montes in læva Moſæ ripa, qua Sambram amnem recipit, urbs antiqua, dives, & ſplendida publicis privatisque ædificiis: ac arce inſtructiſsimâ optime munita: *Cerevіſia* ibi coquitur optima nulli vino ſecunda: reliquæ urbes ſunt, *Bovina* munitiſsimum ad Moſam: *Carlomontium*, & *Valencourtium*: pagos ſub ſe habet CLXXXII. Audennas inter hos III ab urbe Leuca ad Moſam vetuſtiſſimo gaudet Canonicarum Virginum Nobilium monaſterio, & alterum ſimile exſtat ad Sabim amnem juxta pagum *Monſtier* II ab urbe Leuca, piæ hæ virgines & in pauperes liberales ſunt, multaque laudanda pietatis officia preſtant: multa inſuper ſunt in hoc Comitatu *Templa* & *Cœnobia* Splendida, Comitum olim ſumtibus extructa, & ample dotata.

Flumina habet piſcoſa, inter quæ Moſa &

. & Sambra primas obtinent, *Fontes* *Bra-bantia*
ivos & largos, *Silvas* non ad delectatio-
em tantum, ſed & ad venationem feris
efertiſsimas.

Politicus Regionis *ſtatus*, tribus con-
tat membris ſive Ordinibus, *Eccleſiaſti-corum* ſcil. ordine: *Nobilium* & 4. *Civi-tatum*; in ordine *Eccleſiaſtico* ſunt *Abbates* de Floreu, Grampre, Andeo, Boneſ, Waſſore, Heſtiers: *Nobilitatis* Ordinem repreſentant, *Vice Comes* Davæ &c.

Civitas ipſa ſedem habet *Conſilii Regii* à quo appellatur ad Parlamentum Mechliniense; Epiſcopi quoque ibidem ſedes eſt, cujus templum Cathedrale ſatis egregium eſt, & D. Albino ſacrum.

Mercatores & *opifices* hic pauci ſunt: *Nobilium* vero magna turba, qui fere ex illuſtribus familiis naturalem originem ducunt.

BRABANTIA ab ortu habet Leo- *Fines ejus.* dienſes, à meridie Namurcenſes & Hannoniam, ab occaſu Flandriam & *Scaldim* fl. à Septentrione Hollandos & Gelros, à quibus fere *Moſa* ſeparatur: complectiturque maximam partem regionis Advaticorum Ambivaritorum & Tungrorum: mediam Dilia, Demera, *Fluvii.* Sinna & Nitha *præcipue* perluunt: Horum *Dyle fl.*

Fluvii *Dilia* Princeps fl. Brabantiæ, oritur in *Nivellæ* ditione, unde verſus orientem decurrens, mox *Genapium* perluit, tum paulatim verſus ſeptentrionem deſcendens, Waveram utramque & *Florivallis* Abbatiã alluit, Prioratumque Heverleæ: jamque rivis aliquot auctior *Lovanium* ſecat, & inferius 3. mill. *Demeram* excipit, cum quo ad occaſum ſe flectens, pluribus velut ramis, *Mechliniam* per-

Rupel. r. fluit: infra quam receptis *Sinna* & *Netha* fluviis Rumperum nobilem pagum præterluit, & neſcio quo fato vel caſu nomen ſuum Rupelæ cognomento permutat, niſi ſit ob loci ejus antiquitatem & nobilitatem: nam hoc nomine 2. circiter leucas progreſſus, foſſaque nova Bruxellenſi & *Eicka* amniculis ditatus, è regione *Rupelmundæ* Arcis, cui & nomen ſuum impertit, in Scaldim abit.

Demer r. *Demera* fl. fontem habet in Leodienſi terra prope Tungros, unde *Bilſam*, *Haſſelam* & *Herkam*, præterfluens, in Brabantiam deſcendit, ac Getam fluviolum accipit, irrigatque *Diſtemium*, *Sichemium*, & *Arechotum*; atque inde infra Lovanium Diliæ aquas ſuas confert.

Senne. r. Sinna fl. naſcitur juxta *Sogniacum*, nobile Hannoniæ opidum, unde *Hallas*, reli-

religione celeberrimas, præterfluens Bruxellas defertur, quam urbem varie pervagatus, *Vilvordiam* properat, & mox ad Caurum deflectens, Mechliniam ad dextram relinquit, & infra eam in Diliam effunditur. *Fluvii*

Nithæ fluvii fons geminus: major ſupra Ghetam occurrit & *VVeſterloam Merodamque* irrigat; minor ſupra *Herentalium* ſpectatur, alluitque toparchiam *Grobbendoncanam*, ſimulque conveniunt & commiſcentur in urbe *Lyra*: atque inde uno alveo fluens *Dufflíam* ac *VValhemium* humectat, & infra Sinnæ oſtium Diliæ quoque commiſcetur: Atque hi amnes potiorem Brabantiæ partem irrigantes, una cum aliis aliquot rivis per Diliam fl. prope Antverpiam in Scaldim excurrunt, & præter piſcium copiam, quam ſuppeditant, præterque amœnitatem & ſecuritatem quam tractui huic conciliant, ineſtimabilem quoque mercibus ultro citroque pervehendis, commoditatem & utilitatem afferunt. *Nether*

Ceterum *regio eſt* plana fere & fertilis, frugum imprimis, quamvis Kempinia arenoſa & ſterilior ſit non tamen infructuoſa: clemens ubique & ſalubre cœlum habet, nemoribus quoque *Ager.*

Bra-bantia & ſilvis ſufficienter & amœne inſtructa; inter quas nobiliores Sogniacenſis, Merdalia, Saventerloa & Groenhoutia:

Vrbes & opida &c. Inprimis vere *illuſtris* eſt celeberrimis & pulcherrimis *urbibus*, opidis, Arcibus, Pagis, aliiſque magni nominis Dynaſtiis, crebriſque Cænobiis ac Abbatiis opulentis: & quidem urbes & opida muris cincta numerat 26. quarum 4. *Capitales*, *Lovanium*, *Bruxella*, *Antverpia*, *Silva Ducis*: deinde 3. *minores Capitales*, *Thena*, *Levvia*, & *Nivella*, cetera ſunt *Trajectum* ad Moſam, *Breda*, *Bergezomium*, *Areſchota*, *Mega*, *Dieſtemium*, eminentis dignitatis, item: *Stenoberga*, *Lyra*, *Vilvordia*, *Gemblacum*, *Iudonia*, *Hannutum*, *Landa*, *Hala*, *Sichemium*, *Herentalium*, *Eindhovia*, *Helmunda*, & *Gravia*.

Municipia libera. Continet præterea, *municipia libera* 18. quibus aliorum opidorum inſtar, nundinarum & mercatus liberi jus: hæc ſunt *Oſtervvicum*, *Orſchotum*, *Turnholtium*, *Hooghſtratum*, nunc Comitatus, *Diffia*, *VValhemium*, *Mercta*, *Aſcha*, *Furnia*, *Duſburgum*, *Iſcha*, *Hulpia*, *VVavria*, *Brenna* allodialis, *Genapum*, *Gela*, *Arendoncum*, *Dormalia*, &c.

Pagi Turriti, quod in Campinia rariores, numerum 700. non excedunt, ſed

d plurimi inter eos inſignes, & variis gnitatum titulis præcellentes: uti *Fa*:*m* D. *Odenroya*: *Boxtelia*, *Roſendalia*, *ıcquela*, *Lilloa*, jam munitiſſima, *Grimrga*, *Gaeſbeca*, *Reveſium*, *Levendalia*, *Veſemalia*, *Cranendoncum*, *Cuiquia*, *outerſemium*, *Iaucaa*, *Sombravium*, *Goliſia*, *Hilverembeca*, *VValvvicum*, *Putta*, *Iolla*: & alii: atque ſic complectitur ec Provincia illuſtres multas & exiias dignitates, inter quas & *Dynaſtia Raveſteinenſis*: *Ducatus Lymburgi*, cum iis opidis, juribus ac præeminentiis, ti quæ juriſdictioni Cancellariæ Brabantiæ, velut membra quædam ejus, bjecta. *Brabantia Pagi.*

Status Brabantiæ Politicus ſub Rege Hiſpaniæ tanquam Duce Burgundiæ eſt: *onſtatque tribus membris.* ſcil. *Prælatis*: *Nobilibus* & *Civitatibus*. *Primum repræſentant Abbates* Effligemenſis: Grimberenſis: Tongerlous: Grunendalius: S. Gertrudis Lovanii: S. Bernardi, Vilerii: Diligemenſis, Parkenſis & Vlierbekenſis, Gemblacenſis: & Prior Magni Ord. S. Auguſtini in Lewa urbe. *Regimen habent Tralati.*

Nobilium ordinem repreſentant Abbas *Gemblacenſis*, uti & *Comes*: *Dux Arſchoanus*. *Marchio Bergozomatis*: & *Barones* Dieſtenſis, Bredanus, Boxtellenſis,

Bra-bantia & ſilvis ſufficienter & amœne inſtructa; inter quas nobiliores Sogniacenſis, Merdalia, Saventerloa & Groenhoutia:

Urbes & opida &c. Inprimis vere *illuſtris* eſt celeberrimis & pulcherrimis *urbibus*, opidis, Arcibus, Pagis, aliisque magni nominis Dynaſtiis, crebrisque Cænobiis ac Abbatiis opulentis: & quidem urbes & opida muris cincta numerat 26. quarum 4. *Capitales*, *Lovanium*, *Bruxella*, *Antverpia*, *Silva Ducis*: deinde 3. *minores Capitales*, *Thena*, *Levvia*, & *Nivella*, cetera ſunt *Trajectum* ad Moſam, *Breda*, *Bergezomium*, *Areſchota*, *Mega*, *Dieſtemium*, eminentis dignitatis, item: *Stenoberga*, *Lyra*, *Vilvordia*, *Gemblacum*, *Iudonia*, *Hannutum*, *Landa*, *Hala*, *Sichemium*, *Herentalium*, *Eindhovia*, *Helmunda*, & *Gravia*.

Municipia libera. Continet præterea, *municipia libera* 18. quibus aliorum opidorum inſtar, nundinarum & mercatus liberi jus: hæc ſunt *Oſtervvicum*, *Orſchotum*, *Turnholtium*, *Hooghſtratum*, nunc Comitatus, *Diffliâ*, *VValhemium*, *Mercta*, *Aſcha*, *Furnia*, *Duſburgum*, *Iſcha*, *Hulpia*, *VVavria*, *Brenna* allodialis, *Genapum*, *Gela*, *Arendoncum*, *Dormalia*, &c.

Pagi Turriti, quod in Campinia rariores, numerum 700. non excedunt, ſed

ſed plurimi inter eos inſignes, & variis dignitatum titulis præcellentes: uti *Fanum D. Odenroyæ*: *Boxtelia*, *Roſendalia*, *Hucquela*, *Lilloa*, jam munitiſſima, *Grimberga*, *Gaeſbeca*, *Reveſium*, *Levendalia*, *VVeſemalia*, *Cranendoncum*, *Cuiquia*, *Bouterſemium*, *Iaucaa*, *Sombravium*, *Gozeliſia*, *Hilverembeca*, *VValvvicum*, *Putta*, *Molla*: & nil: atque ſic complectitur hæc Provincia illuſtres multas & eximias dignitates, inter quas & *Dynaſtia Raveſteinenſis*: *Ducatus Lymburgi*, cum ſuis opidis, juribus ac præeminentiis, uti quæ jurisdictioni Cancellariæ Brabantiæ, velut membra quædam ejus, ſubjecta. *Brabantia Pagi.*

Status Brabantiæ Politicus ſub Rege Hiſpaniæ tanquam Duce Burgundiæ eſt: conſtatque tribus membris. ſcil. *Prælatis*: *Nobilibus* & *Civitatibus*. *Primum repræſentant Abbates* Affligemenſis: Grimbergenſis: Tongerlous: Grunendalius: S. Gertrudis Lovanii: S. Bernardi, Vilerii: Diligemenſis, Parkenſis & Vlierbekenſis, Gemblacenſis: & Prior Magni Ord. S. Auguſtini in Lewa urbe. *Regimen habent Prælati.*

Nobilium ordinem repreſentant Abbas *Gemblacenſis*, uti & *Comes*: *Dux Arſchotanus*. *Marchio Bergozomatis*: & *Barones* Dieſtenſis, Bredanus, Boxtellenſis,

Lova-nium. Gaesbecenſis, de Weſemael, Peterſem, Perweys, Comes Hooghſtratenſis: *Domini* Aſchenſis, Merchtenſis, Veurnenſis, de Geel, Lummen, Turnhout, Oſterwyck, S. Odenroy: Walm, Duffel. &c.

Civitates 4. *Tertium membrum faciunt* 4. Civitates Primariæ. *Lovanium, Bruxella, Antverpia, Buſcum Ducis.*

Loven. *Lovanium* Metropolis Brabantiæ, eſt urbs antiqua oportunè in medio Brabantiæ ſita: *Cœlo* gaudens benigno, *agroque* amœno ac fertili, vini quoque ſed exilis, fœcundo: ampla eſt, uti cujus murorum *ambitus* 6. Italica mill. complectitur, ſed magna ejus, pars vacua & paſcuis relicta, *foſſas* habet latas & profundas, ſæpe per vivos ſilices & ſcrupoſam terram diſciſas. *Muri* ſunt opere Lateritio pulchri, & ſectis deinde lapidibus albis interſtincti, validisque fundamentis ex ima foſſa educti: hos Turres 53. eximii operis diſtinguunt, atque infra eas fornices ac cryptæ in militares uſus adconditæ: *Propugnacula* inſuper exſtant 13. & moles aggeſtâ terrâ conſolidatæ: Pontes ſublicii 16. ad Portarum munitionem nuperrime acceſſere: *Porta* autem urbis 11. ſunt è ſecto & candenti lapide egregie ſtructæ: inter *Fora* Venalia continet 9.

Vias

Vias ſive *plateas* urbem mediam ſecantes 12. Laterales, 140. *Fontes* publicos, quatuor *Pontes* Lapideos, Diliæ perfluenti, inſtructos 16. *Molas* fluviatiles 14. & Cataractam pulchri operis. *Lovanium.*

Curia vero inter Politica ædificia eminet è ſecto lapide magnifice fabricata, & emblematibus ornata: *Arx* ſive Burgus, Comitum olim ſedes, in collibus vitiferis amœniſſime ſita: *Academia* urbis anima, ex Colonienſi nata, matre ſua magnificentior eſt, eàque ſecundum Pariſienſem, nec numeroſior alia, nec ornatior: accedunt Collegia magnifica. *Palatia*, Crojorum, Naſſoviorum: Schoonvorſtiorum, & Bergenſium Principum, item ædes Lipſii, eminent.

Inter ſacra ædificia *Baſilica* D. *Petri* excellit: *Secunda* Parochialis D. Michaëli inſcribitur: *Tertia* D. Jacobo: *Quarta* S. Gertrudi: *Quinta* D. Quintino Lipſii judicio pulcherrima, & quidem primum, tertium & quartum, Templa, Canonicorum Collegiis nobilia ſunt: *Cœnobia Virginum* ſunt 9. *inter PP.* eminet *Dominicanorum*, inde Franciſcanorum, in quo Lipſii Icon & Epitaphium, & Carthuſianorum: PP. Soc.

Herverle. Jeſu Collegium, Torrentii Epiſcopi Antverpienſis liberalitate conſtructum fuit, bono reipublicæ literariæ.

Spectantur & in ſuburbanis agris magnifica aliquot Cœnobia, uti *Bancum* Virginum Ord. D. Auguſtini: *Parcum* *Parc.* Abbatia PP. Ord. Præmonſtratenſis; olim Vivarium ferarum, oblectationi Principum inſerviens, juxta quod Silva *Merdalia*, ſaltus, magnus & pulcherrimus, nec amœnitate minus quam ferarum frequentia & inſigni (quod venationem quidem concernit) immunitate celebris; omnia verò ſuperat *Heverlea* *PP. Prioratus*, & *Prætorium Ducis Arſchotani* ei vicinum: *Cenobii & Templi* multiplex ædificium, in hoc Principum Crojorum miranda monumenta, & Genealogia Ducum Arſchotanorum ab Adamo nominatim uſque ad hoc tempus relata: *Arx Principis* opus ſuperbum & magnificum ſi perficeretur: certe omnia hic egregie & ſumtuoſe ornata & amœnitati conſecrata ſunt: Horti, Fontes, piſcinæ, prata, agri, ſilvæ, Pomaria, Vivaria, Columbaria, Areæ, Equile, ambulacra, Xyſti, labyrinthi, rivi, Monticuli, ſive rupes ex conchis marinis artificioſe conflata, ubi vertebrâ morâ molæ molunt, aviculæ cantant, aqua adſtantes

Merdael. *Herverle.*

ſtantes irrigantur, aliaque, cum oblecta- *Thena* tione, miranda & pulcherrime ornata conſpiciuntur.

Agnoſcunt Lovanium ut *Caput*: *Thena*, *Levvia*, *Gemblacum*, *Dieſtemium*, *Halæ*, *Sichemium*, *Iudonia*, *Hannutum*, *Lauda*: & alia opidula quædam & pagi plures.

Inter tres minores Brabantiæ urbes *Tiene.* Capitales, Prima eſt Tillæ Mons ſive Thenæ, ſita ad Geram fluviolum, 3 Lovanio Leucis, *ampla* ſatis, ut quæ horario fere itinere in circuitu patet, ſed magna ex parte deſerta & cultoribus vacua, quatenus tamen habitatur non omninò eſt aſpernabilis: inſigne & memorabile habet *Collegium Canonicorum* ædes D. Germani: *Muri* variis turribus ſunt conſpicui: *Fluvius* 12. *Pontibus* ſtratus: *Fontibus* publicis 3 eſt inſignis, *Portis* interioribus patet 6, exterioribus 4, *Foris* 7. magnifica eſt, inter quæ *Frumentarium* omnium, quotquot uſquam occurrunt pulcherrimum: *Ager* ejus omni frugum genere, tum & fructibus admodum felix. *Caſei* quoque ejus in pretio ſunt. Altius ad Geram fl. proxime occurrit *Huygarden* Leodienſis juris *Huygarden* pagus, ubi cereviſia fit, omnium optima. Hinc altius Sequitur *Iudonia* opi- *Geldenake.*

Le-vvia dulum cum Arce vetuſta, in qua, ob egregiam cœli temperiem olim Duces Brabantiæ liberos educandos curavere.

Leeu-vve. Altera minorum Capitalium urbs eſt Lewia, prope fines Leodienſes, ſupra Theoas ad Getam fl. ſita: opidum validum, & prope munitum, in primis aquis, quibus circumjacentes agros immergere poteſt: Nobile eſt magno illo Ord. Auguſtini Prioratu, cujus Prior eſt unus ex 12. Brabantiæ Antiſtitibus: habet & Collegium Canonicorum in æde D. Leonardi pulcherrima: item *Fora* 3. *Pontes* Lapideos 12. Privilegiisque gaudet ſingularibus: extra Portam ampliſſimus & pulcherrimus *Lacus* eſt, juxta quem aſſerunt olim ſtetiſſe validam Arcem, limitaneum in Eburones propugnaculum, cujus & nunc deſerta quædam ſuperſunt veſtigia: Coquitur in hoc opido, (& quidem ea copia, ut in alias paſſim oras diſtribuatur) præſtantiſſima cereviſia, bonitate vino non concedens.

Sub ditione quoque quartarii Lovanienſis ad Demeram occurrunt, *Ducatus* *Arſch.* *Areſcotanus* & *Baronatus Diſtemii, illius* opidum *Arſchotum* ad Demeram ſitum, mediocre, & Crojæ, gentis nobiliſſimæ, *Dieſt.* Dominis illuſtre: *hujus* opidum Dieſtemium

mium eſt Cleoardi patria, ad Deme- *Dieſt.*
ram quoque ſitum, concinnum & territorio late diffuſo inſigne: ubi plurimi fiunt panni & alterius generis merces: gemina habet Collegia Canonicorum: ſc. D. Sulpitii & S. Joannis: Dominus ejus Princeps Arauſinus, qui & eo nomine eſt Burgravius Antverpienſis: Adjacet ei nobiliſſimus *Conventus Beckenvordius* ordinis equitum Teu- *Becken*
tonicorum: & *Sacellum* D. Virg. *Aſ- voord.*
pricollis imagine & miraculis clarum. Scherpenheuvel: prope ad Demeram inter Areſcotum & Dieſtemium, *Sichemium* ſe offert, quod inter exigua ſed vetera Brabantiæ opida habetur: ceterum *Ager* Diſtemio Vicinus amœniſſimus plane & vitibus paſſim, Vinum copioſe ſatis ferentibus, plenus eſt.

Cetera loca præcipua hujus quartarii ſunt *Orpa* prætura: *Iaucaa* Baronatus. *Geſtavierumpantium* Prætura, *Pervviſa*, Bar: *Incourt*, Prætura: *Mons S. VViberti*: Comitatus & Prætura: *Grez*, Prætura: *VVavera*, Municipium liberum: *Cumtigh*, Prætura: *Bierbecca* Baronatus: *VVeſemael*, Baron: *Rotſelaer*, Baron: *Dormalium* Municipium liberum &c.

Bruxella. Secunda Brabantiæ civitas Bruxella eſt, ſedes *Principis*, cujus *hic Palatium*, *Arx Regia.* in editiore urbis parte ſtructum, Regiæ magnificentiæ dignitatem ſatis oſtentat, uti & *Sacellum* ei adjunctum: & *Circus* perpetuo muro clauſus, & ad extrema uſque mœnia protenſus, omni delitiarum regiarum genere inſtructus: *Nemus* eſt & *Labyrinthus* à Burgundis Ducibus adornata, *Vivarium* item artificioſi operis & *Canalis*, è ſecto Lapide aquæ limpidiſſimæ: Damæ & aliæ hic feræ aſſervantur: *in Piſcinis* Cygni & trutæ: in *Aviario* volatilia aluntur & laſciviunt: inde & *ambulationibus, pilæ Ludo, epulis*, omnique recreationi ſua ſunt loca.

Excellunt vero *Cryptæ* duæ; *inferior* una ubi *Pegaſus* concentus Muſici quaſi cantor metitur numuros *Orpheus* pſallens è fidibus delicatam elicit harmoniam: juncti ſunt Globus cœleſtis & Satyrus &c. Ab hac 7. gradibus *aſcenditur* ad *Alteram*, quæ in 5. partes ſive alveos diſtincta: *Organum hic* concentum edit ſuaviſſimum, juvante *Satyro* tibiis, *ibi Aves* modulantes, *opifices* operantes audis & vides. &c.

Ad deſcenſum *Hortus florum* patet, Labyrinthi Speciem ſingularem oſten-

tans,

tans, in cujus contemplatione hæren- *Bruxella.*
tes, fiſtulæ ſubterraneæ plures aquis
artificioſe aſpergunt. è Vivario exeunti
Fons cum ingenti Labro oſtenditur: cui
adſtant grandis formæ Leones 2. ore
medio avem (perpetuo aquas evomentem)
tenentes. Spectabis & alibi *Equile*
Regium 127. equorum capax; uſibus &
exercitiis inter ſe diſtinctorum: ſupernè
Conclave vides, variorum & antiquorum
armorum thecam. Subtus in area,
currus & alia.

Ceterùm *urbs* hæc *ſita* eſt loco amœniſſimo, *Situs urbis.*
agris cultis, pratis, nemoribusque
cincto, intus partim in colles leniter
aſſurgit, partim ſe in planitiem pandit:
Sinna fl. mediam perlabitur, ex quo
aquæductus inſignis recto tramite in
Rupelam uſque deductus. *Circuitus* ejus
Lovanio fere æqualis, ſed hæc denſius
habitata: cingunt eam *Muri* gemino ambitu
& aggere præalti, turribusque 74.
firmi: item foſſæ profundæ & amplæ:
Forma ejus Cordis Humani figuram refert:
continetque hæc *Septenaria*: nimirum
7. Paræciales eccleſias: 7. Portas:
7. Fontes publicos: 7. in forum deducentes
plateas: 7. in foro ex ordine Domos
ampliſſimas, quæ ab Senatu civibus
elocantur: 7. Scabinos, qui ex

7. ſtir-

Bruxella. 7. ſtirpibus Patriciis à Principe eligun- tur: & 7. obſtetrices publicas: *Portæ* ejus

Portæ. Dorico opere ſtructæ, ſingulæ ſuas habent deambulationes diſtincta: *Lovanienſis* ducit ad Aucupium *Algidomontana* ad piſcatum: *Obbruxellenſis* ad Venatum, *Anderlechtenſis* ad agros: *Flandrica* ad paſcua, *Lakenſis* ad Fontes &

Ædes. vineas, *Mechlinienſis* ad Hortos: *Intus Domus urbanæ* ut plurimum elegantes amplitudineque & ſpecie ſplendidæ ſunt: commoditate fontium imprimis hortorum jucundæ & amœnæ; *Fontium* in privatis ædibus, 10. ſubinde diverſis locis erumpentem aquam, obſervabis: hortorum ſimul amœnitatem & luxum videbis.

Templa. *Inter* præcipui nominis *Templa Primarium* eſt *D. Gudulæ*, olim D. Michaëli ſacrum: *deinde D. Ioannis de Palude* opere & vetuſtate ſpectabile, ſunt autem in hac urbe ſumtuoſa paſſim & ornatiſſima Templa, Cænobia ac Noſocomia, aliaque id genus Pietati dicata loca.

Patres Soc. Jeſu hic *Collegium* habent & Templum elegantiſſimum, præterque eorum & PP. Auguſtinianorum Collegium, *Scholas* numerant 45. *Cænobia* quoque PP. & Virginum alia ſunt plura: *Hoſpitalia*, quoque varia: *in D. Ioan-*

Ioannis, omnis generis ægri, cura & ære publico, per medicum & Chirurgum peculiares foventur curanturque, eſtque *aliud* ubi utriusque ſexus homines fratres & ſorores dicti infirmis ſubſerviunt; inſuper 4. excipiendis hoſpitibus & peregrinis deſtinata domicilia; ubi unicuique advenæ triduum hærere permittitur; ſcil. *Giſleni*, *Iacobi*, *Laurentii*, *Cornelii*, *Alia* inſuper *expoſititiis infantibus* nutriendis dedicata ſunt: & *eleemoſinariæ domus* diverſæ, quas S. Spiritus vocant: Huc referenda *inſignis* publico ære ſtructa *ædes*, coërcendis qui in phreneſin inciderunt, honeſto loco natis. *Bruxel la.*

Inter Politica urbis *ædificia* eminet *Curia* ſive Palatium Senatorum, eximium opus, admirandumque ab aquâ, quæ ad faſtigium duci poteſt, Superbum Turri, ornatum Conclavibus, quæ picturis, Rubenii, aliorumque Principum Pictorum admirandis nitent, & ſpectatorem morantur. *Curia.*

Eminent & aliorum Principum magnifica *Palatia*: nimirum *Areſchotanum*: *Auraicum*: *Aumalianum*, *Clivenſe*, *Hooghſtratanum*, *Barlamontanum*, *Arenbergicum*, *Mansfeldicum*, *Egmondanum*, *Soranum*, cum aliis aliquot circa planitiem arenaceam, item *Furſtenbergicum* & *Palatia.*

Spino-

Brux-ella. *Spinolanum*: ſolentque Provinciæ Belgarum plures, Abbatiæ fere omnes, urbes pleræque, ſua Bruxellis habere Palatia & Hoſpitia: è regione Curiæ ſitum eſt *Palatium à piſtore* quidem, ſed magnis ſumtibus magnificè *ſtructum*. *Mons* quoque *Pietatis* anno 1617. ſtructus, ſpectabile ædificium eſt: His adde *Domus 7. tribuum Patriciarum*, & 7. illas ædes magnificas forum coronantes; item *Domum Frumentariam*: *Hallam*: *Macellum*, & *menſurationibus* ſubſerviens ædificium, *Forum* piſcium; & *Pontes* lapideos 12. Sinnæ inſtructos, & *Turrem S. Nicolai*, inſigni horologio & præludio muſicali inſtructam, & alia. Hæc intus.

Ande-lec. Extra urbem in propinquo *Auderlea*, eſt *Hortus Ducis Aumaliæ*, floribus amœnus, aquis fœcundus; multiſque ornamentis ſpectatu digniſſimus: & ad viam Gandavenſem Archiducis *Pharmacopola Domum & hortum ſtruxit*, quæ non civis, ſed Principis manſio eſt; ulterius paululum eadem via locus eſt *Bergen*: ubi picta memoria Caroli v. Imp. & Ruſtici, eum ad urbem cum Laterna ducentis.

Silva Sonien-ſis. A b alia parte *Silva Sonienſis* eſt; Leucæ tantum quadrante disjuncta *Venatione* ſimul & *Lignatione* regali inſignis; tum

tum Abbatiis undique & Monaſteriis cincta, & innumeris paſſim, iisque pulcherrimis fontibus, & magna fructiferarum arborum copia nobilis: continet & pagos aliquot & *Arcem trium fontium* in ambitu ſuo: ſiquidem ſaltus eſt ingens, plus 7. Leucas, id eſt 8000. jugera comprehendens: ejus cæduntur quotannis 100. jugera; ita ut 80. quoque anno tota reciſa ſit, & altiſſimis rurſus craſſisque arboribus reſtituta: unde reditus Principi annui non ſpernendi. Sylvam hanc amœniſſimam æſtate plurimi nobiles & cives, comitante familia, tres quatuorve continuas ſeptimanas peregrinantium ritu perambulant, alia atque alia ſubinde inviſentes Cœnobia, partim votis obſtricti, partim animi gratia. *Bruxellã.* *Sylva Sonienſis.*

Inter Lovanium, Bruxellam & Vilvordiam, alia occurrit ſilva amœna cui nomen Zaventerloa à pago huic propinquo. *Zaventerloa Sylva.*

Ceterum *Regimen* urbis eſt penes *Magiſtratum*, qui in Curia urbis ſedet, & *annuus eſt*, conſtans ex 7 Scabinis ſupradictis, quibus 2 Conſules accedunt, alter è nobilibus, è plebe alter, cum Conſiliariis 6, qui ſunt viri ſpectabiles, ex artificum cætu delecti: Conſules cum *Regimen.*

Bruxella. Scabinis juri juſtitiæque præſunt, quibus præeſt Prætor urbanus nobilis: ſunt & Quæſtores 6. è patritiis 2. è plebe 4. publici cenſus adminiſtratores, annui quoque.

Eſt & *Collegium Pannificii* 2. Decanis & Aſſeſſoribus 8. partim patriciis partim plebeis conſtans: de rebus artis ſuæ jus judicandi habens.

Præter hos inſtituti octo *Viri*, ad controverſias, ex pugnis & vulneribus natas, ſopiendas.

Subſunt vero Bruxellæ 2. tantum oppida Nivella videlicet & Vilvordia, quæ tamen immediate Cancellariam appellant: Eſt enim Bruxellæ perpetua ſedes Cancellariæ Brabanticæ, conſtans ex Cancellario & ordinariis ac extraord. Senatoribus pluribus: Advocato Fiſcali, Procuratore generali. 2. Graphiariis: Audientiario: 4. Secretariis ordinariis: extraord. novem, aliiſque officiis Palatinis; Hanc tota Brabantia appellat & Limburgenſis Ducatus, excepto territorio Genapi, in criminalibus & feudalibus: Nam & hic iidem Senatores, cum Vicario Regis tribunal conſtituunt ſummum rerum clientelarum ſive feudalium.

Cancellaria.

Eſt & hic nomine Cameracenſis Archi-

Archi-Epiſcopi forum Eccleſiaſticum, ejus Brabantiæ partis quæ Diœceſi Cameracenſi ſubdita; namque ſubeſt ex parte Diœceſi Leodienſi, unde & illi Epiſcopo ſuum in urbe Lovanienſi ſpirituale Tribunal, ne Brabantini contra Privilegia eorum extra Provinciam evocentur, Leodium & Cameracum. *Bruxella.*

Præterea Bruxellæ ſedes eſt Aulæ Regalis & Magiſtratuum ac conſiliariorum ejuſdem; unde jure nominatur urbs Regia, eò magis quod & potens ſimul, & tectis frequens ſit, & civibus opulentis habitata: Cives autem opulentiores 5. contuberniis nomen dant, quæ ſunt *Arcus chalybei majoris & minoris: Sclopetariorum: gladiatorum & jaculatorum*; quodlibet 500. eſt Capitum. *Cives.*

Cetera plebs, in opificum claſſes 52. diſtincta eſt, eæque ſubdiviſæ in novem tribus quas nationes dicunt: Primariæ ſunt armiſabri, & polymitarii; hi aulæa & picturas textiles divendunt, è ſerico, auro, argento, non induſtria minus & arte, quam impendio, admiranda.

Vilvordia Bruxellenſis quartarii opidum Sinnæ quoque fl. adſidet, pari, 2. leucarum intervallo Bruxellis & *Vilvoord.*

Lova-

Nivella. Lovanio abjuncta, ſitu & arte munitum. Arcem habet antiquam, in qua ſolebant detineri præcipui nominis captivi, Principis nomine extra ordinem judicandi: Adſervantur & in ea autographa privilegiorum Brabantiæ, cum annexis ei dominiis, à Principibus ſuis, & hiſce rurſus à Pontificibus Imperatoribus, aliiſque ſupremis Dynaſtis, conceſſorum: item contractus & pacta inter Ducem Brabantiæ & quoſcunque alios Principes inita: Quorum omnium cuſtodiæ præfici ſolet à Rege Commiſſarius, qui audit Cuſtos ſive Theſaurarius chartarum.

Nivella. Sub quartario Bruxellenſi eſt & *Nivella* urbs Tertia minorum Capitalium, & *Brabantiæ* rurſus *Gallicanæ prima: ſedes olim Principum*, unde & ibi ſepulchrum Pipini 1. Carolomanni filii: ſita prope Diliæ fl. fontem 5. Bruxellis mill. munita ſatis & non una de cauſa plus quam mediocris urbs; Portis patet 6. dividiturque viis ſive plateis publicis 50. & pluribus: habet plurima ædificia pulchra hortiſque amœna; eſt & una ex 4. urbibus Sacri imperii Marchionatum conſtituentibus, gaudetque privilegiis luculentis: magna hic contexitur tenuiſſimi lintei, Cameracenſibus melioris

liores, copia. *Templa* & alia Religioni dicata, loca habet plura, ſed famam & dignitatem confert *D. Gertrudis* Baſilica, ab D. Gertrude Pipini 1. filia, condita: Ædes ſanè auguſta ac variis, tam intus quam extus, ornamentis decora: in qua ipſa deinde inſtituit celeberrimum illum *Ordinem Canonicarum*, quem hodie ibi cum majeſtate conſpicere datur: Conſtat hic numero 42. Canonicarum Virgin: libere ſatis viventium, quæ omnes magnatum filiæ legitimæ, & utroque parente, quadruplici ſtirpe, nobiles: vocantur *Damoiſelles* & ſuas quæque ſeorſum ab aliis incolunt ædes juxta Templum: ipſæque preces ſuas horarias in choro decantant, ritusque ſacros ſolenniter peragunt: mane quidem dum religioni operantur cultu eccleſiaſtico candido pellibusque precioſis ſuffulto; poſt meridiem vero ſeculari veſte, nobilium puellarum more ornatæ: Si ad epulum aliquot magis ſolenne, vel ad privati alicujus convivium vocentur, licet impetrato conſenſu, accedere: Licet & oblata occaſione & pro arbitrio nubere: alioquin perſeverare in nobiliſſimo hoc ſodalitio; cujus ordo eis ſubminiſtrat cenſus quibus commode ſeſe convenienterque ſuſtentent.

Nivella.

Anti-

Nivella. *Antiſtita*. Caput earum vulgo audit *Madame de Nivelle*: eſt enim Spiritualis & Temporalis urbis, ejusque territorii, non exigui, Domina, Eligitur hæc ab ipſis Virginibus è Collegio ſuo ad vitam, à pontifice tamen & principe confirmatur & laudatur: inſtitutum quoque, in eadem hac æde, Collegium religioſiſſimum 30. Canonicorum, qui & ipſi laute honeſteque habentur & à Pontifice, Dominaque Nivellenſi, alternis vicibus eliguntur.

Ager hujus urbis amœnus & omnium rerum fertilis: nec procul occurrunt ſaxi fodinæ plures, pulchri ad architectonicam lapides.

Genape. UNâ grandi leuca tantum, ab urbe Nivella, Genapum occurrit, Veterem & pulchram ſatis Arcem oſtentans, in qua tribunal ſive Curia Lothariæ ſuprema eſt, vulgo *La Haute Cour d'Lotier*, à qua tamen appellatio eſt ad Cancellariam in Brabantia: præterquam in Capitalibus & Clientelaribus cauſis, ſalva Actoribus optione, prima inſtantiâ agendi coram curia clientelari Bruxellenſi: Continet hæc Curia 4. tantum opida, 164. pagos 12. Baronatus, & 8. Abbatias ſub ditione ſua; reliquum Lotharingiæ finibus reſtat incluſum. In

hoc

hoc opido & finitimis ei locis, ob mi- *Gena-*
ram Cœli temperiem, terræ amœnita- *pum.*
tem & venationum delitias, olim Do-
micilium ſibi eligit Ludovicus XI. dum
Delfinus eſſet, & Caroli 7 Patris indig-
nationem fugeret, qui hic 5 annos mo-
ratus fuit una cum uxore ſua, quæ in
hac Genapienſi arce plures ei natos
peperit, ſitus ejus ad *Diliam* fl. a-
mœnus.

Gemblacum olim Comitatus, in Ab- *Gem-*
batiam abiit, cujus Abbas eccleſiaſticus *blours.*
ſimul & Politicus opidi Dominus, inter
antiſtites Brabantinos poſtremus rogat
ſententiam. Cœnobium ipſum eſt am-
pliſſimum, magnis iisque auguſtis valde
operibus conſtructum, Bibliothecam
habens celeberrimam, in qua plurimi
libri veteres Manuſcripti.

Rurſus ſub Quartario Bruxellenſi ul-
tra novum Aquæductum jacet Comi-
tatus Grimbergenſis, pagos complures *Grim-*
& Paræcias magni momenti comple- *berge.*
ctens: in quem ſuccedit minor natu fi-
lius: diviſus eſt in 2. partes, quarum al-
terius Dominus eſt Princeps Arauſi-
nus: alterius nobilis Gens *Glimeſia*: Ca-
put ejus eſt Pagus Grimberga: pulcher-
rimâ & egregii operis Abbatiâ inſig-
nis; Cetera loca præcipua ſunt. *Gaſbeca*

Ant-verpia ampliſſimum Dominium: *Aſſcha* Municipium liberum, *Wemmel*: Bar. *Merchten.* Mun. lib. *Campenhout* Prætura; *Veurna* Mun. lib. *Duyſburg* Mun. lib. *Leefdaal* Bar. *Overyſſche*: Mun. lib. *Hulpa* Mun. lib. *Brenna allod* Mun. lib. *Roo* Prætura: *Tranſignies* March. *Reves* Bar. *Tilly* Comitatus: *Sombref* Baron. & prope Bruxellam *Heukela.*

Ant-vepia Tertia Brabantiæ, *urbs Antverpia* eſt olim totius Europæ emporium celeberrimum, & nunc totius orbis civitas Splendidiſſima, ſita in planitie egregia ad Scaldis fl. ripam dextram, forma ſemi lunari ambitu ſuo continens 5. milliaria Iialica, non comprehenſa *Arce*, quæ nulli totâ Europâ firmitudine ac venuſtate cædit. *Mœnia* quoque habet è vivo ſectoque lapide ſolidè firmata: procurrentibus 8. validiſſimis propugnaculis, in mutuam tuitionem ſe proſpectantibus, ita ut robur cum pulchritudine concurrat. Validum opus & latum quaternis tiliarum arborum ordinibus ſcitè & ad lineam conſitum.

Portæ quoque magnificæ ſunt, & ex vivo lapide ſtructæ, eo opere Dorico, ut dubites elegantia an firmitas major ſit: ſunt autem 13. ſcilicet: Agrariæ 5 reliquæ ad flumen ducunt: His ſingulis reſpondent Actæ (*ſive kayen*) tanquam, pro-

prominentes ex litore aggeres, Fora dixeris Litoralia & proturberantia in ſubſidium capita, cui ſimile reliqua non dabit Europa: nam & à flumine *Oſtia* 8. & ſinus 8. atque navium in ipſa urbe receptacula 8. & *Pontes* 74. conſpiciuntur. Tutatur hac parte urbem *fluvius* latiſſimus & profundiſſimus, & *juxta ripam* ejus longo tractu, *mœnia turribus* 15. munita: *foſſa* vero reliquæ urbis multum profundæ & 150. pedes latæ ſunt, aquam, partim ex fl. partim ex fundo manantem, continentes copioſam. *Antverpia*

Intus magnifica eſt *ædificiis* & *plateis* & *Foris* 20. quorum maximum *Senatorum*: pulcherrimum *mercatorum*: *Piſcatorium*, omnis generis piſces complent.

Plateæ in laxiſſimum non raro proſpectum protenduntur: quibus adſtructæ *ædes* elegantia & continua ſerie, ad oſtentationem quaſi æmulumque ſplendorem depugnantes: Nihil perſimile huic tota Europa habet, ſive viarum laxitatem & ad perpendiculum ductus, ſive auguſtam ædium amplitudinem intuearis: Plateæ ſupra 200. Ædes numerant 13500. ſupereſtque ædificanda Area 3000. Ædium capax: ædibus accedit, hortorum cultus & ornatus elegantiſſimus.

Antverpia Nec minor, *ædificiorum publicorum*, tam Divinis quam Politicis uſibus dicatorum, elegantia eſt & magnificentia: Ecce enim *Cathedrale* D. Virg. & Matris *Templum*, quam intus ad invidiam pretio & ornatu nitet, & extus Turri ac ſtructura artificioſa admiranda eſt?

Templo autem PP. Soc. Jeſu auguſtius aliud nec Belgium nec Gallia habet: intus omnia marmore Aſiatico nitent. Picturæ, Brugelii & Rubenii maxima opera cum admiratione ſpectantur.

Inter *Cœnobia* hic frequentia tam Virg. quam PP. eminet *S. Michaëlis Archangeli*, *Abbatia* ord. Præmonſtratenſis, ſolennem Principi, in urbem venienti, præbens manſionem.

Pauperum, Pupillorum, Expoſititiorum, Virginum, Iuvenum, ægrorum, aliarumque miſerabilium perſonarum *Xenodochia & Hoſpitalia* pia, numeroſa ſunt & elegantia, quorum Cura omnis fidei Eleëmoſinariorum commiſſa eſt.

Politicorum ædificiorum Princeps eſt Palatium ſive *ædes Senatoria* juri dicundo deſtinata: ad Fori majoris angulum erecta: opus adeo ſumtuoſum, magnificum, & ornatum extus intusque, ut ſi ſingula exactè computentur, in 100000. coronatorum abitura ſit ratio: eſt &

Domus

Domus Triumviralibus judicibus deputata, ubi cauſæ Regiæ juriſdictionis & meri imperii aguntur. *Antverpia.*

Sunt & Civium uſibus deſtinata ædificia ac Loca conſpicua, inter quæ eminent *Byrſa* & *Oſterlinga domus*: *illa* magnifica eſt & ornata loco commodiſſimo urbis ſumtuoſe ſtructa.

Hæc inſigne quoque opulentiæ & elegantiæ monumentum eſt, inter duos canales in urbe nova commode poſita, & utrinque euripis ad maximas naves recipiendas clauſa, ſpatioſa intus Arca eſt, quam bina ambulacra, quadratis columnis innixa, cingunt: Conſtat 3. contignationibus, quarum inferior auguſtis ſervit atriis merciumque cuſtodiæ: Reliquæ 300. complectuntur cubicula, & cænacula; Turris imminet ex vivo quadratoque ſaxo conſpicua: verum elegantia hujus ædificii, belli tempore militum fere Hoſpitiis multum interiit.

De Reliquis urbis ædificiis uti *Officinâ vitri* admirandâ: Regiâ *æde Monetaria*: operoſo *Caſtello aquarum* in uſum officinarum cereviſiariarum; *Ampla æde* & officinâ vendendis *auleis* ſtructâ; *Macellis*, *Libra publica*, *Xyſtis Pictorum*, Vaſculariorum, divite & ſpectanda

Antverpia. ſupellectile coruſcantibus: *Officina Plantiniana* Typographica : *Rubenii* mirandi Picturis. *Taberna* Vinaria, *Palatio magnifico* Simonis Rodrigi Baronis &c. dicere ſuperſedo : & addo elogium urbis hujus docte ab Jul. Cæſare Scaligero ſcriptum, dum florebat:

Oppida quod ſpectant oculo me torva ſiniſtro,
Tot nos invidiæ pallida tela petunt.
Lugdunum omnigenum eſt, operoſa Lutetia, Roma
Ingens: res Venetum vaſta, Tholoſa potens:
Omnigenæ merces, artes priſcæque novæque.
Quorum inſunt aliis ſingula, cuncta mihi.

Et Caroli Scribanii hoc ejuſdem urbis florentis monumentum.

Belgium.	*Orbis annulus*, annulique hujus *Gemma.*		Antverpia.
	Orbis oculus, oculique hujus *Pupula.*		
	Orbis Nemus, Nemoriſq; hujus *Laurus.*		
	Orbis Paradyſ. Paradyſiq; hujus *Delitiæ.*		
	Orbis Cælum, Cœlique hujus *Sol.*		

Regimen. Porrò *Antverpia* optime inſtructa eſt rebus omnibus ad *vitam* neceſſariis, eſtque *urbs imperialis & Marchionatus Sacri Imperii* caput: unde & plurimis fruitur privilegiis: nec tamen imperatori ſubeſt, eive quicquam pendit. Habet præterea, dignitatem *Burgraviatus*; titulus Præfecto

fecto Burgi Antverpienſis olim datus, attributis ei aliquot domibus, aliisque bonis immobilibus, partim intra partim extra burgi Pomæria ſitis: quæ ipſe Burgravius poſtea huic, illi, conceſſit in feudum: unde & inſtituta hic Curia rei clientelaris: Hæc dignitas cum temporis lapſu devoluta eſſet ad Ducem Cliviæ ceu Dynaſtam Diſtemii, tandem permutationis jure pervenit ad Principem Arauſium: Dignitas quidem honorabilis, ſed exigui proventus, ut quæ nomine magis quam re in præſentiarum exerceatur. *Ant-verpiæ Regimen.*

Porrò *Antverpia* uti una ex *Principibus Brabantiæ civitatibus*, ſubdita habet *Bergezomium*, *Bredam*, *Liram*, *Herentaliam*, *Stenobergam*, *aliaque opidula* quædam *&* *pagos*, quorum pars in civilibus quidem Antverpiam prius quam Cancellariam appellat, & in aliis etiam rebus urbi ſubjecta eſt: & quamvis Lovanium in communibus Brabantiæ negociis votum primum habeat, in ſubſidiariis tamen Regis petitionibus Antverpia, (cujus, propter potentiam, plurimum intereſt) prima dicit ſententiam.

Habet ergo Primum Antverpia Ducem Brabantiæ, quatenus eſt *Marchio Imperii*; pro Domino ſuo, & Principe,

Antverpia Regimen. verum tot tantiſque jam olim obtentis Privilegiis exornata, ut jure, Majeſtateque Principis ſemper ſalvâ regatur quaſi per ſe, ac ceu liberum aliquod opidum, ſive Reſpubl. *Regimen ejus* ſive ſtatus in 4. *membra dividitur*; quorum Primum continet *Supremum Magiſtratum* Conſulum 2. & 18. Scabinorum, inter quos alter Conſul ad res externas creatur; quibus præeſt *Prætor* in Criminalibus, & *Ammanus* in civilibus cauſis: *Subſunt* huic Magiſtratui 2. *Theſaurarii* & *Quæſtor* unus: *Penſionarii* 2. *Graphiarii* 4. & *Secretarii* 4. creatque Magiſtratus omnes minores, per ſe: Sequitur, *Alterum membrum*, quod complectirur viros conſulares quique functi ſunt Scabinatu, & minoribus poſtea Magiſtratibus præſunt: *Tertium* ipſa eſt civitas, (*de Borgerye*) conſtans 26. civium Capitaneis, binis nempe in ſingulas urbis (quæ 13.) regiones, & 4. viris nobilibus, quos vocant *Hoofdmannen. Quartum membrum* eſt Collegiorum (ſcil. der Gilden) ex 54. Decanis conſtans, quorum bini præſunt ſingulis opificum Collegiis: atque hæc 4. membra junctim conſtituunt urbis corpus & ſtatum: ad quod recurritur in negociis majoris momenti, vocaturque *den Breden Raed.*

Creat

Creat autem Magiſtratus ille ſupremus per ſe, ex numero Decanorum 54. *Conſiliarios* 12 ſingulis annis, qui ſingulis diebus Lunæ in curia, cum ceteris adſident, & Conſilium (*Maendaegs raed*) conſtituunt, concernens res reipublicæ & politiæ. *Antverpia Regimen.*

Creat & *Magiſtratum Hallarum*, conſtans 2. Decanis, 2. Æſtimatoribus & 8. Senioribus, quorum 2. fuere Scabini: item Graphiario, & minoribus aliquot miniſtris: qui judicat cauſas quæ ex lana, & ad eam aliquatenus ſpectantes, oriuntur: unde tamen provocatio datur ad primum illum Magiſtratum: Creat & 2. *Ædiles Curules*, quos oportet & fuiſſe Scabinos, quibus tertium adjungit Princeps, dicuntur *Keurmeiſters*, habentq; annonæ curam: item 4. *Pupillorum Magiſtros, VVeeſmeeſters*, quorum & oportet 2. fuiſſe Scabinos. Item 4. *pacificatores* (*Peyſmakers*) una cum graphiario, quorum munus componere injurias & inimicitias civium: item 2. *Æditimos, Kerck-meeſters*, qui & Scabini ut fuerint oportet, & curam gerunt fabricæ, impenſarumque Cathedralis D. Mariæ ædis: item 2. *Eleëmoſinarum Collectores*: item in ſingulas urbis regiones (quæ 13.) duos *civium Duces, VVyckmeeſters, qui* *Keurmeiſters.* *Pacificatores*

Antverpia cum 4. nobilibus eis adjunctis, *Conſtituunt Tertium ſtatus Membrum*: item *creat* 54. illos Decanos Collegiorum artificum quos dixi quartum ſtatus membrum conſtituere.

Eligit & 7. *Medicos*, *Phyſicos* digniſſimos: Habetque 6. *Collegia militaria Gilden* vocant, quorum unumquodque conſtat, ducentis viris, à Collegii Capite deligendis: 2 ſunt Arcubaliſtrariorum: 2 ſagittariorum: 1 Sclopetariorum: & 1 Xiphomachæromachorum: ſunt & 3 *Collegia Rhetorum* Rhitmicorum: *Viole*, ſcilicet *Caltha*, *Ramoliva*, *Violier*, *Goudbloem*, *Olyſtack*.

Habet & Sedem ſuam Antverpiæ de *Tolkamer*: 1 Concilium Cameræ hujus quadrantis Brabantiæ; Conſtans 9. Conſiliariis, *Erſlaten* audiunt: Graphiario item, & minoribus aliquot adminiſtris: Præeſt his *Quæſtor* generalis hujus quadrantis, qui & ipſe habet titulum Conſiliarii Regii, & Vicarium: Cognoſcit hoc tribunal, de controverſiis quæ oriuntur de dominiis prædiorum, cenſuum, molarum, aquarum, portoriorum, vectigalium, & aliorum, hujus quadrantis Principis redituum, cognoſcit & de cauſa legitima illegitimaque Spuriorum reparandas & dirigendas curat vias publi-

publicas, caverque ne vel publico vel privato damno quis eas excedat: habet & poteſtatem locandi & immittendi conductores impoſſeſſionem, vel ex ea removendi *Quæſtoris Præſidis munus* ſenatores monere ut jus dicant, eſtque inſuper peculiare ei munus exigere Principi debita, & viciſſim ea præſtare quæ in talibus ipſi ſunt præſtanda: cujuſmodi Miniſtrorum genus habet & Princeps in cæteris Brabantiæ partibus aliisque Belgii regionibus. *Antverpia*

Lyra 2 Antverpia leucis diſſitum oppidum eſt ad *Nitham* fl. ſitu & induſtria munitum: pulchrum, amœnum, & civibus benignis habitatum, ædificiis & opibus locuples: & nundinis anniverſariis clarum, maxime mercatu boario. *Liere.*

Breda ſita eſt ad Mercam amnem, urbs lauta & amœna, inter alia, pulcherrimi operis, ædificia, ſumtuoſum & Regium prorſus continens Palatium, duplici foſſa cinctum Arcis inſtar: ab Henrico Naſſovienſi comite ſtructum: Gaudet dignitate Baronatus magni momenti & quem plures agnoſcunt pagi ampli: annexumque ei opidum territoriumque *Stenobergenſe*, una cum *Roſendalio* municipio & *Oſterhoutio*, nobili *Breda.*

 Topar-

Silva Ducis Toparchia, veteri Arce conſpicua: hodie munitiſſima urbs eſt.

Bergen op zoom. Uti & *Bergozomium* Marchionatus titulo celeberrimum opidum, in colle ad zomam fluviolum, ſitu & portu maritimo nobile: olim mercimoniis & nundinis dives & frequens: quæ Antverpiâ emergente evanuere: hodie tamen opidum quoque egregium eſt & multis fortalitiis munitiſſimum: Leucæ circiter via abeſt *VVouda, Arx* pulcherrima Principum Bergozomii ſeceſſus amœniſſimus, aëris mirâ ſalubritate, venationique Commoditate laudabilis.

Quartarii Antverp. loca. Alia loca præcipua Brabantiæ ad quartarium Antverpienſe ſpectantia ſunt *S. Barnardi* Abb: *Cantcroy*, Com: *VValem* municipium liberum: *Putte* Mun: lib. *Kierberge, Sandhovia*, Prætura; *Grobbendonc*, Bar: *Herentalium*, Prætura: *Oel* Com: *Weſterlo* Marchionatus: *Merode, Gela*, Mū. lib. & Præt: *Mol* Mun. lib: *Balen, Arendonc* Mun. lib: *Turnholtium* Prætura: cui *Turnhout.* adjacet *Sylva* egregia *Grotenholtia*: *VVeelde, Baerle, Hooghſtrata*, Com: *Ooſtmael, Seveberga* Mun. lib: *Oudenboſch, Sandvliet*, & *Lillo* loca munitiſſima. &c.

desHartogen Boſch. Sequitur Sylva Ducis, quarta Brabantiæ civitas, à ſilvâ pulcherrima Brabantiæ Ducum hic loci olim ſitâ, nomen

men habens: ſita ad fl. Deſam non pro- *Silva Ducis.*
cul ab Moſa flumine: urbs ampla, pulchra, opulenta & frequens, boniſque & commodis ædificiis luculenter inſtructa, forma fere triangularis eſt, & ob varios munitionum mæandros vix unius horæ ſpatio ambiri poteſt, uti cujus ambitus, una cum 7. Propugnaculis majoribus complectitur 7660. paſſus: adeò ſitu & arte munita undique, ut nunc inexpugnabilis judicetur: ſtructumque intra mænia Caſtellum firmiſſimum, *Papenbril*; quod dominium habet in & extra urbem: Permeant eam plures *Canales*, quidam quoque navium feraces, 51. Lapideis & 38. Ligneis *pontibus publicis* ſtrati: & *Privatis* pene totidem. *Portis* clauditur 5. intus *Forum* habet, pulcherrimo ædificiorum ordine circundatum; in quod 10. plateæ urbis latiſſimæ, exeunt: numeranturque in urbe 2000. ædes pulcherrimæ, præter caſas & ſecundi ordinis habitacula.

Templum Primarium *Cathedrale* Epiſcopi, *D. Ioanni ſacrum* eſt, & ſplendidum ac ſumtuoſum: in primisque eleganti horologio inſigne.

Cives bellicoſi ſunt, & civiles, commerciis, opificiis & *artificiis* florentes: fiunt hic panni è lana plurimi; ac lintei

Silva Ducis. copia ingens; adjuvat aqua hic linteis candificandis propria magis quam alibi: fiunt & cultri optime temperati: & acus ſcite laboratæ; quod utrumque mercium genus iſtac per totum orbem diſtribui ſolet.

Regimen, urbis primum eſt penes 2. *Prætores*, eosque fere claris natalibus ortos, quorum unus de civilibus alter de criminalibus cauſis cognoſcit, licet interdum utriusque munus uni mandetur. De utrisque cauſis jus dicunt *Scabini* 9. primæ dignationis viri: ſunt & Conſules & jurati, fere ut in aliis urbibus: Ad ſenatoriam vero dignitatem non aſſumuntur fere niſi indigenæ & qui toto anno in urbe morantur: neqne niſi elapſo biennio ad eandem reſumuntur: conſtituuntque hi Scabini & Conſules *Primum magni Senatus* membrum: Senatorii & Conſulares *Secundum*, *Tertium* Decani ſive Tribuni & jurati opificum: Civitas hæc rurſus ſub ſe habet 4. regiones ſive *membra* ſcilicet *Campiniam*, *Pelandiam*, *Moſalandiam* & *diſtrictum Oſtervvicanum*: quibus continentur *Eindhovia* oppidum Comitis Burani, lautum & ſatis munitum ad Dommelam fl. Canonicorum Collegio nobile: *Helmonda* ad Adam fl., eleganti arce conſpicuum:

Eindhoven, *Helmond.*

Gravia

Gravia opidum quoque Principis Auraſini, ad Moſam ſitum, Canonicorum Collegio inſigne: *Mega* ad Moſam quoque ſitum opidum ſatis lautum & Comitatus titulo clarum: & *Raveſtenium* opidum concinnum ad Moſam, valida arce munitum, & lata juriſdictione nobile. Item Pagi multi, quorum præcipui *Oſtervvyck* pannorum copia opulens, & *Tilburg*, ac *Hilverebeec*, Canonicorum Collegio nobilis ad Runnam fl. ſiti: item ad Dommelam, *Odenroy*, opulento Canonicorum Collegio illuſtre cujus Decanus ditiſſimus: *Boxtel* titulo Baronatus & inſigni Coll: Canon; clarus: *Oirſchot*, *Breugel*, *Tongeren*, quorum *Oirſchot*, quoque nobiliſſimum D. Petri Collegium Canon: habet ad *Aam Lieſhout*, *Gemert*, *Oſch*, *Heeſvvyck &c.* *Poſtel* amplum & opulentum Xenodochium in Campiniæ ſolitudine ſitum, ubi viatores quoſcunque prætereuntes, hoſpitio debent excipere: ac pro ſua quemque dignitate tractare, nullo precio. *Silva Ducis.* *Grave* *Megen* *Raveſtein.* *Hilverebeec.* *Odenroy.* *Boxtel* *Oirſchot.* *Poſtel.*

Ceterum Brabantii juris etiam eſt *Ditio Cuycana*, olim comitatus nunc ſecundus Brabantiæ eſt *Baronatus*, complectens præter opidum 16. aut 17. pagos: ejus Dominus eſt Princeps Arauſinus: adjacet ei alius *Dominium Keſſelienſe* *Cuyck.*

Horn. *lienſe* & altius *Horna Comitatus*, imperiale & ſubalternum feudum, Leodienſis Epiſcopi: nomen habens ab Horna Arce egregia ad Moſam ſtructa, luculenta ditio juxta Moſam (ut & Cuyckana ac Keſſelia) extenſa.

VVeert In ejus confiniis eſt *VVeert* opidum Luculentum, & valida omnino Arce conſpicuum, ſedes comitis ordinaria, & diſtinctum Dominium: habet & *VVeſſemum* opidum ad Moſam: alios pagos ac Toparchias: ita ut egregius ſit Comitatus.

Sed & Trajectum Brabantiæ opidum eſt, in utraque Moſæ fl. ripa, infra Leodium ſitum, & Ponte junctum Lapideo, pulcherrimi operis, cujus Tacitus fecit mentionem: urbs eſt hodie munitiſſima, antiqua & ampla, crebris pulchriſque ædificiis denſa, ac antiqui Epiſcopatus dignitate nobiliſſima. *Duo* continet potiſſimum *Templa*, quorum *alterum D. Servatio*, qui hic primus fuit Epiſcopus, ſacrum eſt: *Alterum D. Virgini:* Illius Collegium Regem habet Canonicum, uti Brabantiæ Ducem; quo nomine, & ſupremus urbis Dominus eſt, quamvis & partem ejus Epiſcopus Leodienſis ſibi vendicet, & inde duplicem juriſdictionem, geminumque Tribunal, abſque

Maeſtricht.

nota-

notabili finium utriusque differentia, cives agnoſcant. *Traje-ctum.*

Sed tamen ut quisque urbis incola Principem ſuum agnoſcat, & Princeps ſibi ſubditos, invaluit conſuetudo, ut exteri hic ſedes ſuas figentes, primo ſtatim die profiteri teneantur, utri Principum velint eſſe ſubjecti: in natis autem civium partus ventrem ſequitur: ita ſcilicet ut ſi Ducis vel Epiſcopi juriſdictioni ſubjectam duxeris uxorem, filii eo conjugio nati illius erunt ſubditi, cujus eſt mater. Porrò habet & Trajectum, nobiliſſimum & peramplum Cænobium, quod *Bilſen* vocant. equitum Teutonicorum, ordinis D. Mariæ Hieroſolimitanæ, capax & idoneum Aulæ Principis, frequentiſſimæ recipiendæ: Ceterum pars urbis hujus ultra Moſam poſita *VVyck* dicitur, eſtque egregie, uti & cetera urbs omnis generis munimentis munita; *Ager* ejus fertilis & omnino amœnus collibus: Diſtat ſemileuca ab urbe *Mons ingens & amœnus* Moſæ contiguus, in vertice *Arcem habens* affabre ſtructam, umbilicum occupat Ord. D. Franciſci *Cænobium:* ſummum hujus montis ſolum fructuum omnis generis & frugum mire ferax eſt, cum tamen viſcera ejus ſcateant lapide molli

Meche-len. molli & facile ſectili, cujus ingens quotidie effoditur copia, magna fodientium cura & arte.

Mechliniæ Dominum.

Mechelen. BRABANTIÆ quaſi meditullium obtinet Dominium Mechlinienſe nobiliſſimum: cujus civitas Mechlinia urbs antiqua, *pulchra & ampla*, inter Belgii primas numerata: Lovanio: Antverpiâ & Bruxella, undique 4. milliaribus diſtans, & *Parlamenti* univerſi Belgii juris dictione illuſtris: *ſitus* ejus admodum oportunus, & mira cœli temperie aliisque in uſum hominum, commoditatibus conveniens. *Dilia* fl. mediam ſecat, & amplus ſatis interluit pluribus alveis, qui æſtu marino huc uſque & altius aſcendente, mirum in modum intumeſcunt, & plurimis intra urbem, Pontibus ſtrati ſunt. *Munita* quoque eſt validæ mœnibus & propugnaculis, inprimis vero aquarum copia: quibus, uſu exigente maxima circumjacentis agri pars, inundari poteſt: *Plateas* habet amplas mundas, & eleganti ordine, Pontibusque Lapideis, admirandas: *Ædificia* tum *Divinis*, tum *Politicis* uſibus dedicata, non minus ſumtuoſa quam egregia:

Pare-

Paracias numerat 7 Templis ſuis inſignes. *Cathedrale* Archiepiſcopi *S. Rumuldo* Sacrum excellit, & alta *Turri* ſuperbit, quæ ſuſpenſas habet grandiores & minores campanas numeroſas, apto ſonorum temperamento, concentum harmonicum ſingulis horis præcinentes: *Templum* vero intus Sacellis, columnis, Organo, altari, choro, & inibi aurei Velleris inſignibus, aliisque ornamentis, ſplendet. *Mechelen.*

Inter *Cœnobia*, quæ hic plura, P. P. *Franciſcanorum* elegantiâ, amplitudine & capacitate, omnium totius Belgii habetur pulcherrimum & abſolutiſſimum. *Pitzenburgenſe* nobiliſſimi ordinis *Equitum Teutonicorum* inter cetera deinde eminet. Inter *Virginum* vero Mon: *Clariſſarum* amplum & pulcherrimum eſt, nec ulli ejus Ord. facile cedens.

Politicæ ſtructura ſunt *Palatium Parlamenti*: *Curia*, *Macellum*, *Halla* textorum *Fons* in Foro, & inprimis *Armamentarium*, tormentorum & aliarum Machinarum bellicarum, Proviſionumque Principis receptaculum inſtructiſſimum.

Nec deſunt *Palatia* Magnatum: uti *Cæſareum*, *Hooghſtratenſe*, *Naſſovium*, *Egmondanum*, *Arenbergicum*, quæ tamen nomine

Mechelen. nomine magis quam uſibus ſuperſunt. Sunt & in urbe *Horti* culti plurimi, ac amœna ſpatioſaque Viridaria.

Extra Portam vero qua Lovanium itur *Hortus ingens eſt Ceraſorum*, ſilvam dixeris, ordine & copia arborum ita ſtructus, ut nullibi parem viſurus ſis.

Ad territorium Mechlinienſe anguſtum ſpectat & alia ditiuncula, Areſcotenſi Ducatui contigua, ejuſdem cum urbe privilegiis & juribus gaudens. Luculenta eſt regiuncula, ejusque præcipuus locus eſt *Heiſta* pagus ampliſſimus, non procul ab Netha majore, vertici montis impoſitus, vicinos habens ſubjectos ei viculos ſeptem, partim ad montis radices, partim circum eundem longius diſſitos. *Heyſt.*

FLAN-

FLANDRIÆ DESCRIPTIO.

FLANDRIA, Comitatus totius Europæ nobiliſſimus & opulentiſſimus, juxta Oceanum inter Zelandiam, & Galliam jacet ceterisque internis, partibus Brabantiam. Hannoniam & Arteſiam contingit: *Cœlo* gaudet temperato ſatis, & maxime verſus auſtrum. Salubri & *Solo* fertili & omnis generis frugum fructuumque feraci, inprimis, quà Galliæ eſt vicina: *paſcua* habet læta adeò & pinguia, ut pulli equini, ex vicinis regionibus huc tranſlati ex tenui origine grandeſcere & eniteſcere ſoleant. *Situs ejus.* *Fertilitas.*

Pecudes & *animalia domeſtica* producit delicati & exquiſiti ſaporis, inprimis *Oves*, quarum in Feurnenſi Caſtellania ea fœcunditas quoque ut una fætura ſæpe 5 aut 6, ſemper vero 3 aut 4 enitantur: *Ferarum*, uti Cervorum, aprorum, leporum, cuniculorum copiam fert incredibilem: Nec deſunt aves, phaſianæ, perdices, & aliæ: nec apes quoque mellificæ. Butyro ſapidiſſimo, caſeoque vaccino & ovili abundat. Pomorum etiam

Scaldis etiam Perſicorum & bericocciorum eſt locuples. Cytriorum quoque & aurantiorum ſicuumque interdum calidioribus in locis particeps. Interluitur Scal-*Fluvii* di Liza & Tenera potiſſimum fluviis, inſuperq; plurimis aliis amnibus & rivis manu foſſis, & in Oceanum, alioſque rivos, deductis.

Schelde r. Scaldis fluviorum Belgii maximus & Regius fontem habet in veromanduorum Picardiæ tractu: unde ad Caurum properans *Cameracum* inviſit Pontemque accipit, uti & ſubinde, *Thuni* & *Buchania*: hinc profluens, Silio amne, ab Cambreſii Caſtello deſcendente, augetur: & mox altero rivo, ex tribus fontibus conflato: tum *Ronellam* excipiens fit navigabilis; ingrediturque *Valentianam* urbem: & inde *Condatum*, ſervatoque eodem curſu, receptoque *Haynâ* Hannoniæ amne, prope Fanum *S. Amandi* fluit & Flandriam ingreditur *Scarpe r.* Scarpæ aquis auctior; *Hic* duplicem ex finibus Arteſiæ ducit fontem, quibus junctis Atrebatum integer perluit; inde Boream verſus *Duacum*, *Lalemium*, & *Marcenas* alluit, & tandem infra S. Amandi Fanum, juxta *Mortanium*, Scaldi commiſcetur: Qui Flandriam ingreſſus *Tornacum* perlabitur, & inde *Aldenardam*

dam atque *Gandavum* Flandriæ Me- *Scaldis*
tropolin: ubi *Lyſam, Lyviam,* & *Moram*
amnes excipit.

Liſæ quoque fons in Arteſia eſt ad *Lys* r.
Liſburgum pagum, ſupra *Terroanam*, hinc
Ariam prætervectus, *Mervillam*, *Ar-*
menteriam, *Varnetonem*, *Cominium*, *Vi-*
rovicum, *Meneniam*, & *Halevvinum* al-
luit, tum *Cortracum* fere medium ſcin-
dit, & *Harlebecam Deinſamque* præter-
lapſus, ad urbem Gandavum Scaldi
commiſcetur: *Livia* una cum Novis ali- *Lieve*
quot aquæductibus Brugis & Dammo r.
diſcendit in Scaldim: *Mora* vero ex Wa- *Meere*
ſiæ territorio cum foſſis aliquot manu- r.
factis, Scaldim & Gandavum ſimul a-
quis ſuis ditant.

A Gandavo Scaldis orientem verſus
pergens *Teneramundam* ingreditur, ibi-
que fl. *Teneram* accipit, qui haud pro-
cul *Condato* in Hannonia naſcitur, unde
ad Boream defluens *Ligniacum*, *Athum*,
Leſſenam Hannoniæ opida humectat:
tum in Flandriam deſcendens *Gerardo-*
montium, *Ninoviam* & *Aloſtum* irrigat:
rivisque aliquot auctus per oppidum
Teneramundam fluit in Scaldim: qui
hinc Rupelmundam, accepto Rupela,
& cum eo Brabantiæ aquis prætercur-
rit: unde tumidis aquis Flandriam à
Bra-

Fluvii Brabantia diſtinguit & lato alveo triumphalem Antverpiam velut admirans & venerabundus, à capite uſque ad calcem forinſecus lambit: Hinc directo ad Septentrionem curſu, plurima utrinque fortalitia illuſtrat, Saftingam uſque indiviſus: ſed inde mox diſſectus in duos amnes, *altero* verſus occaſum, ſub *Honta* nomine fluit, ac flandriam ab zelandia diſtinguens inter Cadſandiam ac Walchriam maris inſtar in Oceanum abit: *altero* vero verſus Septentrionem pergens Bergezomium eminus præterfluit, zomamque torrentem excipit, ibique Zelandiam à Brabantia terminat: qui inde rurſus in duo cornua fiſſus: *altero* cui *Voſmeyr* nomen, continentem radit, ac Tolam Zelandiæ opidum præterlapſus in *Mervvam* ſe exonerat, eodem curſu, quo Cæſaris ſeculo in Moſam fluxiſſe, in commentariis ejus traditur: *altero* vero varie Zelandiæ Inſulas diſtinguit variis brachiis; & qua permanet violentius in duas potiſſimum partes dividitur, Orientalem ſcilicet & Occidentalem Scaldim, ut vocant; quibus ad Oceanum contendens curſum ſuum conſummat, & inter Schaldiam, Walchriamque inſulas nomen ſuum amittit. Fluvius ſane maris beneficio omnium florentiſ-

rentiſſimus omniumque piſcium genere ubique ditiſſimus. *Fluvii*

Cetera Flandriæ flumina minora ſunt, & in Flandria nata mox in Oceanum exeunt, & Portus formant. Horum à Scaldis oſtio, proxime occurrit Leya ab urbe *Brugis* & *Sluſa* lato alveo juxta Cadſandiam inſulam in Oceanum fluens: *Alius* item *alveus* manufactus Brugis juxta *Blancobergam* in Oceanum exit: Denique & alveus Gandavo Brugas, & Brugis recta linea *Oſtendam* ducit. *Leye.*

Hyperlaa deinde fl. onuſtus *Ypera*, *Mandera* & *Yſera* aquis *Dixmudam* alluit, & infra *Neoportum* in Oceanum volvitur, Portum formans ſatis commodum: Ab *Neoporto* quoque alveum dimittit verſus *Oſtendam*, eamque urbem Canalibus pluribus munit: *Ypera* fl. ſupra urbem Yperam, quam alluit, fontem habet, *Iſera* à Poperinga deſcendit, & *Pena* aquis ditatus ſcinditur in 2. ramos, quorum alter ſupra *Dixmudam* Yperæ jungitur: alter in Oceanum abit inter Neoportum & *Dunkercken*, qui tractus terræ ibi tot fere alveis & canalibus rigatur, quot corpus humanum venis & arteriis proluitur. *Hyperlee r.* *Ypre r.*

Sequitur *Colma* fl. qui à *VVatenea* for- *Colm r*

Silva. talitio decurrens duobus alveis Oceanum ingreditur, altero prope *Gravelingam*: altero vero *VVinocibergam* alluens rurſus duobus fluit alveis, quorum uno Dunkerkam irrigat & in Oceanum mergitur: altero *Honſchotam* & *Veurnam* alluens, verſus Neoportum aliis rivis commiſcetur: ſunt enim his locis alvei & amnes pluribus canalibus interſecti ad commercia facilitanda.

Aa r. Ultimus Flandriæ fl. *Agino* ſive *Aa* eſt: hic oritur in finibus Arteſiæ, ſupra *Renthium* opidum unde *S. Audomari* urbem Epiſcopalem humectat & ſcinditur in plures canales, quorum unus Flandriam ab Arteſia & terrâ Oyenſi diſtinguit, *alii* huc illuc vagantes, plurimas faciunt inſulas, inviumque hunc tractum reddunt, ac tandem omnes prope Gravelingam confluentes, uno alveo infra Gravelingam in Oceanum exeunt.

Nemora. Hæc de fluminibus Flandriæ, quæ non aquis tantum, ſed & nemoribus pluribus amœna eſt & fructuoſa: quorum *Nipe* præcipua *Nepa*, *Nonna S. Amandi*, & *Poodſbergia*: *Nepa*, Saltus longe præcipuus, flumini Liſæ propinquus eſt, *Caſſeto* & *Bella* pari, 2. Leucarum intervallo, licet viis diverſis, abjunctus: ſylva ingens,

ingens, amœna antiqua, in qua Arx ſitu Silva.
valida: *Nonna* Ypris vicina ingenti ſpatio Nonne
in Septentrionesextenditur, multos pa- boſch.
gos & Abbatias complectens, interque
ceteras Virg. Veſtalium Ord. Bened. ab
quibus ſilva hæc luculenta nomen ha-
bet. *S. Amandi ſilva* amœniſſima, inci- S A-
pit ad nobilem S. Amandi pagum in mandi
Flandriæ Gallicanæ confiniis, unde lon- Silva.
ge lateque Valentianas uſque procur-
rit, arboribus paſſim denſa: audit & *ſil-
va Raymenſis*, ob ſummam cum eo ſaltu
viciniam, qui ſiquidem eſt in ditione
Toparchæ Amerienſis, fit ut ipſe hoc
nomine ſit magnus Venator Hannoniæ,
dignitate nimirum Saltui ipſi annexa.
Poodſbergia ſilva inter Flandriæ quoque Poodſ-
& Hannoniæ confinia circa *Gerardimon-* berg.
tium & *Leſſinam* juxtaque *Teneram* fl. ſilva.
ſita eſt, magnus & orbiculari pene figu-
ra Saltus.

Porro *Montes* memorandos Flandria
non habet ſed amœnos complures *Col-
les*, maxime in parte *Gallicana*: Dividi- diviſio
tur enim Flandria in *Teutonicam Impe-* Flan-
rialem, *propriam* & *Gallicanam* continet dria.
verò in univerſum urbes & opida foſſis
ac muris cincta, quæ ſcilicet *Gandavum*,
Bruga, *Ypra*, *Cortracum*, *Aldenarda*, *Alo-
ſtum*, *Hulſta*, *Teneramunda*, *Birſletum*,

Flandriæ Vrbes. *Sluſa*, *Oſtenda*, *Dunkercka*, *Gravelinga*, *Borburgum*. *Caſletum*, *VVinociberga*. *Feurna*, *Dixmuda*, *Deinſa*, *Damma*, *Arenburgum*, *Axela*, *Ninovia*, *Neoportus*, & *Gerardimontium*, Teutonicæ ditionis: item. *Inſula*, *Duacum*, *Tornacum*, *Orchiſa*, *Baſſea*, Gallicanæ: Præterea habet *municipia* *Municipia.* patentia 50. & plura, pari cum opidis jure & immunitate gaudentia; uti ſunt *Oſtburgum*, *Middelburgum*, *Monachoreda*, *Blancoburgum*, *Houca*, *Aldenburgum*, *Giſtella*, *Lombartſidia Torholtium*, *Loa*, *Hondiſcota*, *Mardica*, *Poperinga*, *Bella*, *Meſſina*, *Comintum*. *Viroviacum*, *Menina*, *Halevvina*, *VVaſtena*, *Siegra*, *Margemum*, *Haſbrouca*, *Roſſelara*, *Harlebeca*. *Tiletum*, *Eclonia*, *Steckena*, & *Borchemium*, ditionis Teutonicæ: item *Lanoia*, *Eſpinoia*, *Fanum S. Amandi*, *Mortania*, & *Armenteria*, Gallicanæ: quorum non pauca hodie foſſis ac propugnaculis munita: & multa etiam urbibus neque nobilitate, neque ſtructuræ magnificentia, neque incolarum frequentia concedunt: Habet *Pagi.* inſuper *pagos* 1000. & plures, quorum multi ampli, opulenti, populoſi, & egregiis dignitatibus illuſtres, ſunt & *Arces* *Arces.* plurimæ, *Toparchia*, *Prætoria* aliique, honeſtis titulis Dynaſtarum ac nobilium eminentes loci: His includuntur *Baroniæ*

ſupra

ſupra 27. Cænobia 137. & plura, intra Vrbes. quæ *Abbatiæ* 57. quarum aliquot poſſident Satrapias Principe viro dignas: *Collegia Canonicorum* 21. *Epiſcopatus* 7. Eſtque hæc Provincia adeo denſe habitata, ut Hiſpani cum Philippo 2. Rege huc delati, Flandriam unicam eſſe civitatem falſe dixerint.

Regimen Flandriæ tribus vel ut alii volunt quatuor conſtat membris, ſcilicet *Prælatis, Nobilibus, Civitatibus. Primariis*: Verum quia, *Gandavum, Brugæ, Ipera, &* *Franconatus* ſingulari pollent auctoritate, vulgo audiunt 4. Flandriæ membra, neque ſolent ii, quos diximus Ordines, publicis Provinciæ Conventibus, niſi admodum rarò, intervenire, quia deſtituuntur jure ſuffragii. Regimen.

Prælatorum alioqui membrum faciunt *primum*: Ordinis S. Benedicti Abbates, 7. Ordinis, S. Bernardi Abbates. 6. & Tertiò Ordinis Præmonſtratenſis Abbates. 3. Quartò Canonicorum Regularium. Abbates 6. & ejuſdem Ordinis Præpoſiti 6.

Nobilium Ordinem ſive membrum conſtituunt: *Vice-Comites, Gandevenſis, Yprenſis, Vuernenſis, Bergenſis, & Harlebekenſis Principes, Steenhuſius, Gravienſis, & Eſpinoi, Barones.* 4. & nobiles

Ganda-vum. Tribuni, *Banderheren*. 40. & amplius. *Civitates quæ* Tertium membrum conſtituunt ſunt, *Gandavum*, *Bruga*, & *Franconatus*, *Ipra*, *Inſula*, & *Duacum*, *Tornacumque*, cujus ultimæ ſtatus, Flandriæ annexus, per ſe conſtat. 3 membris: Prælatis ſcil. Nobilibus, & 4 magnis juſticiariis.

Gend. *Princeps* totius Provinciæ *civitas* eſt, *Gandavum* ſive *Ganda*, cui (ut Eraſmus ait), tota ditione Chriſtiana nulla alia poteſt conferri, ſive amplitudinem & amœnitatem ſpectes, ſive Politiam, ſive *Ambitus ejus.* gentis indolem. *Circuitus* enim ejus interior continet Italica milliaria. 7. exterior 10. in quo tamen ambitu urbis immenſa ſunt ſpatia ædificiis vacua, & ſegetibus relicta: quamvis equidem 35000 *Situs.* domos in eo numerari ſcribant. *Situs* ejus oportunus ad triplex flumen, *Scaldin*, ſcilicet *Liſam* & *Liviam*; præter quæ aliis quoque interluitur perennis aquæ meatibus, è propinquo loco exortis, vel arte & induſtria in urbem deductis: inter quos & ille manufactus, magnorum quoque navigiorum patiens, per quem in mare patet via infra cataractam illam *Saſſe*, ſtupendi operis, & alius qui Brugas, Dammamque perductus eſt. Quæ ſitus urbis oportunitas, Stapu-

Stapulam ipſi frumenti conciliavit & alia commoda plura. *Ganda vum.*

Porro *Portis* clauditur 8. inſulasque intra Pomærium, à fluminibus & canalibus concurrentibus, creatas, & Publicis privatisque domiciliis occupatas, continet 26. *Pontes* iis inſtructos *majores* 98. præter plures *minutos*: *Molas* quæ *aquarum* vi rotantur potiſſimum 6: quæ *Vento* circumaguntur ſupra 120. *machinarias*, quæ à jumentis vel hominibus verſantur, infinitas: Continet & *Fora* rerum venalium 13. inter quæ eminet quod Diei Veneris audit, ſtatuâ Caroli v. imperialis inſigne. Sunt & *Area* ſagittariorum binæ, in civium uſus: & alia his proxima. *Palæſtra* athletas ſingulis diebus Dominicis exercet. *Gend.*

Templa, Cœnobia, Xenodochia, aliaque uſibus ſacris deſtinata ædificia, tam auguſtiora quam minora, numerat 55. inter quæ Abbatiæ dites 5. & ordines mendicantes 4.

Primarium *Templum*, *D. Bavoni* (olim S. Joanni Baptiſtæ) ſacrum, ex Abbatia in ſedem Epiſcopalem erectum fuit: ſumtuoſum eſt & pulcherrimum, Caroli v. in eo baptiſati, memoriâ, & Viglii Juriſconſulti ſepulchro, clarum: Augmentum Templorum; P. P. Soc.

 Jeſu

Ganda-vum. Gend. *Ieſu Collegium* fecit, quod egregium hic ædificarunt: in *D. Michaëlis æde* picturas cum ſtupore videbis; inter Abbatias vetuſtate & amplitudine eminet *D. Petri* in Monte Blandinio, ampliſſimis reditibus, & Temporali ſimul ac Eccleſiaſticâ, in pagos complures, juriſdictione nobiliſſima: nec non Bibliothecâ inſtructiſſimâ celebris. *Ædificia Politica* ac *Privata* pro ſua quæque conditione ſuperba inprimis & ſplendida ſunt. *Arx* famam dedit urbi dum Patricium ei Coralum 5. Imp. produxit: dicitur *la Cour du Prince*, ædificium eſt 300 Cameris magnificum, è quibus una, vix unius virgæ latitudinem & longitudinem habens, Caroli 5. primum domicilium fuit. *Subtus* juxta ædes Palatinas *Leones* oſtenduntur, Burgundiæ inſignia: nutriunturque hic plures exoticæ & feroces belluæ ad Splendorem urbis, ut in uſu eſt apud Florentinos. *Fortalitium* 5. propugnaculis & foſſis profundis munitum eſt.

E *Turri Bellafurti* urbs & Caſtellum, cum ſituatione circum circa emenſurari poſſunt. Altitudo ejus eſt 500. graduum: continet campanam horarum nunciam, cui Rolando nomen, 11000. pondo gravem: quæ olim armatis Collegiis ſæpe

claſſi-

claſſicum ſonuit: in ambitu ejus legitur. *Roland, Roland, als ick kleppe, dan iſt brand: Als ick luye dan iſt oorlooghe in Vlaenderland.* *Gandavum. Gend.*

In culmine portat Draconem cupreum inauratum, magnitudine tauri, alas expandentem. Tempore Balduini Flandriæ Comitis Conſtantinopoli huc tranſmiſſum.

Curia anno 1618. renovata fuit, hanc ingredienti inferius offert ſe juſtitiæ theatrum: ſuperius itur in Capellam & Conclavia ſtatuis & inſcriptionibus ſpectanda.

Sedes eſt in hac urbe *Conſilii Provincialis*, quod conſtat ex uno Præſide, 12. Senatoribus & Procuratore generali, ac Advocato Fiſcali, aliiſque adminiſtris: quo deferuntur omnes totius Flandriæ Provocationes: *Vrbis* vero & Reipublicæ *gerundæ forma* ſæpe per Principes mutata eſt: hodie ejus regimen & ordinaria juris adminiſtratio penes honeſtiſſimos quoſque & nobiliſſimos cives eſt & magnum Prætorem urbanum. *Regimen.*

Mercatura crevit oportunitate ſitus fluminumque: pannorum item laneorum, lineorumque textrinis, aliiſque artificiis; texuntur hic plani è lana & lino

Ganda *vum.* non ſolum, ſed & ſubſerica aulæa, grograni, mocajarri, ſuſtanei, telæ cannabrinæ levigatæ, & id genus alia: *Opifices* Ganda alit numeroſos, 50. Collegiis incluſos: extra quæ eſt *Collegium Textorum*, quod ſeorſim, in 27. ordines, ramos ducit, & ob amplitudinem ſuam & dignitatem *reipublicæ tertium membrum* conſtituit.

Hæc de Ganda urbe, metropoli Flandriæ & Prima è quatuor membris ejus: quæ & Vice-Comitatus titulo primario nobilis; & Caſtellaniæ Audenburgenſis, quæ in territorio circumſito complectitur pagos 46. & Drongene Abbatiam: inter pagos ſunt *Nevele* ampla Baronia, Arce *Odoncâ* illuſtris: *Somergem* gentis Snouckartæ: *Lovendegem* Triſtæ: *Vindehoute* & *Merendure* Woutræ: *Eeke* ad Scaldim Scepperæ gentis, & *Evergem* Comitatus titulo magis quam potentia notabile, Abbatiæ D. Petri Gandenſis, & alii.

Caſtellania Audenburge.

't Lant van VVaes. Adjacet illi Caſtellania ſive Territorium Waſiæ quæ Durmâ & Scaldi alluitur, comprehenditque pagos 23. connumeratis 5. quæ peculiaribus toparchis, præter Rupelmundam parent, uti *Templeca* genti Tracinlæ & Amelbergæ: *Exarda* Grunteræ; *Stekena* opidi vul-

vultum præferens, *Synaya* Abbatiâ illu- *Gandæ*
ſtris: *VVaeſmunſtera*, ubi Abbatiâ Victo-
rina Virginum *S. Nicolai* pagus prima-
rius eſt, item *'t Veer* Antverpiæ obja-
cens & Prope *Bevera*, Arx vetuſta & *Beve-*
nobiliſſimæ olim gentis Veranæ, nunc *ren.*
Croyæ dominium, pagos 4. & multas
Dynaſtias complectens.

Waſiæ Territorio Occidentem ver- *De 4.*
ſus annexi ſunt *Quatuor Ambachti*, una *Am-*
cum *VVaſiæ* territorio & *Aloſtano*, impe- *bach-*
rialis Flandriæ partes conſtituentes, & *ten.*
Zelandiæ affines, inter hos eminet *Hul-* 1 *Huiſt*
ſtum, opidum ſane quam tolerabile, &
munitiſſimum : Sequitur *Axella* opi- 2 *Axel*
dum quoque munitiſſimum & medio-
cre, reliqua 2. ſunt Aſſeneda & Bochou- *Aſſene*
tum municipia ampla & egregia: Parent *de* 3.
autem his 4. locis varii pagi, & purga- *Boc-*
tur in iis, ob maris propinquitatem, *haut* 4
adſatim ſalis.

Sequitur ultra Scaldim juxta Bra- *Aloſta*
bantiæ fines *Comitatus Aloſtanus*, *olim* *nus Co-*
Bracantus, quo, præter opidum ipſum *mita-*
Aloſtum & *Ninoviam*, continentur 170. *tus.*
pagi, ita ut limites ejus porrigantur uſ-
que ad muros, Gandenſes, muros Al-
denardenſes, & ſi Leucæ intervallum
demſeris, etiam Teneræmundanos: *A-* *Aelſt.*
loſtum Caput ejus oportune ſitum eſt

Alſt. ad Teneram fl. eſtque munitiſſimum & lautum opidum, frequentatum in primis ob celebrem illum & momentoſum mercatum lupi ſalictarii, cujus in coquenda cereviſia, præcipuus uſus: Cives ejus utuntur iiſdem cum 4. membris Flandriæ privilegiis, & quocunque in tota Provincia viſum eſt, libere commigrant.

Nienowe. *Ninovia* opidum minimè contemnendum, Tenera quoque perluitur, diſtinctaque juriſdictione ab Aloſta conſpicuum eſt: *Continentur* & Comitatu hoc *Principatus Steenhuſanus* & *Gaverenus*: *Steenhuſa* quidem inſignis pagus eſt, *Gavera* vero ad Scaldim infra Aldenardam ſitus pagus longe ampliſſimus & prænobili Arce conſpicuus eſt: ſunt deinde & variæ Dinaſtiæ, quales præſertim *Liekerke* & *Sottegem*, quæ omnia Luculentum faciunt Comitatum: quem regit Magnus Prætor Aloſtanus: *Hac de imperiali Flandria*, ſic dicta, quod olim agnoverit ſupremum imperatorem: ſolum ejus præſtantiſſimum & fructuum frugumque omne genus, ac rubiæ imimprimis, feraciſſimum eſt. *Steenhuyſe* *Gavere.*

Adjacet ei juxta extremos Brabantiæ fines, exigua *Flandriæ* Portio, quæ *Propria* audit, uti quæ Comiti ſuo jure optimo

timo maximo ſubdita, ejus opida ſunt *Teneramunda*, *Gerardimontium* & *Bornhemium* cum aliquot pagis.

Teneramunda ſita eſt ad oſtium Teneræ Scaldim influentis, unde & nomen habet; opidum ſitu & arte munitiſſimũ, & mercimoniis, imprimis lini, opulentum: inferius ultra Scaldim offert ſe *Bornhemium*, perinſignis & amplus pagus, Arce & Baronatu, in pagos aliquot circumjectos nobilis, ſituque juxta Scaldim amœnus: prope fines ejus Rupela in Scaldim ſe exonerat: ad Scaldis vero ripam lævam è regione oſtii Rupelæ *Rupelmunda* ſequitur, Arx miræ antiquitatis: Archivo autographorum Flandriæ privilegiorum, & cuſtodiâ magnatum olim illuſtris: Adjacet ei amplus & pulcher pagus, in quo natus Gerardus Mercator celebris Coſmographus. *Dendermonde.* *Bornhem. Baron.* *Repelmund.*

Gerardimontium ſupra Ninoviam, prope fines Hannoniæ & Poodsbergiam ſilvam, ſitum eſt & Tenera quoque perluitur, opidum exiguum, ſed amœnum, anno 1068. à Balduino Montenſi Comite Flandriæ ſtructum: *Hucusque de Imperiali & Propria Flandria, Teutonicæ partes.* Pergo hinc ad reliquas Teutonicæ Flandriæ ditiones. *Geersberge.*

Quarum proxima hinc occurrit *Caſtelania*

Olde- *lania Aldenardenſis*, quaſi antiquorum
narda. Nerviorum, juxta Scaldim ad Alden-
burgenſem Caſtellaniam uſque proten-
Olde- ſa, caput ejus *Aldenerda*, ad Scaldin po-
narda. ſitum opidum; concinnum ſane & mu-
nitum, mercimoniisque floridum, maxi-
meque omnis generis tapetum & lin-
Pame- teorum: jungitur ei Ponte *Pamela*, Scal-
la. di, in medio opidi, cincta Arx & opidu-
lum, peculiarem habent Dynaſtam, qui
& Baronatus (unius ex 4. Flandriæ) ti-
tulo nobiles ſunt.

Continet hæc *Caſtelania* pagos 3 ℥.
& Scaldis commoditatibus conſpicua
eſt: Abbatiaque *Enania* P. P. Bened. Or-
dinis, & *Maegdendalia* Virg. Ord. Ber-
nard. item adjacentibus *egregiis paſcuis*:
inter pagos ſunt proximi *Eine* Collegio
Canonicorum ornatus: *Bevere* Vichtæ
gentis Mareſcallatu Flandriæ perpetuo
Pete- decoratæ. *Auegem* Trieſtæ: *Petegem* ſu-
gem. pra Aldenardam ad Scaldim pagus Ab-
batia Clarana Virg. Veſtaiium & pul-
chro Palatio Principis Flandriæ Guydi
ejusque uxoris delitiis exornatus: & Al-
Renſe. tius inde *Renſe* pagus amplus, & olim
ditiſſimus Templo Collegioque *Canoni-
corum D. Hermetis* inſignis: Granvellanæ
gentis patrimonium.

Hinc verſus occidentem ſuccedit *Ca-
ſtella-*

ſtellania Cortracenſis, olim familiæ Ne- *Cortracum.*
velæ, Lizâ, Manderaque fluviis irrigua, complectens pagos 67. & *VVevelgem* *Cortryck.*
Abbatiam Virg. Bern. Ord. Caput ejus eſt *Cortracum* opotrune ſitum ad Liſam fl. qui & medium interſecat: opidum vetus, lautum & munitum: Arce antiqua & domibus ac ædificiis publicis ſplendidum, Collegioque Canonicorum nobile, & *Abbatia Virg. Groeningia*, extra urbem ſita: fiunt hic perplures panni, & ingens vis linteorum, ad mappas aliosque menſarum uſus.

Inter pagos eminet *Ingelmunſter Baroniâ* & Arce ſpectabilis. *Iſegem* Comi- *Iſegem*
tatus titulo inſignitus, gentis Vilaniæ, linearum telarum textrinis & mercatu celebris. *VVackene*, caſtro & hebdomadalibus nundinis ornatus: cum hac Caſtellania in cenſu generali, ut membra ejus, conferunt *Menina*, *Harlebeca*, *Deinſa*, & *Teletum* opida; *Menina* ſupra *Mene-*
Cortracum ad *Liſam* ſita & foſſis cincta *ne.*
eſt: opidum mediocre, capis præſtantibus, & cerevíſia, quæ ibi fit optima, clarum.

Harlebeca, infra Cortracum ad Liſam *Harlebeec.*
ſitum opidum, antiquum, pulchrum ac ſitu amœnum eſt, ac Burgraviatu; Canonicorum Collegio, & nundinis (Sep-

tem-

tembri menſe) annuis, celeberrimum.

Deinſe *Deinſa* inferius prope fines *Aldeburgenſes Lyſa*, adſidet, opidum munitum, antiquum & lautum Nundinis, (Aprili, Auguſto & Octobri,) annuis, cænobioque Virg. Auguſt. inſigne.

Tielt. *Tiletum* hinc interius verſus Brugas occurrit: in Flandriæ prope umbilico ſitum opidulum non contemnendum, aëre gaudens ſalubri, linificioque frequenti ac quæſtoſo: *Xenodochium* habet neque inelegans neque inops, & *Cænobium* Virg. Ord. S. Franciſci, ac Nundinas, (ſeptembri menſe) annuas: Adjacet ei Caſtrum cui nomen *Tielt ten Hove*.

Brugge *Secunda Flandriæ urbs Bruga* eſt, primas ob pulchritudinem & amœnitatem ſibi vendicans, ſita in lata planitie, 3. Leuc. ab ora maritima, potens, amœna & ad miraculum pulchra; amplaque in tantum, ut intus 4. cum quadrante, extus 6. fere milliaria Italica in ambitu contineat. Dividitur in 6. regiones, quas *Sextas* vocant, & 9. Parochias, concenſitis S. Crucis, & D. Catharinæ, quæ quidem extra pomærium in ſuburbanis ſitæ, ſuas tamen in urbe portiones agnoſcunt. Perrepit urbem fl. vel potius foſſa, per multas ejus regiones ducta ripisque lapideis hinc inde ac plurimis

Ponti-

Pontibus arcuatis munita atque inſtructa; fuſca & cunctabunda; hinc per *Dammum* & *Sluſam* in Oceanum uſque navigabilis: inde *Oſtendam* uſque perducta, aliiſque alveis Blancobergam & Gandavum tendens, mercibus ultrò citroque vehendis ubique commodiſſima. *Bruga.*

Urbs hæc quamvis de veteri ſuo ſplendore multum amiſerit: quod ad ædificia tamen attinet, tam privata quam publica; domos, ſcil. *Palatia, Portas, Muros, Templa, vias fora,* & quicquid præterea talium eſt, parem cum priſtina, dignitatem & elegantiam obtinet: *ædificia* etenim ejus tam cultui divino quam hominum uſibus deſtinata, magnifica ſunt & ſumtuoſa, *viæ* latæ rectæque, *fora* crebra & pulchra: præſertim illud rerum venalium, unde 6. primariæ urbis viæ ad totidem ejus præcipuas Portas deducuntur.

Templa numerat circiter 60. interque ea 3. Canonicorum Collegiis conſpicua: ſcil. *S. Donatiani* Romani: *D. Virginis*: *&* *Servatoris*: *Præpoſitus* S. Donatiani, perpetuus Flandriæ Cancellarius ad Epiſcopale faſtigium evectus eſt. *Chorus* Templi uti & *D. Virginis* & *Servatoris* oſtendit, utrinque depicta inſcrip-

taque

Bruga. taque inſignia Equitum aurei Velleris illic collata:

Cœnobium PP. Soc. Ieſu : reipublicæ ſumtibus egregie & ſplendide extructum eſt , & picturis pretioſe ornatum: Hortisque cultiſſimis amœnum.

In *S. Barthelomæi Abbatia* miraberis tabellam membranaceam Lubberti Hautſcilti Mathematici & Abbatis ejus loci: & in *D. Baſilii* Templo ſpectabis verum Chriſti in cruce morientis ſanguinem ab Joſepho Arimatheo collectum , & anno 1148. à Diderico Alſatio Flandriæ Comite huc tranſlatum; in cujus rei memoriam , quotannis 3. Maji (inventæ crucis die ſacro,) ſupplicatio & Pompa ſolennis habetur.

Inter Ædificia *Politica* ſpectandum *Prætorium Curiale* in Brugo. *Scabinorum Domus*, in qua juſtitiæ ſacra peraguntur ſeniorum Magiſtratuum nomine,ac primo quidem ipſius *urbani* , hinc *Franconatus*, & *curiæ rei clientelaris*: *Præpoſituræ* item *D. Donatiani* , ac *Toparcharum Siſſeclenſis* & *Mandaſcenſis* : ſic ut nonnunquam eodem die variis in hoc foro ſupplicorum generibus affici videas, ſingulorum tribunalium facinoroſos.

Foro rerum venalium imminet, *Turris* 343. graduum , ad cujus horologium ubi

ubi aſcenderis, urbem & loca vicina o- *Bruga.*
culis diſtincte luſtrare datur. A Foro
aſcende ad *Curiam* & *Palatium la Franche*, miraberis in utroque icones & ſtatuas imperatorum, Regum, Archiducum, digna ſingula viſu & notatu.

Forum Mercatorum Byrſa dicitur in quo ſub meridiem & veſperum conveniunt mercatores: quorum cauſa olim hic *Emporium*, quod *ſtapulam* vocant ſtabilitum eſt: Privilegium ſcilicet urbi „ collatum ſiſtendi & ſtabulandi merces „ exoticas, venumque illic tantummodò proſtituendi: niſi inſtitor vectorve „ malit recurrere unde venerat. *Emporium* hoc olim 17. regionum negociantes tribus continuit: ſingulæque ſuis ædibus clarebant: hodie *Hiſpani* ſoli ex parte ſubſiſtunt, divites lanarum Hiſpanicarum mercatura: Accedit & *Anglicarum Lanarum* emporium; cum non pœnitendo urbis & civium fructu.

Porro *munita* eſt Bruga duplici foſſa, & Aggere, molendinorum tumulis ſuperbiente: Portis patet 9. inter fabrorum & Nequitiæ Portas ſitum eſt *Caſtellum* & receptaculum *aquarum*, ubi per 37. lebetes æneos rotæ verſatili inſertos, aqua 27. pedes è profundo ſurſurſum attrahitur in aquæductus, varie-

que

Brugæ. que per fiſtulas plumbeas ſubterraneas in publicos puteos uſusque ſalubriter diſtribuitur : in Area illic ſubdiali Neptunum Delfino ineqqitantem, virginem pudendæ, herbâ operientem, atque alia videbis ; mox aquæ ex inſidioſis fiſtulis aſperguntur vultusque & veſtes Neptuno ſacrantur.

Monetarum officinam ædes ſplendide atque immunes conſtituunt : ſimile Argyrocopium Gandavum facit illuſtre. *Sagittariorum* Hortus menſam prægrandem, ex balenæ oſſe confectam, oſtendit. Præter Mercaturam, 68. collegia *Mechanica* hic numerabis : inter quæ præcipua ſunt, laniorum, piſcariorum, nauclerorum & proxenetarum : *Texuntur* arte mechanica panni goſſypini, ſubſerici, ſerici, lanei, linei, *tapetes* rariſſimæ varietatis & elegantiæ : His collegiis excludi non debent (ubi libenter habitarunt ac *pinxere,*) Michael Angelus & Banarotus Florentini, Joannes van Eickins, item ſummi nominis Pictor, qui primus oleo ex lini ſeminibus extuſo cœpit picturæ colores in hac urbe miſcere ac perpetuare. *Cives* hic, ut ſunt natura liberales, morum dexteritate felices, ingeniis candidiſſimi : ita & feminæ venuſtæ & dotibus meræ Helenæ

lenæ ſunt: totusque hic locus paſcendis oculis & recreandis animis dicatus videtur.

Hæc de *Bruga ſecundo Flandriæ membro*, cujus olim juriſdictio latiſſima, & potentia inſignis fuit ſimul & intolerabilis, inde opida & pagi ejus imperio ſubjecti, arrepta, ocaſione, juriſdictionem & imperium urbis exuerunt; & in libertatem ſe vindicarunt: inſtitueruntque magiſtratum ampliſſimum, conſtantem ex 27. Scabinis, ex nobilitate ipſorum deligendis, & in ætatem eo munere perfuncturis: ac inſuper conſtituerunt, ut quotannis deligerentur 4. Conſules, 3. ex ipſo collegio, quartus ex populari ipſorum ordine: Creato inſuper Prætore, volueruntque hunc Magiſtratum Domicilium ſuum, habere in urbe, ut & hodie habet: ita ut nunc omnis Brugenſium juriſdictio intra Pomærium urbis coërceatur: & hæc *ditio, Franconatus* nomen adepta, *quartum* (poſt Gandam, Brugam & Ypras) *Flandriæ membrum* conſtituat, & imperium obtineat longe lateque diffuſum in pagos omnes, & clientelas urbi intra ſeptimam leucam, circumjectas, ſed provocare licet ab hujus & urbis fori ſententiis ad Provinciale Conſilium. *Franco natus.*

Hæc

Franco natus. Hæc Terra Franca, ampla eſt & fertilis atque affluxu Iſaræ, Liviæ ac maris opportune ſita: neque deſunt inſulæ, Lacusque, neque ampliſſimum *nemus VVinendalum*; includit 35. *Ambachtas cum appendentibus & contribuentibus*; Ambachtæ ab Ardenburgo: Giſtella, Leffinga, Aldenburgo ſimilibusque nomen ſortitæ, & pagos 90. complexæ Francoaatus Tribunalis judiciis & decretis parent. *Appendices* vero *Contribuentesque* 29. pagis inſtructi, ſuis quidem ſinguli Toparchis obſequuntur, ſed in publicis comitiis Conſiliis tributisque Ambachtarum ſubſidiarii ſunt atque partiarii; & Appendentes ad Franconatus; contribuentes vero ad Conſilii, Flandriæ tribunal appellant. Inter hos eſt *Præpoſitura Donatiana* Principe Viro digna, & *VVinendala*, *Praeta*, *Maldenghemi*, *Guiſaque* Baroniæ cum *VVitkercke, Hardeye, Merckem*, *Lichterveld*: Pagis autem illis Vaſallicis plus quam 100. Dynaſtiæ, Templorum conſortio annexæ, juriſdictione ſejunguntur: Sunt & circum urbem *Abbatia* D. Andreæ, PP. Ord. D. Bened. & Spermaliæ S. Trudonis Virg. Ord. S. Bernardi, & Doeſty PP. item Werckenæ PP. prope Dixmudam; & Merckemæ Virg. Ord. Bened.

VVers-

VVerckena nomen, Cœleſtii vallis eſt, & Aſylum facinoroſorum. *Franconatus.*

Ceterum opida & Municipia hujus Territorii præcipua ſunt, *Bierſlita* in inſula ſitum ad fines Zelandiæ, & egregie munitum: *Iſendica* munimentum: *Ardenburgum* opidum quoque munitum: & Templo ſuperbum, cui proxime adjacet *Middelburgum* foſſis & aggeribus munitum: Prætorio Collegio Canonicorum: Cænobioque Virg. Ord. Franc. nobile: prope abeſt Abbatia *Soetendael* Canon. Regular. & *Leeſta* Caſtellum, omnia gentis Ognieſæ: *Eclo*, *Sluſa* in propinquo eſt, urbs maritima & olim lauta ac potens: nunc ſitu & operibus munitiſſima, ac ampla, miliare fere ambitu ſuo complectens, ſed multis locis vacua & paſcuis, 100. vaccarum, relicta: Regimen ejus eſt penes Ballivum & 7. Scabinos 2. Conſules, (quorum alter Scabinorum Conſul dicitur) & Graphiarium: eſt & hic *Collegium* quod *Franconatui jus dicit* conſtans Ballivo, Conſule, 7. Scabinis, Penſionario & Graphiario. *VVerckene Abb.* *Middelburgus.* *Sluys.*

È regione eſt *Cadſandia inſula* pagum habens cognominem: aggeribus & fortalitiis multis munita eſt, habetque in ora orientali *Oſtburgum* Emporium olim cele- *Cadſand.* *Ooſtburg.*

Franco-natus. celebre, nundiniſque nunc clarum, & operibus munitiſſimum: inter Dammam & Sluſam deinde occurrunt *Houcia* & *Monachoreda* opidula: *Damma* opidum munitiſſimum eſt, clavisque maris, & frenum Brugenſibus; inde ad maris litus *Blancoberga* eſt, opidulum adprobum, & pulchra ſatis arce communitum: inde prope Brugam *Giſtella* eſt, opidulum minime contemnendum, ubi plurimæ fiunt ſajæ, panni & ſimiles merces, Baronatu nobile & Abbatia, cenſeturque *Giſtellia domus* una cum *Halovima* inter antiquiſſimas Flandriæ: *Toroutum* interius verſus Yperenſem Caſtelaniam prope ſilvam Winendaliam ſe offert, opidum perantiquum, ditionis Cliviæ & Juliaci Ducis (junio julioque menſibus) mercatu equorum & aliarum rerum celebre.

Dam-ma. *Blanke-bergh.* *Giſtel-le.* *Tho-rout.*

Dix-mude. Sequitur inde ad Iperleam fl. *Dixmuda* opidum munitum, lautum & peramœnum, nundinis (menſe julio) annuis, equorum aliarumque mercium, & hebdomadalibus caſei butirique frequentatum & dives, item cænobio utriusque ſexus Franciſcano, Xenodochio, & Leproſorum Domo ſpectandum, pertinet ad familiam Sacqueſpeam.

Hinc

Hinc verſus mare eſt *Sevekote* opidum munitum: &. *Aldenburgum* opidum per-antiquum & famoſum unicam tantum Portam habens, & annuas nundinas. *Ypra. Sevekote, Aldenburgi*

Sequuntur ad mare *Oſtenda & Neo-portus*, illa exigua eſt ſed Portu & munitionibus celeberrima. *Oſtende*

Hic portu ſecuro ſed oblongo gaudet, Pharoque Lapidea, plateisque ſymmetriam & ordinem habentibus inſignem, Arceque valida: Templo item Spatioſo & Cœnobiis Franciſcanorum conſpicuus eſt locus. Prope abjacet ei *Lombartſida* opidum, olim celebre, hodie pagi magis formam oſtentans, quia portum ſuum vendidit: Hæc de præcipuis Franconatus locis. *Nieuportt. Lombertzyde.*

Sequitur hunc proxime verſus meridiem *Caſtelania Yprenſis*, cujus *Civitas Ypra, tertium Flandriæ membrum* conſtituit, & *Vice Comitatus* dignitate nobilis eſt: nomen habet ab *Ypera* fl. eam perluente, ſituque & opere munita eſt, pulchra item, lauta & amœna, ſatisque opulenta atq; ampla, novem portas complectens: ædificia ejus & domus bonæ, etſi ob lignea (magnam partem) frontiſpicia parum ſpectabiles: jactatur vulgo fundum habere ex plumbo, ob multitudinem tuborum plumbeorum quibus *Ypre.*

Ypra. aqua fluvialis & alia per ſingulas fere domos, & oportuna quæque urbis loca diſtribuitur: *Forum* habet longe ampliſſimum ac mirabile, nulli in Belgio cedens, in quo *Curia & Halla*, Scabinorum Tribunal, & lanorum pannorumque, & aliarum mercium receptaculum; elegantis ſpatioſæ & ſumtuoſæ ſtructuræ ad miraculum uſque: longa 462. pedes, lata 50. *Templa* ac *Cœnobia* continet pulchra & veneranda, quorum D. Martini Epiſcopi ſedes amplam habet diœceſin. Habet & Abbatiam Virginum Claranam: item 4. mendicantium Cænobia & multa Xenodochia: Texitur hic ingens copia pannorum ex lana, item ſubſerica, aliæque id genus merces, unde florent hic mediocriter mercimonia, præſertim in Nundinis quadrageſimalibus: *Incolæ* probi ſunt & civiles ac pacifici.

Præter ordinarium *Magiſtratus* urbani tribunal eſt & hic *Curia Yprenſis*, cujus juriſdictionem agnoſcunt 7. *Caſtellaniæ*, quarum ſola *Caſletana* 24 & plura ſub ſe habet fora ſeu conventus juridicos. *Ager* ei circũjectus totius Flandriæ Teutonicæ præſtantiſſimus & fertiliſſimus eſt.

Boeſinge. Continet Yprenſis Caſtellania pagos 33. inter quos *Boeſinge*, ad foſſam Novam,

vam, quæ Dixmudam & Neoportum *Ypra.* ducit ſitus, tribus inſtructam repagulis aquas ſiſtentibus: qualia & videntur *Nieuvvendami*, *Poperinga*, *Ooſtuletera*, *Copenolla*: &c. Item *Stade*, *Morſlede*, *Hollebeke*, *Beckelare* &c. Item prope Ypras Abbatiæ *Zonnebeca*, *VVormeſele*, PP. & *Nonnebuſci* Virg. Ord. S. Bened. nomen *Nonne* habens ab *Luculenta Silva* cui inſidet: *boſch.* *Hauthulſt* Vetuſtum latumque Nemus *Abb. Hautbulſt.* cujus prioratus (Commendatario PP. & 2. Sacellis ornati) magna portio in Franconatum extenditur, pertinetque jam ad gentem Bockholtiam.

Ceterum *opida* & *municipia* hujus *Caſtellaniæ* ſunt *Roſſelara*, bonum opidu- *Ronſſelare.* lum, & hebdomadario omnis generis rerum, maxime linteorum, mercatu celeberrimum: Dominus ejus Dux Cliviæ, cujus etiam ſunt, *Torcutum*, *VVinendaliaque* pagus in territorio Franconatus: aliaque loca & bona, ex hæreditate illuſtris viri Philippi Raveſteinii.

Item ad Liſam fl. *Viroviacum* ſupra *VVervvyck.* *Meninam* poſitum opidum, magni nominis & momenti, ſed tenuis hodie conditionis, inſigne tamen Templo D. Virg. pulcherrimo, & ampliſſimo cenſu dotato: fiunt hic magna copia *tapetes* illi viliores.

Ypra. *Cominium*, Arce, valide ſatis munita, *Cominnes.* conſpicuum, & Bibliotheca ab Halewinii & Cominii Domino collecta, inſtru- *Meeſſene.* ctiſſima: Interius hinc ad rivum *Meſſina* eſt, opidum ſatis lautum, Lanificio florens, & ampliſſimo Virg. Cœnobio nobile, cujus Antiſtita, (uti & Montenſis & Nivellenſis) non temporalis minus, quam eccleſiaſtica loci Domina, vulgo audit, (*Me Vrouvve van Meeſſene*) verum hoc hiſce religioſis peculiare, ut primo ſtatim ingreſſu ſacramentum ineant, reſilire poſſint.

Inferius hinc ad *Liſam* & oſtium rivi *VVaſten. Varneſton.* alterius occurrit *VVaſtena*, Abbatia Canonicorum Regularium nobile opidum, Arcem habens, Ballivi habitationem: *Caſtellania* ejus pagos 15. continet, in quibus ſunt *Soeterſtede*, Arce olim munitiſſimâ, & Mareſcallo Flandriæ hæreditario ornata, gentis Etourmellæ: *VVulvergem* gentis *VVytſæ*; *Coudenhem* Mourbekæ: opidum vero cum *Caſtelania* ad Naſſoviæ Comites per nuptias acceſſit.

Ypreuſem Caſtellaniam Oceanum *Veurnenſis Caſtellania.* verſus ſequitur *Feurnenſis Ambachta*, quæ & una cum Bergenſi & Borburgenſi & earum appendicibus numeroſis, (quæ partim ſunt pagi Vaſallici, partim pagis im-

implexæ Dynaſtiæ, quas fiſſuras vocant) *Veurna* Terræ Francæ ſubcenſetur: urbs ejus *Furna*, concinna ſatis & pulchra, atque *Verne.* antiquo illuſtrique Burgraviatu ornata: inter 3. Templa ejus *Curialia* eminet *D. VValburgis*, plumbeis tegulis tectum, & ſplendido Canonicorum Collegio illuſtre, cujus *Præpoſitura* nobiliſſima Epiſcopatui Yprenſi unita eſt: Habet & *Xenodochia*, ædemque Leproſorum: & *Cænobia* 2. Virg. D. Franc. & D. Auguſt. & Alexiani PP. qui mente captis, cuſtodiam, & peſte exſtinctis, ſepeliendi officium impendunt: item Abbatiam ampliſſimæ ſtructuræ S. Nicolai PP. Ord. Præmonſtratenſis: foſſis & mœnibus opidi adſtructam.

Cæterum complectitur hæc *Ambachta ſive Caſtellania* 42. pagos unius magiſtratus plenæ juriſdictioni ſubditos: inter quos eſt *Alvergem* fl. *Loano* interciſus, amplo Templo & ſitu ejus commodo ſpectabilis: *Alvergem.* *VVulpe*, Xenodochio monialium clarus: *Haringa*, *Roeſbrugge*, *Stavele*, *Leeſſel*, *Lamperneſſe*, paſcuis optimis, & phaſianorum, cygnorum, anſerum anatumque ferorum advolantium fœcunditate celebris: *Lamperneſſe.* Certè *hac Caſtellania inſignis* eſt Loano & Iſara fluviis, *Mariſque ac Lacus appulſu*, paſcuorum

Lampernesſe. eximio & celebri ſumine; agris item frugiferis, arboribusque omnis generis fructiferis: atque verſus Poperingam *Nemore Sinſixio* amplo & luculento: *Abbatiis* item *Dunenſi*, quæ Templo ſpecioſo & Turri Pharo illuſtris: Præpoſiturâ Abbaticâ *Everſamia*, & *Victorina* Virg. ad *Roeſbruggam* veterem Dynaſtiam.

Sunt & ſub hac Caſtellania 8. *Parochiæ ſubſidiariæ*, quæ licet ſuum quæque tribunal & juriſdictionem ſeparatam habeant, cum ſuis tamen appendicibus, non minus quam quadrantem cenſus Caſtellaniæ pendunt, pagi ſunt opulenti, in quibus *Vlamertinga* & *Elverdinga* Fiſci Regii, *Lokera* gentis Horniæ, *Nieucapella* &c.

Loo. *Loa* quoque hujus Caſtellaniæ opidum eſt, Flandriæ vetuſtiſſimum, olim muris cinctum & Comitatus dignitate clarum: hodie tectis & incolis ſatis frequens, Portas habet ad orientem & occidentem, & foſſas illud ambientes: Præpoſituram habet Abbaticam Canonicorum Regularium, cui pars opidi Septentrionalis ſubjicitur: *Caſei* hic fiunt parmenſibus lautitiæ gloriâ minime cedentes, quos *Nieumolkinos* vocant, quod ex recenter mulcto vaccino lacte, cui cremor non eſt detractus, coaguleſcant: *Nun-*

Nundinas habet annuas menſe Octobri, & Seneſcalliam, multorum feudorum matricem. *Bergenſis Caſ.*

Sequitur hanc juxta mare *Ambachta ſive Caſtellania Bergenſis* fæcunda pecoris, butyrique ſapidiſſimi, frugum quoque arborumque tam pomiferarum, quam lignationi aptarum, copioſa: Agi-nona fl. ejusque emiſſario Colmâ, ac Oceano irrigua & commoda: opidum ejus Princeps eſt *VVinociberga*, à Prænobili Cænobio, D. Winoci Angli, quondam in monte extructo, & in opidum aucto, nomen habens: amplum ſatis eſt & munitum ad Colmam fl. pannificio & ſajarum optimarum copia, nobile: celebre item *Burgraviatu*, *Nundinis* frequentatiſſimis, menſe Octobri, celebrari ſolitis, & ampliſſimâ Aulâ, proxime periſtylium Templi faſtuoſe extructa. *Bergenſis Caſtellania.* *VVinoxbirge.*

Ager ejus ſuburbanus mirifice fertilis eſt: *Rivus* amplus, ex hoc opido Dunkerkam ducit, ſeſquileucâ inde ſitam, & anno circiter 966. ab Comite Balduino ſtructam: nomen habet ab Abbatia *Dune*, quæ uno iſtinc lapide diſtat, & Templi Turre, celſa gradus 273 Celebre opidum eſt, Portu amplo & commodo, & munimentis ac fortalitiis, tuto: ipſum vero opidum parum firmum eſt, ob ſi- *Dunkerke.*

Bergenſis Caſ. tum (arenoſi ſoli circumjacentis) incommodum; intus vero, tranſeuntes oblectat, plateis & ordine nitidum: inprimis Templi altare ſumtuoſum & amplum, tantoque ſplendore ornatum, ut adſpiret ad faſtigium admirationis: eſt & hic Cœnobium utriusque ſexus Ord. S. Franciſci.

Mardyck. Hinc medio itinere verſus Gravelingam *Mardica* eſt, locus maritimus opidum olim egregium & famoſum, ſed ſæpè dirutum, ita ut hodie tantum ſit fortalitium, adverſus hoſtes, limitaneum.

Porro, *Caſtellania ſiue Ambachta Bergenſis* pagos continet 33. interque eos *Houtkercke* Comitatus nobiliſſimæ gentis Horniæ: Gaſebeciæ *VVormhout*, amplitudine & D. Winoci Præpoſitura clarus: *Herzele* annuis, in julio, nundinis frequens: *Eeckelsbeeck* vetus, & Caſtello ſplēdido excultus pagus. *Pitgam & Honſcote* qui tres poſteriores & alii Toparchos ſuos habent, ſed in oneribus publicis contribuunt. Eſt autem *Hondiſcota* bonum & peramœnum opidulum, textoriis officinis tenuium pannorum laneorum celeberrimum: Magiſtratus ibi cura & induſtria ſingularis in egenis, puerisq; adjuvandis: *Cœnobia* habet PP. Cruci-

gero-

gerorum S. Trinitatis & Virg. Ord. S. Franciſci: & *nundinas hebdomadales* binas, & *annuas* circa feſtum Pentecoſtis: Adjacet & *Toparchia* luculenta *Præpoſituræ Donatianæ Brugenſis*, rivo, cui Pons lapideus inſtructus, & juriſdictione diſtincta. Inferius inde verſus Oceanum *Lacus* erat ab æſtu maris natus, 7. mill. in ambitu continens, qui nuper arte & induſtria ex ſiccatus, & agri forma donatus. *Brouckborge.*

Ab hac juxta Oceanum, *extrema Ambachta ſive Caſtellania*, Flandriæ *Broucburgenſis* ſuccedit, cujus, uti & Gravelingæ & Dunkerckæ, Dynaſta *Dux Vindocinenſ.* olim Comitum *Guineſiorum* fuit, cui *Comitatui Caſtellania hæc* vicina eſt. Pagos continet 14. in iiſque *Cranevicum*, *Loon*, ornatum Burgraviatu gentis Doisæ, *Drinchamum* vetuſta Arce nobile gentis Vilainæ, atque *Holkin* Comitatus epigraphe ſignatum, ad *Præpoſituram VVattenenſem* ſpectantem, jam annexum Epiſcopatui *Sant. Odomari*: *Aginno* fl. eam ſeparat à Bredenardæ & Houkæ territoriis, ſingula 4. pagos continentibus, Flandricoque idiomate utentibus, pridemque juris Flandrici, nunc Arteſiæ ſubditis. *Broucborgæ Caſtel.*

Opidum ejus Princeps, *Borburgum* ſitum *Brouc-burgh.*

Brouckborge. ſitum eſt ad *Colmam* fl. uno ſupra Gravelingam mill. non magnum ſed amœnum & egregie *munitum*, *agrum* habens paluſtrem & fertilem: *Abbatiamque* Virg. Bened. Ord. foris, fundatam à Clementiâ Flandriæ uſufructuaria: *Xenodochium* item *Domumque leproſorum*, & *Nundinas* Junio Septembrique menſibus annuas: Agri, Hoymiliani limitibus opidi incluſi, hic ad alterum conjugem Superſtitem & ab hoc, ad natu liberorum minimum, devolvuntur.

Gravelinge. *Gravelinge* hinc inferius *Aginnoni* adſidet non procul à mari, opidum olim magni momenti, & Portu ampliſſimo famoſum: hodie Portu fere obſtructo, egregie fortalitiis, Arce aliiſque operibus munitum.

Caſſel. Hinc meridiem & Orientem, verſus offert ſe nobilis *Caſſetana*, *Ambachta* ſive *Caſtellania*, Arteſiæ vicina, cujus caput Caſſetum opidum olim valde potens, alto monti inſidens, & nunc Nundinis (Januario & Auguſto) annuis equorum celebre: Mons cui inſidet egregie cultus eſt, continetque Arcem vetuſtam, ac fontem vivum in foro ſalientem, binaque Collegia Canonicorum, quorum D. Petri egregie dotatum: Antiquitatem ejus demonſtrant etiamnum

viæ

viæ ejus Regiæ, ab Romanis, ut creditur, ſilice Bethunienſi ſtratæ, quæ adhuc pluribus locis durant à Caſleto per *Stratſelam*, *Noortberkinam*, Pontem *Stegranum* ad *Baſſeam*, item per *Poperingam*, *Vlamertengam*, *Markemum Eeſenam* ad *Brugram*, & *Rodenburgum*. *Caſtel.*

Ceterum hæc Ambachta ſive Caſtellania luculenta eſt *ſilvis Niepa.* & *Ruhouta*: illa Arce Motana nobilis, ampliſſimi proventus eſt; continet præterea pagos 52. ſuis quidem peculiaribus tribunalibus obnoxios, ſed arma, conſilia & pecuniam conferentes in opidi Conſeſſu; eminent inter hos, *Haveskercka*, *VVatenum* veteres Baroniæ, & Watenum quidem olim opidum, hodie egregie munitum eſt, multaque antiquitatis veſtigia ſubterranea oſtentat, *Steenvorda* opidi inſtar cum Xenodochio, gentis Bellæ: *Moerbeca*, *Ruyſſchuta*: *Noortberkina*, *Vletera*, *Peena* Cænobio Guilielmico luculento, & Dynaſtæ ſuæ Halewynæ gentis potentiâ, & Marchionis titulo ornata. *Bolleſela*, nundinis julio ineunte frequens, ubi nuper agricola fodiens, reperit cantharum ex alba terra ingentem, in quo pœne 2000. numiſmatum includebantur, habentium effigiem ac inſcriptionem Poſthumi in *VVatene.* *Peene.*

 Galliâ

Caſſele. Galliâ Cæſaris à Lolliano devicti atque cæſi.

Eſt & hic *Abbatica* Præpoſitura *VVatenenſis* Canonicorum Regularium, item *VVoe-ſtina.* Abbatiæ *Ravesberga* & *VVoeſtinia* Virginum: aliaque PP. ei vicina, eſt & Woeſtiniæ Vicinus lacus prodigroſus, uti cui *innatant* parvæ inſulæ, bobus, ovibusque paſcuæ, & arboribus conſitæ. Eſt & in hac ditione *Mergemum* ſive *Mer-ville.* *Mervilla* ad *Liſam & ſilvam Nepenſem* ſitum, cui finitima & vicina *Abbatia belli Prati* Virg. Ord. S. Bernardi, item in- *Haeſ-brouc.* terius hinc Haesbrouca opidulum ſatis lautum, linearum telarum mercatu copioſo, ac Nundinis annuis (Junio menſe) clarum: fruitur commoditate rivi effoſſi & per *nemus Niepenſe* in Liſam perducti: in hoc nemore *Niepa & Borra* torrentes ſunt in Liſam quoque exeuntes: item *Cœnobium Prevenenſe* Crucigerorum, S. Trinitatis, & *Arx Regia* ampla valida & opulenti proventus, quam coluere ornaruntque ædificiis *Robertus* Caſſetanus & *Mathildis* Philippi Elſatii & *Iſabella* Philippi boni, Viduæ: Adjacet & *Moerbeca* pagus ſuorum Dynaſtarum Prætorio genere illuſtris. Eſt & hic *Pope-ringa.* loci, prope fines Furnenſes & Bellenſes, *Poperinga* opidum ſatis lautum & pulcher-

cherrimis Templis inſigne, in quo celebratur quotannis, Aprili menſe, magnus omnium rerum mercatus, fiuntque plurimi panni & ſimiles merces. Agnoſcit Dominatum Abbat. Bertiniæ. *Tope-ringa.*

Sequitur proxime *Ambachta ſive Caſtellania Bellæ*, cujus caput *Bella* ſive *Balliolum*, opidulum vere concinnum & lanificio admodum florens, nundinisque Septembri menſe, annuis, frequentiſſimis, clarum. Aſſidet illi Dynaſtia Bellæquintæ, gentis Vaſqueſæ Luſitanis oriundæ. Suevit alendæ ad diſciplinas Latinas Scholæ diligenter providere, Joanne Lottino, urbis tutore eam curam non negligente. *Belle.*

Ambachta ſive Caſtellania hæc pagos 10. habet, ſupra 4. quos vocant Angulos, à totidem mundi Cardinibus denominatos. in quibus *Eecka*, gentis Bellæ: *Caſtra* Thienneſæ gentis: ubi non minus quam Gandavi, Brugæ, Ipræ, Slipæ domum opesq; non exiguas poſſident Hoſpitales Joannitæ, quos nunc Melitenſes commendatores nominant: *Niekerçke* Egmondanæ gentis, decoratus Ludo literario Græcæ Latinæque linguæ, impenſis incolarum inſtituto. *Drenoutra* Dynaſtia quondam Caroli à Mourbeec. *Bertena* ubi maxima pars Montis *Eecke. Caſtre. Nieu-keeck. Dre-noutre.*

O 7 Cat-

Cattorum, in vertice geſtantis binas molas, alteram oleariam, alteram frumentariam: *Nipkercka* Prioratu opulento PP. Ord. Bened. nobilis vicus, Gentis Armentiræ. *Stegra* quoque hic ſita ad Liſam fl. per cujus Pontem lapideum via illa Romanorum, de qua modo dixi ducit: quæſtuoſa eſt lanificii, habetque in Lizæ crepidine *Arcem* validam & ſpectabilem Dynaſtæ (quæ ſtavela gens) Domicilium, non procul à *Monaſterio* PP. crucigerorum S. Trinitatis.

Stegre.

Gallo-flandria.

SEquitur hic ultra Liſam *Flandria Gallicana*, juxta Liſam protenſa, ceterisque finibus Arteſiam & Hannoniam contingens: hæc licet ambitu ſit parum ampla, pulchra tamen eſt regio, Liſa & Scaldi, itemque Lilla & Marka fluviis irrigua: Solum ejus præpingue frugum omnium, & inprimis tritici feraciſſimum eſt, optimam quoque producit *rubiam*, & præſtantiſſimum genus glaſti: ſunt & paſcua uberrima, & inde ex pecudum gregibus quæſtus copioſus. Continet *Caſtellanias*, Lilanam Duacenam, & Orchieſiam, cum dependentibus, nec non Tornacum & Tornaceſium: & in iis præpotentes aliquot urbes.

Lilana Caſt.

Caſtellania Lilana omnium ampliſſima juxta

juxta Liſam fl protenditur, & late interius complectitur regiunculas. *Melanthois*, *VVeppes*; *Ferrain*; *Pevele*, *Carambaut*, *Tranſcaldiam*, *&* *Comitatum*, & in iis 137. & plures pagos, frugum populique abundantiſſimos, item rubiæ herbæ, lanis, coriisque tingendis, ne color defloreſcat, neceſſariæ, totaque eſt nobilium toparchiis plena, beneficium recognoſcentibus à Sala Lilana. antiquo Comitum Palatio, Caput ejus, atque adeo totius Gallo-flandriæ, *Inſula* eſt, urbs ampla, populoſa, nobilitate frequens ac præpotens, pulchra item & inter prima Belgii emporia numerata; quam plurimi mercatores & opifices ſagaces incolunt, imprimis textores ſajas, ſemioſſettas & mocajarros, orientis forma, texentes: eſt & hic *Camera Rationum* Bruxellenſis inſtar: major tamen hujus autoritas, prærogativa, pecuniarum diſpenſatio: ſubſunt enim huic longe plures Provinciæ; tota nimirum Flandria, Arteſia, Hannonia, Valencinianæ, Tornaceſium & Mechlinienſe Dominum, quæ omnes expenſi acceptique rationes huic Collegio reddunt: ita ut Inſulanis ſit jus & autoritas cognoſcendi de Patrimonio & reditibus Principis, exigendique illorum rationes

Liſle *Ryſſel.* *Liſle* *Inſula* *Ryſſel.*

&

Inſulæ. & quicquid eo ſpectat adminiſtrandi: litium vero inter ſubditos ſuos decidendarum jus eſt penes Senatum Provincialem Gandavenſem ſupra deſcriptum. Adſervantur & in hoc Collegio autographa omnia Privilegiorum hujus terræ à Principe conceſſorum: Conſtatque Præſide, & 4. Rationum Magiſtris, 5. Auditoribus, 3. Graphiariis, & minoribus aliquot adminiſtris.

Inter Ædificia ſacra magnificum eſt D. Petri Templum ac Cœnobium reditibus luculentiſſimis dotatum ac Balduino Pio: habet & Cænobia utriusque ſexus Ordinis S. Franciſci, juxtimque Abb. Loſſà PP. Ord. Bened. & Markettam Virg. ejuſdem Ordinis.

Pomæria ejus dilatata ſunt, & ſtagna, inter quæ poſita fuit, paulatim exaruere, & aſſiduâ incolarum induſtria oppleta ſunt: alluit muros ejus qua parte Caſtrum eſt Lilla fl. qui mox inferius, arrepta Marca amne, in Liſam exit.

Seclin. Porro loca hujus Caſtellaniæ potiora ſunt in ditiuncula *Melantheis*, 21 pagos complectente, *Seclinium* caput ejus, Collegio Canonicorum D. Piati Beneventani decoratum, & Decanatu ampliſſimo, ſub quo & *Ogniesſum*, clariſſimæ familiæ peculium; & *Nojella* gentis Nojellæ origo,

go, in Ditione *VVeppes*. *La Baſſee* opidum munitiſſimum prope Arteſiæ fines ad Lillam fl. ſitum: *Waurinium*, gentis Laliniæ, Seneſclalco Flandriæ, clarum: *Haubordin* immunitatibus & Dominio Borbonii ſtemmatis illuſtre: item *Armenteria* ad liſam ſitum opidum egregie munitum, & incolis, divitiisque affluens; texitur in eo ingens pannorum vis, maxime quadricolorum, habetque mercatum, & velut emporium quoddam caſeorum eximiæ bonitatis, qui in iſto & finitimo omni tractu largiter premuntur: locus eſt in ditione Comitis Egmondani: Porro Armenteriam inter & ſtegram cis Liſam fl. ſita eſt peramœna, & omnis generis rerum, tritici inprimis fructuumque feraciſſima regiuncula *Laleva*, Belgice *'t Lant van Loeve* dicta & 4. pagis inſeſſa: quorum caput eſt *Leventiſium* pari cum opidis, muro clauſis, gaudens jure & privilegiis, Præpoſitura inſuper nobilis & ſubſidiorum omnium Principi pendi ſolitorum immunis: quam, licet jam Arteſiæ ſubcenſeatur, Margarita Conſtantinopolitana, à Couchii Domino emtam, Flandriæ annexuit.

Inſulæ. Baſſee. Armentiers. *La Leva: Leeve.*

Porrò in ditione *Inſulæ Ferrain* occurrunt *Comines* de quo ſupra in Ypreſis

Caſtel-

Inſula. Caſtellaniæ deſcriptione dixi: item *Ha-*
Hale *levvvina* opidum exiguum, ſed valde an-
vvyn. tiquum & lanificio nobile., atque illu-
ſtris Domus cognomentum : *Buſbeca*,
Giſlenæ gentis: *Robais* ſtirpis Werchi-
niæ Marchionatus titulo inſignitum, &
Lan- *Lanoja* nobiliſſimum opidum ac vali-
noy. dum, bonumque, in quo fit magna ſa-
jarum copia, & aliæ id genus merces:
pertinet ad Comitem Buranum: eſt &
Eſpi- in hoc tractu *Eſpinoy* Pagus Principatus
noy. titulo nobiliſſimus, ſpectans ad Barle-
montios.

Sequitur *Pevele* ditiuncula 26. pago-
Ciſoin. rum, inter quos *Ciſoin* Werchiniæ gen-
tis, Abbatia Canonicorum regularium
exornatus, & *Monſpeuele* & alii: in diti-
uncula *Carembant*; *Phalempin* Abbatia
quoque Canonicorum Regularium no-
bilis, in *Tranſcaldia* regiuncula 7 con-
tinentur pagi, qui ſunt *Velames*, *Mour-*
court, *Peſtrien*, *Glubezies*, *Caurines*, *Pot-*
tes & Pont a li, Laye: in Comitatu cir-
cum inſulam urbem proxime 12. oc-
currunt.

Duay. Hæc de Inſulæ, prima Gallo Flan-
driæ *Caſtellania*: *Secunda eſt Duacenſis,*
cum Orchienſi pagos 28. comprehen-
dens, & agrum habens egregie frugum
fertilem, & juxta Scarpum fluvium ap-
prime

prime paſcuum : urbs ejus Princeps *Duacum*, ſita ad fl. Scarpam quod varie eam interluit, opidum Lautum amplum & validum ſitu ac opere, fontium copia, ac domorum (quamvis veterum) elegantia & ſplendore conſpicuum: *Emporio* tritici variiſque artibus mechanicis, maxime textura, opulentum: *Academiâ* celeberrima illuſtre, & ob ſitus, aëris & idiomatis Gallici commoditates, frequens: *Templis* quoque pulcherrimis exornatum, inter quæ maxime eminet D. Virginis mire antiquum: *Duo* hic ſunt *Canonicorum Collegia* S. S. Petri & Amati, cum *Abbatia Pratenſi* Virg: item *Cœnobia* Crucigerorum PP. S. Trinitatis: PP. Franciſcanorum, ac Dominicanorum & alia: item extra urbem inferius juxta Scarpam *Abbatia Flinenſis* Virg. Ord. S. Bened. à Margareta Conſtantinopolitana fundata, ac duobus Flandriæ Comitum ſepulchris decorata: & inde inferius ad Scarpam. *Abbatia Marchienna* PP. Ord. Bened. fundata à Rictrude, Duaci Dominâ, quæ anno 687. ad ſuperos tranſiit: inter pagos hujus ditionis ſunt, *Bouvignies*, ſtirpis Nedoncellæ: *VVarlaing*, *Longevalla*, *Eſtres*, *Ognyeſa*, *Landas*, *Flines*, *Montigny*, *Hamel*, *l'Ecluſe*, & alia, Dynaſtiarum illic pars ſplendidiſſima

Duacum. *Flines.* *Marchienne*

Tour- diſſima à Caſtello Duaceno & Curiâ Or-
nay. chienſi motum poſſeſſionemq; accipit.

Orchiſe Eſt autem *Orchiſa* bonum atq; amœnum opidum, ubi maxima copia fiunt ſajæ, & id generis mercimonia: eſtque tertium Gallo Flandriæ membrum.

Sequitur *Caſtellania, ſive Balivatus* Torne- *Tornacenſis* Flandriæ junctus, ita tamen ſis. ut diſtinctum maneat membrum, audiatque Ditio Tornacenſis & Tornaci, & in agros pagosque circumjectos retineat imperium: *Regimen* autem ejus conſtat 3 membris: nempe, Antiſtitibus nobili- Dornic bus: & 4 magnis juſtitiariis: Civitas ejus Tornay *Tornacum* Nervia Cæſaris, & 640. annis ante N. C. condita. ſitaque loco commodiſſimo, in utraque Scaldis ripa, *quod per amœnam urbem leni fluit agmine flumen*; ampla, pulcherrima, opulenta, potens, & contra hoſtiles incurſus munitiſſima, *Arcem* habens inſignem & firmam, amplas & commodas domos, *Templa Cœnobia* & id genus ædificia ad miraculum pulchra: Primaria *Cathedraliſque ædes* D. Virg. condita & ampliſſimo cenſu dotata eſt, ab Childerico Rege Francorum, in qua Carolus v. Imp. anno 1531. comitia equitum Aurei Velleris celebravit, *Epiſcopatus* ejus, longe lateque diffuſus, ita

canæ

canæ & reverendæ antiquitatis eſt, ut primum Præſulem jactet, Eleutherium creatum à Papa Felice 3. circa annum 490. Viget inſuper in hac urbe *Mercatura*: Vigent artes mechanicæ, & inprimis telarum, ſajarumque textrinæ, ita ut numeret 72. variarum profeſſionum Collegia: dedit hic populus Chriſto nomen, anno 290. concionibus maxime operaque SS. Platonis & Chryſolii, qui Temporibus Diocretiani Martyrio inibi coronati ſunt. *Tournay.*

Ceterum Provincia hæc pagos complectitur, quos Flandriæ pagis annumerant circiter 60. præter 7. Hannoniæ incluſos, ſitus commoditate, ſementis fænore, paſcuisque commendabiles: in iis ſunt, *Calone, Marquain, Hertain, Ville Moy, Leſdam, Pecque* item *Mortania* cum 9. *&* *S. Amand.* cum 8. pagis: *illa* ad confluentes Scaldin, Scarpumque ſita, olim opidum fuit arce munitum, ſed belli injuriis in formam pagi redacta eſt, & ad gentem Grachtiam ex Wala pertinet: *Fanum S. Amandi* perinſignis pagus ad Scarpam fl. ſitus opidi ſpeciem nomenque portis ac foſsis præbet. Subeſt *Abbatia* ejus, Ord. S. Bened. PP. opibus & amplitudine nulli Flandricorum cedenti; adjacetque amœniſsimum *Mortagne.* *S. Amand.*

Nemus

Torna- Nemus ab ea *S. Amandi* dictum : Mor-
ceſum. taniæ & Sant Amando juxta Scaldin, in
An- ditione Hannoniæ, proxime adjacent tria
toing. loca antiquitate nobiliſſima : nimirum
Antonia 1. à Tornaco Leuca, ad Scaldim ſitus amœne pagus, cum pulcherrimi operis Caſtro, quod ab M. Antonio Triumviro nomen habere putant: hodie paret Principi Lignii : Altius inde ad
Obye. Scaldin eſt *Bia* mirabili Arce conſpicuus pagus, Dominum agnoſcens Principem Eſpinoji, Sequitur mox altius
Briſ- foel. *Briſſolium* pagus exiguus ſed ampla arce nobilis, tantæ antiquitatis, ut à bifronte Jano nomen habere, pro certo, exiſtimetur, unde & ampla ibi vallis, etiam pagis aliquot inſeſſa Briſſolienſis
M. de dicitur, juxta quam eſt Mons Trinitatis
la Tri- in quo aſſerunt Jano Templum olim
nite. fuiſſe poſitum ab Albanis. Non procul
Ligne. ab his diſtat Lignium pagus peramœnus, Arce conſpicuus, & Principatus titulo nobilis.

FLAN-

ARTESIÆ
DESCRIPTIO.

FLANDRIÆ Orientem & Meridiem verſus contigua eſt *Arteſia*, ceteris finibus Picardiam, Cameracum & Hannoniam tangens: complectitur magna ex parte ejus gentis tractum, quam Cæſar Atrebates appellat: *regio* peramœna & præſtantiſſima ut quæ *Cœlum* experiatur admodum clemens & temperatum: *Solum* vero habeat omnium rerum, (etiam vini ſi velint) feraciſsimum, ac tritici genus laudatiſsimum producens: continet 12. *Opida* muris clauſa: pagos 854. Caſtellanias 9. Abbatias complures, atque Cænobia, aliaque id genus Collegia multa. Opida prima ſunt *Atrebatum*: Fanum *D. Audomari*, *Bethuna*, *Aria*. *Bapalma*. Reliqua ſunt *Heſdinum*, *Rentejum*, Fanum *S. Pauli*, *Perna*, *Lilertium*, *Baſſaa*, *& Lendium*, & præter hæc *Vetus Heſdinum* ac *Terrouana* opida diruta: *Ordines* hujus Provinciæ 4. membris conſtant ſcil. Antiſtitibus, Capitulis, Nobilibus, & urbibus primariis: Scarpa fl. in finibus ejus natus, magnam ejus partem irrigat: *Artois*

Arras irrigat: ab quo teli tantum jactu abeſt
atrecht *Arrebatum vaſti ambitus civitas:* Julii Cæſaris tempore magni tractus caput: & Caroli Calvi ævo & inſecutis aliquot ſeculis metropolim eam agnovit tota Flandria, quæ inde avulſa nunc Arteſiæ caput eſt: Diviſa vero in duas partes, qua-
La Ci- rum altera *La Cite* altera *La ville* audit.
te. flumine diſtinctæ ſed Ponte rurſus unitæ: Civitas quidem non ita ampla eſt, ſed pulchra tamen, amœna & propugnaculis communita, item magnifica D. Virg. Cathedrali Templo pulcherrimo, cujus Præſul & Politicus civitatis Dominus eſt, cui non jura minus & leges quam magiſtratus attribuit: Superiorem tamen agnoſcens Arteſiæ Comitem, penes quem eſt ipſius electio ſicuti confirmatio penes Papam: eſtque Epiſcopatus hic opulentus admodum ac lautus.

La Vil- Urbs *La Ville* altera Atrebati pars
le. ampla ſane eſt & denſe habitata: ſitu & opere, muris ſcilicet ac propugnaculis latis profundisque, etſi aquæ expertibus foſsis, adeò munita, ut non niſi diutina obſidione frangi & expugnari poſsit, *Vias* habet admodum latas. *Forum* ſpatioſiſsimum & eximiè pulchrum; item *Abbatiam* ampliſsimam & totius Belgii opulentiſsimam, D. Vedaſto

urbis

urbis primo Epiſcopo ſacram: Aliaque *Atrois*
ſpectanda Templorum ædificia, & percommodas civium domos, quarum ſingulis ſua ſunt hypogæa pavimenta, & inſolita quadam profunditate admiranda, ac à tormentorum hoſtilium ictibus tuta: in hac urbe *Sedes* eſt *Senatus* Provincialis Arteſiæ, à cujus ſententiis Mechliniam licet appellare: Porrò civibus ſatis frequens eſt, mercatoribus maxime & opificibus, varia artium genera profitentibus, fiuntque hic magnà copia *Saiæ* notæ & expetitæ.

Secunda Arteſiæ Civitas *Fanum D* *S. Omar*
Audomari, fl. Aginnoni adſidens, prope Flandriæ limites, opidum firmum adeo atque munitum ut nihil Supra: civibus quoque frequens, & Caſtellania ac juriſdictione in agros & pagos circumjectos conſpicuum, ædificiis item publicis privatiſque magnificum inter quæ potiſſimum eminet *Abbatia S. Audomari*, nunc *Epiſcopi Palatium*: Cænobium enim hoc urbis origo & fundamentum primum, evectum eſt ad dignitatem Epiſcopalem: eſtque egregii operis Templo aliiſque pulcherrimis ædificiis magnificum, & proventibus adeo Luculentis dotatum, ut referatur inter pulcherrimas & ditiſſimas Belgii Abbatias.

Artois Bethune. *Bethunia* tertium Arteſiæ opdum, prope fines Caſſetenſis Caſtellaniæ & Inſulanenſis ditionis ſitum eſt, lautum ſane & munitum: ſitque in ejus territorio laudatiſsimum illud caſei genus, quod per totum hoc Belgium, & extra illud diſtrahitur.

Arien. *Aria* inter Fanum D. Audomari & Bethuniam prope fines quoque Caſſetenſes ad Liſam fl. ſita eſt, opidum ſane bonum & munitiſsimum, & non veteri tantum Arce; ſed & aliis ædificiis ſpectabile.

Bapaume. *Bapalma* ad fines Picardiæ ſitum opidum, exiguum quidem eſt, ſed Arce munitiſsima & ſitu firmum: ut quod circumquaque trium Leucarum ſpatio à perennibus aquis abjunctum eſt: & diffuſum, late ſatis in agros circumjectos habet imperium.

Renthy. *Rentejum* Caſtrum eſt munitum, bono & amplo pago conjunctum, prope Boloniæ fines & Aginonis fontem.

Heſdin. *Heſdinum* vetus, ad Cauchin fl. ſedes olim Arteſiæ & Flandriæ Comitum fuit; quo deſtructo Novum uno ab veteri, mill. ad idem flumen oportuno & mirabili ſitu ſtructum eſt, quod inter tutiſsima Belgii propugnacula habetur, ac multis privilegiis, immunitatibus lateq; gaudet juriſdictione. *Fa.*

Fanum S. Pauli, Veteris & illuſtris comitatus dignitate ac Luculenta ditione conſpicuum eſt, cujus & *Perna* membrum : *Lilertium* inter Bethuniam & Ariam ſitum opidulum ſatis lautum eſt. *Artois S. paul Terne. Lilers.*

Lendium opidulum quidem exiguum, ſed amplâ in locos, circumjectos ditione, & munimentis conſpicuum eſt, prope fontes & paludes Lillæ amnis : ſunt & pagi in Artheſia memorandi, privilegiis & nundinis decorati : ut, *Avenne* le Comte: *Aſchicourt, S. Venant, Courier, Blangy, Ligny, Pas* &c. *Lens.*

HANNONIÆ

DESCRIPTIO.

EST autem *Hannonia* ſita inter Picardiam, Arteſiam, Flandriam, Brabantiam, & Namurcum; diciturque Ditionum omnium Belgicarum (ipſius Regis Hiſpani elogio) provincia nobiliſsima, ſaltibus & ſilvis amœna, Cœlo & ſolo felix & florens, incoliſque & tectis ad miraculum differta : opida continens fere 50: pagos 950. Principatus 3. Comitatus 10. Pa- *Hannonia. Vrbes ejus & opida.*

res 12. Baronatus 22. Abba: 26. Arces Toparchiaſque plurimas. Præcipuæ ejus civitates ſunt: *Montes*, *Valentiana*, & *Cameracum*, quæ ultima tamen cum agro ſuo ſingularem Provinciam conficere videtur, diciturque Cambreſis.

Cetera opida ſunt *Bouchain*, *Queſnoy*, *Conde*, *Landrecy*, *Aveſnes*, *Chimay*, *Mariebourg*, *Philippeville*, *Beaumont*, *Maubeuge*, *Bavais*, *Binche*, *Halle*, *Raux*, *Soigny*, *Brayne*, *Engien*, *Leſſines*, *Chevre*, *Geleyn*, *Leuze*, *Fonteyne*, *Lalain*, *Montigny*, *Antoine*, *Ligne*, *Boſſu*, *Barlemont*, *Glayon*, *Traſegnie*, *Sorleth*, *Barbanzon*, *Aimeries*, *Tovin*, *Covines*, *Cambron*, *Aeth*, *Brifoel*, *S. Amand*: *Obye*, *Arleux*, *Marchiennes*, *Pecquencourt*, *Havre*, *Hourdan*, *Verchyn*, *Treſlong*: quæ fere ſunt parva & minoris momenti, præcipuæ vero urbes in itinere Pariſios à Brabantia occurrunt; & ibi ſuis locis deſcribentur.

ITER

ITER BRUXELLA LUTETIAM.

Viſis ac cognitis urbibus ac locis *Leodii* Flandriæ ac Brabantiæ viſu digniſſimis; jam te ex Brabantia per *Hannoniam* Lutetiam Pariſiorum ducam: Curru Bruxellâ commodiſſime hoc iter inſtituitur: Via ſub initium ſilvoſa eſt, mox aliquantò planior: at ſemper commodiſſima, donec *Hallas* devectus fueris 3. Leucis Bruxella diſſitas.

Opidum nomen habet à Tutela ſeu conſervatione mercium ſeu hominum, ab aëris injuria: ſitum eſt in finibus Hannoniæ qua Brabantiam tangit: ipſum modicum eſt neque opere aut ædificiis conſpicuum, à *Sacello*, ei fama & ornamentum. *Ager* in ambitu bonus, fæcunda pratis arvisque planities, quam Zinna flumen interluit, & ipſum item opidum; atque illinc rivis amnibusque auctam, Bruxellam, navium in ea & extra eam patiens, venit. *Hall.*

Arx Dynaſtarum ejus tractus olim Domus vel Prætorium fuit, in qua egiſſe ſæpius, atque etiam obiiſſe Philippus Audax dicitur, frater Caroli v. Gallia-

Halla. rum Regis, is qui per matrimonium Margaritæ Malanæ, Flandriam cum Brabantia, imo Belgicam cum Burgundia ſuâ junxit: id fuit Anno 1404. Mortui interſtina ſepulta ſunt in hoc ipſo D. Virginis Templo, Cor S. *Dionyſium* amandatum eſt, opidum Galliæ, altero à Pariſiis lapide, tumulandum inibi juxta Principes ſanguinis Franciæ; Corpus vero, balſamo prius conditum, regali pompâ ſepeliendum deportatum eſt *Divionem*, Ducatus Burgundiæ metropolin.

Templum foro imminet eleganti ſatis opere: cujus ala, ingredientibus ſiniſtra, Sacellum habet & Aram, ac ſuper eam *D. Virginis ſtatuam*: *Sacellum* modicum eſt, ornamentumque à donariis & votivis habet: Concurſus huc olim & nunc undique etiam à longinquis locis, quotannis prima Dominica Septembris, maxime, ſtato & ſolenni die, quo & 12. partim opidorum partim municipiorum Delegati ſe Hallis ſiſtunt, ſupplicationisque ſolennis comites ſunt: ac Divæ pro ſuo quisque opido aut municipio chlamydem vel ejus loco certam pecuniæ ſummam in pios uſus, pie offerunt & rependunt.

Tabula Aræ incumbens ex alabaſtro elegantiſſime cælata eſt Joannis Artiſtæ opus;

opus : *ſtatua* haut magna (bipedalis cir- *Halla.*
citer) & è puro nec medicato ligno eſt, immunis ab exitiali peſte, ab incendiis, à vi bellica ; cujus rei exempla ponit Lipſius cap. 6. libri D. Virg. Hallæ ; & monumentum. Poſita eſt in media ara, ſed auro puro inducta. Filium Servatorem uno, altero brachio florem lilii inauratum præfert ; in Pectore monilis vice ſunt uniones 6. puri, grandes, & in eorum medio Carbunculus ſive pyropus lapis, quem rubinum nos à colore vocamus : at in capite corona eſt puri puti auri.

Sunt deinde (ut præcipua *donaria & ornamenta Sacelli* referamus) in eadem ara XII. *Apoſtoli* ex argento fabre ſatis facti : quos inibi etiam nunc eſt videre; ſimulque ad latus utrumque Aræ duos Cœleſtes Angelos, eodem metallo, candelabra præferentes, & venerationem Divæ exhibentes : Supra has ſtatus ibidem duæ ſunt militares, altera pedeſtris altera equeſtris : iſtæ pariter ex argento; ſed fuerunt duæ eodem militari habitu, puri auri, quarum Pedeſtris ſecurim, equeſtris Lanceam manu teneret : Et hæc omnia Philippi Boni munera : qui & Lampadem Auream inſigne munus dedit : cui aliam inauratam publica ne-

 ceſſitas

Halla. ceſſitas deinde ſubſtituit: fuit & ſtatua juſtæ magnitudinis dimidiata, ex argento, donum ejus uxoris. Denique *Tabula* eſt in qua ipſe Dux ſupplicis habitu effingitur procumbens ad D. Genua, & verſus aliquot Gallici inſcripti, annus ſubſcriptus 1455. Martii dies xx. Carolus filius ejus cognomento & re Audax donavit Falconem argenteum.

Maximilianus I. Imp. conſpicitur etiam nunc, genibus nixus in ſacelli dextro Latere, tabulato paulum altiore loricatus & cetero cultu militari: Pone eum *Albertus* Dux *Saxoniæ* geniculatur, itidem armatus: Eſt & Tertius, velut per ſubmiſſionem, paululum ab illis remotior, genu pariter flexo: quem ex inſignibus gentis Meluniæ eſſe apparet, & fortaſſe *Robertus Melunius*, ejus ævi coætaneus eſt. *Dona Maximiliani* ſunt calix cum patina inauratus: cui inſculpta Auſtriæ gentis inſignia, ſuperaddito pileo Archiducali. Ejuſdem eſt D. Maximiliani ſtatua argentea, admodum bipedalis, quæ mitram capite, crucem una manu, altera gladium geſtat, & ab eo dependentes argenteas binas claves. Eſt ab eodem Arbor ſive Roſæ frutex, è puro auro, cum pluſculis ramis floribusque item bipedalis: quam

ſacra-

ſacratam à ſe Pontifex Max. Maximiliano Donum, ipſe porro Divæ Hallenſi miſit. *Halla.*

Carolus V. Imp. ſtatuam argenteam viri armati genibus nixi, manibus in Cœlum ſublatis, ſupplice habitu, dedit dicavitque: idem ſcyphum grandem inauratum operis antiqui: idem militari formâ chlamydem villoſo ſerico, auro intertextam, inſignibus Imperii, & gentis Auſtriæ decoratam.

Albertus Auſtriacus Donum ſuſpendit lampadem argenteam, pondere & opere inſignem, eique vectigal annuum addidit, ut in ævum ante effigiem ſacram luceret.

Iſabella Clara Eugenia ejus uxor chlamydem ſacravit auro & argento intertextam.

Præter hæc eſt lampas argentea Julii 2. Pont M. Item ſtatua argentea viri geniculantis, donum *Fuggerorum:* Sed & *Penna argentea I. Lipſii*, argenteis catenis appenſa ad ſiniſtram, notanda omnino eſt; & ſubtus tabula cum elegantibus aliquot verſibus. Ad ſummam numerantur lampades argenteæ 20. uſibus ſacris deſtinatæ. Videntur præterea ſcipiones, fulcra, mali, aut tabulæ navium: variæ hominum aut

P 5 even-

Halla. eventuum figuræ: vincula item, & icunculæ è cera, & ligno.

Supernæ ad aræ dextram ſuſpenſa ſunt 5. vexilla, ſpolia Chriſtano Brunſvicenſi ablata, & huc illata; adſcriptum hoc diſtichon: in quo anni numerus:

HaC tIbI ſanCta parens hoſtILIa ſIgna IſabeLLa,
BeLgarVM prInCeps ſaCra trophaa VoVet.

Extra ſacellum in ipſa æde, ſuſpenſum eſt vexillum ingens cum cruce Burgundica, donum *Buquoyanum*.

Hallis porro viâ ſatis jucunda tranſitur pagus *Thubiſe*, & inde devenitur *Braine le Comte*. 3. Hallis milliaribus diſtans: opidum perantiquum eſt, natum & conditum à famoſo illo Brenno, urbis Romæ deſolatore; ejus hodie monumentum ibi conſpicitur, perantiqua quædam Turris.

Thubiſe.
Braine

Hinc ad ſiniſtram relinquitur *Dumuncula* quædam viridis, mirè delitioſa, arboribus contextis undique circumſepta, in quas è domo veluti in tabula ingredi poſſis; domuique tignis erectis conſtructæ, domus ramis exurgens annexa videri poteſt.

Inde, per amœniſſimum *Nemus Soigniacenſe*,

niacenſe, *Soigniacum* opidum, quarto Hallis milliari diſſitum, intrabis: nomen ſumit à fluvio allabente zenna: opidulum amœnum ſitu, celebre Collegio Canonicorum, cui à D. Vincentio nomen eſt. Natalis hic locus eſt multis muſicis canorâ voce præditis, unde in hoc opido Princeps cantoribus ſuis mercedem & annua honoraria pendere ſolitus fuit. *Montes.* *Soigny*

Tribus Sogniaco leucis *Montes* Hannoniæ urbs occurrit: nomen habet à montibus ſeu collibus, quibus inædificata, eſt enim ejus pars quædam & angulus in montem ſublimen aſſurgens; cujus vertex ſpatioſus, planities multas habet leves & luſibus diverſis aptas: in his exercere ſe globo juventus conſuevit, unde & compoſitiſſimum in ipſa valle conſtitutum Caſtellum conſpicitur, & amœniſſimus in circumjacentes montes & ſilvas proſpectus aperitur. *Mons.*

Eſt Hannoniæ metropolis à Carolo Magno facta. Interluitur fluviolo Trulla, qui, è pluribus rivulis derivatus, præcipuum fontem habet ad pagum Grandrengam; fluitque continuo fere trium leucarum ſpatio verſus occidentem: atque inde in exitu hujus urbis Halnam fluvium influit.

Montes. Montes ſitu & opere ſunt munitiſſima, urbs omni ex parte inundari poteſt, & aquis cingi, inſuper præter ſitus vaſtitatem firmitatemque robuſti operis è quadrato ſaxo, muro, & triplici admodum lata foſſa, arceque decoratur; in mœnibus turres crebræ & propugnacula: intus ædificiorum magnificentia decens, platearum amplitudo: fori ſpatioſitas, fontium, limpidiſſimas aquas ejicientium, copiâ: Epiſcopi aula, novum, opus, foris inſcriptum candido muro habet: *Fortè à bello pax.*

Collegium Canonicarum & Conſilium Regium, opido lumen & famam dant Gualtrūdis illuſtris mulier Lotharingiæ Princeps, pulcherrimi operis templum ſtruxit: inque eo celeberrimum Canonicarum Ordinem inſtituit, ad cultum divinum præſtandum & horas, quas vocant, Canonicas piè decantandas. Ordinem, dico nobiliſſimum, ut in quem ſolæ Dynaſtarum & magnatum filiæ recipiantur: hæ honeſto ſatis proventu ab ipſo collegio ſuſtentantur, & ſingulæ manſiones, templo ferè contiguas incolunt.

Novum & infrequens Virginum religioſarum genus videbis hic & miraberis. Ante prandium quidem ubi in templo

plo ſunt, divinum quid & ſacerdotale præ ſe ferunt, tam veſtitu religioſo plane & candido, quam miniſterio & officio: poſt vero prandium, rejecta perſonâ, ſunt quidvis, ornantur, comuntur, ſaltant, patentq; etiam nobis: licet enim iiſdem cum lubet cœnobio exire, nubere, & pro libitu vivere: Collegio præeſt Abbatiſſa, luculentâ ditione dives. *Montes.*

Hoc Tempore Hannoniæ Comites ſunt Antiſtites ſeculares, Patroni, Cuſtodes, Judices, Protectores ac Defenſores dictæ ædis, perſonarum in ea viventium, & bonorum collegio relictorum: quibus & ſine ullo obſtaculo perfruuntur, & Antiſtitæ ſuas regendi vices mandant. Hæc autem in æternam fundationis memoriam tantam habet præeminentiam, ut ſuccedente novo Hannoniæ Comite ipſa eum magna ſolennitate ſuſcipiat, ac in Comitatus, & Dignitatis Abbatialis aliorumque bonorum à Collegio dependentium, poſſeſſionem immittat: ipſo contra jure jurando ſe obſtringente privilegia omnia, immunitates, exemtiones, conſuetudines, & profeſſiones Templi & Cœnobii conſervare.

Præterea hic ſunt *Canonici* aliquot ſed vix alii rei, quam hujus Collegii nego-

Montes. tiis procurandis. In æde ipſa ſepulchrum, non ſine arte eſt, in quo ſculpta mortui & jam putreſcentis hominis imago jacet, ea ſpecie, ut vel vomitum poſſit excitare: plurimum autem & re docet & arte oblectat.

Conſilium Regium ſive Provinciale, quod Montibus eſt, Hannoniæ comitatum judicat, Valentianis modo exceptis. Judicat autem Senatus hic (qui conſtat Regio Provinciæ, hujus Gubernatore & 4. Senatoribus) definitive; ſuntque ſententiæ ejus decretoriæ: nec Mechliniæ aut alibi retractantur: cumque de plano hic procedant, utanturque ſuis municipalibus legibus, fit, ut ſine ambagibus ullis tricisve, ex æquo & bono unicuique jus reddatur. Neque vero pronunciatur decretoria ulla ſententia, niſi interveniente ſupremo Hannoniæ Terræ Balivio, tamquam Principis in civilibus ſimul & capitalibus cauſis Vicario.

Boſſu. Porrò Montibus *Boſſutum*, duabus cum dimidia leucis abjunctum inde, pervenitur: pagus ſane quam lautus, & pulcherrimo non Hannoniæ modo; ſed & Belgii univerſi caſtro ſpectabilis, & Comitatus dignitate à Carolo v. Imp. inſignitus.

Inde

Inde *Queſnoy* pagus occurrit, & tandem viâ facili Valentianæ urbs 7. Lucis Montibus diſſita. *Queſnoy.*

Nomen Hiſtorici derivare volunt ab Imperatore Valentiniano, qui in hunc locum delatus, & amœnitate fertilitateque ac temperato illius Cœ[illegible] mirifice captus, aliquamdiu hic ſubſtitit, & circa qualemcunque arcem, hanc urbem fundavit, vocatam de nomine ſuo Valentianam. *Valenciennes*

Sita eſt: *partem in valle* amœniſſima *ad Scaldim* flumen, quod opidum fere medium interluit, & junctâ Ronellâ (altero ad portam Cardonam intrante fluviolo) tantum aquæ adducit, ut præter compluſculas inſulas, per ſingulos fere vicos ſubter domos labatur perennis quidam & jugis rivus; non privatis duntaxat civium uſibus; ſed univerſim quoque urbi muniendæ peropportunus, ita ut, foris potior urbis pars inundari; intus autem ſingulis pœne paſſibus extrui poſſint propugnacula; *partim in aſcenſu* eſt, & collium formam obtinet, hic latæ profundæque foſſæ, vallis, & muris validiſſimis, communitæ, adeo ut hoſti expugnatu ſit difficilis, hæc urbs, & non, niſi gemina exercitu, obſideri poſſit.

Cete-

Valen-ciennes Ceterum *ampla, amœna*, plurimiſque admodum ſumtuoſis ac magnificis ædificiis concinna eſt. *Templum* D. Virginis: (noſtre Dame la grande) primarium eſt, antiquum, & artificioſo opere factum, vetuſtatem redolens, ac numine plenum videtur ; lumen admittens quale fere ſilvæ: Laterna illis dicitur ; in medio fornicis lucem diurnam tranſmittit ad loca ſubtus poſita. Columnæ ibi triplici ordine diſtinguuntur ſolido è lapide, teretes & leves, uſque adeo ut natæ videri potuerint, partim è marmore, partim è porphyrite mirandos efficiunt arcus, & ampliſſima infra ſupraque inambulantibus præbent ſpatia, grato & peramœno aſpectu.

Præter *Templum Ioannitarum*, *Cœnobia* adeantur: Franciſcanorum PP. amplum & perpulchrum, tumulis Principum & Epitaphiis exornatum. Dominicanorum LXXX. Patribus clarum, & tumulo Joannis Avennenſis, Balduini Imp. Conſtantinopolitani nepotis illuſtre.

Religioni & piis uſibus plura ſunt dicata loca: Eſt & *Schola*, qua juventus Græcè Latinè docetur. Eſt *Domus Orphanorum*, ubi tenuioris fortunæ pueri puellæque à pluribus utriusque ſexus magiſtris

giſtris varia diſcunt opificia: & hæc omnia vel inſignem diſciplinam, & exactas leges. *Valen-ciennes*

Politicis ædificiis famam dant *Prætorium, Palatium Comitis*, & *Armamentarium*: *Hoc* ſpectabile quidem ſed non Dives: *Palatium* in angulo quodam verſus Scaldim ſitum eſt, antiquitus audiebat Aula Imperatoris; ubi & loci ipſius ſplendore & cœli ſalubritate capti, Hannoniæ Comites, iidemque Valentianarum Domini, ut plurimum olim habitabant: *Prætorium*, vulgo dictum *la Halle*, primario opidi foro impoſitum; ejusque frontiſpicium totum è ſecto per artem lapide, feneſtris & valvis varie ornatum; eo adſpectu & magnificentia ut ſplendorem conciliet toto foro.

Inſunt huic ædificia ab eadem & opere *Templum D. Petri*; Eximium inſuper *Horologium*, quod in edito poſitum etiam procul abſtantibus eſt conſpicuum; neque horas tantum; ſed & Lunæ aliarumque Planetarum curſum, menſes, item & 4. anni tempora, dierum, longitudinem, & alia demonſtrat.

Horologio ſubeſt *Forum frumentarium*, amplum ſane & ſpatioſum nec injuriæ tempeſtatem aëriſve expoſitum.

Supra

Valen-ciennes Supra Lanarum Mercatus: Mox Ludus gladiatorius; inde Pannorum Mercatus: *Magiſtratuum* urbanorum item *Curia ampla* & laxæ: Nec non *Publicus Carcer*. ita ut unum iſtud ædificii Corpus, quæſitâ quadam capacitate, omnia pœne complectatur membra publicis opidi uſibus neceſſaria: opus hodie bene & apte commenſuratum ſplendidum atque magnificum, natum Auctore Guilielmo, cognomento bono, Hannoniæ, Hollandiæ & Zeelandiæ Comite.

His operibus publicis adjici poſſunt 10, Pontes fluvio Scaldi injecti, quibus ſuperſtructæ ſunt amplæ quædam & commodæ manſiones, habitatæ ut plurimum à privatis iſtis aulæ, publicisque Hannoniæ terræ Quæſtoribus, aliisque miniſtris principalibus, qui omnes, omnium vectigalium urbanorum ſunt immunes.

Valentianæ porrò cum peculiarem ditionem conſtituant, ac legibus ab Hannonicis longe diverſis utantur, duplici Magiſtratui ſubſunt. In Eccleſiaſticis ſuperiorem agnoſcunt Archi-Epiſcopum Cameracenſem, cujus nomine ſedem hic habet Archi-Diaconus: in Politicis non ad Senatum Montenſem ſed recta Mechliniam provocatur.

Ma-

Magiſtratus pro ſententia dicenda eſt Triplicis ordinis: *Supremus* Præpoſito & 12. Adſeſſoribus conſtat, qui è primariis civibus deliguntur, & varios adminiſtros ſibi habent adjunctos: hodie hic quotannis renovatur. *Valenciennes*

Medius quem particularem vulgo vocant, ex aliis 25. boni loci civibus conſtat: hic petente ſummo Magiſtratu, res ad opidi ſtatum pertinentes tractat, ac nonnunquam augeri ſolet bono aliquo civium numero, qui, ut melior habeatur conſilii copia, & pro rerum tractandarum neceſſitate advocantur.

Tertius veteri more & privilegio, in negotiis majoris momenti, quæ publicum bonum reſpiciunt, convocatur ad pulſum majoris Campanæ, & repræſentat univerſum populum è more Romanorum, apud quos Comitia centuriata. Hinc Centum-Viri dici poſſunt: non enim haberi poteſt hoc Concilium generale, niſi cum centum ut minimum civium interventu, nullo alienigenâ in numerum hunc intrante. Atque in hoc concilio liberum eſt unicuique civi, etſi prorſus privato, ſuper iis quæ nomine magiſtratus & Concilii Particularis exponuntur ab ordinario reip. Syndico, ſententiam ſuam dicere. Curia vero à legi-

Valen- legibus habet famam; à gubernandi ra-
ciennes tione lumen: utraque & in Civilibus ſimul & criminalibus ita hic exacta, ut exteri multoties exempla hinc ſibi petierint, quæ in Patriæ ſtatu conſtituendo ſequerentur: interque cæteros Norimbergenſes.

Subduti quamvis multi nobiles, tamen maximam partem cives mercaturæ & artibus manuariis operantur: hic Emporium (de ſtapel) vini Gallici eſt, & mercatorum opus auget: hic Linteum Cameracenſe contexitur; panni undulati & mocajarri, & alia, mercium ſimilium, genera conficiuntur. Unde fit, ut mercatores, induſtriè rei ſuæ incumbentes, & opibus affluant, & quamplurimos tenuioris fortunæ homines occupent ac ſuſtentent.

Valli Cygno ſive Valentianis quæ via Cameracum ducit planiſſima eſt & pa-
Happe tentiſſima. In via ad pagum *Happam*,
Aven- ſitus eſt viculus, vulgo *Avennes le ſec* di-
nes. ctus, ubi *candidum lapidem* erui quotidie ſcimus: qui candore ad marmor accedit, & facili labore ſubigitur & formatur; ferro obedientiſſimus, & cuivis inſtrumento ſe ſubmittit ſecandum ſculpendumque nullo plane vel ſciſſionis vel rupturæ periculo. Statuarii quia lapis natura infir-

infirmus , nec ferendis cœli injuriis, im- *Came-*
bribus, nive, & ventis marinis eſt, ex co- *racum*
gitarunt conſolidandi rationem ; imbuunt nimirum multo oleo, gummi juniperino, aliiſque adſcitis unguentis , & ita validam ei inviƈtamque cruſtam inducunt, ut operis perpetuitatem faciat.

Tribus vel circiter ab *Happa* milliaribus , 7. vero à Valle-Cygno ſive Valentianis, ſitum eſt.

Cambracum titulis auƈta in periali- *Cam-*
bus urbs , quam Commendant bellum, *bray.*
forma, Cathedra, ſitus.

Sita eſt ad Scaldim fluvium, qui me- *Came-*
diam fere interluit proſpeƈtu amœniſſi- *ric.*
mo; ambitu alioquin ſat magna, mœnibus turribusque valida: quâ Franciam & orientem reſpicit campo , agroque arvo per 800. aut 1000. paſſus plano ſe totam offert adſpiciendam ; ita tamen ut verſus urbem leni deſcenſu , nullis umbrarum obſtaculis, nullo arborum interceptu tendatur : verſus occidentem loco humiliori ſuburbanum ingens & horti prataque ſecundum flumen optima: ad Meridiem , ultra planitiem , nonnihil declivem , proſpicis amœna vallum, & collium diſtinƈtione piƈturatos agros : ad Septentrionem collis eſt opido impendens.

Portas

Cameracum. *Portas* numerat 5: Caſtrum, genio loci & arte humana munitum eſt valide, ſitumque in edito loco: initia autem ſua debet Carolo v. Imp. Hodie præſidio Hiſpanico ſervatur, & tanta cura, ut adſpectus ejus hoſpitibus adventantibus innoxius vix concedatur: eadem fere vigilantia Mediolani caſtrum, & Senarum in Italia cuſtodiuntur, quod viatori notandum.

Inter *Templa* primas tenet D. Virgini Deiparæ conſecratum, ad petitionem Philippi 2. Regis Hiſp. à P. M. in *Metropolitanum* converſum, ampliſſima diœceſi longe lateque protenſa gaudet, ædificium partim ſæculum priſcum redolet, partim novitatem neſcio quam noſtram præ ſe fert, qualecunque eſt, Epiſcoporum defunctorum monumentis longo ordine conſtitutis, & horologio ipſo, etiam illo priore, excellente magis, non poteſt non eſſe inſigne. Inſuper Lucæ Euangeliſtæ tabula ibi oſtenditur, magni artificii opus, quo Elyſabetha Tramontana inviſit Mariam.

Præter hoc ſummum, ſunt *parochiæ* aliæ 9. *Abbatiæ.* 3. *Cœnobia* virorum 4. inter quæ PP. Soc. Jeſu, qui hic *Gymnaſium* occupant, & docent: Fæminarum item 3. *Xenodochia* & Noſocomia plura;

plura; inter quæ illud *S. Lazari* celebre & opulentum ſovendis indigenis Cameracenſibus lepra infectis deſtinatum. *Came-racum.*

His ſacris addo politica ædificia; nimirum *Palatium Archiepiſcopi: Curiam:* quæ extus habet lapide inciſa omnium eccleſiaſticorum & ſecularium Electorum inſignia; in quorum medio ſtatua Caroli v. cum aureo Vellere: mox artificioſum Horologium.

Pontes item diverſos, & *Fora* rerum venalium: quæ tamen huc venientem non morabuntur: unum ex his amplum eſt, cujus una ex parte in circumjacentes montes ſublimes & arbuſtis ſegeteque virentes, proſpectus aperitur: altera pars Templum oculi objicit turri acutiſſima inſigne, & ædificia ſplendida.

Quantum ad *Regimen* urbis: *Archiepiſcopi*, ſeculares ſimul & eccleſiaſtici urbis & totius ditionis ſunt Domini, ſic ut titulos vulgo ſcribant; Archiepiſcoporum & Ducum Cameracenſium, Principum Sacri Romani Imperii, Comitum Cameraceſii; licet in temporalibus ſub protectione Regis Hiſpaniarum ſint, & in ſpiritualibus agnoverint olim Archiepiſcopum Rhemenſem.

Subditorum ſtatus locuples eſt populo, commerciis, & mechanicis artibus: Texun-

Perona Texuntur hic lineæ telæ, (*Camerdoeck*) quæ operum ſubtilitate Arachnæos labores, ne dicam Palladias manus provocant, toto orbe notiſſimæ: quarum cum nive certat candor, cum ſindone tenuitas, cum byſſo pretium, & quidem tanta copia, ut à nonnullis obſervatum ſit hic ſingulis annis 60. minimum faſcium millia confici, quorum ſinguli 40. fere florentis taxentur: ſic ut in 24. centena millia florenorum abeat ratio. Quandoque faſciculus longitudine 22. ulnarum eſt, pondere 6. 7. ad ſummum 8. unciarum, pretio 300. florenorum.

Perone Hinc relicto Territorio Regis Hiſpan. ad primam Franciæ urbem *Peronam* iter dirigitur, huc, ubi ventum eſt, cuſtodes Portarum, qui in præſidio ibi, ſerio inquirunt de ſclopetis & ejuſdem generis armis; quæ ſi tecum habeas, ſatius eſt ibi deponere; &, ſub abitum ex opido, repetere, quam non profiteri, & ita periculum capitis incurrere.

Sita hæc urbs in *Picardia* ad Auſtrum, ubi Somonæ & paludibus adjacet, naturâ eſt munita, alias partes, opere manuario munitiſſima.

Fluvius *Somona* (vulgo Somme,) non admodum largus ſed altus, qui nunquam gelu adſtringitur, hic ponte jungitur,

gitur, & omnem ferePicardiam penetrat, & humectando fertilitatem auget: ita ut Pariſiensium granarium Picardia dicatur: caret viribus ſed incuria habitantium, non malitiâ ſoli aërisve aſperitate. *Perona*

Inter ædificia Templum D. Virginis, (in quo Canonici, ex Hybernia) videndum, ob architecturam admirabilem, cui pares Francia non multas habet. Chorus ex Auro puro fulgens omnibus Picardiæ aliis palmam præcipit: Alterum, quod famam dat eſt: Quod *Heribertus veromanduorum Comes* hic captivum detinuit *Carolum Simplicem* Galliæ Regem, qui & ibi mortuus ac ſepultus, Regno ſuo valde conturbato: nec tacendum quod hic Fœderis, cui *S. Liga* nomen fuit, prima initia cæperint, autoribus Guiſiis.

Hinc 3. mill. *Licourt*, pagus: tum 2. mill. *Nella*, & inde *Roje* opida munita: inde *Arſon Sur marc* pagus, & 5. mill. *Gournay* opidum: & 7. rurſus mill. Gall. *Senlis* opidum Epiſcopatu & lata Præfectura nobile, ſilvæ quaſi annexum: Ab hoc 10. mill. *Lutetia* ſe offert: tranſitis pagis *P. Herma* dubois: *La Chappelle* en Servois: *S. Ladre, Louvre, Gonneſſe, P'yblon, Le Bourget, S. Denis, & Paris*, de quibus omnibus ſupra in Galliæ deſcriptione diximus.

Leges ſive Cautiones peregrinantibus obſervandæ.

1. DUx itineris adſit tibi peritus: utilitatem enim adfert incredibilem; præſertim ubi ignotum, difficile aut periculoſum iter ſuſcipis: ille namque docet vias compendioſas, tuta hoſpitia, loca periculoſa, quid agendum ſit conſulit, juvatque euntem.

2. Per invia nunquam ſolus eas, neque noctu.

3. Ne cuiquam fidas ignoto, eive aſſocieris: nimis periculoſum eſt neſcire cum quo ſis; ubi, ſi cum malis ſis, de vita periclitaris, aut fortunis omnibus.

4. Frons aperta, mens clauſa, lingua parca ſit: comis & communis vultus erga omnes, animus externo nulli pateat.

5. Noveris fures & Latrones iter agere fere perpetuum: ſic enim decipiendi & furandi & occidendi occaſiones nunquam illis deſunt, & tutiores ſunt à publicis miniſtris.

6. Aleâ non certes, cum cauponibus præſertim aut nautis: nec contendas de re parva; nam in illorum es poteſtate.

7. Continens ſis in cibo & potu: atque à venere abſtine: vix enim ſi hæc obſervabis tutus eſſe poteris, nedum ſi aberres.

8. Nec omittes inſtrumentum aliquod tecum ferre quo oſtia munias in cauponis, quæ ſolent perſæpe ſine clave, peſſulo, ac vectibus eſſe.

9. Aliena ne ſuſcipias cuſtodienda, cum tuis ægre ſufficias.

10. Cave vetiti quid importes in regionem aliquam, vel efferas: ſi enim ſupellex tua ſit minus proba, præterquam quod eam auferunt, carcere te & pecuniâ ſæpe mulctant.

11. Occaſiones in itinere obſerva & capta: ſæpe enim parvo conducuntur currus vel equi, qui alioquin ſine ſeſſore & commodo redire debent eò quo tendis.

12. Si forte per loca eundum ubi penuria & inopia rerum eſt ad victum neceſſariarum, ſis memor ex proximis locis coëmere & tecum ferre, quæ ibi uſui & neceſſaria erunt.

13. Non tantum adverſus frigora & æſtus te munias, ſed & medicamenta quædam & unguenta adverſus morbos, tibi & peregrinantibus familiares in promtis habeas.

14. Adverſus ſitim, ex calore ortam, detineantur in ore cryſtalli, argentum, ſaccharum candium :. aut ſilex qui aliquandiu in aqua frigida fontana jacuit: aut manducetur radix glycirrhiſæ recens evulſa: item ſici recentes; nuclei nucis pineæ: grana malorum cydoniorum: ſemina lactucæ, cucumeris: & alia.

15. Adverſus æſtum ſtomachi, utere & glycirrhiſa, lacte tepido, aut pane ex aceto.

16. Adverſus venenum ſumtum, fiat vomitus cum butyro & aquâ tepida; aut oleo tepido: ſive aqua tepida & aceto: poſtea ſumatur lac aut butyrum & vomitus continuetur, donec nec ſapor, nec odor, neque morſus, nauſea, ullave anxietas percipiatur: & poſt vomitum ſume Theriacam Venetam, vel Mithridaticum cum aqua, ſcabioſæ aut acetoſæ.

Grana aliquot juniperi trita & in potu data, mire venenum expellere dicuntur.

17. Adverſus contagium peſtis, 1. *purga aërem* foco, ex lignis ſiccis & redolentibus; & ſuffitu ex baccis Iuniperi, Lauri vel thure, roſmarino &c.

2. *Prapara humores*, ſumendo ſæpe pillulas Rufi: &c.

3. *Con-*

3. *Confirma Cor, ſumendo* Theriacam cum aquâ acetoſæ æſtate: vel cum vino hyeme: item Mithridaticum: cortices citri, vel limonis: conſervam roſarum, vel acetoſæ: panem ſucco limonum, aurantiorum, vel malorum Punicorum acidorum imbutum: item *maſticando* zedoariam, angelicam: pimpinellam: grana juniperi, vel lauri &c. *Odorandò* radices enulæ, angelicæ aceto maceratæ &c.

4. Denique *cohibe putrefactionem*, uſu prædictorum & *diætâ* ad frigidum & ſiccum vergente: cibiſque facilis concoctionis & putredini minus obnoxiis: *condimentis* ex ſuccis acidis citri, limonum, mali Punici, Aurantii, Omphacii, oxalidis: & ex aceto optimo &c.

18. Adverſus infectionem jam receptam intus, ſtatim accerſe medicum peritum: & ſi non adſit, mox cor robora, & utere pulvere ſudatorio ſcil. Theriaces opt. ℈ij. Pulveris Cardui benedicti ℈j. cum aqua Cardui benedicti. vel vino tenui: ſomnum verò ſuge: Tum Theriacam, Mithridaticum: aliaque veneno iſti adverſa adhibe ter aut quater eodem die: ſemper intervallo ſex horarum interjecto. ventriculum quoque robora, & victu utere ut ſupra dixi me-

dicumque quam primum accerſe. &c.

Hæc in primis peregrinanti ſervanda quoad perſonam ſuam: in itinere vero ipſo *conſiderabit* & *notabit*.

1. *Regiones* locorum, earumque nomina, vetera & recentia: item limites & ſitus.

2. *Civitates*, urbes, opida. &c. earumque nomina, conditores, & ſitus.

3. *Agros*, eorumque facies, ubertatem, amœnitatem &c.

4. *Flumina*, eaque aut allabentia, vel prope longeve diſtantia, eorumque uſus & commoditates.

5. *Mare*, alluens, & Portus, eorumque commoda.

6. *Montes*, eorumque ſitus, conditio, natura, &c.

7. *Silvas* & *Nemora*, & ſi quid aliud inſigne.

8. *Opera publica*, eaque vel *Sacra*, ut ſunt Baſilicæ, Templa, Monaſteria, Xenodochia, Collegia: *Academia Schola* &c. vel *Profana*, ut Arces, Palatia, Fora, Plateæ, Turres, Armamentaria, Portæ, Propugnacula, Pontes, Fontes Publici: &c.

9. *Opera Privata*: ſcil. quæ in civium ædibus inſignia ſunt, uti Horti, Fontes, ſtatuæ, picturæ, & ſimilia.

10. *Ra-*

10. *Rationem* denique *Gubernationis*, quo pertinent:

1. *Curia*, in qua Senatores & familiæ civium honeſtiores : Conditiones hominum ſuperiorum & inferiorum conſiderandæ & opes &c.

2. *Schola* : & in iis ratio educandi inſtituendique pueros, Bibliothecæ ; & Viri docti &c. conſideranda.

3. *Vulgi mores* : quo pertinent ratio victus & veſtitus, mercatura, &c.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Gallia Delineatio, per vias ſiv itinera.

De Paris à Rouen.		*mil.*
Nueilly port.		1
	Madrid. 18	
Chatou.		2
	Ruel.	
S. Germain.		1
Poiſſy.		1
Meulan.		2
Pont Gallon.		1
Mante.		1
Mericourt.		1
Vernon.		2
Gaillon,		1
Andely.		1
Pont del Arche.		2
Angonville.		1
2. Rouen.		
Quevilly Temple.		1
La Bouille.		2
Le Landon.		2
Vateville.		2
Quillebæuf.		2
Roequedille.		2
Berville.		2
La Riviere.		2
Honfleu.		1
De Paris à Rouen.		
à S. Denis.		2
Eſpiney.		1
La belle eſtoille.		1
Franconville.		1
Pontoiſe.		2
Pizeux.		1
La ville Neufve.		1
Le bord haut de Vigny.		1

Cl

	mil.	pag.
Clery.	2	
Magny.	1	49
S. Gervais.		
La Chapelle.		
S. Cler ſur Epte.	1	49
Giſors. 1		
Tillers.	1	49
Richeville.	1	49
Eſcouy.	1	49
Fleury.	2	48
Le bord Bauldouin.	1	
Longboel.	1	
Franqueville.	1	
Le Faux.	1	
Rouan.	1	47
La Fontaine.	3	
Du Cler.	1	
Caudenbec.	2	47
l'Iſle bonne.	6	47
Harfleu.	3	47
Havre de Grace.	2	48
De Rouen à Diepe.		
a Le Mont aux malades.		
Bondeville.	1	
Le Vaumartin.	1	
Toſtes.	2	
Les 4. Vents.	1	
Belle meſnil.	2	
Sauqueville.	2	
Longeville 1		
S. Aubin.	1	
Jauval.		
Diepe.		48
De Paris à Amiens.		
S. Denis.	2	18
Pierre fitte.	1	

	mil	pag.
S. Brixe.	1	
Moiſelles.	1	
Preſſe.	2	22
Iſle Adam. 1		
Beaumont.	1	22
Pizeux.	2	
S. Geneviefve.	2	
Tillart.	1	
Becourt.	1	
Ouarly.	1	
Loſne.		
Beauvais.	1	22
Villiers.	1	
Rougemaiſon.	1	
Rontangy.	1	
Crevecœur.	2	
Caray.	1	
Bouverne.	1	
Crecy a l'Eſcau.	1	
Villey.	2	
Champegneulle.	1	
Amiens.	3	41
Al: de Paris a Amiens.		
a Pierre fitte uts.	3	
Sercelles.		
Villiers le vel.		
Le Meſnil.	1	
Luſarche.	1	
Morlaye.		
Gouvieux eſtang.	1	
Chantilly. 1		
S. Leu de Serans.	1	
Montaterre.	1	
Creil. 1		
Ronſelay.	1	
Camberene.	1	

C

	mil.	pag.
Clairmont.	1	22
S. Juſt.	4	
Bertueil v. Ab.	4	
Le Queſnoy.		
Montagulay.	1	
Flaix.	1	
S. Saulieu.	1	
Haucourt.	2	
Dury.	1	
Amiens.	1	43
Bertrange.	2	
Pierregos.	1	
Puyvillers.	1	
Corron.	1	
Pas.	1	525
Rivers.	1	
Arras.	1	521
Lens.	2	525
Le Pont à Wendin	2	
Annoulin.	1	
Noyelles.	1	328
Liſle Ryſſel.	1	327
Menene.	2	315
Cortryck.	1	303
Oeſſelgen.	3	303
Deynſe. 1 *Gend.*	2	294
d'Amiens à Calais &c.		
S. Ouyn.	2	
Donqueurre.	2	
Yvren.	2	
Noyelles en chauſſes.	1	
Pouches.	2	
Dompierre.	1	
Bures le ſeeques.	1	
Monſtreul.	2	
Le bac d'Autin.		

	mil.	pag.
Brequeſen.		
Frencq.	2	
Neufchaſtel.	2	
Souquel.	1	
Le Pont de Brique.	1	
Boulogne.	1	45
Marquiſe.	3	
Calais.	3	46
Waldam.	1	
Gye.	1	46
Gravelinge.	1	36
Loon.	1	321
Duynkercke.	2	56
Ghyvelde.	2	
Veurne.	2	317
Nieupoort.	2	313
Sevekote.	2	313
Bekegem.	2	
Brugge.	1	304.
Gend.	8	294
Dendermond.	4	301
Antvverpen.	5	266
De Paris à Anvers.		
La cour neufve.	2	
Le Bourget.	1	361
Pont yblon.	1	
Gonneſſe.	1	16
Louvre.	1	361
S. Ladre.	1	
La Chapelle.	1	361
Pont d'Arme en bois.		21
Senlis.	1	21
P. S. Maixent.	2	21
Compiegne. 4		
Gournay.	4	23
Arcon ſur Marc.	2	361

Roye.

	mil.	pag.
Roye.	3	43
Neſle.	2	43
Licourt.	2	361
Ferone.	3	42
Chambray.	7	357
Happre.	3	356
Valenciennes.	3	352
Creſpin. Ab.	3	
Boſſu.	2	350
Mons.	2	347
Soigny.	3	346
Halle.	4	341
Bruxelles.	3	254
Mechelen.	4	282
Antvverpen.	4	266
Breda.	8	275
Ooſterhout.	2	275
Worcum.	4	
Heuſde. 3		
Gorcum.	1	376
Boſch. 2		
Merkerck.	1	
Vianen.	1	
Vtrecht.	1	
De Paris à Soiſſon.		
à La Vilette.		
Le Bourget.	2	
Pont Yblon.		
Ville pinte.	1	
Meſnil. Mad. Rance.	1	
Ville Neufve.	1	
Dammartin.	1	16
La Goelle.		
Folempriſe.	1	
Nanteuiel.	1	
Valois.		

	mil.	
Parray.	1	
Levignan.	1	
Vaul moiſe.	1	
Val ſienne.	1	
Villers Coſteret.	1	
Le ſault du Cerf.	2	
Soiſſons.	1	
Crovy.		
Le Petit frety.	2	
Legrand frety.	1	
Chauvignon.	1	
Viſay ou Verſets.	1	
Eſtonville.	1	
Chinay.		
Seuilly.	1	
Laon.		
S. Marcel.	1	
Aulnoy.	1	
Chery.	1	
Pagny.	1	
Rony.	2	
Bretagne.	2	
Le Bucoy ferme.	1	
Guiſe. V. ch.	1	
De Paris à Rheim.		
à Pentin.	1	
Bondis.	1	
Livry Abb.	1	
Ville Pariſis.	2	
Claye en France.	1	
Villeroy.	2	
Meaux. 3		2
Le Guay à Treſme.	3	
Liſy ſur Ourq.	1	
Coulon.	2	
Gandelu.	1	2

Hau

	mil	pag.
Hauteneſme.	1	
Somme l'an.	2	
La Croix.	2	
Velay.	1	
Saponnay.	1	
Fere en Tartenois.	1	40
Neſle. Cohan.	1	
Ygny Ab.	1	
Lagery.	1	
Tramery.	1	
Urigny.	1	
Orme.	2	
Rheims.	1	
De Paris à Mets.		38
à Claye uts.	6	
Meaux.	4	29
Trille port. bac.	1	
S. Jean de jumeaux.	1	
Fais.	1	
Monceaux.	1	29
La ferte ſous jouare.		29
Luſancy Port.	1	
Nantoy ſur Marne.		
Charly ſur M.	1	
Mont de bonnay.	1	
Eſſaulme Ab.	1	
Chau Thierry.		29
Panoy.	2	
Sauvigny ſur M.	2	
Dormant.	1	40
Le Port à Pinſon.	2	
La Gave de Ligny.	1	
Ponſelet ſur Bourſaut.	1	
Mardeux.	1	
Eſparnay. V. Ab.	1	39
Ay.	1	39

		mil.
Jallon.		2
Matougle.		1
Pluvot.		2
Chaalons.		1
S. Germain.		2
Poigny.		1
La Chauſſe.		1
Vitry le François.		3
S. Deſier.		3
Ligny.		3
Vaucouleur.		4
	Nancy. 5	
Toul.		3
Pont a Mouſſon.		6
Jovy.		2
Mets.		2
Chau Salins.		5
Marſal.		2
Phalzburg.		4
Saverne.		2
Straſburg.		6
Hagenau.		4
Weiſſenburg.		4
	Landau. 4	
Spier.		3
Heydelberg.		3
Weinheim.		2
Beynsheym.		2
Swingeberg.		1
Darmſtat.		2
Ablerheylgen.		1
Springlingen.		1
Francfort.		1
Ments.		4
Bingen.		4
Drekhuſen.		1

Ob

	mil.	pag.
Oberweſel.	2	
S. Gewer.	1	
Boppar.	1	
Cobelens.	2	
Andernach.	2	
Rhineek.	2	
Sinez.	2	
Bonn.	3	
Collen.	3	
Adde inf. Col. 5e.		
De Paris à Troye.		
a Pont Charenton.	1	15
Creteil.	1	29
Boiſſy.	2	
La Vallee de gros bois.	1	
Brie comte Robert.	1	30
Suines.	1	25
Melun. 4		
Guigne Putain.	2	
Morman.	1	
Grandpuis.	2	
La Maiſon rouge.	1	
Nangis.		30
Rampillon.	1	
Velaine.	1	
Provins:	2	30
S. Ordin.	1	
La Queve.	1	
S. Merian.	1	
Nogent ſur Seine.	1	32
S. Aubin.	1	
S. Loup.	2	
Les 3. Maiſons.	2	
Le Pavillon.	3	
Troye à.	3	36

Bre-

	mil
Bremande.	1
La Vacherie.	2
S. Patre.	2
Chappes.	1
Foucheres.	1
Bourguignon.	
Bar ſur ſeine.	1
Ville neufve.	
Pont ſur ſeine.	1
Buſſeul.	1
Neuf ville.	
Gie-Goulcron.	1
Muſſy l'Eveſque.	1
Cheretierry.	2
Chaſtillon ſur ſeine.	2
Boncey.	1
Chameſſon.	2
Aſay le Duc.	1
S. Mars.	2
Ampilly.	1
Baigneux les juifs.	1
La Perriere.	1
Chanceaux.	1
Champigny.	1
S. Seyne Abb.	1
Val de Suſon.	2
Le Cheſne rond.	1
Talan à droit.	1
Dyon.	
De Troie uts. à.	
Bar ſur ſeine.	8
Loche.	2
Autricourt.	2
Rozies Aux.	1
Donferroy.	2
Logny.	2

	mil	pag.
Arques en Barois.	2	
S. Martin.	2	
Tournonne.	2	
Langres.	2	36
De Paris à Sens &c.		
Pont Charenton.	1	15
Ville neufve S. George.	2	30
Corbeil.	3	25
Jarre Ab.	1	30
Brie Comte Robert.	2	30
Eury.	1	
Limoges.	2	
S. Germain.	1	
Melun.	1	25
Sivery.	1	
Chaſtillon.	2	
Vallence.	1	
Motereau fautyonne.	1	28
Ville neufve leguiard.	1	32
Pont ſur yonne.	3	32
Sens.	2	31
Veron.	3	32
Ville neufve le Roy.	1	32
Yvigny ſur yonne.	4	32
Auxerre.	5	32
De Paris à Sens.		
Ville juifve.	1	
La Sauſaye.	1	
Juveſy.	1	
Ris.	1	
Eſſone Corbeil.	1	25
Le Pleſſis.	1	
Pont Thiery.	1	25
Les hautes loges.	2	
Les baſſes loges.	1	
Fontaine Belleau.		26

	mil
Moret.	2
Ville neuf. la guiard.	4
Sens. uts.	5
De Paris à Nevers &c.	
à Eſſone uts.	6
Les Verneaux.	2
Bionne. 3	
Corance.	2
Milly.	2
S. Mathurin.	2
La Chapelle la Royne.	1
Pont a Gaſſon.	3
Mont Argis.	3
Mormant.	1
Nogent.	2
La Buſſiere hoſtell.	3
Briare ſur Loire.	2
Bonny.	2
Neuvy.	1
La Selle.	1
Coſne ſur Loire.	2
Magniſy. 3	
Male Taverne.	2
Sancerre. 1	
Poully.	2
Le menil.	1
Charite.	2
Germigny.	2
Pougne. thermæ	1
Nevers.	2
Magny.	3
S. Pierre le *Mouſtier.*	3
Ville neuſve.	3
Moulins.	3
Talon.	1
Beſſay.	2

S. Lo

	mil	pag.
S. Loup.	2	
Varennes.	1	92
De Varennes à.		
S. Geran.	2	
Parigny.	1	
La Paliſſe.	1	92
La tour.	1	
S. *Martin.*	1	
La Pacaudiere.	1	
S. Germain l'eſpinaſſe.	2	201
Rohanne.	2	202
l'Hoſpital.	1	
S. Saphorin de Lay.	1	
La Fontaine.	2	
La Chapelle.	1	
Tarare.	1	299
S. Antoine.	1	
La Breſle.	2	199
La Tour.	1	
Lyon redi.	2	103
De Lyon à		
Varennes. uts	7	92
Verneuil.	3	
Le mont aux moines.	3	92
Coſne Bourbonnois.	4	92
La Bruyere d'Aubeſpin.	4	
Aynay le Chaſtel,	3	
Le pont Dids.	2	
Dun le Roy.	2	88
S. Juſt.	4	
Bourges.	3	103
De Paris à Orleans.		
Arcueil.	1	24
Bourg la Royne.	1	
Le pont Atoine.	1	
Logiumeau.	2	25

Mont-

	mil.
Montlehery: Linas.	2.
Chaſtre.	2
Torfou.	1
Eſtrechy le Laron.	1
Eſtampes.	2
Ville Sauvage.	1
Monerville, a droit.	2
Angerville la gaſte.	2
Champ a Lorry.	2
Toury.	1
Chau Gaillard.	1
Artenay le galeux.	2
La Croix briquet.	1
Langenerie.	1
Sercotes.	1
N D. des Aides.	2
Orleans.	1
Olivet.	1
Meneſtreau.	5
Pierre fitte.	5
Soeſme.	5
Neuſvy.	2
Bourges.	2
De Paris à Chartres &c.	
a P. Antoine. uts.	3
Maſſy.	1
Paleſeau.	1
Corſay.	1
S. Cler de Goumais.	2
Gif Ab. 1	
Chaumuſſon.	1
Chevreuſe. 1	
Bonnelles.	1
Rochefort.	1
S. Arnoult.	1
Ably.	2

	mil.	pag.
Gallardon ou-		
Le Gue de Lorray.	1	
Chartres.	3	69
Thinas.	2	
Le bois de Fouchere.	3	
Ronneval.	2	69
Marbone.	2	
Chau Dun.	1	68
Cloye.	2	
Perou.	3	
Vendoſme.	2	67
De Paris à Mans &c.		
Chartres. uts.	18	
S. Luparche.	2	
Couryille.	1	
Longlappes.		
Friaiſe.	1	
Champron.	1	
Molandon.	1	
Forges.	1	
La Cloche.		
Nogent le Rotrou.	2	68
Beleſme. 4		
La Ferte Bernard.	4	68
Seauz.	2	
Connaray.	2	
S. Mars de la bruyere.	2	
Yvray.	2	
Mans.	1	65
Beaulieu.	1	
Beaumont.	4	
Pont neuf.		
S. Victor.	2	
Courbeis.	1	
Alencon.	1	
De Paris à Alencon.		

mil.

N. D. de Boulogne, 1
Le pont S Cloud.
Vaucreſſon. 1
Verſaille, 1
Ville preux. 3
Neauſle le Chaſtel. 2
Monfort 2
S. Aubin.
La Queue. 1
Houdan. 1
Gouſſa inville. 1
Marolles.
La meſangere.
Ceriſi. 1
Dreux.
Anet. 2
Loings. 3
Brezolles. 2
La Ferte au Vidame. 2
S. *Mauris*. 2
Les 3. Cheminees. 2
Touronde. 1
La Tarme: mont. 1
Mortaigne. 1
S. Aubin. 1
Pont. montis ambert. 1
Le meſle ſur Sarthre. 1
Pont Fromont, 1
Le meſni beroul. 1
Le jeu de paulme, 2
Alençon 1

De Paris à M. S. Michel.

à Dreux. uts. 15
Nonencourt. 2
Tillers. 2
Verneuil. 2

	mil.	pag.
Les Barix. maiſon.	2	
l'Aigle.	2	50
Maubuſſon.	1	
Eſchaufour.	1	
Les Forges.	2	
Hieſme.	2	
Chambuy.	2	
Trun a l'orge.	2	
Les ponts d'Aulnay.	1	
Crocy.	1	
Falaiſe. Guibray.	2	53
Martigny.	1	
Le pont d'Oly.	2	
Conday.	2	
Trincquebray.	3	54
Vire. 2		
Mortain.	4	55
Belle fontaine.	1	
Montigny.	1	
Menoſane.	2	
Aurenches.	2	55
M. S. Michel.	3	55
S. Malo. 4		57
De Paris Caen.		
à Hieſme uts.	32	
Trun uts.	4	
La Chap. Soucquet.	1	
Vicques.	2	
Jorob. P. ſur yve.	2	
S. Pierre. v.	2	
S. Laurent de vaul.	3	
Caen.	3	52
La croix de Carenton.	3	
S. Leger.	2	
Bayeux.	2	51
De Caen à.		

m

Juvigny pont. 1
Cormolin. 1
S. Lo. 1
S. Gillis en Conſtant. 1
S. Benoiſt des ombres. 1
Le Parc de Conſtance. 1
Conſtances. 1

De Caena.

Colonelles. 2
Ranville. 1
Salenelles. 1
S. Sauveur de Dive. 2
S. Martin. 2
Touque. 1
Honfleu: port. 3

De Paris à Eureux.

à Dreux uts. 1
Anet. 2
Verneuil uts. 6
Condey ſur iton. 1
Bretheuil.
Donville. 1
Herveaux. 1
Eureux. 2
Les Planches. 2
Louviers. 1
Pont de l'Arche. 2
Sur Seine.
Normanville. 2
Rouen. 1

De Tours à Orleans &c.

a Laville aux Dames. 1
Monlouys. 1
Bondeſir. 1
Luſſant. 1
Amboiſe. 1

		mil	pag.
Le haut chantier.		1	
Veuſves.		2	
Eſcures.		2	
	Chaumont. 1		75
Chouzy.		2	
Blois.		2	78
	Vendoſme. 6		
Monlivant.		1	67
	Chambourg. 1		
S. Die.		2	74
Noan.		2	
S. Laurent des eaux.		2	73
	Baugency. 1		
Lailly.		2	72
	Meun. 2		
N. D. de Clery.		2	
Orleans.		3	71
S. Denys.		1	70
La cour dieu Ab.			
Gregeau.		2	72
S. Benoiſt Ab.		1	27
Sully.		1	72
Gien le vreil.		2	27
Gien.		1	27
Santimaiſon.		2	
Briare.		1	27
De Tours à Bourges.			
Mont Louis ut ſup.		2	78
Dyerre.		1	
Chenonceax.		1	79
Montrichard.		2	79
Teſeè.		1	75
S. Aignan, ou Noyers.		2	75
Pont de Saudre.		4	
Ville Dieu.		1	
Ville Franche.		1	

	mil.
Meneſtreau ſur Cher.	2
Mory.	2
Vierzon.	1
Meun.	3
Bourges.	3
S. Juſt.	3
Dun le Roy.	4
Le pont Dids.	2
Aynay le Chaſtel.	2
La Bruyere d'Aubes.	3
Coſne Bourbonnois.	4
Ville Franche.	2
Zaſeret.	2
La Courz.	2
Chantelle.	2
Genſac.	2
Gannat.	2
Aiguiperſe.	2
Auchy.	2
Rion.	2
Monferrat.	2
Clairmont.	
De Tours à la Rochelle.	
Pont S. Avertin.	2
Monbaſon.	1
S. Catharine.	2
S. Maure.	1
Le port de piles.	2
d'Angler.	2
Chaſtelleraud.	2
Genon.	1
La Tricherie.	2
Le pont des Anſes.	2
Poictiers.	1
Crouſtelles.	1
Colombiers.	2

	mil	pag.
Luſignan,	1	82
Rouilly.	1	
Le Perron S. Maixent,	1	
Souldan,	2	
S. Maixent,	1	84
l'Iſle Dieu ſur ſeure,	1	
Nyort,	2	
Fontenay.	2	85
Le Neufoire,	2	
Courſon.	1	
Nuaillay.	2	
La Rochelle,	3	109
De Tours à Talmond.		
Savonniers,	2	
Colombiers,	1	78
Vallere,	2	
Le port Huaul,	2	
La Belle croix,	1	
Beugnay,	1	
Chinon,	1	81
Le P. de la Nonnain.		
Richelieu. 4		79
Loudun.	2	81
Pas Dieu.	2	
Touars.	2	33
S. Amand,	2	
Breſſuyre,	2	
Maleuvrier,	3	
Mallelieure	2	
Montournoy,	2	
S. Meſmin.	2	
Pouſange,	3	
Tillay,	3	
Le puis beliard,	2	
Bour gnouan,	2	
Tourignay,	2	

		mil
S. Florent.		2
Le Tablier.		1
Les *Mouſtiers*.		2
La Guignardiere.		2
La Grancha de Talmond.		2
Talmond. port.		2
De Tours à Nantes.		
Marmonſtier.		
Port S. Cyre.		1
Maille.		2
La pile S. Nicolas.		1
S. *Mars*.		1
Langez.		1
S. *Michau*.		1
La Chapelle blanche.		3
Chouzay.		2
Varennes.		2
	Breze. 1	
Saumur.		2
	S. Fleurent.	
S. Martin de place.		2
Les Roſieres.		2
	Cunault Abb.	
S. Mathurin		2
Pont de Sorges.		2
	Angers. 1	
Pont de Cee.		
Bouchemaine.		
Savonnieres.		1
S. Germain.		2
Chantonce.		1
Ingrande.		2
Ancenis.		4
Oudon.		2
Maulne.		2
Nantes.		2

	mil.	pag.
Le Temple.	4	
Savenay.	2	
La Roche bernard port.	4	
Guerande. 4		60
Muzillac.	3	
Ambon: maiſon des Ducs.	1	
Vannes.	1	59
De Tours à Rennes.		
Angers. uts.	27	
La touche aux aſnes.	3	
Le Levioux.	3	
La Chapelle blanche.	3	
S. Julien.	1	
Chau Briant.	3	
Rougen.	2	
Les 3. *M*aries.	3	
S. Arnoul des boiſſeaux.	1	
Vers.	1	
S. Eſtiers faubour.	1	
Renes.		58
Loffrei.	1	
S. Aubin de Cormier.	1	
Fougeres.	2	58
Vittay. 5		
Hervee.	2	
Vautortu.	2	
S. George.	2	65
Maynne.	1	
Le Rubay.	4	
l'Auron.	2	
S Cir.	2	
Prez.	1	
La Lacelle.	1	
Pont S. Denis,	1	50
Alençon.	1	

		mil.
De Renes à.		
La Barre Becchorel,		5
Dinan,		5
Chau neuf,		3
S. Malo.	Dol. 3	2
De Nantes a Breſt.		
La paſque laye,		3
Bogaric.		2
Roſetlandes,		2
Redon,		3
Pont Corbin,		2
Maleſtroit.		3
Goſſelin,		4
Noyal,		3
Pontivi,		1
Le Goiret,		3
Roſtrenen,		2
Kerchais,		4
La feulee,		4
Lommeral,		3
Landerneau: port,		2
Breſt.		2
De Nantes a Rochelle.		
a Toufou,		3
Montagut,		3
S. George,		1
Fargen,		2
	Roche ſuryon, 2	
Chantaulnay,		3
Langon: S. Hermine,		3
Marans,		4
Rochelle,		3
Netre,		1
Agolin,		1
Yve,		2
Pont de Soile,		1

	mil.	pag.
Chertre.	1	110
Tonay.	2	108
Bord.	1	
S. Savignien.	1	
Taille bourg.	1	108
S. James pont.	1	108
Xainctes.	2	106
Port Chauveau.	3	107
Conjac.	3	104
Jarnac.	2	104
Chau neuf.	3	104
Angouleſme.	3	103
Rochefaucault.	4	105
Rochecovard.	5	105
Limoges.	5	98
De Xanctes à Lyon.		
a Limoges. uts.	28	98
S. Prieg.	2	
S. Sauviat.	3	
Compan.	2	
Feletin.		99
Pont Chazon.	2	
Cirye.	2	
Ache.	1	
Pont de mur.	3	97
Pont Hubard.	2	97
Mons Comi glacialis.	1	
Clairmont.	4	95
Monferrand.		96
Pont de Chaſteau.	2	
Bourgar.	1	96
Leſou.	1	
Tiett.	2	97
La Cortade.	2	
La poſte.	2	
Noir eſtable.	1	115

	mil.
l'Hoſpital.	2
Boen.	1
Boutereſſe.	1
Syve. *S.* Agette.	1
Naeone.	1
Feurs.	1
S. Martin.	2
Courzleu.	2
S. Genis d'Oliers.	2
Lyon.	1
Xanctes à Poictiers &c.	
Veneran.	1
Eſcojaux.	1
Brioleu.	1
Paillerze.	2
Aulnay.	1
Ville Dieu.	1
Brion.	2
S. Leger: meſle.	2
La motte *S.* Heray.	1
Chevais.	1
Luſignan.	2
Colombiers.	2
Poictiers.	2
Oſance.	2
Belleſaye.	1
Varennes.	2
Mirebeau.	1
Loudun.	3
Menſtreulbelay.	5
Douę Amphithe.	2 1
Briſſac.	4
Pont de Cee.	2
Angers.	1
d'Angouleſme à.	
Pont de Touvre.	

	mil.	pag.
Tourines.	2	
Maule.	1	105
Ruffec.	3	
La maiſon blanche.	3	
Chaubray.	2	
Covay.	2	
Valence Abb.		
Vivonne.	3	
Rouſſigny.	2	
Crouſtelles.	1	
Poicters.	1	82
De Xainctes à Bordeaux.		
a Les Arenes.	2	
Ponts.	1	107
S. Gervais.	1	
Preſſac.	1	
La Tenaille. b. Ab.	1	
S. Duiſan.	1	
Mirembeaux.	1	108
Petit Beauvoir.		
Plaine Seve.	1	
S. Aubin.	2	
Le pais de feneſtres.	1	
Eſtauliers.	1	
Pontet.	1	108
Blaye.	1	111
Roche d'Eſtaux.	1	
Bourg. paſſe, rio à.	1	112
Monſerrant.	2	116
l'Ormond paſſe, rio à.	1	
Bordeaux.	1	113
De Bordeaux à Tholoze.		
a Beugles.	1	116
Caſtres.	2	116
Podenſac 2. Rion.	2	116
Cadillac.	2	116

	mil.	pag.
Langon.		
S. *Macari.*	2	121
Bazas.		
La Reole.	2	121
S. Baſile.	2	121
Marmande.	1	
Tonins.	2	118
Caumont.		119
Aiguillon Clerac.	1	117
Port S. Marie.	1	117
Nerac.		119
Agen.	2	117
La Force.	1	117
La magiſtere.	1	
Valence.	1	
Malauſe.	1	
Moiſſac.	1	137
Fond de l'eſtoille.	2	
La Palliole.	1	
Montauban.	1	136
Brezolles.	1	135
Le Clou.	1	
La Baſtide.	1	
Fronton.	1	
Bouloc.	1	
Bourguieres,	1	
Tholouze.	1	230
De Bordeaux à Bajonne.		
a Tauliers.	1	
Petit Bordeaux.	1	116
Aubarp.	1	
Belin.	2	
Muret.	2	
Lypoſte.	2	
La Bauhere.	2	
Janquillet.	2	

	mil.	pag.
La Harie.	2	
l'Eſperon.	1	
Caſtels.	2	
Mageze.	2	
S. Vincent de Tiroſſe.	2	
Le Barac de la bene.	2	
S. *Martin.*	1	
Bajonne a uts.	2	123
S. Martin.	2	
Le Barac.	1	
Aubin port.	4	
Acqs.	1	122
Tartas.	4	
S. *Sever.*	3	122
Le *M.* de marſan.	3	122
Poy de ſault.	3	
S. Juſtin.	1	
Creon.	1	
Gabarret.	2	
Sols.	3	
Nerac.	3	119
Agen.	3	117
d'Agen à Limoges.		
a Caulet.	1	
N.D. de Garimas.	1	
S. Antoine.	1	
Ville neufve d'Agen.	1	118
S. Ragonde.	1	
Montilanquin.	1	
Biron.	2	
Monpenſier.	2	
Monferrand ch:	1	
Cadouyn.	1	
Limeil.	1	
Le Bugo.	1	
Roſſignac.	2	

	mil.	pag.
Bonneval.	1	
Ajac.	1	
Gabilon.	1	
Tour Toirac. Abb.	1	
S. Raphael.	1	
La Monaille.	2	
l'Hoſpital.	1	
S. Hireois.	2	
La Tours.	2	
Limoges.	3	98
De Tholouze à Tampeluna.		
l'Iſle Jourdain.	4	
Gimont.	2	28
Ouinet.	2	
Aux.	3	134
Baran.	2	
Monteſquiou.	2	
Mars jac.	3	
Malbourget.	2	
Noya.	2	
Miolans.	2	
Bourg d'Arbec.	3	
Orthes.	2	125
Pont d'Orthes.	2	
Sauveterre.	3	125
S. Palais.	2	124
S. Jean pied de port.	3	
Roncevalles.	3	51
Pont de paradis.	4	51
Tampeluna.	5	51
De Tholouze à Lyon.		
à Caſtel Mouron.	2	
Gemil.	1	
Buzot.	1	
Rabaſtans.	2	136

La Vaur. 2 139

	mil.	pag.
Gaillac.	2	139
Albii. 2		
La Barriere.	3	
Valderie.	1	
Tennon.	3	138
La *Motte.*	2	138
Rodez.	3	
Eſpalon.	4	93
La Guiole.	3	93
Chaudes aigues.	3	
S. Flour.	4	
Moncalin.	2	
La Voulte.	2	
Poulaguet.	2	
S. Badel.	3	
Crapone.	2	
Le pont Emperat.	1	
S. Bonnet.	3	115
S. Marcellin.	2	
S. Rambert.	1	115
La font: *S.* Galmier.	1	113
Chazelles.	1	113
Yſeron.	2	112
Grizieu.	1	
Lyon.	1	193
De Dholouze à Avignon.		
S. Agne Cadenet.	1	
Donneville.	1	
Montiſcart.		135
Ville nouvelle.	1	135
Villefranche.	1	135
Vignonnet.	1	
La Baſtide.	1	
Caſtelnau d'Arry.	1	135
S. Papoul. 1		135
Ville Pinte.	2	

	mil.	pag.
Alzone.	1	146
Ville ſeiche.	1	
Carcaſſone.	2	145
Aleth 4		
Berberat.	2	146
Mont.	2	
Leſignan.	1	144
Ville d'Arne.		
Narbone.	2	143
Conſen.	1	
Niſſe.	2	
Beziers.	1	146
Trenté.	1	
Agde. 1		
S. Ubery.	2	148
Pezenas. 1		
Lupiat.	3	148
Bougigne.	2	
Gigen.	2	
Frontignan. 1		151
Monpelier.	2	149
Caſtelnau.	1	
S. Breſt.	2	151
Valergues.	1	
Lunel.	1	153
Pont Codonien.	1	153
Niſmes.	3	153
S. Gervais.	1	
Pont de Garde *Vzez.* 3	1	155
Ville neufve.	4	156
Avignon.		172
d'Avignon à Marſeille.		
a Ville neufve, uts.		156
Monfront.	2	156
Beaucare.	2	154
Taraſcon.		163

	mil.	*pag.*
Arles	2	161
S. Martin le Crau.	3	164
Touts *Saincts.*	2	164
Chamas,	2	164
Berre.	2	165
Cabanes.	1	165
Les Penes.	3	
Marſeille.	3	165
Aix.	4	157
Tres.	3	
S. Maximin.	3	170
Bregnolles.	3	170
Le Luc,	3	
Vidauben,	2	
Le muy.	1	
Pogeton.	1	
Frejus.	2	160
N. Dame,	1	168
Napoli,	1	169
*L*a Cane.	1	169
Antibo.	3	169
Ville neufve.	1	
S. *L*aurens.	1	
Nizza.	1	
d'Aix à Avignon &c.		
S. Canat.	1	
*L*ambeſe.	2	171
Orgon.	3	171
Noues. paſſe rio.	3	
S. Cheman,	1	
Avignon.	1	172
Ville neufve.		156
Roquemaure.	3	
*M*onfaucon.	1	
Vzez. 2		
*L*oudun.	1	156

	mil.	*pag.*
S. Eſteve.	2	156
Bagnols 2		
Pont S. Eſprit.	2	142
Le Bourg Andioc.	2	142
Viviers.	3	141
D' *Avignon à Turine.* Hic Literæ ſanitatis impetrantur.		
Entragues.	2	
l'Iſle 2		
Carpentras.	2	174
Vaucluſe 2		171
Mourmoron.	2	
Sault: Comte.	3	
Sadaron.	3	
Empore.	3	
S. Lazare.	3	
Saux.	3	
Tallard.	1	
Gap. 2		182
Roſſet.	4	
Embrun.	2	182
S. Creſpin.	3	
S. Martin.	2	
Briançon.	2	182
M. Genevre.		
Seſane.	4	
Oux.	3	182
Exilles.	4	
Suſa. *Hic exhib. littera Sanitatis.*	3	
Bozolengo.	1	
S. George.	1	
S. Antoine.	1	
S. Ambroiſe.	1	
Veillane.	1	
S. Antoine Abb.	1	

Rivoli,

	mil.	pag.
Rivoli.	1	
Turino.	3	
d'Avignon, à Lyon.		
Pont de Sorges.	2	171
Courtezon,	2	175
Orange,	1	174
Pont ſur Egues,	1	
Piolen,		
Mournas,	1	174
Mondragon.	1	183
Pont. S. Eſprit,		194
N. D. de plans.		183
La palu.		
Pierre latte,	1	183
Donzere,	1	183
Cbau neuf,	1	
Viviers.		218
Montelimar,	1	183
d'Arbieres,	1	183
l'Auriol.	2	
Le port de Livron.	2	183
Soyons, 1		228
Valence,	3	181
Le port d'Iſere,	1	183
Romans, 1		184
Thain: Tornon,	1	184
La maiſon de pilate,	2	184
S. Vallier,	1	184
S. Rambert,	2	
Rouſſillon,	2	
Auberive,	2	
Vienne,	2	179
S. Saſorin,	2	
Lyon.	3	193
De Lyon à Paris.		
vide ſup. col. 14. 15.		

De

	mil.	pag.
De Lyon a Bourges.		
Sup. col. 15.		
De Lyon a Limoges.		
Vid. ſup. col. 31.		
De Lyon a Tholouſe.		
vid. ſup. col. 38.		
De Lyon a Turino.		
S. Prix: la Ferrandiete.	1	184
Erieu.	2	
Artas ou *Merieu.*	2	
Champiére.	2	
Rives, bonnes eſpees.	3	184
Moyran.	1	
S. Robert.	1	
*S. M*artin.		
Grenoble.		176
Chau Vizille.	2	178
Olivet.	2	
Bourgduiſan.	3	
*L*anſy.	2	
Grave.	2	
La *M*agdalene.	2	
*M*onſtier.	2	
Briancon.	2	182
Suſa uts col. 42.	14	
Turino. uts ibid.	10	
De Lyon à Turino ab: Hic & littera ſanitatis impet.		
S. Laurens.	2	
*L*a Verpillere.	2	185
Bourgouin.	2	185
La Tour du Pin.	2	185
Le pont beauvoiſin.	3	178
Aignebillette.	2	
Chambery.	2	185
*M*onmelian.	2	186

Aigue-

	mil.	pag.
Aiguebelle.	4	
Argentiere.	1	
Epiere.	1	
*L*a Chambre.	1	
Pont Amafre.	1	
S. Iean de Maurienne.	1	186
S. Julien.	1	
*S. M*ichel.	1	
S Andre.	2	
Modane.	1	
Vilars.	1	
Balemon.	1	
Tremignon.	1	
*L*anebourg.	1	
M. Cenis.		
La poſte.	2	
La grande.		
La Ferriere.	1	
Novaleſe.	1	
*S*uſa.	2	
Turino ut col. 42.	10	
De Lyon à Geneve.		
Arguebelle uts.	21	
Eton.	1	
*L*a Chagnee.	1	
S. Vian.		
*S*ervage.	1	
Vertu.	1	
Meulon.	1	
Savery.	1	186
Nicy.	1	186
Croiſille.	1	
Belmont.	1	
Geneve . redi alia via.	2	187
Lanſi: *S.* Jean.		
Verny.		

Le

	mil.	pag.
Le pont de Chancy,	2	189
Coulonge,	1	191
l'Eſcluſe.	1	189
Longeret,		191
M. Credo,	1	
Balon,	1	191
Chaſtillon,	1	191
S. Germain,	1	191
Piſſe vache,	2	
Nantua,		191
S. Martin,	1	190
Pont de maillan,		
*S*ardon,	2	190
Gezerieu.	1	
S. Jean le vieil,		190
Ambournay Ab.		190
Cormon,	1	
S. Mori,		
Le port de Chazey,	1	190
*M*onluel,	3	190
Neyron,	2	
Lyon.	1	176
De Lyon à Dyon.		
S. Cyre,	1	
Collonges,	1	
Iſle Barbe,		198
S, Germain,	1	
Trevoux.		192
Ance,	2	
Villle franche,	1	
S. George,	1	
Belleville,	1	203
S, Jean d'Ardny,	1	
S. Roman,	1	
Varennes,	1	
Maſcon,	1	203

S, Jean

		mil.	pag.
S. Jean de preſche,		1	
	. Cluny. Ab. 1		204
La ſaule.		1	
Chantabeau,		1	
*M*ontbelay,		1	
Tournus V. Ab.		2	207
*S*eneçey,		2	
La Ferte ſur Grone,		1	
Derou,		2	
Chalon,			207
Germoles,		2	
Chagny,		1	
Beaulne,		3	209
S. Averny,		1	
Argilly,		1	
Nuys,		2	
	Ciſteaux. Ab. 1		209
Gilly.		1	
Parigny,		2	
Dyon.		1	204
De Dyon à Baſel.			
Faverny,		2	2
Jaulay,		2	2
Lonio foreſt,		1	1
Auxone,		2	208
S. Pan,		2	
Dole.	La Loy. 2.	2	211
	Mons, 1		
Rochefort,		2	
	*P*oligny, 3		213
	Arbois, 3	.	
Orchamp,		1	
	*S*alins, 3		212
Ranchet,		1	
	Nozoret, 5		214
S. Vit.		1	

S. Far-

	mil	Pag
S. Fargeau.	2	
Bezancon.		211
Ronchette.	1	
Male maiſon.	1	
Rouland.	1	
Suchin.	1	
Baume les Non-nains.	1	
Clervaux.	3	
Granges.	2	215
Monbelgard: Com.	2	
Tel	1	
Fleurmont.	2	
Waldekuſſe.	2	
Baſel.	2	
De Dyon a Geneve.		
Rouvre.	1	
Brazey.	1	
S. Iean de laune.	2	208
S. Aubin.	1	
Belleuvre.	4	
Bletterans.	2	214
Lyon le Sauvier.	2	214
Orgelet.	2	214
Moyran.	4	
S. Claude.	3	215
Samouſſet.	2	
Gex.	2	215
Geneve a.	2	214
Morges.	7	
Lauſanne.	2	
Monpreſiere.	2	
Mouldon.	2	
Payerne.	2	
Friburg. 2		
Avanches.	2	
Boret.	2	
Berne. 4		
Arbergh.	4	
Solıourn.	4	
Balcſtat.	2	
Liechſtel.	2	
Baſel.	2	

	mil.	pag.
Hapſen.	2	
Enſisheim.	1	
Colmar.	3	
Schleſtat.	3	
Benfelt.	2	
Straſburg.	4	
De Straſburg. a Francfort & Collen.		
vid. ſup. col. 10.		
De Collen a Anvers.		
Wiler.	1	
Steinſtraten.	4	
Gulick.	2	
Aken.	4	
Dalem.	4	
Luyck.	2	295
Tongren.	3	232
Haſſelt.	3	235
Dieſt.	3	252
Arſchot.	2	252
Lier.	3	275
Antvverpen.	2	266
Mechelen.	4	282
Leuven.	4	248
Pre de Bay.	2	
Perwes.	2	
Namur.	3	242
Curior.	2	
Berten. anten.	2	
Marche.	3	
Ortoville.	4	
Gibre en baſtogne.	2	
Martelange.	3	
Arlon.	3	
Eſtange.	5	
Theonville.	1	307
Mets.	4	304.
Straſburg. ut. col. 10.	19	

F I N I S.

Google

7

Digitized by Google